

Møte torsdag den 9. juni 2016 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 90):

1. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Fra utenforskap til ny sjanse – Samordnet innsats for voksnes læring (Innst. 362 S (2015–2016), jf. Meld. St. 16 (2015–2016))
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i opplæringslova (friare skoleval over fylkesgrenser, praksisbrevordning m.m.) (Innst. 336 L (2015–2016), jf. Prop. 72 L (2015–2016))
3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i universitets- og høyskoleloven (NOKUTs tilsyn, nasjonal vitnemålsportal mv.) (Innst. 341 L (2015–2016), jf. Prop. 81 L (2015–2016))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i fagskoleloven (om studentrettigheter m.m.) (Innst. 363 L (2015–2016), jf. Prop. 95 L (2015–2016))
5. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i barnelova m.m. (oppheving av tidsfristar i farskapsaker m.m.) (Innst. 370 L (2015–2016), jf. Prop. 85 L (2015–2016))
6. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Heikki Eidsvoll Holmås og Karin Andersen om nye tiltak for å sikre hjelp og støtte til flerlingfamiliene (Innst. 368 S (2015–2016), jf. Dokument 8:39 S (2015–2016))
7. Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 97/2016 av 29. april 2016 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2014/24/EU om offentlige innkjøp, direktiv 2014/25/EU om innkjøpsregler for forsyningssektorene og direktiv 2014/23/EU om tildeling av konsesjonskontrakter (Innst. 356 S (2015–2016), jf. Prop. 114 S (2015–2016))
8. Innstilling fra næringskomiteen om Lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven) (Innst. 358 L (2015–2016), jf. Prop. 51 L (2015–2016))
9. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marianne Marthinsen og Truls Wickholm om en strategi med tiltak som sikrer at selskap med statlig eierandel etterlever eierskapsmeldingen og sikrer størst mulig grad av åpenhet knyttet til pengestrømmer og skatt (Innst. 357 S (2015–2016), jf. Dokument 8:77 S (2015–2016))
10. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og helsepersonelloven (politiattest i den kommunale helse- og omsorgstjenesten) (Innst. 369 L (2015–2016), jf. Prop. 94 L (2015–2016))
11. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester – kriterier og ventelister) (Innst. 372 L (2015–2016), jf. Prop. 99 L (2015–2016))
12. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helseregisterloven m.m. (kommunalt pasient- og brukerregister m.m.) (Innst. 373 L (2015–2016), jf. Prop. 106 L (2015–2016))
13. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i alkoholloven mv. (retten til begrenset salg av alkoholholdig drikk mv.) (Innst. 359 L (2015–2016), jf. Prop. 116 L (2015–2016))
14. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad, Anders Tyvand og Geir Jørgen Bekkevold om en helhetlig opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse (Innst. 346 S (2015–2016), jf. Dokument 8:43 S (2015–2016))
15. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 213/2015 av 25. september 2015 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 536/2014 om kliniske utprøvinger av legemidler for mennesker (Innst. 322 S (2015–2016), jf. Prop. 53 S (2015–2016))
16. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tove Karoline Knutsen, Torgeir Micaelsen, Ingvild Kjerkol, Ruth Grung og Freddy de Ruiten om å utarbeide en nasjonal strategi for god ernæring for eldre som mottar omsorgstjenester i sykehjem og hjemmetjeneste (Innst. 365 S (2015–2016), jf. Dokument 8:83 S (2015–2016))
17. Referat

Presidenten: Den innkalte vararepresentant for Møre og Romsdal fylke, Geir Inge *Lien*, tar nå sete.

Representanten Torgeir Knag Fylkesnes vil fremsette et representantforslag.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:00:55]: På vegner av meg sjølv ønskjer eg å fremje eit representantforslag «om umiddelbar frys av Sandberg-instruksen, som, i strid med Stortingets ønske, åpner for overføring av fiskekvoter».

Eg ber om at saka blir behandla etter forretningsordens § 39 c.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:01:35]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Fra utenforskap til ny sjanse – Samordnet innsats for voksnes læring (Innst. 362 S (2015–2016), jf. Meld. St. 16 (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Martin Henriksen (A) [10:02:36] (ordfører for saken): Stortinget behandler i dag Meld. St. 16 for 2015–2016, Fra utenforskap til ny sjanse – samordnet innsats for voksnes læring. Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid i arbeidet med meldinga.

Målet med meldinga er å utvikle en samordnet og helhetlig politikk for voksne med lite utdanning, svake grunnleggende ferdigheter eller ikke godkjent kompetanse.

En samlet komité peker på at det er en klar sammenheng mellom grunnleggende ferdigheter og deltakelse i arbeidslivet. Mange av dem som har svake leseferdigheter eller lav kompetanse, står nettopp utenfor arbeidslivet. Samtidig vet vi at framtidens arbeidsliv stiller høyere krav til kompetanse. De fleste må omstille seg, skifte jobb og stadig oppdatere egen kunnskap og egne ferdigheter. Derfor er det en viktig målsetting å ha gode systemer for å øke den samlede kompetansen i den voksne befolkningen.

Voksne er i en annen situasjon enn barn og unge i det ordinære utdanningsløpet, og vi trenger mer fleksible tilbud der arbeid og opplæring kombineres.

Asylsøkere og flyktninger kan være en ressurs for samfunnet. Forutsetningen er gode språkkunnskaper og grunnleggende kjennskap til det norske samfunnet. For å sette flest mulig i stand til å ta arbeid og bli godt integrert er det nødvendig å forsterke og gjøre tilbudet til innvandrere og asylsøkere mer effektivt. Arbeiderpartiet er glad for at komiteen peker på behovet for rask kartlegging av innvandreres kompetanse, riktig kvalifisering og opplæring som er tilpasset den enkeltes behov.

Meldinga bærer preg av at det var på høy tid med en stortingsmelding om livslang læring. Den rydder opp i flere forhold som det er stort behov for i sektoren. Det gjelder særlig mulighetene som finnes for opplæring for voksne

med svake grunnleggende ferdigheter, og bedre tilgang til videregående opplæring for voksne. Eksempler på saker det er stor enighet om, er kartleggingsverktøy for grunnleggende ferdigheter, styrking av systemet for godkjenning av utenlandsk fagutdanning, at det gis mulighet for realkompetansevurdering på andre språk enn norsk, fagbrev på jobb og at det legges opp til en bedre og mer fleksibel tilgang til videregående opplæring.

Det mest positive med meldinga er den samordningen man har kommet i gang med mellom ulike departementer i arbeidet på dette feltet, og at man sier at livslang læring må ses i sammenheng.

Hvis vi skal være ærlige, er det ikke stor politisk strid om denne meldinga. En viktig årsak til det er at mye i meldinga er lite konkret og heller ikke veldig offensivt. I likhet med flere høringsinstanser mener Arbeiderpartiet at mange av forslagene i meldinga er lite konkretisert. Det gjør det vanskelig å ha bastante meninger om mye av det som skrives. Konkretiseringen av forslagene vil derfor ha mye å si for hvordan både sektoren og partiene i denne salen vil stille seg til tiltakene. Regjeringa sier jo på en rekke punkter at de skal ta stilling til ulike sider ved flere av forslagene når de utarbeider forskriftene. Derfor vil regjeringas oppfølging og konkretisering av meldinga være viktig.

Et eksempel på det er at Arbeiderpartiet har en del bekymringer for hvilken retning modulisering av videregående opplæring vil ta. Formålet med moduler og et mer fleksibelt tilbud er bra, men det er verdt å lytte til bl.a. LOs bekymring, at her må vi være på vakt for at det ikke åpnes for at arbeidsgivere ber sine arbeidstakere ta kun enkeltmoduler eller deler av en utdanning, slik at vi får A- og B-utdanninger. Det må fortsatt være et krav at målet med videregående opplæring skal være sluttkompetanse, altså fagbrev, svennebrev eller studiekompetanse.

Dette er en melding der Arbeiderpartiet mener man kunne ha gjort mer, at man burde ha lagt fram en langt bredere strategi om livslang læring og et langt grundigere arbeid på integreringsfeltet.

Nå vet vi at regjeringa har varslet at det kommer en kompetansestrategi. Det er positivt og er blitt godt motatt. Men hvorfor velger man å kjøre disse prosessene så stykkevis og delt istedenfor å se dem i sammenheng? I dagens og framtidens arbeidsliv vil alle ha behov for jevnlig å oppdatere egen kunnskap og kompetanse. Voksnes læring gjelder ikke og bør ikke være forbeholdt dem som kan karakteriseres som marginaliserte grupper på arbeidsmarkedet, eller voksne med svake grunnleggende ferdigheter. Vi trenger en helhetstenking på dette området.

Kent Gudmundsen (H) [10:07:53]: Det er en historisk stortingsmelding vi i dag behandler. Denne meldinga er nemlig den første i sitt slag hvor regjeringa har samordnet en helhetlig politikk for voksne med lite utdanning, svake grunnleggende ferdigheter eller ikke godkjent kompetanse. Mange av disse utfordringene går på tvers av sektorlinjer, og meldinga er derfor utarbeidet i fellesskap mellom Kunnskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Meldingen har tre hovedsatsingsområder: bedre opplæring for voksne med svake grunnleggende ferdigheter, bedre mulighet til videregående opplæring og bedre kvalitet i de særskilte tilbudene til innvandrere.

Meldingen vil gjennom disse tre hovedinnsatsområdene bidra til å skape nettopp bedre tilgang til opplæring for voksne og et bedre grunnlag for samarbeid mellom utdannings-, integrerings- og arbeidsmarkedsmyndigheter.

I så måte vil jeg si at denne meldingens kompleksitet og nettopp det at den er den første av sitt slag, bekrefter at dette er et arbeid som også må gå seg litt til ute i sektoren etter hvert som man utvikler tilbud og får innrettet disse best mulig og så målrettet som mulig.

Det er en klar sammenheng mellom grunnleggende ferdigheter og deltakelse i arbeidslivet. Voksne med svak kompetanse deltar mindre enn andre voksne i opplæring og i arbeidslivet. Rundt 560 000 personer mellom 25 og 66 år i Norge har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Dette tilsvarer om lag 20 pst. av gruppen. Rundt 400 000 personer, eller om lag 12 pst. av norske voksne, har svake leseferdigheter, ifølge den internasjonale undersøkelsen av lese- og tallforståelse, altså PIAAC. Mange av disse står utenfor eller har svak tilknytning til arbeidslivet.

Framtidens arbeidsliv stiller høyere krav til kompetanse, og de fleste vil måtte forvente å omstille seg, skifte jobb og hyppigere oppdatere egen kunnskap og egne ferdigheter. En politikk for læring gjennom hele livet må derfor favne bredt, involvere helheten i det offentlige tjenesteapparatet og inkludere arbeidsliv og frivillig sektor i arbeidet.

Høyre ser derfor nå fram til at det skal bli enklere for voksne å få opplæring mens de er i jobb, og at relevant opplæring gjøres tilgjengelig på flere arenaer. Mange voksne har behov for å kombinere utdanning med arbeid og andre forpliktelser, noe som gjør at opplæring for voksne må være mer fleksibel og mer tilpasset voksnes liv.

Også flyktninger skal få et bedre norskopplæringstilbud og større muligheter til å ta utdanning samtidig som de lærer språket. Mange flyktninger og innvandrere har behov for norskopplæring og annen kvalifisering for å få seg arbeid. Til nå har det vært vanskelig å kombinere norskopplæringen med deltakelse i grunnskole eller videregående opplæring.

Norge har et ansvar for at asylsøkere og flyktninger som får opphold, settes i stand til å delta i arbeidsmarkedet, for å sikre en god integrering og ta i bruk ressursene innvandrerne tar med seg. Høyre mener det er avgjørende med en effektiv kartlegging av kompetansen innvandrerne har, å gi kvalifisering hvor dette er mulig, og ikke minst sikre riktig opplæring.

Vi ser derfor også fram til at regjeringen vil igangsette forsøk med forberedende voksenopplæring i form av modulstrukturert opplæring på grunnskolenivå, og utvikle læreplaner for forsøkene som er bedre tilpasset voksnes behov, også for voksne innvandrere. Tilsvarende forsøk skal også gjøres for voksne i lærefag og vil komme inn for utvalgte yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Trolig vil nettopp modulstrukturert utdanning være en måte å gjøre det enklere for enkelte å ta opplæring på når

det passer, og på denne måten kan man få kompetanse i et fag uten å måtte ta opplæring i de delene av fagene man allerede har fullført. Sånn sett vil vi sikre at flere får dokumenterbar kompetanse underveis i utdanningsløpet, samtidig som man ivaretar at sluttkompetansen er av samme kvalitet som ved ordinært utdanningsløp til fagbrev.

Dette vil bidra til økt fleksibilitet, noe som ivaretar målgruppen for tilbudet bedre, og kan være et viktig virkemiddel for at flere kan fullføre og bestå videregående opplæring. Det blir viktig at tilbudet gis på flere arenaer, sånn at det er tilgjengelig for flest mulig.

Til slutt: Frivillige organisasjoner og studieforbundene er også viktige som tilbud for opplæring av voksne, og kan med ulike innretninger være et viktig supplement for å sikre grunnleggende ferdigheter og for inkludering, også av innvandrere.

Bente Thorsen (FrP) [10:13:05]: Først vil jeg takke saksordføreren for godt samarbeid i denne saken.

Fremskrittspartiet er glad for at det nå kommer en melding om samordnet innsats for voksnes læring. Dette er noe Fremskrittspartiet har etterlyst i mange år. Denne meldingen er den første i sitt slag der en regjering har utviklet en samordnet og helhetlig politikk for voksne med liten utdanning, svake grunnleggende ferdigheter eller ikke godkjent kompetanse.

Vi mener at alle mennesker har et potensial i seg til å bli bedre. Verden utvikler seg, samfunnet utvikler seg, nye krav og behov skapes. Det gjør at kompetanseutvikling og livslang læring er enda viktigere i dag enn det var før. Fremskrittspartiet vil derfor understreke viktigheten av satsing på voksnes læring for alle grupper i samfunnet.

Fremskrittspartiet er glad for at betydningen av tverrsektorielt samarbeid understrekes, og at samarbeid med næringslivet vektlegges. Vi ser fram til at det skal bli enklere for voksne å få opplæring mens de er i jobb, og at relevant opplæring gjøres tilgjengelig på flere arenaer.

Meldingen har tre hovedsatsingsområder som til sammen vil skape bedre tilgang til opplæring for voksne og et bedre grunnlag for samarbeid mellom utdannings-, integrerings- og arbeidsmarkedsmyndighetene:

- bedre opplæring for voksne med svake grunnleggende ferdigheter
- bedre muligheter for videregående opplæring
- bedre kvalitet i de særskilte tilbudene til innvandrere

Det er behov for en mer fleksibel og individorientert opplæring for voksne som kan gi raskere overgang til arbeid og/eller videregående opplæring. Blant annet settes det i gang forsøk med forberedende voksenopplæring gjennom modulstrukturert opplæring på grunnskolenivå og innen yrkesfag.

Blant voksne mellom 25 og 66 år er det rundt 560 000 personer som har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Videregående opplæring, spesielt fag- og yrkesopplæring, øker mulighetene for å få et stabilt fotfeste i arbeidslivet. Opplæring av en viss varighet som kan gi formell kompetanse, gir også god effekt på overgangen til arbeid for arbeidssøkere og personer med nedsatt arbeidsev-

ne. Fremskrittspartiet er derfor glad for at regjeringen vil utvide retten til videregående opplæring.

Kompetansenivået og behovet for opplæring varierer betydelig blant personer med innvandrerbakgrunn. En stor andel innvandrere har lav utdanning og svake grunnleggende ferdigheter. I tillegg har de behov for norskopplæring. På dette området må det gjennomføres tiltak som gir deltakerne bedre mulighet til å skaffe seg kompetanse som er etterspurt i arbeidslivet, bl.a. gjennom å øke arbeidsrettingen.

Fremskrittspartiet vil understreke betydningen av at flere får mulighet til opplæring i kombinasjon med arbeid, og er fornøyd med at regjeringen vil etablere en ordning med fagbrev på jobb i samarbeid med partene i arbeidslivet som en alternativ vei til fag- og svennebrev. Fremskrittspartiet vil også peke på at det er varslet endringer i opplæringsloven som gjør praksisbrevet til en formell mulighet innenfor videregående opplæring, og som pålegger alle fylkeskommuner å ha tilbud om opplæring med sikte på praksisbrev.

Fremskrittspartiet har merket seg at regjeringen i den varslede meldingen om integrering vil vurdere innretningen på introduksjonsprogrammet. Dette er i dag en ordning med sterkt varierende kvalitet, og Fremskrittspartiet er glad for at man har et mål om å forbedre denne.

Norge har manglet en sentral godkjenning for utenlandsk fagopplæring og fagskoleutdanning, noe som har gjort det vanskeligere å få asylsøkere og arbeidsinnvandrene raskt inn i arbeidslivet. Fremskrittspartiet støtter at det etableres nasjonale godkjenningsordninger for disse feltene, og mener det er naturlig at NOKUT har ansvaret for en slik ordning.

Til slutt vil Fremskrittspartiet understreke det særlige ansvaret Norge har for små og verneverdige håndverksfag. Voksne elever uten rett til videregående opplæring utgjør en avgjørende viktig elevgruppe for skoler som tilbyr dette. Fremskrittspartiet viser til at regjeringen arbeider med en endring av tilbudsstrukturen på yrkesfag, og er glad for at rekruttering til de små og verneverdige håndverksfagene blir særskilt behandlet i denne sammenhengen. Fremskrittspartiet håper regjeringen vil vurdere å likestille voksne som søker inntak til små og verneverdige fag, med søkere med ungdomsrett, og at man ser nærmere på hvordan friskoleloven bedre kan ivareta de friskolene som tilbyr slike fag.

Anders Tyvand (KrF) [10:18:03]: Meld. St. 16 for 2015–2016 er en viktig stortingsmelding fordi den belyser en alvorlig samfunnsutfordring, nemlig voksne som ender i utenforskap fordi de har for lite utdanning, for svake grunnleggende ferdigheter eller ikke godkjent kompetanse. Det er på mange måter også en god melding, i den forstand at regjeringen varsler en rekke gode og fornuftige tiltak som det er lett å være enig i. Men dette er en stortingsmelding som har vært varslet lenge, og som det har vært knyttet svært høye forventninger til, og jeg må nok si at selv om mye er bra, er jeg også litt skuffet, for jeg opplever det ikke som en melding som tar for seg voksnes læring i bred forstand, noe som også framgår av departementets

avgrensninger i meldingen. Men når vi ser på de forslagene og de tiltakene som ligger i meldingen, er det altså mye som er bra.

Jeg synes det er flott at regjeringen vil sette i gang forskning med forberedende voksenopplæring i form av modulstrukturert opplæring på grunnskolenivå. Jeg tror dette vil gjøre det enklere for mange å tilegne seg den kompetansen de har behov for.

Jeg er glad for at regjeringen vil vurdere å endre opplæringsloven slik at voksne som har gjennomført videregående opplæring i utlandet, men ikke fått denne anerkjent i Norge, skal få rett til videregående opplæring. Jeg mener at det også bør gjelde for dem som ikke har oppnådd en godkjent sluttkompetanse i Norge.

Det er positivt at regjeringen vil etablere en ordning med fagbrev på jobb i samarbeid med partene i arbeidslivet. Jeg tror det kan være en god alternativ vei til fag- eller svennebrev for enkelte.

Så er det én problemstilling som mange av oss har vært opptatt av lenge, som endelig får en løsning, og det er forholdet mellom ungdomsrett og voksenrett. Det har vært et problem at mange har brukt opp ungdomsretten sin og vært nødt til å vente i flere år før de har kunnet fortsette skolegangen. I mellomtiden kan ting ha endret seg. Noen har kanskje fått familie og er i en helt annen livssituasjon enn det de var tidligere, og både muligheten og motivasjonen til å gå tilbake til skolebenken kan ha blitt svekket. Derfor er det flott at regjeringen nå foreslår at ungdomsretten til videregående opplæring skal gå rett over i voksenretten.

Hvis jeg skal si litt om hva jeg savner i denne meldingen, er det altså det litt bredere perspektivet på utdanning og kompetanse. Utdanningssystemet vårt består av mye mer enn de formelle utdanningsinstitusjonene. Her vil jeg trekke fram frivillig sektor. De frivillige organisasjonene og studieforbundene er svært viktige bidragsytere når det gjelder kompetanseutvikling i Norge. Mange av organisasjonene som tilbyr kurs og studier, har en helt annen mulighet til å nå ut til mennesker som lever i det vi kaller utenforskap, enn det de mer formelle delene av utdanningssystemet har. Derfor er ikke frivilligheten bare viktig i et kompetanseperspektiv, men også i et integrerings- og inkluderingsperspektiv. Og jeg tror at det å bli en del av en frivillig organisasjon og delta på et kurs gjennom et studieforbund både kan bidra med verdifull kompetanse og samtidig være en svært god inngangsport til det norske samfunnet. For utenforskap handler ikke bare om å være utenfor arbeidslivet, det handler også om samfunnsdeltakelse.

I meldingen blir studieforbundene nevnt, men de blir i grunnen bare nevnt. Regjeringen viser ingen ambisjoner med hensyn til hvordan de ønsker å legge til rette for at studieforbundene og de frivillige organisasjonene skal kunne bidra mer aktivt enn de gjør i dag. Men de frivillige organisasjonene er klare, de er framoverlente og offensive, og vi gjør en stor feil hvis vi overser dem i dette arbeidet.

Folkehøgskolene er ikke nevnt i det hele tatt, men også folkehøgskolene kan ha mye å bidra med når det gjelder utenforskap og voksnes læring. Personlig modning, utvikling av selvverd og mestringsforventning, sosial læring

og forberedelse til utdanning er ifølge forskningsprosjektet «Elevens utbytte av folkehøgskolen» det viktigste utbyttet elevene får av å velge et år på folkehøgskole. Jeg håper at Kunnskapsdepartementet vil følge opp den dialogen som er opprettet mellom dem, Folkehøgskolerådet og IMDi om hvordan folkehøgskolen kan bidra i integreringsarbeidet blant unge mennesker som kommer til Norge som flyktninger.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:12:57]: Vi vet at utdanning er viktig for sjølrespekt, sjølstendighet og deltakelse i samfunnslivet. I dag står en stor del av befolkningen utenfor eller i fare for å falle utenfor arbeidslivet. Samtidig er det økende arbeidsledighet og dermed større kamp om arbeidsplassene, samt et høyt antall asylsøkere som er kommet til landet. Uten utdanning eller med mangelfull utdanning stiller man ikke fremst i jobbkøen. Dette er det viktig at vi gjør noe med. Derfor er det flere av oss som nok gjerne hadde sett at meldinga hadde vært noe bredere og også tatt inn over seg arbeidslivets økende behov for oppdatering av kunnskap gjennom etter- og videreutdanning.

Denne meldinga tar opp særlig tre problemstillinger. Først til behovet for å gi bedre kvalitet i de spesielle tilbudene til innvandrere:

Kompetansenivået og behovet for opplæring vil være ulikt blant personer med innvandrerbakgrunn. Innvandrere er overrepresentert blant personer med lang høyere utdanning. Samtidig har en større andel innvandrere lav utdanning og svake grunnleggende ferdigheter sammenlignet med resten av befolkningen. Innvandrere vil ha mange av de samme behovene for opplæring som andre voksne. Mange har i tillegg behov for norskopplæring, og en del har behov for arbeidsrettede tiltak.

Det er en utfordring at mange som har utdanning fra utlandet, har problemer med å få den godkjent i Norge. Slik kan vi gå glipp av kompetent arbeidskraft. Målet er å ta i bruk de ressursene innvandrere bringer med seg, og sørge for at deres kompetanse raskt kommer til nytte i arbeidslivet. Gode muligheter for kvalifisering, opplæring og rask godkjenning av kompetansen de har med seg, er viktige faktorer for å lykkes med integreringsarbeidet. Det er derfor et paradoks at mens vi diskuterer regjeringas syn på voksnes læring og ønske om å få innvandrere inn i skolen, lære dem norsk og godkjenne utdanning, så har regjeringa kuttet i antallet timer norskopplæring de senere årene. Dette er ikke et tiltak i tråd med hva vi mener burde være en fornuftig tilnærming til å få asylsøkere raskere ut i jobb.

Så til forslaget om opplæring for voksne med svake grunnleggende ferdigheter:

Som det er nevnt tidligere, er det blant voksne mellom 25 og 66 år rundt 560 000 personer som har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Det er et faktum at det ikke blir lettere å få varig jobb framover dersom en ikke har mer enn ungdomsskolen. Det kan lett føre til utenforskap, noe som ikke vil være positivt verken for enkeltmennesket eller for samfunnet for øvrig.

I forslaget foreslås det å endre opplæringsloven slik at ungdomsretten til videregående opplæring går direkte over

i voksenretten. Jeg har lyst til å minne forsamlingen om at dette forslaget stemte de samme partiene som nå foreslår det, imot i fjor da Senterpartiet i representantforslaget Dokument 8:84 S for 2013–2014 foreslo å fjerne ordet «sammenhengende» i opplæringsloven. Dette forslaget ville ført til akkurat det regjeringa nå foreslår.

Vi ønsker forslaget velkommen, men synes det er litt trist at fordi regjeringa og flertallet i fjor ikke kunne gå inn for et forslag fra Senterpartiet, har vi allerede flere elever som har gått glipp av denne muligheten til å fortsette sin utdanning framfor å ta veien til Nav-kontoret. Jeg viser til begrunnelsen for dette forslaget i innlegget jeg holdt i denne saken i fjor – som jeg regner med at forsamlingen husker – og erfaringer som Oppland fylkeskommune har gjort ved å ha et slikt tilbud i flere år.

I meldinga er det satset på såkalt modulbasert opplæring. Det kan være et godt grep, siden mange voksne som er i arbeid, vil kunne ha lettere for å følge undervisningen dersom den kan kombineres med jobb eller omsorgsarbeid. En samlet komité er opptatt av at et slikt tilbud kan gis på ulike arenaer og plattformer. Det er helt nødvendig for å muliggjøre utdanning for voksne. Flertallet i komiteen ber også regjeringa om å klargjøre hva slags sluttkompetanse som gis, og at denne må holde samme høye standard som et ordinært utdanningsløp vil gjøre.

Det er også verdt å merke seg at en hel komité peker på at frivillige organisasjoner, studieforbundene og folkehøgskolene er viktige tilbydere av opplæring for voksne. I den sammenhengen har jeg lyst til å gjøre komiteen oppmerksom på noe vi ikke har bemerkert som komité. Det handler om at studietilsynsforordningen ikke må bli håndtert så rigid at voksenopplæring utover grunnskolenivå ikke lenger kan tilbys gjennom studieforbundene. Universitetene og høyskolene reguleres bl.a. gjennom denne forordningen, og jeg vil be statsråden se nærmere på kravene i denne i dialog med studieforbundene.

Så er jeg veldig glad for at en samlet komité har valgt å nevne små og verneverdige fag spesielt. Det er antakeligvis flere enn meg som har fått henvendelser fra Østfold Møbelsnekkerskole, Hjerleid på Dovre og andre små tilbydere av små fag. Det er på tide at vi løser utfordringene for disse, og jeg beklager at statsråden denne uka sendte brev til Østfold Møbelsnekkerskole med avslag på søknaden om å få starte Vg2 møbelsnekkerfaget. Jeg synes det er veldig uheldig, og mener det ikke er i tråd med føringer Stortinget har lagt for små og verneverdige fag.

Iselin Nybø (V) [10:28:14]: I denne debatten synes jeg det er verdt å minne om at vi i Norge har en høy yrkesdeltagelse, og det er høy kompetanse i befolkningen. Vi vet at det er sammenheng mellom ferdigheter og deltagelse i arbeidslivet. Derfor er det godt at vi har en høyt utdannet befolkning, og ikke minst er det bra fordi det yrkeslivet vi har, og det vi skal se framover, krever høy kompetanse, det krever evne til å omstille seg og til å lære nye ting gjennom hele yrkeslivet. Derfor synes jeg, i likhet med flere andre, at det var litt synd at denne meldingen hadde et såpass snevert utgangspunkt at den ikke tok for seg voksnes læring i et større perspektiv. Ikke minst kan vi se det nå, i den situa-

sjonen vi står overfor, med økende arbeidsledighet flere steder i landet, der folk med høy kompetanse og for så vidt lang utdanning er nødt til å omskolere seg, lære nye ting, se på nye muligheter i yrkeslivet. Så læring handler ikke bare om de som har lav formell utdanning; det handler om læring for hele den voksne befolkningen gjennom hele livet.

Jeg har også lyst til å trekke fram disse grensesnittene mellom den formelle utdannelsen og den litt mer uformelle utdannelsen. Det som skjer i frivillig sektor, og det som skjer i offentlig sektor, kan det ikke være en statisk grense for, for disse tingene henger sammen. Derfor mener jeg at studieforbundene burde ha vært løftet mye høyere. Det er et veldig verdifullt bidrag i kampen mot utenforskap og i arbeidet med sosialisering og kompetanseheving blant voksne. Det som skjer av opplæring i regi av frivilligheten, og det som skjer av formell utdanning, kan ikke stå i motsetning til hverandre, for det ene har betydning for det andre.

I behandlingen av statsbudsjettet for 2016 ble regjeringen pålagt å gå i dialog med studieforbundene, med tanke på å jobbe sammen med dem for å se hvordan studieforbundene kan nå nye grupper, og hvordan de kan øke aktiviteten blant innvandrere for å fremme integrering. Jeg håper vi får høre mer om det framover. Vi ser veldig fram til det arbeidet som skal gjøres der, for vi har tro på at frivillig sektor og studieforbundene kan bidra her.

Så synes jeg også det er viktig at vi ser på kompetanse som noe mer enn bare studiepoeng – og den formelle kompetansen. Det å kunne noe er verdt noe i seg selv, enten det er brodering, eller det er den mer formelle kompetansen som en får på universiteter og høyskoler.

Det samme gjelder folkehøyskolene, som ikke omtales i det hele tatt i meldingen. Jeg har ennå til gode å møte noen som har gått på folkehøyskole, som sier at det var et fullstendig bortkastet år – de aller fleste sitter igjen, etter et år på folkehøyskole, med mye verdifullt. Én ting er modningsprosessen, det at man trenger et år for å finne ut hvem man er, og hva man vil gjøre, men det at vi har et helt spekter av folkehøyskoler – noen fokuserer på at de skal motivere til videre utdanning, noen fokuserer på kompetanse på ett spesielt område, enten det måtte være kreativitet eller hva det måtte være – gjør at det er store muligheter til å utnytte den delen av utdanningssektoren som folkehøyskolene utgjør, ikke minst med tanke på integrering. De sto kanskje først i køen da Norge opplevde en kraftig økning i antallet flyktninger som kom, og sa: Vi er her, vi kan bidra, bruk oss! Vi kan ikke la være å bruke det gode tilbudet som ligger der.

I likhet med mange andre er vi veldig glad for at ungdomsretten skal gå direkte over i voksenretten – et viktig bidrag til å få en litt mer smidig overgang og ikke stoppe opp utdanningen til folk når de er motivert for det.

Litt om dem som kommer fra utlandet og har tatt en utdanning der: Vi kan heller ikke gå glipp av verdifull kompetanse fordi vi ikke klarer å godkjenne den utdannelsen; vi er nødt til å ta inn over oss at også andre land kan utdanne godt, og at disse skal kunne fortsette på den utdannelsen i Norge.

Helt til slutt vil jeg, i likhet med Anne Tingelstad Wøien, ta opp dette med de små og verneverdige fagene. Vi har en utfordring der. Vi ser at flere av dem som tilbyr de fagene, føler at de ikke har nok elevgrunnlag, og at de er nødt til å legge ned. Ett viktig bidrag kan være å gjøre det som komiteen enstemmig foreslår: å likestille voksne søkere og søkere med ungdomsrett.

Audun Lysbakken (SV) [10:33:34]: Det er viktig og bra at det kommer en melding om voksnes læring. Det vil jeg gi statsråden honnør for. Det er et stort behov for at dette temaet blir satt på Stortingets dagsorden.

Det er et godt initiativ. Samtidig tror jeg det er klokt av regjeringen å ta med seg de tydelige merknadene som kommer fra et flertall i komiteen, på tre punkter.

Det ene er at vi er misfornøyd med at perspektivet i meldingen blir for smalt. Skal vi snakke om voksnes læring, kan vi ikke kun være opptatt av læring for de voksne som befinner seg i en marginalisert posisjon – de som står i fare for å havne utenfor arbeidslivet eller har svake grunnleggende ferdigheter eller ikke godkjent kompetanse. Det er selvfølgelig en veldig viktig del av en politikk for voksnes læring. Men vi trenger også en politikk som tar inn over seg at framtidens arbeidsliv vil være sånn at de fleste vil ha behov for en kontinuerlig oppdatering av sin kompetanse – en kontinuerlig mulighet til å lære noe nytt og til å kvalifisere seg til et arbeidsliv som vil være i stadig raskere endring. På det området er meldingen for smal, og den er også for lite konkret. Det er selvfølgelig en vanlig kritikk mot stortingsmeldinger. Men likevel er det riktig å påpeke det, mener jeg, for skal vi komme noen vei, må vi inn i de konkrete forslagene.

Flertallet i komiteen har påpekt to ting til. Det ene er det som handler om frivillige organisasjoners og studieforbunds rolle og vårt behov for å understreke det i større grad enn det som går fram av meldingen. Jeg vil også understreke det, i likhet med representanten Nybø.

Så har jeg lyst til å bruke litt tid på folkehøyskolene. Det er bemerkelsesverdig at en melding som dette ikke omtaler folkehøyskolenes plass og rolle i utdanningssystemet. Jeg mener det ville vært åpenbart naturlig når vi diskuterer voksnes læring og innsatsen for at så mange som mulig skal klare å fullføre nyttige utdanningsløp. Vi vet at folkehøyskoler kan spille en avgjørende rolle i mange unge menneskers liv. De gir kunnskap, kompetanse og livserfaring, som er verdifullt i seg selv, men som også setter flere i stand til å fullføre øvrig utdanning. Som vi har påpekt i innstillingen, går dette også fram av forskning. Det gir et stort utbytte for elevene å delta på folkehøyskoler. Derfor bør det også være en del av vår strategi for å fremme læring for voksne.

Den manglende plassen folkehøyskolene har fått i denne meldingen, kan også ses i sammenheng med det som går fram av revidert nasjonalbudsjett, der regjeringen nå har varslet at den vil komme med en utvidelse av studiestøtten. Det er veldig bra, men vi er bekymret for folkehøyskolestudentenes kår når regjeringen legger opp til å forskjellsbehandle dem og deres tilgang til studiestøtte. Det er vanskelig å forstå at de som går på folkehøyskole, ikke skal

få være med på denne økningen. Regjeringens begrunnelse er at det er en eksamensfri utdanning, men skoleåret er like langt. Folkehøgskolene har i dag 198 skoledager, sånn som andre utdanningsløp i Norge.

Jeg synes vi i denne perioden har sett en regjering som ikke er spesielt opptatt av folkehøgskolene. Vi hadde et folkehøgskoleopprør her utenfor huset for et par år siden. Vi har den manglende oppmerksomheten om feltet i denne meldingen, og vi har en omlegging av studiestøtten som rammer disse studentene veldig direkte.

Min oppfordring til statsråden er at han tar med seg de merknadene som kommer fra et flertall når det gjelder folkehøgskolene, når det gjelder studieforbundene, og når det gjelder behovet for et bredere perspektiv enn det som er lagt fram i meldingen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:38:37]: Jeg er enig i at vi må gjøre mer enn dette. Jeg mener at det selvfølgelig er, som representanten Lysbakken understreket, helt avgjørende med kompetanse for dem som er utenfor arbeidslivet, i utenforskap. Men jeg er enig i diagnosen at vi også kommer til å ha behov for et helt annet kompetansepolitisk regime og for oppmerksomhet i ikke bare årene som kommer, men i tiårene som kommer. Det er derfor vi jobber med en kompetansepolitisk strategi, som bl.a. saksordføreren nevnte, som blir viktig, hvor partene i arbeidslivet involveres veldig tett, og det er derfor vi også i disse dager sender på høring arbeidet fra Karriereveiledningsutvalget som er satt ned, som ser på både karriereveiledning og rådgivning, for det er ting vi også må følge opp.

Men det denne meldingen allikevel gjør, er for det første å gå rett til kjernen av en viktig problemstilling, nemlig ikke bare hva slags system man skal ha for å sikre livsopphold for dem som er utenfor, men hvordan vi kan lage et utdanningssystem, et kunnskapssystem og et velferdssystem som gjør det lettere for folk å komme tilbake i arbeidslivet. Så griper den også direkte fatt i en problemstilling som jeg tror at i hvert fall de som har vært statsråder, kjenner til, nemlig at vår velferdsstat er stor, og det er ikke alltid staten er like god til å koordinere seg selv. Det er lett å tenke at staten er en enhetlig monolittisk størrelse, det er den altså ikke. Det er forskjellige systemer, forskjellige ordninger, som ikke alltid henger like godt sammen.

Det denne meldingen gjør, er å lage en helhetlig strategi, og det er viktig. Det har vært et stort og krevende arbeid på tvers av flere sektorer. Det er Kunnskapsdepartementet som har koordinert arbeidet, men løsningene her knytter seg i aller høyeste grad også til viktige områder som integrering og arbeid, med de tilhørende departementene. Målet er at vi skal få flere til å lykkes i arbeidslivet, åpne flere dører og ha mer smidige overganger mellom forskjellige deler av velferdssystemet vårt. Det er nødvendig bl.a. fordi andelen eldre øker, fordi vi vet at vi har mange mennesker utenfor arbeidslivet, og fordi mange av dem som står utenfor arbeidslivet, og mange av dem som kanskje også mister jobben, sliter med grunnleggende ferdigheter.

Det er tre hovedting vi gjør i denne meldingen, som vi har oppmerksomhet rundt:

Det første er bedre opplæring for voksne med svake

grunnleggende ferdigheter, opplæring som er bedre tilpasset den enkelte, at vi setter i gang utviklingen av et kartleggingsverktøy for grunnleggende ferdigheter som kan benyttes på tvers av sektorene – det gjør at f.eks. en person som kommer til Nav, også vil ha tilgang til et verktøy som gjør at Nav kan finne et bedre tilbud enn de kanskje klarer i dag – forsøk med forberedende voksenopplæring, dvs. modulstrukturert opplæring på grunnskolenivå, som skal være bedre tilpasset voksne og voksne med et annet morsmål enn norsk, og også muligheten til å få kurs i grunnleggende ferdigheter i regi av Nav, altså kompetanseheving som også gjør at man får brukt det formelle utdanningssystemet.

Det andre er bedre muligheter til videregående opplæring. Vi foreslår, som det har vært nevnt, at ungdomsretten går direkte over i voksenretten. Det er et hull som det var på tide å tette. Vi foreslår å etablere en ny vei til fag- og svennebrev for voksne som gir mulighet til å kombinere opplæring med arbeid og inntekt – det er viktig. Det er nok ikke noe som involverer titusener av mennesker, men det har vært vellykkede forsøk på det, så dette må vi gjøre. Modulstrukturert opplæring for voksne er også viktig. Det betyr f.eks. at man kan ta en bit av opplæringen i et yrkesfaglig utdanningsprogram og få dokumentert den. Sluttkompetansen, altså fagbrevet – det er viktig å understreke, og det ser jeg at også flertallet og komiteen egentlig er opptatt av – vil, og må, fortsatt være gullstandarden i norsk arbeidsliv, det skal vi ikke rokke ved, men veien dit blir mer fleksibel. Så vil vi prioritere yrkesrettet opplæring innenfor Navs opplæringstiltak.

Det tredje er bedre kvalitet i tilbudet til innvandrere. Vi har i integreringsmeldingen snakket om hvordan introduksjonsprogrammet vil bli bedre. Vi varsler at vi vil utvikle tilbudet om arbeidsrettet norskopplæring i regi av Nav.

For å oppsummere: Det er slik at målgruppen for meldingen utgjør en stor gruppe mennesker som representerer en kilde av arbeidskraft og skaperkraft som vi må klare å få mer ut av. Så må regjeringen og departementene konkretisere forslagene videre, også i nært samarbeid med partene i arbeidslivet. Jeg vil bare nevne igjen at vi er ikke med dette ferdige med et kompetansepolitisk løft. Vi arbeider også med en kompetansepolitisk strategi som delvis følger opp noen av tiltakene i meldingen, men som også favner bredere, og det gjør vi i tett samarbeid med partene i arbeidslivet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Martin Henriksen (A) [10:43:49]: I stortingsmeldinga legger statsråden opp til såkalt modulisering av grunnopplæring og videregående opplæring. Han kalte fra talerstolen nå fagbrevet for gullstandarden, og at det skulle det fortsatt være. Modulisering kan være bra, fordi voksnes behov for tilpasset opplæring er annerledes enn ungdoms. Samtidig finnes det en frykt for at modulisering kan utvikle nye A- og B-utdanninger gjennom at f.eks. arbeidsgiver gir støtte til bare deler av en opplæring – de delene som passer arbeidsgiveren best. Det er altså fare for at folk får en slags delkompetanse, en spesialisert kompetanse, som ikke gir en skikkelig sluttkompetanse.

Jeg lurer på hva statsråden vil gjøre for å sikre at ikke flere vil ta bare deler av en utdanning, men at flest mulig skal fullføre, med en ordentlig sluttkompetanse som fagbrev, svennebrev eller studiekompetanse.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:44:51]: Det er et høyst relevant spørsmål som representanten tar opp. Jeg vil allikevel si at jeg er egentlig ikke bekymret, for det er ikke noen klare tegn på at det kommer til å slå til. Grunnen er først og fremst at i de fleste deler av arbeidslivet står fagbrevet veldig sterkt. Vi har en sterk fagbrevtradisjon, godt forankret i norsk arbeidsliv, godt forankret politisk og godt forankret hos partene. Det er også et ønske i arbeidslivet om å utvikle sine ansatte.

Svaret mitt vil være at vi allikevel må følge med på om det representanten problematiserer, ser ut til å skje. Men min og regjeringens vurdering har vært at med den situasjonen vi har nå, er det viktigere å få til en litt mer smidig vei til fagbrevet. Det har vært riktig prioritering nå, og så må man vurdere å justere det hvis det f.eks. ender med at mange tar moduler, men ikke tar fullt fagbrev. Men jeg er ikke i utgangspunktet veldig bekymret for det.

Martin Henriksen (A) [10:46:03]: Statsrådets intensjon med modulisering er bra. Jeg tror det er viktig at han følger nøye med og tar med arbeidslivets parter, for det vi dessverre vet, er at fagbrevet ikke står like sterkt i alle deler av arbeidslivet.

En annen utfordring som vi håper statsråden tar tak i, er fylkeskommunenes rolle. De har en viktig rolle i å gi asylsøkere og flyktninger kompetanse, men utfordringen for fylkeskommunene i dette arbeidet er at de ikke har noen formell rolle utover det å være opplæringstilbyder. De mottar lite eller ingen informasjon om hvilke elever de bør forberede seg på å ta imot, og hvilken kompetanse de elevene har. Det er gjerne uklare ansvarsforhold mellom dem, kommunene og andre aktører. Det kan i verste fall føre til at elevene får et dårligere tilbud, men det hindrer også fylkeskommunene i å koordinere samarbeidet om elever med kommunen når det gjelder f.eks. språkopplæring.

Spørsmålet er om statsråden har sett denne problemstillingen og vil ta initiativ til å gjøre ansvarsforholdene klarere mellom bl.a. fylkeskommune, kommuner og andre aktører.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:47:13]: For det første har vi i denne meldingen også sagt noe om kompetansekartlegging av dem som kommer til Norge. Jeg mener at det er et veldig viktig utgangspunkt. Jo mer vi vet om hva de som kommer til Norge, kan – det gjelder både formell og uformell kompetanse – jo lettere vil det være å la den informasjonen følge vedkommende gjennom utdanningsløp og gjennom bosetting, f.eks.

Det andre er at det er en problemstilling som også berører integreringsarbeidet. Jeg er helt enig med representanten i at vi burde forsøke så godt vi kan å ha både god dialog og god kontakt med fylkeskommunene og med nasjonale myndigheter med ansvar for bosetting, slik at det er mulig å forberede seg på hvem som blir bosatt. Det er noe

som Kunnskapsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har løpende kontakt om.

Anders Tyvand (KrF) [10:48:15]: Som jeg var innom i mitt innlegg, savner jeg litt oppmerksomhet på frivillig sektor og studieforbundene. Det er også flere andre representanter som har vært innom det.

Jeg er opptatt av at frivilligheten ikke skal styres, at den ikke skal detaljstyres eller brukes som et politisk verktøy, men at vi må legge forholdene til rette for at de frivillige organisasjonene som ønsker å bidra, skal få mulighet til det.

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2016 ba et stortingsflertall regjeringen om å «gå i dialog med studieforbundene og komme tilbake til Stortinget med en modell for hvordan tilskuddene til studieforbund kan utformes, slik at de når nye grupper og ivaretar målene om flere tilbud rettet mot inkludering og integrering». Er det en oppgave statsråden er i gang med? Er dialogen innledet, og når kan vi forvente å få en sak tilbake til Stortinget?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:49:19]: Jeg merket meg i høyeste grad det flertallet sa i forbindelse med budsjettbehandlingen. Vi hadde jo også noen forslag til hvordan det kunne gjøres, som flertallet ikke var helt fornøyd med.

Jeg er helt enig i at f.eks. studieforbundene og frivilligheten kan trekkes inn enda mer og rette sin virksomhet inn mot å bidra til f.eks. integrering. Den dialogen er delvis startet opp, og vi vil komme tilbake til Stortinget med det på egnet måte. Det blir selvfølgelig ikke en egen sak om dette, det vil være et av dokumentene som vi sender over.

Så vil jeg nevne at vi i denne perioden har gitt et veldig viktig bidrag til å dra frivilligheten med, nemlig ved å lage en ny ordning innenfor det som før het Basiskompetanse i arbeidslivet, vi lanserte BKF, Basiskompetanse i frivilligheten. Nå heter det Kompetanset. Det er rett og slett å dra frivillige organisasjoner med i det viktige arbeidet for å ruste opp ferdigheter og kompetanse.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:50:30]: Vi har hatt en litt springende debatt i innleggene tidligere i dag, og jeg tror egentlig det skyldes tittelen på meldingen, for der står det «voksnes læring». Jeg tror det er mange av oss som hadde ønsket seg en breiere melding. Vi tenker på formell basiskompetanse, vi tenker på videreutdanning, og vi tenker på den ikke-formelle kompetansen – f.eks. en med ungdomsskolebakgrunn eller en innvandrer som eventuelt skal lære seg bunadssøm, for det er også kompetanse på videregående skoles nivå. Det er derfor debatten blir litt rotete.

Vi har fått noen bekymringsmeldinger fra nettopp Studieforbundet, som de siste var inne på nå i stad, når det gjelder dette at det i studietilsynsforordningen kreves at 50 pst. av undervisningen må skje med institusjonens ansatte med førstekompetanse eller høyere. Mitt spørsmål er da: Vil statsråden være så snill å se på dette så raskt som mulig, sånn at vi fortsatt kan beholde studieforbundene

som tilbydere og som en del av dette med voksenopplæringen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:51:33]: Jeg må innrømme at den problemstillingen klarer jeg ikke på stående fot å svare på, rett og slett. Jeg må be representanten komme tilbake, enten i en spørretime eller gjennom et skriftlig spørsmål, så skal jeg gi et godt svar på det.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:51:49]: Men statsråden vil se på det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:51:51]: Ja, det betyr i praksis at jeg vil se på det, men det er fint om det kommer et spørsmål om det.

Iselin Nybø (V) [10:52:04]: Det er betryggende å høre at statsråden vil se på det, for det er en aktuell og viktig problemstilling.

En annen ting som jeg håper statsråden vil se på, er det som flere har nevnt, som går på de små og verneverdige fagene. Det som er litt spesielt med de fagene, er at de rekrutterer ikke bare ungdommer; de rekrutterer også voksne. De rekrutterer voksne som gjerne har en utdannelse, men som senere ønsker å bli f.eks. møbelsnekker.

En av de sakene som vi får mange henvendelser om nå, er Østfold Møbelsnekkerskole, som opplever at det hele veien er utfordringer for dem med tanke på formalia, som gjør at de liksom ikke klarer å holde det gående. Mange opplever at det er veldig synd hvis de må legge ned, fordi de gir et verdifullt bidrag. Det handler også om voksne folk som ønsker å ta den utdanningen. Min utfordring til statsråden er: Hva kan vi gjøre, hva kan han gjøre for at vi får opprettholdt disse små, verneverdige fagene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:53:04]: I klagebehandlingen som vi har hatt i departementet, har vurderingen vår vært at Østfold Møbelsnekkerskole, selv om det er et godt tilbud, ikke faller inn under kategorien små og verneverdige fag. Det er fordi tilbudet de har, som har vært for 1. klasse – de har hatt et 1. klassetilbud i 13 år, ca. – også finnes i andre deler av det vanlige skolesystemet, ikke friskolesystemet. Det vi allikevel har sagt i vår behandling, er at skolen kanskje kan passe til å bli det flertallspartiene åpnet for, nemlig en yrkesfaglig friskole. De har søkt om godkjenning som profilskole, men de vil få muligheten til å endre søkegrunnlaget sitt uten å måtte søke på nytt.

Når det dreier seg om problemstillingen ungdom og voksne, vil det innebære en lovendring hvis man skal gjøre noe med det.

Audun Lysbakken (SV) [10:54:13]: Jeg vil gjerne spørre statsråden hvordan den manglende oppmerksomheten rundt folkehøgskolene skal forstås, fordi flertallet i komiteen har uttrykt bekymring for at folkehøgskolene ikke er tema. Det har vært folkehøgskoleopprør tidligere i denne perioden, og nå ser vi også at i det nye forslaget til ny studiestøtteordning legger regjeringen opp

til å holde 7 500 folkehøgskoleelever utenfor opptrappingen av studiestøtten. Jeg synes det er vanskelig å se logikken i det. Det får vi anledning til å diskutere når vi skal diskutere budsjettet, men det er bekymring i Folkehøgskole-Norge for at denne regjeringen ikke ser verdien av folkehøgskolene og folkehøgskolenes viktige plass i utdanningssystemet. Derfor vil jeg egentlig gjerne utfordre statsråden på det nå. Bekymrer det statsråden at han har skapt en tvil i sektoren om hvorvidt regjeringen verdsetter folkehøgskolene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [10:55:18]: Regjeringen verdsetter folkehøgskolene. Selv om vi foreslo en liten budsjettreduksjon knyttet til kortkurs for noen år siden, innebar det allikevel en finansiering på 700 mill. kr eller 800 mill. kr – eller noe sånt, nå husker jeg ikke – av folkehøgskolene. Vi bruker mye penger på dette, og det kommer vil til å fortsette å gjøre.

Det er også helt riktig at folkehøgskolene var i fremste rekke da vi inviterte til dugnad for å bosette asylsøkere og flyktninger, og de fortjener all mulig honnør for det. Nettopp fordi folkehøgskolene kan spille en viktig rolle, er vi nå i dialog med Folkehøgskolerådet om rett og slett å sette i gang et forskningsprosjekt hvor vi ser på om folkehøgskoler kan bidra til gjennomføring, mindre frafall, på vide-regående skole. Det mener jeg er veldig spennende – ikke bare å si at det tror vi, men også å sette i gang et konkret forsøk på det.

Når det gjelder elleve måneders studiestøtte, er begrunnelsen for det at det har veldig eksplisitt vært knyttet til eksamenstidspunkt, og at mange har eksamen i en periode etter at studieutbetalingen er forbi. Selv om folkehøgskolene har samme antall dager i studietid, har de allikevel et skoleår som slutter veldig mye før. I praksis bruker de ni måneder i dag, hvis jeg ikke husker feil.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Marianne Aasen (A) [10:56:51]: I mai 1968 vandret det en ung irakisk geolog gatelangs i Oslo uten noe spesielt å gjøre. Han ventet på bussen og slo i hjel tida med å oppsøke et departement for å spørre om det var noen oljeselskaper som var på vei inn i Norge. Samme kveld ble han ansatt som den tredje norske oljebyråkraten, og han er blitt kalt for Norges mest lønnsomme innvandrere, for han gjorde geniale grep knyttet til norsk oljeutvinning. Han kan kanskje også karakteriseres som en av Norges mest lønnsomme innbyggere, og ikke bare innvandrere.

Innvandrere blir nevnt som en del av dette såkalte utenforskapet. Det kan være at det er en god del av dagens innvandrere i Norge som har en kompetanse som overses. Jeg bruker det som inngang til saken, fordi jeg mener at tittelen – som flere har vært inne på – «Fra utenforskap til ny sjanse» gir assosiasjoner til *dem* og *oss*: Det er noen der ute som vi skal hjelpe med å komme inn i varmen, nærmest, og det er de som ikke har formalkompetanse, og som ikke har fulgt den vanlige løypa. Men det er faktisk sånn at

selv de med lang utdanning – det kan sågar være folk som har jobbet som forskere – havner i dette utenforskapet. Det kan være – og har vært – folk som sitter i denne salen, som kan bli en del av dette utenforskapet. Det finnes mange gode eksempler på folk som har valgt en litt annen vei inn i voksenlivet enn å fullføre videregående opplæring og gå på universitetet eller ta videre opplæring, som har en svært suksessrik historie både i norsk offentlighet og i sitt eget yrkesliv. Det som bekymrer meg litt, er nemlig det perspektivet som flere har tatt opp, at rundt dette med voksnes læring er det såkalt marginaliserte grupper det skal handle om.

Samtidig snakker statsministeren og regjeringen veldig mye om omstilling. Det det betyr, er selvfølgelig at organisasjoner skal omstille seg – det hører man med en gang. Men det er masse mennesker som skal omstille seg. Det er masse mennesker som skal jobbe på en helt annen måte enn man har gjort før, fordi vi er inne i en digital revolusjon, vi er inne i store samfunnsendringer, veldig mange må jobbe på andre måter. Da handler det om at nesten alle er nødt til å ha påfyll av kompetanse, og det nevnes knapt i denne meldingen. Da mener jeg at det å bruke begrepet «voksnes læring» knyttet opp mot denne såkalte meldingen legger opp til en fallhøyde i forhold til de svarene som kommer. Jeg synes ikke den svarer på utfordringene knyttet til voksnes læring. Jeg vet at statsråden har sagt at han kommer tilbake med dette temaet på et senere tidspunkt. Det haster, det er viktig, for det gjelder faktisk alle innbyggere i Norge, som i framtida må jobbe på en annen måte, med påfyll og kompetanse, nesten uansett type bakgrunn.

Intensjonen med meldingen er god, men den er altfor knapp, og den er altfor snever.

Norunn Tveiten Benestad (H) [11:00:03]: Det er flere representanter som har vist til de tre hovedsatsingsområdene i den meldingen vi debatterer: bedre opplæring for voksne med svake grunnleggende ferdigheter, bedre muligheter til videregående opplæring og bedre kvalitet i de særskilte tilbudene til innvandrere. Alle tre er viktige temaer, som fortjener vår fulle oppmerksomhet. Men det er likevel ett område som ligger mitt hjerte særlig nær.

Den 13. februar 2015 sto det en artikkel i landsdelsavisen vår, Fædrelandsvennen. Artikkelen hadde tittelen: «Endelig motivert – bakerst i køen». I artikkelen sto lederen av Nav i Vennesla kommune fram og fortalte at i Vennesla var 20,6 pst. av bygdas 21-åringene, 17,4 pst. av 19-åringene og 16 pst. av 22-åringene under Nav-oppfølging. Et eget prosjekt skulle få 18–25-åringene opp om morgenen og til å møte i et jobbprogram. Hensikten med prosjektet var å unngå passivitet, og mange prosjektdeltakere lyktes med å forandre livet sitt. Men den erfaringen som ble gjort i prosjektet, var tydelig på at reglene rundt utdanning var et hovedproblem for dem som var uten fullført utdanning og var i aldersgruppa 21–25 år – de som ikke kom inn under verken ungdomsretten eller voksenretten til utdanning.

Jeg er veldig glad for at regjeringa nå foreslår at ungdomsretten til videregående opplæring skal gå direkte over i voksenretten. For det handler om å gi mennesker en mulighet til å tette kunnskapshull og til å full-

føre den videregående opplæringen. Det er nøkkelen inn i arbeidslivet.

Likedan er det kjærkomment at regjeringa nå vil vurdere å utvide retten til videregående opplæring for søkere som har videregående opplæring i utlandet, men ikke får den anerkjent i Norge. Det er ingen tvil om at tilgangen til arbeidslivet er nøkkelen til god integrering i Norge. Det er selvfølgelig viktig for den enkelte og den enkeltes mulighet til deltakelse i arbeidslivet, men det er også viktig for fellesskapet.

Det er mange enkeltting som kunne vært påpekt i denne stortingsmeldingen. For meg har det vært et viktig signal at regjeringa her ser på tvers av sektorene og utvikler en samordnet og helhetlig kompetansepolitikk for voksne med lite utdanning, med svake grunnleggende ferdigheter eller ikke godkjent kompetanse. For det å bli møtt med muligheter og ikke stengsler når behovet og motivasjonen er til stede, er alfa og omega for at flere skal lykkes i utdanning og arbeidsliv.

Trond Giske (A) [11:02:56] (komiteens leder): Dette er en viktig og stor sak på flere måter, og det er bra at det tas opp av regjeringa, og det er bra at det er et stort engasjement i komiteen. Men det er egentlig to debatter på samme tid, for tradisjonelt har denne debatten handlet om folk som har falt utenfor både skole og arbeidsliv, kanskje fått en grunnskoleutdanning som er ganske mangelfull, og ikke fått noen mulighet til å ta videre utdanning, og er de som er mest utsatt på arbeidsmarkedet. Og den handler om dette såkalte utenforskapet – hvordan bringer vi voksne med dårlig erfaring fra skole og med negativ erfaring fra opplæring inn igjen i arbeidslivet. Det er et stort og omfattende problem i seg selv.

Men det denne debatten egentlig vil dreie seg om i framtiden, er at masse folk kommer til å gå ut av skolen med ganske gode kunnskaper, men kanskje ikke med den fagkompetansen eller den videre opplæringen som gjør at man er kvalifisert for et arbeidsliv. For de ufaglærte jobbene forsvinner i et enormt tempo, og ikke bare det, men de kvalifikasjonene man trenger for å få de jobbene som fins, endrer seg veldig mye fortere enn før. Det er ikke mer enn et par generasjoner siden at ungdom kunne se på foreldrenes yrker og tenke at det var det som var framtiden. Nå møter ungdommer egentlig et helt blankt ark når spørsmålet om hva de skal bli når de blir store, hvilke kvalifikasjoner de trenger, og hvilke jobber de skal ta, blir stilt.

Det å klare å få denne livslange læringen til å fungere – ikke bare for dem som har slitt i skolen og kanskje kommet ut med dårlige kunnskaper og dårlige resultater eller av andre grunner blir utstøtt av arbeidsmarkedet, men faktisk for hele arbeidsstyrken – er det store spørsmålet vi egentlig burde hatt en bred debatt om. For det stiller enorme krav til arbeidslivet, det stiller enorme krav til utdanningsinstitusjonene, og det stiller enorme krav til oss for å lage systemer som er fleksible nok og gode nok til at alle får delta i dette.

Når 15 000 ungdommer i hvert kull går ut av videregående skole uten å ha fullført og bestått, risikerer vi i løpet

av ti år å få 150 000 mennesker som er nødt til å skaffe seg den kompetansen i ettertid. Når vi ser at det er flere hundre søkere på jobber i kassen i en dagligvareforretning, er det fordi disse jobbene, som man ikke trenger spesiell formalkompetanse til, blir færre og færre. Vi risikerer rett og slett å få enormt mange mennesker som er helt friske, og som egentlig har helt ok kunnskap og kompetanse, men som likevel ikke får jobb. Det er denne sosiale, tikkende bomben som vi er nødt til å lage et system for å møte – sørge for at folk blir kvalifisert gjennom hele livet, sørge for at folk får etter- og videreutdanning – både for å løse utenforskapet for dem som tradisjonelt har vært de mest marginaliserte, og for å sørge for at alle får delta aktivt i arbeidsmarkedet og bidra til verdiskaping og til et likeverdig Norge.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:06:08]: Jeg vil si takk for en god debatt. Jeg er enig med representanten Giske i at det også er en stor utfordring. Hvis man ikke har en kompetansepolitikk – en livslang-læring-politikk – vil man heller ikke klare å hindre at man faller utenfor hvis man f.eks. må bytte jobb og trenger nye kunnskaper og ferdigheter, men det ikke er et system på plass for å få det.

Det er også en ekstra dimensjon her. Det er at vi skal løse den utfordringen innenfor rammene av norsk arbeidsliv, slik det fungerer i dag. Vi skal ikke gjøre som f.eks. i USA, hvor man kanskje har større evne til å ta opp ufaglært, ikke-kvalifisert arbeidskraft, men gjør det gjennom å ha veldig lave lønnsnivåer. Med et høyt lønnsnivå trenger man kompetanse, og man trenger produktive arbeidstakere.

Jeg mener vi i dag har noen virkemidler som viser vei også i denne diskusjonen. Basiskompetanse i arbeidslivet og Basiskompetanse i frivilligheten, som nå omdøpes til Kompetanse+, er jo ikke blant de mest tabloide virkemidlene vi har. Det er ikke det media skriver mest om, men det er et veldig godt eksempel på en ubyråkratisk ordning som også bygger på det norske trepartssamarbeidet. Man får rett og slett støtte for nettopp den typen kompetanseutvikling.

Meldingen åpner også for forslag som vil kunne gjøre det lettere – f.eks. ved en sårn type modulisering som gjør at man ikke bare tar et kurs, men at man kan ta et kurs som gir en muligheten til å bygge opp f.eks. et fagbrev, hvis man ikke har hatt mulighet til å gjøre det. Hvis det fungerer godt, vil det kunne være en mulighet som flere bruker i fremtiden.

Men det aller viktigste arbeidet for den store diskusjonen er arbeidet med en kompetansepolitisk strategi. Det er ikke til å legge skjul på at det også der er forskjellige betoningene og meninger blant partene i arbeidslivet. Det er hele tiden en utfordrende balansegang mellom formell og ikke-formell kompetanse og hvordan den skal anerkjennes i utdanningssystemet. Men det er et arbeid vi er veldig godt i gang med, som vi har fått gode tilbakemeldinger fra partene på, og som også Stortinget her sier at er et viktig og godt arbeid. Det er bra.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:08:43]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i opplæringslova (friare skoleval over fylkesgrenser, praksisbrevordning m.m.) (Innst. 336 L (2015–2016), jf. Prop. 72 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anders Tyvand (KrF) [11:09:37] (ordfører for saken): Jeg vil aller først få takke komiteen for et godt samarbeid i behandlingen av denne saken, som omhandler en rekke ulike endringer i opplæringsloven. Proposisjonen inneholder forslag om å innføre friere skolevalg på tvers av fylkesgrensene, å innføre en ordning for praksisbrev i alle fylker og lovendringsforslag for å legge til rette for å kunne tilby mer grunnskoleopplæring til ungdom som har rett til videregående opplæring. Videre foreslår regjeringen å etablere en ordning for godkjenning av utenlandsk fagopplæring på videregående nivå, en klargjøring i loven av når opplæringsplikten bortfaller ved utenlandsopphold, og å fjerne lovens anbefaling om maksimal skolestørrelse.

Om noen av endringsforslagene står komiteen samlet, i andre spørsmål er komiteen delt, så jeg legger til grunn at de ulike partienes standpunkt vil bli tydeliggjort i løpet av debatten. Jeg vil nå gjøre rede for Kristelig Folkepartis posisjon i denne saken.

Når det gjelder spørsmålet om friere skolevalg, er det liten tvil om at enkelte elever kan ha behov for å gå på en skole i et annet fylke enn hjemfylket sitt. Derfor er friere skolevalg i utgangspunktet en god tanke. Men hvis vi innfører fritt skolevalg som en generell rettighet, er jeg redd for at vi kan miste muligheten til å tilby opplæring i et annet fylke til de elevene som av ulike grunner faktisk har behov for det. Da vil det bli en konkurranse, hovedsakelig basert på karakterer, og ikke en vurdering av den enkelte elevens behov. Derfor mener jeg det er en mye bedre idé å gi en rett til friere skolevalg, som vil gjelde i færre og klart definerte tilfeller, som f.eks. dersom eleven bor nærmere skolen i nabofylket sitt enn skolen i sitt eget fylke, dersom det foreligger spesielle sosiale eller pedagogiske grunner til det, eller dersom en elev ønsker en opplæring som ikke tilbys i eget fylke. En målrettet rettighet til dem som har behov for det, er en bedre idé enn en generell rett til alle.

Når det gjelder praksisbrev, mener jeg at dette er et viktig alternativ å tilby til de elevene som mangler forutsetninger for eller motivasjon til å gå inn i et ordinært yrkesfaglig opplæringsløp, og jeg støtter regjeringens forslag om å gi alle fylker en plikt til å tilby dette alternativet. Samtidig

må det være et mål at flest mulig fullfører ordinær opplæring, og at flest mulig elever kommer over i ordinære lærlingordninger etter to år.

Når det gjelder forslaget om å gi muligheten til å tilby mer grunnskoleopplæring til ungdom med rett til videregående opplæring, vil jeg bare si at det er et forslag jeg applauderer. Elever med kort botid i Norge og kort tid i grunnskolen vil ha svært dårlige forutsetninger for å lykkes på videregående, og for at de skal få en fair sjanse til å lykkes, må vi gi dem en mulighet til å forbedre vitnemålet sitt fra grunnskolen. Ved Thor Heyerdahl videregående skole i mitt eget fylke, Vestfold, har man gjennomført et prøveprosjekt der man har prøvd ut dette gjennom en ordning som man kaller Kombinasjonsklassen. Resultatene har vært gode, ikke minst i form av lavere frafall. Jeg håper at flere kommuner og fylkeskommuner vil benytte seg av den muligheten de nå får, og at mange vil la seg inspirere av det som har blitt gjort i et samarbeid mellom Thor Heyerdahl videregående skole, Larvik kommune og Vestfold fylkeskommune.

Også når det gjelder forslaget om å opprette en godkjenningsordning for utenlandsk fagutdanning, må jeg si at det er et forslag jeg synes er godt. Kristelig Folkeparti støtter også forslaget om å klargjøre reglene for når skoleplikten opphører ved utenlandsopphold. Dette er en grense det er prinsipielt viktig å avklare.

Men når det gjelder forslaget om å fjerne den anbefalte maksgrensen for skolestørrelse, er jeg nok ikke like entusiastisk. Jeg mener, i likhet med Utdanningsforbundet, at regjeringen undervurderer betydningen av at denne anbefalingen står i loven. Det kan nok være god økonomi i det å opprette større og færre skoler, men det bør jo være pedagogiske og ikke kun økonomiske vurderinger som legges til grunn for skolestrukturen. Utdanningsforbundet peker på at det er grenser for hvor stor en skole kan være og samtidig drives pedagogisk forsvarlig. Hvis skolen blir for stor, er det en risiko for at rektor kun blir en administrator og mister muligheten til å utøve pedagogisk ledelses- og utviklingsarbeid. Det betyr jo ikke at det ikke skal være mulig å opprette store skoler, men i en sektor som opplever stram økonomi og stadig skjerpede krav til effektivitet, mener jeg det er fornuftig å gi dem som ønsker å vektlegge de pedagogiske vurderingene, litt drahjelp. Jeg ønsker derfor å beholde lovformuleringen som den står. Kristelig Folkeparti vil stemme imot den foreslåtte lovendringen.

Martin Henriksen (A) [11:14:53]: Vårt mål er at alle elever skal lykkes og at opplæringstilbudet i alle fylker er best mulig. Regjeringa vil nå innføre en plikt for fylkeskommunene til å finansiere skoleplasser for egne elever i andre fylker og til å ta imot gjesteelever fra andre fylker ved ledig kapasitet.

Arbeiderpartiet og resten av flertallet i komiteen, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV, ønsker en annen løsning enn regjeringa. For det første fordi regjeringas forslag til fritt skolevalg kan favorisere elever med gode karakterer, ikke dem som har mest behov for å kunne velge friere. For det andre fordi det er åpenbart at fritt skolevalg over fylkesgrensene vil gjøre jobben til fylkeskommunene som

skoleeiere vanskeligere. Det er derfor de fleste fylkeskommunene har uttalt seg negativt til dette forslaget. Å dimensjonere skoletilbudet og sørge for en optimal skolestruktur er ikke en enkel oppgave i utgangspunktet. Dette forslaget gir fylkene større utfordringer med å planlegge et riktig antall elevplasser, særlig distriktsfylkene, og det kan stimulere til at fylker øker egne tilbud i direkte konkurranse med andre fylker. Selv om det er såkalt ledig kapasitet som styrer hvor mange gjesteelever fylkene tar inn, vil altså noen fylker kunne øke sine tilbud for å tiltrekke seg elever fra andre fylker. Dette kan føre til at noen fylker i realiteten vil måtte betale for at andre fylker øker sin kapasitet, og konsekvensen er at de kanskje må redusere tilbud eller i verste fall legge ned linjer og skoler. En rett for noen elever fører da til at det går ut over flere elever.

At regjeringa, Høyre og Fremskrittspartiet, ikke ser noen problemer med dette, er oppsiktsvekkende og står ikke til troende. Denne saken reiser også spørsmålet om regjeringa mener at vi skal ha en politisk folkevalgt styrt skolestruktur i Norge. Nå skjer det to ting samtidig – en privatskolelov der det åpnes for flere private skoleplasser og det innføres et langt friere skolevalg. Da er det vanskeligere å beholde en folkevalgt styring av skoletilbudet. Fylkespolitikernes helhetsansvar reduseres.

Arbeiderpartiet er positiv til å gi elever en noe sterkere rett til skoleplass i andre fylker. Regjeringas forslag har imidlertid så uoversiktlige og store konsekvenser for fylkeskommunene at Arbeiderpartiet ikke kan støtte regjeringas linje. En mer fornuftig løsning med at de elevene som har et reelt behov for det, får mulighet til å gå på skole utenfor hjemfylket, er det forslaget flertallet i komiteen har samlet seg om. Elevene gis sterkere rett til å velge, men i færre – og klart definerte – tilfeller enn det regjeringa legger opp til, slik som i tilfeller der hjemfylket ikke tilbyr den opplæringen eleven ønsker, der elever i grenseområder får urimelig lang reisevei internt i fylket, som vi har sett eksempler på, der et annet fylke har skoleplasser nærmere elevens hjemplass, der det foreligger særlige sosiale eller pedagogiske grunner, eller for å sikre at samiske elever eller elever med kvensk og finsk som morsmål får et godt tilbud. Dersom man hadde åpnet opp for frie skolevalg i disse tilfellene, ville man unngått de problematiske tilfellene vi har sett i media, men uten å vanskeliggjøre rollen fylkeskommunene har som skoleeier.

Til slutt: I en annen sak som kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har behandlet denne uka – fraværgrensen – har vi hørt representanter fra Høyre argumentere sterkt for at vi alle burde lytte til det lærerne og Utdanningsforbundet sier og kommer fram til. Jeg må få bemerke at dersom Høyre og Fremskrittspartiet hadde gjort det konsekvent, hadde vi nok hatt en ganske annen skolepolitikk, bl.a. når det gjelder synet på flere lærere eller kompetansekrav. I denne saken har Utdanningsforbundet sagt et tydelig nei til å oppheve opplæringslovens anbefalte maksimalstørrelse for grunnskoler. Utdanningsforbundet mener det er grenser for hvor stor en skole kan være og samtidig drives pedagogisk forsvarlig, og de peker på at rektorer ved skoler som blir for store, kan miste sitt rom til å utøve pedagogisk ledelses- og utviklingsarbeid. At lærerne er imot

dette forslaget, ser ikke ut til å ha beveget regjeringspartiene i nevneverdig grad. Deres ønske om å lytte til lærerne var sterkt tidligere i uka, nå ser det ut til at Høyre og Fremskrittspartiet er tilbake på sitt vanlige spor.

Henrik Asheim (H) [11:20:01]: Jeg vil også benytte anledningen til å takke saksordføreren og komiteen for et godt samarbeid i denne saken. Det er en stor sak, med mange små og store endringer som alle, vil jeg si, gjør norsk skole litt bedre, særlig for de elevene som trenger litt ekstra.

Jeg vil gjerne begynne med nettopp det som handler om praksisbrev, som er en ordning som har fungert godt for noen av de elevene som sliter med å gjennomføre yrkesfaglig utdanning på den ordinære måten. Det å få fag- eller svennebrevet kan være en tøff kneik å komme over for enkelte elever. Det å da ha en lavere terskel, å ha et litt annet løp, som noen fylker har tilbudt, har vært viktig. Med statsrådets forslag til endringer, som i dag får bred tilslutning, vil det bli et nasjonalt tilbud. Det vil være noe alle fylker skal tilby. Det vil gjøre hverdagen litt lettere for noen av de elevene som kanskje sliter mest med å motivere seg til å komme gjennom skoleløpet. Nå får de muligheten til å gjøre dette.

Når det gjelder denne praksisbrevordningen, har vi, ikke minst etter innspill fra partene i arbeidslivet, gjort det veldig klart at dette ikke skal likestilles med annen yrkesfaglig utdanning. Dette skal være et tilbud som skal gjelde for dem som trenger ekstra oppfølging, men det skal ikke være en søkbar linje på lik linje med andre yrkesfaglige retninger. I dette ligger det også, som vi sier tydelig fra om i komiteen, at rådgivningstjenesten i videregående skole og i ungdomsskolen må være klar over dette tilbudet, og at elevene må bli kjent med det.

Den andre saken som har skapt noe debatt i komiteen, som vel de to foregående innleggene har vist, er diskusjonen om friere skolevalg på tvers av fylkesgrensene. Forslaget innebærer at dersom en elev ønsker å søke på en plass i et annet fylke og det fylket eleven søker plass i, har plass til eleven, skal eleven ha rett til å gå på den skolen. Det er hjemfylket som skal betale og vertsfylket som har plikt til å tilby plassen.

Det innebærer rett og slett at elevene i norsk skole med dette vedtaket vil få større valgfrihet enn de hadde før vi gjorde vedtaket. Kunstige fylkesgrenser og administrasjon skal ikke stå i veien for at elever kan velge de linjene de ønsker, og at elevene i større grad skal få lov til å ta den utdanningen som passer dem best. Jeg må si at selv om det er en nyanse i motstanden fra partiene som i dag går imot forslaget, har det ikke vært mangel på politisk kreativitet i forbindelse med å finne ut hvor mange problemer man kan oppdage med at elevene får litt større valgfrihet. Det har vært en voldsom bekymring, en voldsom omsorg for fylkeskommunene, for hvordan man skal dimensjonere og for hvordan man skal gjøre dette, når det i realiteten handler om noen elever som ønsker å velge noe annet. Én ting er å si at man er for valgfrihet, men hvis man hele tiden er ute etter å finne ut hva som er problemet med valgfriheten, står ikke retorikken til troende. Jeg skal være helt ærlig på

at hvis en elev eller en bruker av en annen velferdsordning i Norge får litt større mulighet til å velge det han eller hun ønsker, gjør det det litt vanskeligere for dem som skal tilby den tjenesten, fordi de i større grad må tilpasse seg ønskene til borgerne. Det er jo kjernen i dette. Jeg er fullt villig til å si at da må fylkeskommunene strekke seg lenger for å tilby den utdanningen som elevene faktisk ønsker.

Det er altså slik at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre i dag støtter denne endringen fullt ut. De andre partiene, med unntak av Senterpartiet, sier klart fra at de erkjenner at dette gir økt valgfrihet til elevene, men kommer etterpå med alle kriteriene for hvorfor det er så fryktelig vanskelig. Dette gir også muligheten for å opprettholde smale linjer fordi elever som bor i andre fylker, kan søke seg til disse linjene. Dermed kan de få et større elevgrunnlag.

Representanten Martin Henriksen påpekte at dette ville gjøre jobben vanskeligere for fylkeskommunen. Jeg mener at når det kommer til stykket i denne salen og vi skal diskutere skolepolitikk, må omsorgen for elevene gå foran omsorgen for fylkeskommunen. Det betyr igjen at av og til må vi lage noen regler som sikrer elevenes rettigheter på disse områdene.

Helt til slutt kan jeg ikke dy meg ettersom representanten Henriksen mente at vi nå ikke lenger hører på lærerne: Det gjør vi i en rekke saker, men i denne saken kunne kanskje Arbeiderpartiet lytte til elevene – som jeg har hørt arbeiderpartipolitikere be oss om å gjøre i forbindelse med fraværgrensen – og støtte en større valgfrihet i den videregående skolen.

M a r i t N y b a c k hadde her overtatt presidentplassen.

Bente Thorsen (FrP) [11:25:05]: Først og fremst takk til saksordføreren for godt samarbeid.

I denne proposisjonen fremmes det mange gode forslag om ulike endringer i opplæringsloven, bl.a. om friere skolevalg over fylkesgrensene og en ordning med praksisbrev. Proposisjonen har til hensikt å få flere til å fullføre videregående skole, i tillegg til at vi vil ha mer valgfrihet.

Fritt skolevalg innebærer at det innføres en plikt for fylkeskommunene til å finansiere skoletilbud i andre fylker og en plikt til å ta imot gjesteelever ved ledig kapasitet. Videre foreslås det å gi fylkeskommunene en plikt til å tilby praksisbrevordning som et supplement til ordinær yrkesfaglig videregående opplæring.

Proposisjonen inneholder også lovendringsforslag for å legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan tilby mer grunnskoleopplæring til ungdommer som har rett til videregående opplæring. Erfaring fra en skole i Larvik viser at dette kan føre til både økt kvalitet og mindre frafall i videregående skole.

Det foreslås også å etablere en ordning for godkjenning av utenlandsk fagopplæring på videregående opplæringsnivå, med NOKUT som operativt ansvarlig.

For oss i Fremskrittspartiet er det viktig at elever som av ulike grunner ønsker opptak til videregående skoler i andre fylker enn hjemfylket, skal få mulighet til det. Den

foreslåtte lovendringen vil gi mange elever større valgfrihet, og konkurransen om plassene er basert på karakterer, et objektivt og godt opptakskriterium. Fremskrittspartiet vil påpeke at dette kun gjelder dersom vertsfylket har ledig kapasitet. Vi vil også understreke at enkeltelever med særlige pedagogiske og/eller sosiale behov skal prioriteres, og viser til departementets begrunnelse i proposisjonsteksten:

«Departementet har i høringa framheva at det vil vere tilfelle der enkeltelevar har særlege pedagogiske og sosiale behov som bør gå framfor prinsippet om valfridom for alle og karakterbasert inntak, og at slik fortrinnsrett skal regulerast nærmare i forskrift.»

Og vidare:

«Departementet ser at ei reint karakterstyrt ordning vil kunne vere lettare å administrere, men held fast på vurderinga av at det kan vere tilfelle der enkeltelevar har særlege behov som bør gå framfor prinsippet om valfridom for alle og karakterbasert inntak.»

Dette viser at elever som har spesielle behov, er godt ivare tatt i saken, selv om enkelte hevder det motsatte.

I tillegg til at økt valgfrihet alltid er positivt, kommer det en positiv bieffekt av valgfrihet over fylkesgrensene: Det er en del viktige og tradisjonsrike fag som er små og nedleggingstruede. Disse blir det lettere å opprettholde når de videregående skolene får et større elevgrunnlag enn det som finnes innenfor det enkelte fylke. Forslaget innebærer altså både økt frihet og mangfold – det er god Fremskrittsparti-politikk.

Fremskrittspartiet vil minne om at den varslede regionreformen i enda større grad vil ivareta behovet for større inntaksområder, men understreker at den reformprosessen er i en svært tidlig fase. Det er derfor behov for lovendringer som omhandler dagens fylkesinndeling.

Fremskrittspartiet mener at praksisbrev er et veldig godt alternativ til det ordinære yrkesfaglige opplæringsløpet for enkelte elever, og viser til at NIFUs evaluering av ordningen konkluderer med at den har bidratt til økt gjennomføring og lavere frafall enn man ellers kunne forvente blant deltakerne i programmet. Blant annet har praksisbrevordningen veldig gode resultater i Rogaland.

Også Fremskrittspartiet mener man bør ha som mål at flest mulig elever gjennomfører et ordinært yrkesfaglig opplæringsløp, men at det samtidig er viktig å ha alternativer. Fremskrittspartiet vil advare mot den nedvurderingen av praksisbrevordningen som SV og andre presenterer. Det er et stort mangfold blant elevene, og alle passer ikke til standardløpet. Da er det viktig at skolen tilbyr et mangfold av ordninger som gir gode jobbmuligheter etterpå.

Til slutt vil jeg påpeke at man gjennom flere ulike skolereformer har ført stadig mer av ansvaret for skolen over til kommunene. I et langstrakt land som Norge er det betydelige lokale og regionale forskjeller. Da er det naturlig at lokalsamfunnene selv får utforme sine skoleløsninger. For å finne fram til gode skoleløsninger lokalt vil skolestørrelsen bare være en av mange faktorer. Elevgrunnlag, næringsstruktur, areal, infrastruktur og kompetansetilgang er andre faktorer som spiller inn. Dette er felt som lokalpolitikkerne har best oversikt over. Fremskrittspartiet har tillit til at lokalpolitikkerne finner de beste løs-

ningene, og mener derfor at det ikke er behov for noen sentralt pålagt norm om skolestørrelse.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:30:24]: For det første: Senterpartiet beklager at regjeringa med støtte fra Venstre nå sørger for fritt skolevalg over fylkesgrensene. Det vil si at de med best karakterer nå kan søke videregående skole i det fylket de sjøl ønsker, og hjemfylket skal betale plassen.

Dette kan høres tilforlåtelig flott ut, som representanten Asheim sa i stad, men vi vet at dette i første omgang vil være en fordel for de elevene som har gode karakterer. I dag gis det en gjesteelevsgaranti til elever som bor nærmere skolen i nabofylket, enn det som er definert som elevens nærskole. Når dette forslaget i dag blir vedtatt, må disse elevene konkurrere på karakterer med elever fra andre steder i fylket og andre fylker. Dermed mister fylkeskommunene muligheten til å tilby spesielt inntak for elever i grenseområder, altså de som kan ha størst behov for å kunne gå på skole i nærmiljøet, og elever som bor nær en skole, men i et annet fylke, får ikke gjestetilbud.

Når vi skal lytte til elevene, som det blir sagt, må vi også lytte til dem som ikke prater høyest. Hvor en bor, vil nå ikke ha betydning. Det vil i verste fall si at en elev som bor på Jevnaker i Oppland fylke og har søkt på linje på Hønefoss videregående i Buskerud, vil risikere at det er søkere fra Hamar, Gjøvik, Oslo eller Bodø, for den saks skyld, som får plassen hvis de har bedre karakterer. Det betyr at de som ikke har så gode karakterer fra ungdomsskolen, kanskje må flytte og bo på hybel langt unna hjemstedet, med de utfordringer det medfører for en 16-åring. Derfor har Senterpartiet vært opptatt av at det ville vært bedre å forbedre den gjesteelevordningen vi har i dag.

Jeg synes det er paradoksalt at regjeringa og Venstre i dag sikrer flertall for en slik endring, når vi samtidig vet – jeg vet i hvert fall – at erfaringer fra Oppland nå gjør at fylkeskommunen strammer inn på fritt skolevalg nettopp for å sikre et best mulig tilbud for alle elevene i hele fylket, slik at færrest mulig behøver å bo på hybel.

Så er vi glad for at regjeringa endelig kommer med et forslag om praksisbrev, og at dette skal tilbys av alle fylkeskommuner. Dette har Senterpartiet vært opptatt av lenge. Vi er enig i at det ikke skal være et søkbart tilbud, men være et supplement til ordinært yrkesfaglig opplæringsløp for elever som vil ha vansker med å følge et vanlig løp. Ordningen har vist seg å fungere godt i de fylkene som har dette tilbudet.

Men vi er uenig med regjeringa i at fylkeskommunen skal kunne oppfylle loven ved at man slipper unna med å tilby praksisbrev ved en skole. La meg understreke at det er viktig at et slikt tilbud ikke sentraliseres til enkeltskoler. Dette tilbudet må være der elevene med slike behov er. Norge er mer enn en storby. Det kan være grisgrendt og langt å reise.

Når det gjelder mulighet for utvidelse av grunnskoleopplæringen, et såkalt 11. skoleår, har vi i Senterpartiet vært skeptiske til det. Vi mener at de utvidelser som har vært av timetallet etter at seksåringene begynte i skolen,

bør være tilstrekkelig for å kunne lære elevene de grunnleggende ferdighetene de skal lære.

Når vi så støtter forslaget, er det særlig med bakgrunn i situasjonen til elever med asyl- og flyktningbakgrunn. Elever som ankommer sent i skoleløpet, f.eks. i ungdomsskolen, vil ikke ha de samme forutsetninger og vil kunne ha behov for mer opplæring på grunnskolenivå for å ha en reell mulighet til å lykkes i videregående opplæring. Derfor støtter vi forslaget.

Men for at tilbudet ikke skal bli en hvilepute for skoleeiere som ikke følger opp sine elever godt nok de ti første skoleåra, mener vi det er veldig viktig at det er grunnskoleeier, altså kommunene, som skal ha det overordnede ansvaret, også økonomisk, for et slikt tilbud. Vi kan ikke tillate at grunnskolen skyver ansvaret over i videregående. De må ta ansvar for grunnopplæringen mens elevene går i skolen. Vi er derfor glad for at en så å si enstemmig komité er enig med oss i dette.

Vi mener også at når det gjelder opplæringsplikten, burde denne gjelde så lenge barnet har bosted i Norge. Uansett mener vi at det er usikkert om det er forvaltningen eller barnet denne lovendringen ivaretar best, og derfor har vi bedt om en utredning i eget forslag.

Til slutt: Vi går imot å fjerne lovens tilråding om maksimal skolestørrelse. Vi mener at det hadde vært klokt å beholde denne maks grensa, slik at ikke pedagogiske vurderinger kan havne i skyggen av økonomiske hensyn i kommuner med stram økonomi.

Presidenten: Da antar presidenten at representanten Anne Tingelstad Wøien har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Iselin Nybø (V) [11:35:22]: Jeg har lyst å kommentere to av de tingene som denne saken inneholder, og det er dette med fritt skolevalg over fylkesgrensene og dette med størrelsen på skolene.

Vi i dette huset jobber nå med en regionreform. Det er tidlig ennå, men det er flere partier som ser for seg at vi skal få større regioner, og dermed også større inntaksområder enn det vi snakker om her.

De aller fleste elever i dag går jo på videregående skole i sitt eget fylke. Det er det som vil være normen for de aller fleste, og hvis vi lykkes med regionreformen og får større regioner, vil det fortsatt være regelen. Men det er noen som ønsker noe annet. Det er noen som ønsker å gå på en skole som de ikke sogner til gjennom fylkesgrensen, og da er vårt utgangspunkt at en administrativ inndeling ikke bør være en begrensning av hva elevene ønsker å få oppfylt av skoleønskene sine. Så vårt utgangspunkt er at elevene må selv få lov til å velge hvilken skole de ønsker å gå på, og så må vi som politikere legge til rette for det. Fylkeskommunen må håndtere at folk tar valg som er utenfor deres inntaksområde, og det tror jeg er helt overkommelig. Det er overkommelig for fylkeskommunene eller de nye regionene at noen elever ønsker å gå på skole i en annen region, og det er overkommelig at det er noen elever fra andre fylker eller regioner som ønsker å komme til dem. Dette tror jeg vi skal klare helt fint.

Jeg vil også understreke at flertallet, Høyre, Framskrittspartiet og Venstre, peker på at når det er enkeltelever med særlige pedagogiske og/eller sosiale behov, skal de prioriteres, og de skal ikke konkurrere på basis av karakterer, for det kan tenkes at det er noen enkelttilfeller der ute som har noen spesielle behov, og det må vi selvfølgelig ta høyde for. Vi kan ikke lage en politikk som ikke skal kunne gi frihet for alle, men allikevel kan ta vare på de enkeltindividene som er der. Det klarer vi helt fint.

Noen kommentarer til det med skolestørrelse: Jeg har vært lokalpolitiker i to kommuner: én kommune med 10 000 innbyggere og én kommune med 120 000 innbyggere. Jeg har vært med på å opprette skoler, og jeg har vært med på å legge ned skoler. Min opplevelse er at debatten er den samme, og den handler om mange forskjellige ting. Skolestørrelsen er selvfølgelig en del av det. Hvor store skoler vil vi egentlig ha? Eller: Hvor små skoler kan vi ha før det ikke er faglig forsvarlig?

Det er også andre ting som spiller inn. En helt naturlig ting er geografi. Vi er opptatt av å legge skoler der hvor folk bor. Vi er opptatt av å lage skolegrenser som gjør at folk sogner til den skolen som er naturlig for dem, slik at de får gå på skole sammen med vennene sine, de i gaten, de som de leker med. Slike ting spiller en stor rolle når man diskuterer skolestrukturen i en kommune.

Så er det spørsmålet om vi skal ha 1.–10.-klasseskoler eller barneskoler og ungdomsskoler. Det er en kjempeviktig debatt i mange kommuner når man diskuterer kommunestrukturen. Og min opplevelse er at både jeg, som lokalpolitiker, og mine kolleger, som lokalpolitikere, tar de diskusjonene på det største alvor. Man er veldig opptatt av å høre på dem som det angår: foreldrene, elevene, lærerne og befolkningen som sådan. Jeg tror at dette er en beslutning som lokalpolitikere også i framtiden vil ta på det største alvor. Skolestørrelse er i dag, og kommer fortsatt til å være, et av de viktige momentene når man diskuterer hva slags skoler vi skal ha, hvor mange vi skal, og hvor vi skal legge dem. For meg handler det om tillit til lokalpolitikere vi har. Det handler om tillit til å se på de lokale forholdene som er, og de ulikhetene vi har i landet vårt. Når noen kommuner har noen få tusen innbyggere, mens andre har mange tusen innbyggere, må vi ha rom for at det finnes forskjellige løsninger.

Jeg mener helt oppriktig at vi har gode skoler som er små, og mindre gode skoler som er små, og vi har gode skoler som er store, og mindre gode skoler som er store. Vi må jobbe med kvaliteten i skolene våre helt uavhengig av størrelsen, men når det kommer til hvilke skoler og hvor store de skal være, synes jeg det er noe vi skal overlate til dem som sitter nærmest.

Audun Lysbakken (SV) [11:40:25]: SV er opptatt av at alle elever skal få stor frihet til selv å velge hvilken utdanning, utdanningsprogram og skole de ønsker å gå på. I skolehverdagen handler medvirkning ofte om elev-lærer-samarbeid, valg av arbeidsform, aktiviteter i undervisningen, vurderingsformer elevene mener gir økt læring og motivasjon, og om hvordan skolen kan legge til rette for trivsel og trygghet for alle. Målet er

jo at alle elever skal få realisert sitt livsprosjekt, intet mindre.

Jeg synes perspektivet til regjeringen når det gjelder hva som er valgfrihet, er fryktelig smalt. Vi burde ha det store bildet: Hvordan får enhver mest mulig frihet til å utnytte sitt potensial, til å utvikle seg selv, til å få en skolehverdag på elevens egne premisser. Regjeringen er opptatt av at elever i videregående skole skal få større frihet til å kunne velge en skole som ligger i et annet fylke enn det som de bor i. Ja, det er SV også opptatt av. SV er opptatt av at elevene skal ha så stor valgfrihet som mulig. Men spørsmålet som alltid utelates når høyresiden kommer med sine såkalte frie skolevalg, er: Hvem sin frihet, og til hvilken pris?

Det er flere utfordringer med det lovforslaget regjeringen fremmer knyttet til såkalt fritt skolevalg. La meg nevne to:

For det første er det noen ganger sånn at ønsket om frihet for noen få kan gå på bekostning av fellesskapets interesser og dermed ramme mange andre. Jeg vet at det er populært i Høyre-kretser å raljere med fylkeskommunen. Det er liksom litt morsomt i seg selv å si «fylkeskommune», men hvis jeg var regjeringspartiene, ville jeg tatt de innspillene som har kommet – ikke bare fra fylkeskommunene, men også fra Utdanningsforbundet og flere andre – litt mer på alvor, for de handler om hvordan vi skal unngå en sentralisering av skoletilbudet, som vil ramme mange elevers frihet. Muligheten til å kunne gå på en skole i sitt nærområde er jo også en viktig frihet for mange. Vi får et smalere tilbud hvis skoler og utdanningsprogram over tid legges ned på grunn av den politikken høyresiden fører, både lokalt og nasjonalt, og som gjennom mange ulike grep trekker i den retningen: mer karakterbaserte opptak, flere privatskoler osv. Her reduserer man mulighetene til å dimensjonere tilbudene i forhold til antallet læreplasser i fylket også.

For det andre: Får alle elever friere skolevalg? Nei, dessverre er det ikke sånn. Det er de elevene som har best karakterer, som får større frihet. Det vi frykter, er at hvis det blir vanskelig å opprettholde et nærskoleprinsipp og et geografisk styrt skolevalg internt i fylkene, vil det legge press på flere fylker som i dag har en sånn modell, til å gå bort fra den. I SV er vi tilhengere av et nærskoleprinsipp også når det gjelder opptak til videregående utdanning. Erfaringene med det fra flere fylker er gode og viser at en sånn modell kan gjøre at flere elever får gå på den skolen de vil, enn et rent karakterbasert opptak vil gjøre.

«Fritt skolevalg» er egentlig et misvisende begrep. Vi burde slutte å bruke det. Det er karakterbasert opptak som høyresiden er for, og det innebærer selvfølgelig bare valgfrihet for noen elever, nemlig de som har de beste karakterene. Derfor er SV en del av det flertallet i komiteen som ønsker å sikre elevene en sterkere rett til å krysse fylkesgrensene og få skoleplass i de tilfellene der det er nødvendig, f.eks. når en elev ikke kan få det opplæringstilbudet hun ønsker seg, i sitt fylke, eller når reiseveien blir ekstra lang fordi en skole i et annet fylke er geografisk sett nærmere, eller når det finnes sosiale eller pedagogiske grunner som tilsier at det er lurt å krysse fylkesgrensen, eller

for elever som har samisk, kvensk eller finsk som morsmål. Så det finnes muligheter for å sikre den typen valgfrihet, uten å gå så langt, og med de negative konsekvensene, som høyresiden legger opp til.

Min tid renner ut, men la meg understreke at vi i SV er fornøyde med det som nå kommer når det gjelder praksisbrev. Vi har noen advarsler knyttet til gjennomføringen av det, som vi håper statsråden vil lytte til, ikke minst rådet om en evaluering etter tre–fem år. Men det er et riktig steg å ta, og det støtter vi regjeringen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:45:43]: Denne lovproposisjonen har en rekke både store og små forslag. Fellesnevnerne er delvis at det er forslag til forenklinger, som gjør systemet og lovverket mer fleksibelt, slik at det blir lettere å legge til rette for den enkelte. Det andre er at flere av forslagene også kan gjøre det lettere å få flere til å gjennomføre videregående skole.

Når det gjelder mulighet for mer grunnskoleopplæring, lovliggjøring av det en del har kalt Larvik-modellen, er jeg veldig glad for at det får stor støtte. Thor Heyerdahl videregående skole, som representanten Tyvand også nevnte, har gjort dette. I realiteten, selv om det kan høres besnærende ut – som representanten fra Senterpartiet sa, at etter så mange år med skolegang burde man ha klart å gjøre dette på en ordentlig måte – vil dette likevel, som representanten også understreket, i praksis først og fremst gjelde for dem som har kommet til Norge – ikke før skolestart, men underveis i skolegangen.

Jeg mener dette er riktig å gjøre rett og slett fordi det med dagens system er veldig mange elever, eller i hvert fall en del elever, som starter på videregående skole uten at de i realiteten har fått med seg det de trenger fra grunnskolen først. Da er det et viktigere hensyn enn bekymringen for at dette skal bli et nytt system for alle.

Når det gjelder friere skolevalg over fylkesgrensene, er det en viktig sak prinsipielt nettopp fordi flertallspartiene er opptatt av at elevene skal få velge. Valgfrihet er en verdi i seg selv. Samtidig er forslaget også rammet inn, og det er, må jeg si, et svært moderat forslag. Etter dagens regelverk har ungdommer som hovedregel ikke rett til inntak i videregående skoler i andre fylker enn hjemfylket. For å kunne tas inn til videregående opplæring ved skoler i andre fylker, er den enkelte søker helt avhengig av at hjemfylket deres er villig til å finansiere skoleplassen. Det er der vi går inn og gir elevene en håndsrekning.

Vi mener at alle elever skal ha mulighet til å søke seg til andre fylker, og at det bør være en sterkere rettighetsfesting enn i dag. Vi foreslår derfor en plikt for fylkeskommunen til å ta imot gjesteelever dersom de har ledig kapasitet, og en plikt for hjemfylket til å betale for en skoleplass i et annet fylke. Det er grunn til å tro at dette vil gjøre det lettere for en del mindre skoler, nettopp fordi de vil kunne tiltrekke seg elever også fra andre fylker og på den måten få en sjanse til å overleve – altså et godt bidrag til en desentralisert skolestruktur.

Praksisbrevordningen: Forsøkene startet opp i 2007. Evalueringen av forsøkene konkluderte med at praksisbrevordningen har bidratt til et langt lavere frafall og til en

bedre gjennomføring av yrkesutdanning for dem som deltok. Regjeringen har altså lyttet til bl.a. innspillene fra LO, som har vært opptatt av at praksisbrevordningen ikke må bli en måte igjen å svekke fagbrevene på, at det derfor ikke burde være en generell åpen løsning som alle kan søke til, men et tilpasset tilbud for dem som trenger det.

Vi starter på en tillitsbasert måte. Altså: Vi lovfester det. Alle fylkene skal ha det. Men det er klart at det er et veldig sterkt signal også fra Stortinget om at dette ikke er noe man skal ta lett på i fylkene. Stortinget sier også gjennom behandlingen av denne saken at dette er noe man er så opptatt av at hvis det viser seg at flere fylker dytter dette unna, eller skulle de ikke reelt sett bruke muligheten som ligger i praksisbrev, leser i hvert fall jeg Stortinget og partiene slik at da er man ikke uvillig til å vurdere videre lovfesting eller ytterligere krav.

Godkjenningsordning for utenlandsk fagopplæring er det ingen som har kommentert. Det er et viktig forslag at vi får en nasjonal ordning for godkjenning av utenlandsk fagopplæring. Det vil kunne bidra til bedre utnyttelse av den samlede kompetansen i arbeidsstyrken.

Klargjøring av når opplæringsplikten opphører ved utenlandsopphold, er det bred støtte for. Og så er det diskusjon om minimal skolestørrelse.

Jeg mener at det viktigste argumentet for det ikke egentlig handler om skolestørrelse, men det handler om hva loven skal være og ikke være. Jeg mener at lovregulering skal vi benytte til å fastsette rettigheter og plikter, og at anmodninger og anbefalinger som ikke er rettslig forpliktende, kan bidra til å underminere regelverket. Det er derfor vi har foreslått dette. Det vil i tillegg bety at lokalpolitikkerne, som i dag, vil fortsette å vurdere dette. Det er en diskusjon som jeg altså mener hører hjemme lokalt i den enkelte kommune.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Martin Henriksen (A) [11:50:42]: Høyres representanter trekker fram argumentet om valgfrihet i denne saken, men man bør merke seg at denne saken handler om et knapphetsgode som det er konkurranse om. Derfor er det vanskelig å argumentere med at dette gir en reell valgfrihet til landets elever. Det blir ikke en valgfrihet for alle landets elever når man baserer inntak på dem som har best karaktergrunnlag.

Høyre og Fremskrittspartiet trekker fram ett unntak, nemlig sosiale og pedagogiske behov. Men generelt kan man si at dette blir valgfrihet for de få, ikke for alle. Det er verdt å merke seg at både representanten Asheim og statsråden egentlig utelukker muligheten for å kunne ta hensyn til både større valgfrihet for elevene og behovet for å sikre helhetlig styring av skoletilbudet – folkevalgt styring.

Jeg har lyst til å spørre statsråden, når han og andre representanter fra Høyre og Fremskrittspartiet argumenterer med elevenes behov: Hvilke behov der elevene bør få velge utenfor sitt eget fylke (presidenten klubber) er det flertallets forslag (presidenten klubber) i denne saken ikke dekker?

Presidenten: Vi har en lang natt foran oss i denne salen, og jeg vil be representantene om å overholde taletiden.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:52:00]: Jeg synes det er en ærlig og rett frem uenighet hvis man mener at fylkeskommunens behov for å dimensjonere er viktigere enn at elevene skal få velge. Det resonnerer jeg ikke kan forstå, er at det er mer valgfrihet ved at man ber den enkelte elev søke fylkeskommunen om aller nådigst å få lov til å gå på en annen skole. Det beste bidraget til valgfrihet for alle elever ville være at alle fylker i Norge innførte fritt skolevalg. Det kan man gjøre, men der er det en uenighet. Der de rød-grønne får makten, begrenser man elevenes valgfrihet. Der Høyre og Fremskrittspartiet har hatt makten, øker man elevenes valgfrihet. Så er det selvfølgelig et åpenbart poeng at valgfrihet ikke betyr at alle elever i et fylke, hvis alle søker seg til én skole, vil komme inn der. Det betyr det selvfølgelig ikke, men det er allikevel mer rettferdig, mener jeg, at man baserer skoleinntak på karakterer, enn at man baserer det på hvor foreldrene dine har råd til å kjøpe hus eller tilfældigvis er bosatt.

Martin Henriksen (A) [11:53:03]: Først vil jeg gjerne beklage at jeg forlenget dagens møte med mellom 5 og 10 sekunder – det skal ikke gjenta seg.

Så vil jeg si til statsråden at her har ikke flertallet eller de rød-grønne partiene satt fylkeskommunenes ønsker foran elevene. I denne saken vil flertallet i denne salen, inkludert Arbeiderpartiet, øke elevenes muligheter. Men det som er interessant, er å se hva som er helt fraværende i Høyre og Fremskrittspartiets argumentasjon, nemlig forståelsen av hvordan Norge er skrudd sammen, og behovet for et godt skoletilbud over hele landet. Når det blir færre elever i en region eller et distrikt, fører det til et smalere og dårligere tilbud. Det blir ikke bedre valgfrihet for flertallet av elevene når en linje eller skole må legges ned fordi elevene har søkt seg andre steder. Det går altså ut over flertallet av elevene.

I går debatterte Stortinget regionreform. Det vil gi større inntaksområder og bedre utdanningsmuligheter. Hvorfor ville ikke statsråden engang vente på den behandlingen, når vi nå får større regioner og færre fylker?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:54:08]: Det er fordi jeg er lei av å lese saker i avisene hvor elever som bor nært en skole, blir tvunget av et rigid regelverk til å reise fem, ti, femten mil for å gå på en annen skole bare fordi den tilfeldigvis er i samme fylke. Det er derfor denne saken kommer nå.

Så er det en stor diskusjon om fritt skolevalg generelt. Det er ikke noen hemmelighet at Høyre og Fremskrittspartiet ønsker fritt skolevalg også innad i fylkene. Men dette er et mye mer moderat forslag enn det. Her sier man ikke at alle elever skal konkurrere på alle skoler i hele Norge basert på karakterer, man sier at der det er overskuddsplasser, kan elevene gå i andre fylker. Og så sier man aller viktigst at fylket har en plikt til å betale. Jeg synes, for å være helt ærlig, at det er ganske rimelig, for en elev som ikke går i

fylke A, men velger å gå i fylke B, blir tross alt ikke en utgiftspost i det første fylket. Det er rimelig og fornuftig, og det vil bøte på et helt konkret problem som altfor mange elever opplever.

Martin Henriksen (A) [11:55:14]: For det første mener jeg at statsråden her helt overser faren ved det jeg nesten vil kalle skolespekulasjon, at enkelte fylker øker sitt tilbud – ønsker seg større skoler og større linjer og større fagmiljø – for å tiltrekke seg elever fra andre fylker, i konkurranse med nabofylket.

For det andre svarte ikke statsråden på mitt første spørsmål. Når Høyre og Fremskrittspartiet – og statsråden her – argumenterer med elevenes behov for å velge over fylkesgrensene, har altså flertallet her lagt fram et forslag, listet opp tilfeller der man mener at elevene skal ha sterkere rett til å velge, og få, skoleplass i andre fylker. Hvilke behov mener statsråden elever har, som ikke er dekket av det forslaget?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:55:59]: Det er behovet for å gå på en annen skole. For å ta ett enkelt eksempel: Det kan jo hende at en elev f.eks. har sett på matematikktilbudet ved forskjellige videregående skoler, og sett at: Vet du hva, jeg mener at i Hedmark fylke har den videregående skolen et bedre matematikktilbud enn her i Oppland fylke. Det er ikke et behov som fanges opp av forslaget til flertallet i komiteen, for der må det være helsegrunner eller velferdsgrunner, og så må en ha et søknadssystem. Men hvis det rett og slett er slik at venninnen min bor der borte, jeg har mange gode venner der, jeg har lyst til å gå på den skolen, fanges det heller ikke opp. Eller skal man ha et søknadssystem hvor man må begrunne for fylkeskommunen at man har flere venner på den andre siden av fylkesgrensen, og derfor skal få rett til å utløse denne garantien som Arbeiderpartiet og SV med flere vil innføre?

Jeg mener at det er et dårlig system. Jeg ønsker fritt skolevalg i alle fylker i Norge. Dette er en veldig moderat endring, som gjør at de elevene som ønsker seg over fylkesgrensene, i hvert fall vet at de pengene som fylkeskommunen sparer, må de sende med dem på den andre siden.

Anders Tyvand (KrF) [11:57:09]: Et godt argument for friere skolevalg er at man kan se et større inntaksområde under ett, og at det gir bedre muligheter til å opprette smale opplæringstilbud. Men det kan vi også oppnå gjennom den modellen som flertallet i komiteen foreslår, og da unngår vi samtidig de negative konsekvensene som vi nå frykter.

Når vi er kritiske til regjeringens forslag, handler ikke det om en så voldsom omsorg for fylkeskommunen, men for elevene som bor i fylkene. For er det ikke slik at friere elevflyt vil kunne påvirke dimensjoneringen av opplæringstilbudet i de enkelte fylkene? Og hvis det er slik, er det ikke da samtidig en risiko for at noen elever som ønsker å gå på skole i sitt eget fylke, vil kunne få et dårligere tilbud enn det de har i dag?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:58:04]: Med dette forslaget er ikke det en problemstilling, rett og slett fordi dette er en gjesteelevgaranti dersom skolene har ledig kapasitet. Med andre ord får man ikke en automatisk rett til å gå på en skole, men det man får, er en rett til å få med seg pengene hvis man kommer inn i det fylket man søker seg til. Det er jo egentlig det som er det nye i denne saken, at man sier til fylkeskommunen at de har en plikt til å betale. I dag er det veldig vilkårlig – noen fylker gjør det, noen fylker gjør det ikke. De får en plikt til å betale hvis en elev har valgt seg over til en skole i et annet fylke.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:58:54]: Statsråden sa at han var lei av å lese oppslag om at elever som bor i nærheten av én skole, må reise fem, ti, femten mil for å gå på en annen skole, og det er jeg enig i, slike oppslag skal vi ikke ha.

Statsråden sier også at det skal være en begrensning her, og det er at mottaksskolen har ledig plass, men hvis det er slik at man søker med karakterer, vil det jo egentlig være karakterene som er avgjørende for om skolen har ledig plass eller ikke. Dessuten kan vi også se for oss at enkelte skoler ønsker å bygge opp sin kapasitet, nettopp for å trekke til seg elever fra andre fylker. Når vi snakker om «elevenes valgfrihet» – hvilke elever er det som har valgfriheten? Det er jo ikke de som da blir igjen, som ikke har gode nok karakterer til å kunne søke seg til den nærmeste skolen. Det fører til at vi kan bygge ned kapasiteten på enkelte distriktsskoler, som gjør at studietilbud blir nedlagt, og at de som ikke har så gode karakterer, faktisk må gå der. Da lurer jeg på: Hvorfor kan vi ikke bare stramme opp den gjesteelevordningen som vi har i dag?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:59:57]: Dette er jo en kraftig oppstramming av gjesteelevgarantien, som en del fylker praktiserer – ikke av gjesteelevretten, den er jo ikke der i dag.

Dette lovforslaget gjør at hvis en bor i et fylke og går på videregående skole der, så vil en ikke komme i en situasjon hvor det kommer en horde fra et annet fylke, som igjen tvinger en til å søke skoleplass i et annet fylke. Det innebærer ikke dette forslaget. Elevene som bor i et fylke, vil fortsatt ha rett til å gå på skole i det fylket. Og så er det noen fylker som har fritt skolevalg, og andre som ikke har det. Det som kan bli en problemstilling, er at noen fylker velger å være veldig offensive – bygge opp mye ekstra kapasitet, lage gode skoletilbud som elevene har lyst til å gå på – for å tiltrekke seg elever og finansiering fra andre fylker. Det kan jeg leve med hvis fylkeskommuner bruker tid, ressurser og penger på å bygge opp skoletilbud som elevene vil ha, og på den måten kanskje også inspirerer andre fylker – som da elevene flytter bort fra – til å tenke igjennom hva de kan gjøre bedre.

Audun Lysbakken (SV) [12:01:15]: Den er veldig enkel, denne retorikken om at elevene skal få velge det de vil ha. Jeg savner en vilje til refleksjon hos statsråden og hos Høyre knyttet til at baksiden av det systemet som Høyre ønsker seg mer av ute i fylkene – og som dette også

er om ikke det største, så ett av mange bidrag til – jo også er at det er en god del elever som ikke får velge.

Vi befinner oss nå i en by med et stort segregeringsproblem i skolen, og vi vet fra utdanningsforskningen at det ofte er en fordel at elever med litt ulik bakgrunn får lov til å lære sammen. Det såkalte frie skolevalget er jo ikke et fritt skolevalg, det er et karakterbasert opptak, som på sitt verste segregerer og skaper egne skoler for dem som ligger best an, og egne skoler for dem som ligger dårligere an. Kan ikke statsråden i det minste erkjenne at dette handler om karakterbasert opptak – og ikke fritt valg for alle?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:02:22]: Fritt skolevalg innebærer også å ha en måte å finne ut hva man gjør hvis man har oversøking, og det er karakterer, og jeg mener at karakterer er mer rettferdig enn at det er basert på hvor man bor.

Jeg synes Oslo er et veldig godt eksempel. I Oslo ville det i realiteten ha innebåret – hvis man hadde kuttet alt som heter fritt skolevalg – at f.eks. skoler som Oslo katedralskole, eller sentrumsskoler som Elvebakken, kun er tilgjengelig for dem som har råd til å kjøpe seg en bolig i sentrum, eller i nærheten, i den skolekretsen.

Jeg var på Oslo katedralskole for en stund siden, og da fikk jeg høre historien om hvordan det var i Oslo før man hadde fritt skolevalg. Da var det veldig, veldig mange som søkte seg inn på latinlinjen, hvis jeg ikke husker feil, for på latinlinjen var det nemlig fritt skolevalg fra hele byen, for det var det ingen andre skoler som tilbød. Jeg er veldig glad for at vi opprettholder en tradisjon med latin, men jeg synes ikke man skal måtte søke seg til latinlinjen på en skole bare fordi den ikke ligger i din skolekrets. Nettopp i en segregert by, som Oslo av og til kan virke som, er det desto viktigere med fritt skolevalg.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Jan Böhler (A) [12:03:48]: Etter 22 år med Reform 94 og etter at alle regjeringer og storting siden den tid har snakket om at det avgjørende er å satse på tidlig innsats i grunnskole, barneskole, så ligger «drop out»-andelen, fra-fallet, i videregående skole like høyt som det har ligget hele tiden – på over 30 pst. og over 40 pst. i yrkesfag.

Jeg tok opp i en interpellasjon til statsråden i november i fjor at vi også må utvikle bedre tiltak for dem som faktisk står i fare for å falle ut, eller er falt ut. Jeg er veldig glad for at statsråden og komiteen kommer tilbake nå med flere konkrete tiltak for dem også, og at vi kan snakke om dette og ikke bare det som også er veldig viktig: tidlig innsats. Det trengs også bedre medisin på dette området.

En av tingene vi snakket om, var praksisbrev. Jeg fikk Stortingets utredningsseksjon til å undersøke hvordan det ligger an med ordningen med praksisbrev rundt i landet. Da de gikk gjennom alle fylkene, fikk de til svar at det var seks fylker som hadde gjennomført forsøk med dette siden ordningen ble innført i 2008. De oppga at det kun var 61 fullførte praksisbrev i perioden, og 34 hadde gått videre for

å fullføre lærlingutdanningen, ta fagbrev – altså totalt 95, slik det ble oppgitt av fylkene.

I dag har Oslo seks plasser på en bestemt linje, kokkelinjen på Etterstad. Møre og Romsdal har 18 plasser, Rogaland har ni plasser. Det var disse tre fylkene som oppga at de har plasser i dag.

Jeg må si at det er et enormt behov for å pålegge fylkene å etablere denne ordningen med en helt annen basis og i et helt annet omfang enn det vi har sett i perioden siden 2008, til det vi ser i dag. Det må være tilgjengelig innenfor mange nok av de praktiske fagene, og det må være flere virkemidler for å utvikle gode nok tilbud. Så jeg er glad for at statsråden understreket det, at man kan komme tilbake også med mer påtrykk, flere redskaper å sette inn hvis det ikke funker.

For å illustrere behovet: I min egen bydel, Alna bydel i Groruddalen, som er en av fire bydeler der, jobber den ansvarlige i bydelen med 500–600 «drop outs», elever som i dag ikke har et tilbud. For mange av disse vil praksisbrev kunne være et veldig relevant tilbud – 500–600 i en av 15 bydeler i Oslo. Så her må man jobbe bredt. Det er ikke nok med seks plasser på én skole f.eks.

Jeg er også veldig glad for at man kommer tilbake med utvidet grunnskoleopplæring. Det har vært etterlyst. Jeg husker jeg var hos rektor på Stovner skole, som sa at vi har mange hengende rundt skolegården som egentlig har gjort det siden de gikk ut uten karakterer fra grunnskolen og uten grunnleggende kunnskaper.

Jeg takker for at man kommer tilbake i dag med to viktige tiltak når det gjelder grunnskole og praksisbrev, og håper at man vil gå videre særlig på et punkt, at det skal varsles fra dag én når man er i ferd med å falle ut, og at man ikke venter på to eller tre oppsamlingsdatoer i året, noe som gjør at mange går lenge i et tomrom.

Christian Tynning Bjørnø (A) [12:07:05]: Vår jobb er å sikre at flest mulig har gode muligheter til å lykkes i livet. God utdanning til flest mulig er en viktig del av det – til Sander som bor i Vest-Telemark, til Oda i Porsgrunn og til Noora og William i Oslo.

Da jeg var fylkesvaraordfører i Telemark, hadde vi ett viktig skolepolitisk mantra, og det var god utdanning i nærheten av der folk bor. Det var et mantra vi hadde, ikke for fylkeskommunenes skyld, ikke for fylkespolitikernes skyld, men for elevenes skyld. Det høres ut som en selvfølge, men det var krevende å få til i et fylke, som i de aller fleste andre fylkene i Norge, med store avstander, spredt bosetting, konsentrerte byområder og store distriktsoner. Dette var utgangspunktet. I tillegg måtte vi ta høyde for synkende elevtall, manko på læreplasser og ikke minst – og selvfølgelig – ungdommens utdanningsvalg innenfor hele 13 utdanningsprogrammer. Det er et finmasket system. Det krever planlegging, og man er avhengig av den forutsigbarheten man kan få for å gi flest mulig et godt tilbud.

Jeg er derfor enig med flertallet av fylkeskommunene, som er skeptisk til å legge til rette for fritt skolevalg på tvers av fylkesgrensene. Jeg er redd for at det vil kunne føre til større utfordringer med dimensjonering av skoletil-

budet enn det vi har allerede i dag – noe som vi vet kommer til å gå ut over elevene og kanskje dem som bor i de aller mest sårbare inntaksområdene i et fylke, og kanskje spesielt innenfor de yrkesfaglige studieprogrammene.

Det er også sånn at et sånt system kommer til å gå ut over de elevene som har dårligst utgangspunkt til å konkurrere på karakterer. Og spørsmålet blir da: fritt skolevalg for hvem? Dette betyr ikke at Arbeiderpartiet ikke mener det er behov for en opprydding i praksis og regelverk for hvordan man skal håndtere gjesteelever. Det er en kjensgjerning at det rundt om i landet praktiseres ulikt, og det er heller ikke riktig. Derfor sier Arbeiderpartiet ja til å sikre elever en sterkere rett til å søke skoleplass over fylkesgrensene, men at det skal gjelde færre og klart definerte tilfeller enn det regjeringen legger opp til. Det er på den måten vi sikrer skoletilbudet for flest mulig. Det er på den måten vi sikrer frihet, ikke bare for noen, men for flest mulig.

Trine Skei Grande (V) [12:10:14]: Jeg har vært lærer i videregående, og jeg vet litt om hva som er utfordringen for ungdomsgruppa når det gjelder valg. Det er ofte at de velger litt for likt, de velger litt sånn som vennene gjør, de har lyst til å gå på den skolen som vennene går på – og som de har gått sammen med på skolen før. Jeg var sjøl med i min egen kampanje da jeg begynte på videregående, for å havne i klasse med mine venner – for å kunne ha den samme gjengen å være med. Det er det vanlige. Man søker på den nærmeste skolen. Av og til trenger ungdommer litt motivasjon for faktisk å velge noe annet, fordi det er noe annet som utfordrer potensialet i dem.

Så har jeg vært fylkespolitiker. Jeg har sittet med søknadsbunken for dem som ønsker å velge noe annet, de som faktisk ønsker å gå på en skole som ligger et stykke unna. Det er noe av det mest hjerteskjærende jeg har holdt på med, spesielt som fylkespolitiker i Nord-Trøndelag, hvor jeg var den eneste som faktisk mente at de skulle få lov til å velge noe annet. Høyre stemte meg ned med brask og bram, for vi skulle holde oss til inntaksgrensene i Nord-Trøndelag. Da satt jeg med søknader fra ungdommer som hadde opplevd mobbing gjennom hele ungdomsskoletida. De syntes det var helt forferdelig at de skulle gå sammen med den samme gjengen på videregående, man ønsket å bo hos bestemor bare for å begynne på noe nytt – ungdommer som hadde lyst til å skifte miljø fordi de og foreldrene egentlig var enige om at det nå kanskje var på tide å skifte miljø for ikke å havne utpå, ta feil retning.

Alle søknadene som lå foran oss i den søknadsbunken, søknadene om å få bryte med det firkantede geografiske systemet, var historier om enkeltskjebner som valgte noe annet fordi det var viktig i livet deres. Det var like hjerteskjærende hver gang man svarte nei og de fikk beskjed om at de måtte gå på den samme skolen som de hadde gått, med den samme gjengen som de hadde gått sammen med på ungdomsskolen, sjøl om de ikke trivdes med det.

Hvis noen av en eller annen grunn har lyst til å flytte langt eller lyst til å velge en annen skole, har de vanligvis en begrunnelse som vi burde ha respekt for, for de fleste ungdommer vil velge den nærmeste. De fleste ungdommer vil velge å gå i klasse med sine venner. De fleste ung-

dommer burde egentlig dyttes til å tørre å velge noe nytt, ikke bare velge den samme gjengen. Men i realiteten ser vi gang på gang at når noen faktisk tar det skrittet og beveger seg litt lenger geografisk for å kunne få en ny sjanse, er det reglementene, fylkeskommunenes egenart og alle de strenge formene vi skal putte dem inn i. Jeg mener at vi skal ha respekt for dem som ønsker å ta det valget uansett hvilken begrunnelse de egentlig har.

Trond Giske (A) [12:13:25] (komiteens leder): Dette har vært en debatt der man har hatt litt vikarierende argumenter. Man beskriver problemer man ønsker å løse, og så er egentlig alle partiene enige om at vi skal løse disse problemene. Vi skal sørge for at folk som bor nær grensen, kan gå på en skole som er praktisk.

Og til det siste innlegget: Vi skal hjelpe folk som er mobbet og trenger å skifte miljø. Men man trenger ikke å innføre fritt skolevalg over fylkesgrensene for å løse det. Som Lysbakken sa, er dette et karakterbasert opptak. Mener man at de som er mobbet og har gode karakterer, skal få skifte skole, mens de som er mobbet og har dårlige karakterer, ikke skal få skifte skole? Det stemmer ikke.

Vi må jo løse problemet som beskrives, og finne et system for det. Representanten Tyvand beskrev ganske godt at vårt forslag løser det, så vi får holde oss til saken, fikse problemet og lage et system som virker.

Audun Lysbakken (SV) [12:14:28]: Det var litt det samme, til Skei Grandes innlegg – som jeg syntes var et utmerket innlegg for den modellen som Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet foreslår: Det er med vår modell vi kan si at det nettopp er disse hensynene til elever som har gode grunner for å krysse en fylkesgrense, som skal utløse at man får en skoleplass – i stedet for denne automatiske, karakterbaserte modellen som i realiteten er, mener jeg, et forsøk fra Høyre på å legge nasjonalt press på fylkene til å innføre den opptaksmodellen de ønsker seg, i flere fylker.

Det er det gode grunner til ikke å gjøre, og det er fristende å gå videre inn i diskusjonen om Oslo med statsråden. Men vi ser at i mange fylker er det fullt mulig å ha et fleksibelt opptakssystem uten en rent karakterbasert ordning, som i praksis er den sterkeste rett, og som – hvis den slår ut på sitt mest uheldige – bidrar til en segregering i skolen som vi ikke trenger, fordi det er bra å ha en skole der elever med ulik bakgrunn går sammen.

Da er det selvfølgelig ikke sånn at noen vil ha et system der alle som bor rundt Katedralskolen i Bergen eller «Katta» i Oslo, er de eneste som skal få lov til å komme inn der. Jeg gikk på en av sentrumsskolene i Bergen da jeg gikk på videregående skole. Der var vi elever fra hele byen, til og med fra hele fylket – elever med ulik bakgrunn, med ulike karakterer, men det var grunnleggende sunt.

Høyres system skaper eliteskoler. Det som ligger under dette forslaget, er et mål om å dytte den modellen på flere fylker. Men det opposisjonspartiene – med unntak av Venstre, dessverre – har vist fram, er en alternativ modell som løser problemene fylkesgrensene skaper i dag, men uten å dytte opptakssystemet videre i retning karak-

terbaserte opptak, også i de fylkene som ikke har det i dag.

Martin Henriksen (A) [12:16:49]: Hvis vi etter representanten Trine Skei Grandes innlegg skal fortsette med «svogerforskning» og egne eksempler, kunne jeg sagt mye om mine ti år på fylkestinget i Troms. Men det som er fylkespolitikernes – og egentlig alle politikeres – oppgave, er å balansere ulike hensyn mot hverandre, hensynet til å sikre et godt tilbud til alle elever, i alle deler av landet, i alle deler av et fylke, opp mot den valgfriheten vi mener at elevene bør ha.

La meg først si at jeg synes det er bra at det ryddes opp i en del ting. Et av eksemplene på en elev som ikke fikk velge på grunn av et rigid system som egentlig ga helt urimelige konsekvenser, var den eleven som ble skrevet om i VG, fra Lødingen nord i Nordland, som måtte dra helt sør i Nordland, Norges lengste fylke, til Sandnessjøen – var det vel – for å ta et skoletilbud der når han kunne ha fått et tilbud i Harstad, min hjemkommune, like ved. Så det er helt åpenbart ganske urimelige utslag av de reglene vi har.

Det er også derfor flertallet her foreslår endringer som ivaretar den typen tilfeller der man mangler tilbud nær hjemstedet, som eksempelvis ivaretar elever som er utsatt for mobbing og har behov for å skifte skolemiljø, og en lang rekke andre tilfeller.

Men jeg må si: I replikkvekslingen med statsråden mener jeg at det han først omtalte som et moderat forslag, i svarene hans gikk fra å være moderat til å være mye mindre moderat. Det er helt åpenbart at det først og fremst dreier seg om et karakterbasert inntak uten fylkesgrense, med noen beskrankninger, f.eks. ledig kapasitet i det fylket som skal ta imot. Men der er det som sagt fare for en ren konkurranse.

Hvis man har sett søknadsmønsteret i fylkene, særlig fylkene som har både distrikt og byer, vet man at for mange fylkespolitikere er det en kamp for å sørge for å sikre et skoletilbud i hele fylket – nettopp for å sikre at elever skal slippe å reise langt eller flytte og bo på hybel for å kunne ta imot et videregående skoletilbud. Og når man gir plikt til å betale, gjør man det vanskeligere å finansiere linjer og skoler i hjemfylket. Hvis man da på toppen legger kuttene til fylkeskommunen – f.eks. fikk de tre nordnorske fylkeskommunene kutt på 350 mill. kr de neste årene – gjør det det lettere eller vanskeligere å opprettholde kvaliteten og skoletilbudene? Åpenbart vanskeligere.

Løsningen må være å sikre større mulighet for elever til å velge, men samtidig beholde denne balansen som gjør det mulig å sikre et skoletilbud i alle deler av fylket. Jeg frykter at flertallet her i denne salen og regjeringa er så ideologisk drevet at man ikke klarer å se noen av disse motforestillingene som er kommet fram – ikke bare her i salen, men fra fylkeskommunene – om at dette er et ideologisk ønske som nå kan skape nye problemer, i stedet for å sikre nettopp en moderat, balansert løsning.

Kent Gudmundsen (H) [12:20:02]: Når det gjelder spørsmålet om hvem som er mest ideologisk drevet i forhold til hensynet til elevene, tror jeg i hvert fall ikke det er

Høyre og Fremskrittspartiet som burde stå i skammekroken, rett og slett fordi det systemet vi har hatt opp gjennom mange år nå, som representanten Martin Henriksen så godt viste til, og som jeg kjenner veldig godt, fordi dette også gjaldt mitt hjemfylke, Troms, viser hvordan tilfeldighetene har slått ut fordi det er ulike politiske flertall i ulike fylker, som praktiserer gjesteelevsgarantier, dimensjonering og fritt skolevalg på svært ulik måte, og derfor gjør det veldig tilfeldig. Hvis vi skal stå på Stortingets talerstol og liste opp hva vi mener er gode grunner for at man skal kunne få mulighet til å velge litt friere enn man kan i dag – ja, så greier man selvfølgelig aldri å inkludere alle de hensynene og alle de vurderingene som de ulike elevene representerer.

Det som jeg synes er en veldig sterk logisk brist, er den retorikken som utøves fra talerstolen om at man har såkalt karakterbasert opptak ved denne ordningen. Vel, det er nå engang sånn at man har karakterbasert opptak i alle fylker til videregående skoler. Det er ingen som søker til en videregående skole uten at karaktergrunnlaget er med på å avgjøre om man kommer inn på den linja man søker på eller ikke. Det er mange linjer som har oversøking, og der man faktisk ikke får lov til å gå på nettopp den linja fordi man ikke har gode nok karakterer, og det er også derfor vi har ni ulike valgmuligheter fordelt på tre ulike programfag når man søker seg inn til videregående opplæring. Så det er allerede konkurranse i dag på karakterer, og jeg greier ikke å se at det forslaget som vi nå har til behandling her, er med på å rokke ved det. Jeg synes det er et godt prinsipp. Det bør være muligheter for hver enkelt elev til å kunne strekke seg hvis man ønsker å gjøre et annerledes valg. Da kan man ha mulighet for å stå på på skolen, skaffe seg de karakterene som er nødvendig for å kunne komme inn på den linja, og så slipper vi å stå her og drive å liste opp hva som er gode og dårlige grunner. Det bør det ikke være politikere som skal gjøre. Vi må respektere alle unges ønsker og deres vilje til å være litt annerledes og gjøre noen valg. Derfor håper jeg selvfølgelig at vi ikke bare får gjennom denne ordningen, men at vi i framtiden skal få enda friere skolevalg. Det fortjener norsk ungdom.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:22:47]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i universitets- og høyskoleloven (NOKUTs tilsyn, nasjonal vitnemålsportal mv.) (Innst. 341 L (2015–2016), jf. Prop. 81 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kristin Vinje (H) [12:23:50] (ordfører for saken): Det har vært en glede å være saksordfører i denne saken, som dreier seg om endringer i universitets- og høyskoleloven på en rekke ulike punkter.

Regjeringen foreslår endringer som bl.a.

- dreier seg om kvalitetsutvikling ved institusjonene, og hvordan tilsyn skal organiseres
- dreier seg om hjemmel til å lette stipendiateres arbeidsmuligheter etter endt doktorgrad
- dreier seg om opprettelse av en digital vitnemålsportal, samt flere andre ulike bestemmelser i loven

Jeg vil takke komiteen for godt og konstruktivt samarbeid og peke på at det er stor grad av enighet og tilslutning til endringsforslagene fra regjeringen.

Flere av lovendringsforslagene regjeringen fremmer i proposisjonen, følger av strukturmeldingen, som vi behandlet i Stortinget i fjor, der regjeringen varslet en gjennomgang av regelverket for å sikre at institusjonene i tilstrekkelig grad gjennomfører det kvalitetsarbeidet som følger av de faglige fullmaktene.

En av de endringene som gjøres, er å utvide styret i NOKUT, som er det nasjonale organet for kvalitet i utdanningen, med ett medlem, for å sikre representasjon også fra fagskolestudentene. Fra nå av vil altså studenter fra både universiteter, høyskoler og fagskoler være representert i NOKUTs styre, og det er både rett og rimelig.

Et annet grep som gjøres, er å endre modellen for NOKUTs tilsyns- og akkrediteringsarbeid for å presisere at NOKUT skal føre tilsyn med institusjonenes samlede kvalitetsarbeid. En samlet komité stiller seg positiv til økt vektlegging av kvalitet, men vi merker oss de innspillene som har kommet som problematiserer at kvalitetsbegrepet ikke er tydelig definert i loven. Derfor presiserer komiteen at det er behov for god involvering av universitetene og høyskolene i NOKUTs operasjonalisering av begrepet kvalitetsarbeid før det gjennomføres tilsyn etter den nye modellen.

Når det gjelder endringer i beregning av tjenestetid for stipendiater, dreier det seg om å rette på det jeg mener er en skjevhet i dagens system. Etter dagens lovverk regnes doktorgradsutdanning ved universiteter og høyskoler som tjenestetid etter tjenestemannsloven. Det har den uheldige konsekvens at stipendiater ofte ikke får kortvarige engasjementer rett etter endt utdanning, og at institusjonene må skyve lovende kandidater fra seg, med mindre de har en fast stilling å tilby. For regjeringen har det også vært et viktig poeng å legge til rette for åpen konkurranse om vitenskapelige stillinger i sektoren.

Det å styrke kvaliteten i høyere utdanning er en hovedprioritering for regjeringen, og denne lovproposisjonen er en liten brikke i det store arbeidet som for tiden gjøres i sektoren. Regjeringen har lagt frem en langtidsplan for høyere utdanning og forskning, med djerpe mål og kvalitet som stikkord. Også strukturendringene i universitets- og høyskolesektoren dreier seg om å få flere gode fagmiljøer og sikre bedre kvalitet i våre høyere utdanningsinstitusjoner.

I regjeringens arbeid med ny lærerutdanning var et av grepene at man skulle gjennomføre nasjonale deleksamener i enkelte fag eller emner. Målet er å kunne sammenligne studier institusjoner imellom, slik at man kan bruke hverandres erfaringer til å videreutvikle studietilbudet. Det vil kunne gi verdifulle bidrag i arbeidet med å heve kvaliteten i universitets- og høyskolesektoren. Derfor foreslår regjeringen å innføre en generell hjemmel til å kunne pålegge institusjonene nasjonale deleksamener i enkelte emner.

Det er verdt å peke på de gode erfaringene NOKUT har fra nasjonale deleksamener i bachelor i revisjon og regnskap og bachelor i sykepleie, men det er ikke et mål å innføre nasjonale deleksamener i enhver sammenheng. Det har vært delte meninger om bruken av nasjonale deleksamener, og det er viktig å understreke at dette verktøyet må brukes klokt og i tett samarbeid med fagmiljøene.

Til slutt vil jeg nevne at det skal opprettes en nasjonal vitnemåls- og karakterportal, som skal bidra til en tryggere og enklere måte for kandidatene å synliggjøre sine resultater på for potensielle arbeidsgivere.

Alt i alt er dette lovendringer som i sum bidrar til å styrke kvaliteten i høyere utdanning. Det aller beste vi kan gjøre for å sikre verdiskaping og velferd i fremtiden, er å satse på utdanning og forskning, der god kvalitet må ligge til grunn. Det gjør regjeringen i bred forstand. Regjeringen styrker skolen og lærerne, og vi styrker både investeringene og kvaliteten i høyere utdanning og forskning.

Denne lovendringen er som sagt en liten brikke i et av hovedprosjektene til regjeringen, som dreier om å legge grunnlaget for hva vi skal leve av i fremtiden. Og det er kunnskap.

Marianne Aasen (A) [12:28:54]: Saksordføreren har gitt oss en god oversikt over hva denne lovendringen handler om, så det vil jeg ikke bruke tid på. Derimot vil jeg takke saksordføreren for et godt samarbeid i komiteen der det har vært behov for presiseringer fra komiteens side.

De fleste av lovendringene regjeringen har lagt fram, er av uproblematisk karakter, slik Arbeiderpartiet ser det, med ett unntak. Endringene knyttet til nasjonale deleksamener er det punktet hvor det har vært mest engasjement i forkant. Bakteppet for dette er at for noen få fag og studier i Norge forventes det at utdanningen i sin helhet er mer eller mindre lik, eller i utvalgte emner er tilnærmet lik. Noen fag styres av detaljerte rammeplaner, og noen profesjonsfag er det knyttet autorisasjon til. Det foreligger med andre ord en forventning til en spesifikk kompetanse og et kunnskapsnivå for den som har gjennomført og bestått eksamen. Samtidig er dette fag som, i likhet med alle andre fag, skal ha akademisk frihet. Dette kan oppleves å være i strid med hverandre. Det er særlig på lærerutdanningene debatten har gått. Det vil nå bli innført nye rammeplaner for grunnskolelærerutdanningene, og i den forbindelse ønsker regjeringen større bruk av nasjonal deleksamen. Det er bakgrunnen for lovforslaget.

Arbeiderpartiet ser fordeler med å innføre en slik eksamen i nye utvalgte emner. Det kan være med på å sikre

økt kvalitet, og det vil være mulig å sammenligne i større grad samme studie på ulike institusjoner.

Men i høringssvarene var det til dels sterk motstand mot å innføre slike nasjonale deksamener. Dette begrunner flere instanser med at den akademiske friheten trues av en slik standardisert eksamen som skal være lik uansett lærested og institusjon. Dessuten advarer pedagogiske fagmiljøer mot at det er en fare for at undervisningen tilpasses eksamensformen, og at eksamensformen vektlegges mer enn den faglige vurderingen av læringsutbyttet. Det er en innvending jeg mener er høyst relevant. Derfor må nasjonale deksamener brukes med omhu og kun der det gagnar formålet.

Arbeiderpartiet er fornøyd med at Stortinget understreker at nasjonale deksamener bare bør brukes i et begrenset omfang og først og fremst i fag som styres av rammeplaner e.l. Det er allerede satt i gang pilotprosjekter, og erfaringene fra pilotprosjektene må vektlegges ved eventuell videreføring av disse og innføring av deksamener i nye utdanninger.

For å lykkes med å gjøre endringer med stor motstand er det avgjørende å samarbeide tett med dem endringene skal gjelde for. Skal nasjonale deksamener lykkes etter hensikten, er det viktig at fagmiljøene har innflytelse på utviklingen og gjennomføringen av dette. God forankring i fagmiljøene vil hindre at innføring av nasjonal deksamener griper inn i institusjonenes studietilbud på en utidig måte eller fører til en ensretting av utdanningene.

Så håper jeg at vi vil få nasjonale deksamener i fag hvor det egner seg, og at man avstår fra dette i fag det er dårlig begrunnet. Nettopp derfor er det viktig at pilotprosjektene blir gjennomgått og evaluert på en god måte, og at Stortinget blir orientert om dette.

Jeg er glad for at det ikke er støtte til regjeringens opprinnelige forslag om nærmest en blankofullmakt til å pålegge slike nasjonale deksamener i alle fag. Slike nasjonale deksamener kan fungere på spesifikke fagområder, på noen utdanninger, men å åpne opp for dette i alle fag framstår for meg som unødvendig, og det virker fort provoserende på en sektor som opplever at akademisk frihet presses fra ulike hold. Jeg er derfor glad for at man i innstillingen tydelig begrenser muligheten til å innføre nasjonale deksamener generelt.

Til sist noen få ord om midlertidighet og endringer som gjøres i beregning av tjenestetid for stipendiater. Andelen midlertidighet er altfor høy i UH-sektoren. Den er bekymringsfull, og det gir enda mer grunn til uro at andelen har blitt høyere de to siste årene. På den måten framstår ikke sektoren som attraktiv for nyutdannede, og det er svært uheldig siden vi trenger de dyktigste akademikerne inn i forskningsmiljøene.

Jeg vil påpeke at det er uenighet mellom departementet og partene i arbeidslivet om hvordan denne endringen i beregningen av tjenestetid vil slå ut. Forskerforbundet frykter det kan føre til økt bruk av midlertidighet. Departementet er av en annen oppfatning. Jeg vil anmode statsråden om å ta denne problemstillingen på dypeste alvor, samt følge med på utviklingen. Hvis det viser seg at Forskerforbundet og NTL får rett i sin bekymring, bør statsrå-

den vurdere mottiltak raskt, eventuelt være villig til å reversere nyordningen av beregningen av tjenestetiden for stipendiater.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [12:33:45]: Fremskrittspartiet mener at denne proposisjonen inneholder en rekke gode forslag, som det har vært gode diskusjoner om i komiteen. Flere av lovendringsforslagene regjeringen fremmer i proposisjonen, følger av strukturreformen i universitets- og høyskolesektoren, der regjeringen varslet en gjennomgang av regelverket for å sikre at institusjonene gjennomfører det kvalitetsarbeidet som følger av de faglige fullmaktene.

Fremskrittspartiet er glad for at en samlet komité deler synet på at det er viktig å sikre fagskolestudentene representasjon i NOKUTs styre. Fremskrittspartiet er opptatt av å få flere til å velge fagskoleutdanninger. Å sikre fagskolestudentene de samme rettigheter og representasjon i viktige organer som studenter på høyskoler og universiteter, er et viktig virkemiddel i denne sammenheng.

Fremskrittspartiet er også fornøyd med den store vekten som nå legges på kvalitetsarbeid. Vi må huske på at norsk nærings- og arbeidsliv i høy grad er kompetansedrevet. Det krever at vi har utdanningsinstitusjoner av høy kvalitet. Norge må derfor ha som ambisjon å ha skoler og universiteter i verdenstoppen.

Bedre studiekvalitet er en vesentlig faktor for å sikre arbeidslivet tilgang på kompetansearbeidskraft, som er nødvendig for framtidig verdiskaping. I dette arbeidet er regjeringens forslag om å endre NOKUTs tilsynsansvar overfor institusjonene fra kvalitetssikringssystem til kvalitetsarbeid et godt initiativ.

Fremskrittspartiet støtter komiteens understreking av behovet for god involvering av universitetene og høyskoleene i NOKUTs operasjonalisering av begrepet «kvalitetsarbeid». Fremskrittspartiet mener det er viktig at slikt tilsyn skjer etter forutsigbare kriterier og med respekt for institusjonenes selvstendighet. Vi merker oss også at Universitetet i Oslo peker på at lovendringen kan lede til

«en form for standardisering, der kvalitetsbegrepet – av hensyn til muligheten for å gjennomføre et tilsyn – ikke knyttes til programmenes faglige profil, forskningsorientering og kontekstuelle forhold.»

Dette er forståelige og viktige innvendinger, som det er viktig å hensynta.

Fremskrittspartiet vil samtidig påpeke at det er nødvendig med nye initiativer i kvalitetsarbeidet. Rapporten «Oppfatninger om kvalitet i høyere utdanning» – NOKUT, 2013 – viser dessverre at kvaliteten i høyere utdanning ikke har utviklet seg i tråd med intensjonene i Kvalitetsreformen. Dette gir grunn til bekymring, og viser at utdanningsinstitusjonene ikke har omsatt mulighetene Kvalitetsreformen ga dem til å styrke kvaliteten i tilbudet til studentene.

Fremskrittspartiet vil også vise til at et bredt flertall av høringsinstansene støtter regjeringens forslag. Vi vil samtidig understreke at dette bare er et av mange ledd i arbeidet for å styrke kvaliteten i høyere utdanning.

Fremskrittspartiet deler departementets vurdering om

at det er viktig å legge til rette for åpen konkurranse om vitenskapelige stillinger i sektoren. Vi mener regjeringens forslag vil bidra til nettopp det, noe som vil styrke kvaliteten i sektoren. Fremskrittspartiet vil påpeke at departementet vurderer det slik at forslaget ikke vil påvirke det totale nivået på midlertidighet i sektoren i negativ retning. I den sammenheng vil Fremskrittspartiet også vise til at regjeringen har sendt på høring endringer i tjenestemannsloven som legger til rette for mindre midlertidighet i universiteter og høyskoler.

Fremskrittspartiet er glad for at flertallet i komiteen ser at nasjonale deleksamener i enkelte utdanninger kan være et verdifullt bidrag i kvalitetsarbeidet. Informasjon fra nasjonale deleksamener gir fagmiljøene mulighet til erfaringsdeling og videreutvikling av utdanningen. Et annet poeng med dette, som vi i Fremskrittspartiet vil understreke, er at nasjonale deleksamener vil bidra til større fleksibilitet og sømløse overganger mellom flere utdanningsinstitusjoner. Dette mener vi bidrar til økt kvalitet og til større forutsigbarhet og valgfrihet for både studenter og ansatte.

Fremskrittspartiet merker seg også at flere instanser begrunner sin motstand mot nasjonale deleksamener med at den akademiske friheten trues når det innføres standardmodeller. Fremskrittspartiet er enig i at dette kan være et faremoment, men vil understreke at nasjonale deleksamener kun skal innføres der det er naturlig, og at arbeidet med dette må gjøres i tett samarbeid med de enkelte institusjonene. God forankring i fagmiljøene vil hindre at innføring av nasjonal deleksamen griper inn i institusjonenes studie tilbud på en uheldig måte eller fører til en ensretting av utdanningene.

Anders Tyvand (KrF) [12:38:54]: Takk til saksordføreren for en godt utført jobb.

Dette er en proposisjon som inneholder flere gode lovendringsforslag som Kristelig Folkeparti slutter opp om, men også forslag som etter vårt syn ikke er fullt så gode.

Kristelig Folkeparti støtter forslaget om å utvide NOKUTs styre, slik at også fagskolestudentene blir representert. Det er et godt forslag. Vi støtter forslaget om å endre NOKUTs modell for tilsyn og kvalitetsarbeid, men vi merker oss at flere høringsinstanser bemerker at kvalitetsbegrepet ikke er tydelig definert i loven, og at rammene for NOKUTs tilsyn dermed kan framstå som noe uklare.

Universitetet i Oslo frykter at lovendringene kan bidra til en form for standardisering. Menighetsfakultetet er inne på noe av det samme når de er opptatt av at god kvalitet ikke nødvendigvis må innebære identisk kvalitet. Derfor mener jeg det er behov for å understreke både det at NOKUTs krav må framstå som forutsigbare for sektoren, og at tilsynsmandatet ikke må utformes på en måte som truer institusjonenes egenart og autonomi.

Kristelig Folkeparti støtter også forslaget om at bachelorgrad skal være minste enhet for akkreditering av nye utdanningstilbydere. Vi støtter også endringen som innebærer at den tiden stipendiater benytter til egen doktorgradsutdanning, ikke regnes med i beregningen av tjenestetid. Det er flere grunner til at vi mener det er en riktig

endring. Men det viktigste er at det er en høyst reell problemstilling at unge, lovende forskere ikke får jobb fordi institusjonene de har vært stipendiat ved, ikke våger å tilby dem et engasjement etter endt stipendiatperiode, med mindre de har en fast stilling å tilby. Det er nettopp fordi det sterke oppsigelsesvernet inntreffer umiddelbart.

Jeg har respekt for dem som frykter at dette vil føre til økt midlertidighet i sektoren, men jeg mener det er andre virkemidler som må til for å adressere den utfordringen. Når representanten Marianne Aasen peker på at det er et problem at sektoren framstår som lite attraktiv for nyutdannede på grunn av utstrakt bruk av midlertidighet, er jeg helt enig i det. Men det gjør det jo ikke noe bedre at institusjonene også vegrer seg for å ansette nyutdannede forskere fordi oppsigelsesvernet er så sterkt allerede fra dag én.

Så merker jeg meg – og er veldig fornøyd med – at regjeringen har sendt på høring forslag til endringer i tjenestemannsloven som har som mål å legge til rette for mindre midlertidighet ved universiteter og høyskoler.

Kristelig Folkeparti støtter ikke forslaget om å gi departementet en generell hjemmel til å innføre nasjonale deleksamener. Dette er et forslag som møter massiv motstand fra høringsinstansene. Jeg frykter at den foreslåtte lovendringen vil føre til mer standardisering og svekket autonomi. Jeg er også redd for at den kompetansen som kartlegges i de nasjonale eksamenene, vil bli tillagt større vekt i undervisningen, og at det vil gå på bekostning av den kompetansen som ikke nødvendigvis kan testes og måles på standardisert vis. Departementet synes det er topp at den foreslåtte lovendringen kan gi grunnlag for mer utstrakt sammenligning av ulike utdanningsinstitusjoner, men jeg er nok mer enig med Forskerforbundet og deler bekymringen for at økt grad av rangering tvert imot kan være negativt og bidra til uheldige endringer i undervisningen.

Til slutt vil jeg si noen få ord om forslaget om å opprette en nasjonal vitnemåls- og karakterportal. Jeg mener det er et godt forslag. Jeg tror det kan være et viktig bidrag i arbeidet med å hindre forfalskning av vitnemål- og karakterutskrifter. Men som en enstemmig komité også understreker, er det svært viktig at personvernet til eierne av vitnemålene er tilstrekkelig ivarettatt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:43:23]: Som det har vært sagt flere ganger, er det ikke veldig mye uenighet i komiteen. Likevel kan det være grunn til å være oppmerksom på at vi skal være litt forsiktig med å utfordre universitets- og høyskolesektorens autonomi.

I saken gir vi NOKUT myndighet til å føre tilsyn med institusjonenes systematiske kvalitetsarbeid for hele utdanningsløpet. Komiteen har sagt i innstillinga at vi ønsker at universitet og høyskoler skal involveres på en god måte når det gjelder innhold og beskrivelsen av begrepet «kvalitetsarbeid». Det er viktig at tilsynet skjer etter forutsigbare kriterier med respekt for institusjonens sjølstendighet og ansvar. Politisk har ikke komiteen sagt noe om hva vi mener med kvalitet i høyere utdanning. Derfor blir det – i alle fall det for meg – litt uklart hva disse forutsigbare kriteriene skal være.

Det samme gjelder akkreditering. Her skal også

NOKUT inn for å være en siste skanse som skal kvalitets-sikre et studium. Departementet mener i saken at «sammenligning» er en god metode for tilsyn.

Å innføre nasjonale deksamener i enkelte fag eller emner bidrar til å bruke sammenligning som metode. Dette er vi kjent med fra dagens grunnskole, der nasjonale prøver brukes til rangering – i hvert fall i media – sjøl om prøvene ikke er laget for dette formålet. Det er derfor svært viktig at prøvene er begrensede og innrettet på snevre områder.

Vi leser at miljøene som har gjennomført nasjonale prøver i regnskap og revisjon og bachelor i sykepleie, er veldig fornøyd og har bedt om deksamener i disse to studiene i 2016 og 2017.

Senterpartiet er positiv til å kunne bruke nasjonale prøver som et tiltak for å heve kvaliteten i universitet- og høyskolesektoren akkurat nå, men vi forbeholder oss retten til å se hvordan dette utvikler seg. Å kunne be om disse nasjonale prøvene sjøl synes som en mye bedre idé enn å bli pålagt dem. Høringssvarene viser også at det er til dels sterk motstand mot å innføre slike nasjonale prøver, og en er redd for at den akademiske friheten skal trues.

Det er derfor viktig for komiteen og statsråden å legge seg dette på minne. Det er veldig viktig at den akademiske friheten ikke trues, og at undervisningen blir tilpasset eksamensformen. Derfor er vi også veldig kritisk til at det kan innføres gebyrer dersom ikke slike deksamener blir innført.

Senterpartiet mener også at slike nasjonale prøver kun må brukes i begrenset omfang. Vi mener det vil være bra om prøvene kan rullere mellom fag og emner, og at det kan være et minimum av slike prøver per år. Vi vil også at tidspunktet for disse prøvene varsles ved studiestart, sånn at de kan legges inn i institusjonenes studieplaner – dette fordi vi ikke kan ha det som nå, at studenter er i praksis eller på ekskursjoner når nasjonal prøve i matematikk skal holdes. Jeg har fått tilbakemelding om at så har skjedd. Studentene har i mars fått vite at de skal prøves i brøkgregning i mai, midt i lesingen til øvrige eksamener og når deler av studentene er på naturfagekursjon et annet sted i landet. Så uproft kan vi ikke ha det dersom disse nasjonale prøvene skal være så viktige.

Så til akkreditering. Det er viktig at vi minner om universitetenes rett til å akkreditere studier sjøl. Samtidig reiser det spørsmål i og med at det pågår en sammenslåingsreform der Norge i framtida vil ha i underkant av en håndfull offentlige høyskoler igjen, mens resten er universitet. Det er derfor veldig viktig at universitetenes rett til sjøllakkreditering ikke fører til strengere krav for gjenstående høyskoler med f.eks. lærerutdanning enn gamle høyskolars krav til lærerutdanning, når disse er sjøllakkreditert som en del av et nytt sammenslått universitet. Det må ikke bli sånn at høyskolestudiene må gjennom en godkjenning hos NOKUT, mens det ikke blir stilt samme krav til de sammenslåtte universitetene.

Så er det sikkert flere enn meg som vet at det jobbes på spreng med søknadsskriving for akkreditering av nye lærermastere. Dette gjøres uten at de har verken forskrift eller retningslinjer foran seg. Det tilsier at prosessene går vel-

dig fort i svingene nå. Sånn sett kan det være bra at det er signalisert fra NOKUT at alle lærermastere, også de som institusjonene har opprettet sjøl, vil bli underlagt tilsyn ganske raskt etter at studiene har startet opp.

Jeg begynte med å advare mot at vi kan få en for ensrettet universitets- og høyskolesektor, særlig for profesjonsutdanningene. Jeg mener vi skal være bevisste på det. Alle mener kvalitet er viktig, men det er vanskelig for oss å si hva som er riktig og god kvalitet. At institusjoner er ulike, har ulik praksis og ulik tilnærming, gir oss et mangfold som kan drive samfunnet framover og gi oss nye måter å se det på. Det kan ikke være et mål at alle på alle skoler, universiteter og høyskoler skal lære det samme til samme tidspunkt og på samme måte. Mener vi dét er kvalitet, er vi etter Senterpartiets mening på ville veier.

Iselin Nybø (V) [12:48:34]: Først vil jeg takke saksordføreren for ryddig å ha lost oss igjennom denne saken. Så vil jeg vise til representanten Aasens innlegg, som jeg synes på en veldig god måte redegjorde for dilemmaene rundt deksamener. Bakgrunnen for at man ønsker deksamener, er kontroll på å heve kvaliteten på de aktuelle utdanningene. Samtidig skal man ikke undervurdere de motforestillingene som har kommet mot deksamener, dem skal vi ta på alvor. Det er først og fremst at den akademiske friheten trues gjennom disse standardiserte eksamener, og ikke minst det at undervisningen skal tilpasses eksamensformen istedenfor det man skal fylle undervisningen med.

Vår grunn til allikevel å gå inn for deksamener, er et ønske om å få til gode utdanninger og få kvaliteten på utdanningene der vi vil ha dem. Ta lærerutdanningen som et eksempel: Hvis vi kan stole på at de lærerne som er ferdig med utdanningen, har den kompetansen samfunnet trenger, må det i andre enden kunne medføre at vi kan kutte ned på testingen og byråkratiet i skolen. Derfor er det et selvstendig poeng at vi har trykk på kvaliteten i utdanningen.

Jeg mener det er viktig det som er gjort med hensyn til nye rammeplaner. Det presiseres at deksamener bare skulle brukes i begrenset omfang, i fag som styres av rammeplan, og ikke minst at pilotprosjektene – som vi så langt har fått gode tilbakemeldinger på – vektlegges. Man må ta inn over seg de erfaringene som er gjort i så måte. Det er viktig å understreke at fagmiljøene selvfølgelig må ha stor påvirkning på hvordan utviklingen og gjennomføringen av disse deksamenerne skal være. Det er tross alt de som kjenner dette best og hvor skoen trykker mest.

Vi har bedt regjeringen om å orientere Stortinget om erfaringene etter 2017 når disse pilotprosjektene er avsluttet. Det gir en trygghet om at dette er noe som regjeringen følger med på. Vi driver ikke med deksamener bare for å drive med deksamener, det er noe som må fylles opp hele veien for å sikre at vi oppnår det vi ønsker.

Jeg har lyst til å kommentere litt dette med tjenestetid for stipendiater, for det synes jeg også er en vanskelig sak. Regjeringen har foreslått endringer i beregningen av tjenestetiden. Bakgrunnen for det er at stipendiatene skal være mer aktuelle for engasjementer etter avsluttet utdanning. Samtidig mener vi at vi må ta på alvor de bekym-

ringene som har kommet fra sektoren, ikke minst fra Forskerforbundet. De mener at midlertidigheten vil øke ved en sårn endring og være med på å forsterke det midlertidighetsproblemet som allerede er i denne sektoren. Et flertall er positiv til denne endringen, men jeg vil anmode statsråden om å følge dette veldig nøye. For selv om man i dag har et flertall bak seg i Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, ser vi en felles intensjon i hele Stortinget når det gjelder ønsket om å få ned midlertidigheten. Vi vet at dette er en sektor som over tid har slitt med midlertidigheten og ikke fått bukt med den.

Hvis vi skal ha det kunnskapssamfunnet vi snakker om, og klare de omstillingene som samfunnet vårt må igjennom, må vi ha en sterk og god UH-sektor. Vi må tiltrekke oss de beste og mest attraktive forskerne. Da må vi gjøre noe med den utfordringen som midlertidigheten er i dag, og har vært lenge. Det er en formidabel utfordring som statsråden står foran. Jeg er langt ifra sikker på at dette vil bidra positivt i så måte, men jeg ber innstendig om at man følger nøye med, og at man eventuelt er i stand til å reversere hvis man ser at dette går i helt feil retning.

Audun Lysbakken (SV) [12:53:29]: Som flere andre talere har vært inne på, er det mye i denne proposisjonen det er bred enighet om. Jeg skal ikke trøtte forsamlingen ved å gå gjennom alt, men det er greit å si at mye av det regjeringen har lagt fram her, har SVs støtte.

Det er to ting jeg kort vil vie lite grann oppmerksomhet. Det ene er spørsmålet om beregning av tjenestetid for stipendiater. Der viser høringen at påstand står mot påstand knyttet til hvordan dette vil slå ut. Vi har valgt å vise til de bekymringene som har kommet fram, bl.a. fra Forskerforbundet og Unio. De sier at de er direkte uenig i vurderingen av hva slags konsekvenser dette vil ha for midlertidighet. Regjeringen sier at dette vil være et positivt grep i arbeidet mot midlertidighet, at det i hvert fall ikke fører til økt midlertidighet, mens Unio på sin side frykter at konsekvensene av regelendringen vil være at det blir en økt adgang til å tilsette forskerrekutter i ulike midlertidige stillinger.

Det er en hovedutfordring for oss å gjøre noe med den utbredte midlertidigheten i UH-sektoren. Statsråden og jeg var på en debatt med en rekke yngre forskere senest i forrige uke, som er sterkt bekymret for dette, og som legger sterk vekt på det ansvaret vi politikere har for å gjøre det mulig å kombinere en forskerkarriere med en viss forutsigbarhet, som mange savner i dag. Vi går rett og slett glipp av mange forskertalenter i Norge i dag fordi midlertidigheten er så høy. Vi risikerer i hvert fall at vi ikke får det beste ut av mange av talentene våre. Jeg vil be statsråden om å følge veldig nøye med på dette og ikke legge prestisje i den løsningen som her er foreslått, hvis det skulle vise seg at den ikke bidrar i den retningen som regjeringen har beskrevet i proposisjonen.

Det andre spørsmålet det har vært en viss kontrovers rundt, er dette med nasjonale deleksamener i enkelte fag eller emner. Jeg kan se argumentene for noen sterkere styringsverktøy for nasjonale myndigheter inn mot sektoren, og vi skal følge nøye med på hvordan dette slår ut. Vi ser også at det har vært noen positive erfaringer. Vi er likevel

kritiske til en generell hjemmel, og det knytter seg til en rekke av de innvendingene som har kommet opp i debatten, særlig frykten for en større grad av standardisering i en sektor der det også finnes veldig mange positive sider ved den friheten institusjonene har til å utvikle sine fag i ulike retninger. Vi er positive til en høy grad av autonomi. Vi er redde for at det som kartlegges, skal få forrang i studiet framfor den typen kompetanse og ferdigheter som ikke kan testes på standardisert vis. Det er den klassiske utfordringen ved for utstrakt bruk av denne typen tester.

Vi mener i hvert fall at nasjonale prøver og deleksamener kun bør benyttes i et begrenset omfang, og at de derfor bør rullere mellom ulike fag og emner og ha en klar begrensning i omfang per år. Det vil være av stor betydning at departementet følger nøye med for å unngå at dette fører til en ensretting av utdanningene. Vi synes også det er viktig at tidspunkt for prøvene varsles i god tid, sånn at institusjonene kan innpasse prøvene i sine studieplaner.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:58:01]: I Prop. 81 L for 2015–2016 fremmer regjeringen forslag om endringer i universitets- og høyskoleloven.

Regjeringen ønsker å legge til rette for at NOKUT skal føre et målrettet og tematisert tilsyn med hvordan institusjonene arbeider med kvalitetsutvikling. NOKUT bør se på hvordan utdanningsinstitusjonene følger opp funn som er avdekket i kvalitetsarbeidet, og om arbeidet faktisk fører til bedre kvalitet på studietilbudene. Hensikten med lovendringen er ikke å utvide NOKUTs fullmakter eller å innskrenke utdanningsinstitusjonenes akademiske frihet. Det jeg ønsker å presisere i loven, er at NOKUT skal føre tilsyn med at det oppfølgende kvalitetsarbeidet faktisk fører til bedre utdanningskvalitet.

Jeg er enig med komiteen i at det er viktig med god involvering av utdanningsinstitusjonene når NOKUT skal operasjonalisere sitt tilsyn med kvalitetsarbeidet, slik at det foreligger en omforent forståelse av kvalitetsarbeidet, og at tilsynet skjer etter forutsigbare kriterier.

Regjeringen foreslår at det kan bestemmes i forskrift at doktorgradsutdanning ikke skal regnes som tjenestetid etter tjenestemannsloven. Det vil gjøre det lettere for stipendiater å få jobb ved universiteter og høyskoler etter endt doktorgradsutdanning. I dag blir tid brukt til egen doktorgradsutdanning regnet som tjenestetid etter tjenestemannsloven. Etter samme lov får midlertidig ansatte med mer enn fire års tjeneste såkalt sterkt oppsigelsesvern. Det gjør i praksis at universitetene og høyskolene må skyve lovende unge kandidater fra seg, med mindre de har fast stilling å tilby. For mange nyutdannede er det attraktivt å få kort engasjement rett etter utdanning hvis alternativet er å ikke få noe. Dagens regler hindrer det.

Det er for høy midlertidighet i sektoren, og regjeringen arbeider for å redusere den. Dette forslaget vil imidlertid, etter vår vurdering, verken bidra til økt eller redusert midlertidighet, men tidligere stipendiater vil få mulighet til å konkurrere om kortvarige midlertidige stillinger ved egen institusjon. Det vil gi større forutsigbarhet for alle stipendiater, og de vil kunne regne med at ledige stillinger blir utlyst, slik at alle kan konkurrere om dem. Så må det leg-

ges til, som flere har påpekt, at hvis det skulle vise seg at vår vurdering er helt feil, at dette fører til det stikk motsatte, må vi selvfølgelig revurdere det, men dette er basert på vår vurdering.

Regjeringen foreslår også en hjemmel til å innføre nasjonal deleksamen i enkelte fag og emner. Jeg mener at nasjonale deleksamener vil være et verdifullt bidrag i arbeidet med å heve kvaliteten i universitets- og høyskolesektoren. Informasjon fra nasjonale deleksamener skal gi institusjonene mulighet til å sammenligne studiene sine med tilsvarende studier ved andre institusjoner og vil gi fagmiljøene en mulighet til erfaringsdeling og videreutvikling av utdanningen. Videre vil nasjonale deleksamener kunne bidra til å skape tillit i samfunnet fordi kunnskapen måles på en enhetlig måte ved alle institusjonene.

Men for at nasjonale deleksamener skal virke etter hensikten, må de være solid forankret i fagmiljøene. Fagmiljøene må bidra i alle deler av prosessen, fra valg av tema og utforming av oppgave via sensur til oppfølging av resultatene og iverksetting av eventuelle utviklingstiltak. Det nære samarbeidet med fagmiljøene vil sikre at institusjonenes autonomi blir ivarettatt, og at nasjonal deleksamen er relevant og kan benyttes til å videreutvikle kvaliteten i studietilbudene.

Høringssvarene viser at det er motstand mot nasjonal deleksamen. Men jeg merker meg spesielt erfaringene fra fagmiljøene i bachelor i regnskap og revisjon og bachelor i sykepleie, som er så positive at fagmiljøene har bedt NOKUT om å bistå dem med gjennomføring av nasjonal deleksamen i de to studiene også i 2016 og 2017. Dette sier meg at nasjonal deleksamen er en ordning det er verdt å bygge videre på for å videreutvikle kvaliteten i høyere utdanning.

Innenfor lærerutdanning har mulighetsstudien med deleksamen i matematikk vært gjennomført i to omganger. Høstens deleksamen ga gode resultater og viste i tillegg samsvar mellom nasjonale og lokale eksamensresultater, noe som gir tillit til institusjonene og måten de setter karakterer på. Vi har nettopp fått innblikk i at resultatene fra vårens deleksamen er urovekkende dårlige. Det er for tidlig å si noe om årsakene til dette, og om resultatene samsvarer med resultater fra lokal eksamen. NOKUT skal nå analysere resultatene, noe som vil gi lærerutdanningene hjelp i arbeidet med å utvikle en nasjonal standard for å vurdere studentene.

Det er foreløpig et pilotprosjekt og en mulighetsstudie. Jeg har absolutt merket meg komiteens ønske om tilbakeholdenhet i bruk av nasjonal deleksamen i studietilbud som ikke er styrt av rammeplan. Igjen vektlegger jeg gode prosesser og involvering av fagmiljøene

Jeg har også merket meg at det er stor støtte til ideen om en vitnemåls- og karakterportal, og at Stortinget understreker behovet for et godt personvern knyttet til det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marianne Aasen (A) [13:03:08]: I løpet av denne debatten er midlertidighet nevnt, naturlig nok, fordi vi vedtar et forslag som trolig, kanskje, vil påvirke det – positivt

eller negativt, det får vi se. Mitt spørsmål er som følger: Under statsråd Røe Isaksen har midlertidigheten økt i sektoren. Hva har han tenkt å gjøre med det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:03:37]: Jeg vil for det første gjenta det som det er bred enighet om på Stortinget, nemlig at midlertidigheten er for høy. Nettopp det at midlertidigheten i en periode gikk ned, tyder på at det ikke er en nødvendig midlertidighet, at det er mulig for institusjonene å drive godt arbeid likevel med flere faste ansettelser, færre midlertidige. Så har vi fortsatt det forrige regjering innførte, ved at vi sier i tildelingsbrevene at midlertidigheten skal ned. Vi har også mulighet til å pålegge institusjoner med høy andel midlertidighet, hvor det f.eks. går opp, å få den ned. Min vurdering er at det foreløpig er tilstrekkelige virkemidler. Men så er det, som representanten er innom, og som flere har vært innom, nå en runde på selve lovverket for sektoren, det er ute på høring. Det kan jo komme regelverksendringer som følge av det, som også vil kunne ha konsekvenser for midlertidighet i universitets- og høyskolesektoren, men det er det for tidlig å si noe om.

Ole mic Thom m e s s e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:04:45]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i fagskoleloven (om studentrettigheter m.m.) (Innst. 363 L (2015–2016), jf. Prop. 95 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bente Thorsen (FrP) [13:05:35] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid, og som saksordfører er jeg veldig glad for at det er tverrpolitisk enighet om forslagene i denne lovproposisjonen. Det er gledelig at samtlige partier støtter at fagskolestudentene skal få samme rettigheter som studenter i UH-sektoren.

I saken fremmes det et forslag fra Senterpartiet, som de for øvrig står alene om. Forslaget går ut på å be regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om at Vocational Diploma skal lovbestemmes som gradsbetegnelse for fagskoleutdanning.

Samtlige partier viser i fellesmerknad til at de er kjent med at flere av høringsinstansene i saken ønsker å lovfeste bruken av gradsbetegnelsen Vocational Diploma. En samlet komité sier videre at de ser fram til den bebudede stortingsmeldingen om fagskolene, der spørsmål om gradsbetegnelse vil bli vurdert.

Fagskoleutdanning er den høyeste utdanningen innen yrkesfag, og en samlet komité er positiv til at regjeringen med denne saken tilpasser fagskoleloven ytterligere til universitets- og høyskoleloven og sørger for å gi fagskolestudentene samme rettigheter som studenter ved universiteter og høyskoler. Komiteen støtter de forskjellige lovforslagene, som vil gi forutsigbarhet for fagskolestudentene og fagskoleeiere på den rekke områder.

Blant annet får fagskolestudentene lovfestet rett til vitnemål ved fullført fagskoleutdanning. Studenter som ikke har fullført fagskoleutdanning, men som har tatt enkelte emner, kan få karakterutskrift e.l. som dokumentasjon på utdanningen og kan ved senere anledning bygge videre på utdanningen. Fagskoleloven tydeliggjøres for å bli mer lik UH-lovens bestemmelser knyttet til eksamen og sensur for fagskolestudentene. Og det innføres et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanningen – det er også på linje med UH-loven.

Utestengning og bortvisning fra fagskolene konkretiseres i bestemmelsene i fagskoleloven. Dette vil gjøre at fagskolestudentene og andre får tydeligere og forutsigbare regler for når en fagskole kan bortvise eller utestenge en student.

Komiteen mener det er viktig å sikre rettigheter og sikkerhet for sårbare grupper, og støtter derfor å innføre vurdering av skikkethet for studenter som tar fagskoleutdanning på områder som berører pasienter, barn, elever og andre sårbare grupper.

Det innføres krav om politiattest til utdanninger der studentene kan komme i kontakt med mindreårige og andre sårbare grupper. Komiteen understreker at politiattest kun gjelder for utdanninger der slik kontakt foregår som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring.

Det skal vurderes om fagskolene skal være med i den vitnemåls- og karakterportalen som er foreslått for universiteter og høyskoler, eller om det skal opprettes et tilsvarende system for fagskolene. Komiteen mener dette vil styrke arbeidet med å hindre forfalskning av vitnemål og karakterutskrifter, og komiteen understreker også viktigheten av at personvernet ivaretas.

Det skal etableres en godkjenningsordning for utenlandsk fagskoleutdanning. En slik godkjenningsordning vil være et viktig tiltak for et mer effektivt og dynamisk utdannings- og arbeidsmarked. Komiteen understreker viktigheten av tillit og kvalitet når det gjelder utdanning på alle nivåer, og støtter derfor regjeringen i at NOKUT er best egnet til å vurdere utenlandske fagutdanninger.

Komiteen er også enig i at alle forslagene vil styrke fagskolestudentene og skoleslaget.

Dessverre er det slik at fagskolen er et forholdsvis ukjent utdanningstilbud, og Fremskrittspartiet er glad for at det som følge av fremleggelsen av Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg og i forbindelse med arbeidet med å ut-

arbeide ny politikk for fagskolene har vært reist flere debatter og rettet større oppmerksomhet mot fagskolene, noe som er med på å gjøre skoleslaget mer kjent.

Det er behov for et mangfold av kompetanse, og Fremskrittspartiet er svært fornøyd med at regjeringen foreslår disse endringene i lovgivningen på fagskolefeltet, og ser fram til videre arbeid med fagskolemeldingen, der vi både forventer at regjeringen ivaretar fagskolenes egenart, og at det legges til rette for smidige og fleksible overganger mellom fagskoleutdanning og universitets- og høyskoleutdanning.

Tone Merete Sønsterud (A) [13:10:27]: Fagskolene er en uvurderlig viktig del av det norske utdanningssystemet. Det har det vært siden Det Kongelige Norske Bergseminarium ble åpnet i 1757 som en av de første utdanningsinstitusjonene i Norge. Bergseminaret leverte viktig kunnskap til gruveindustrien på Kongsberg og til resten av landet. I dag utdanner fagskoler over hele Norge kandidater som er svært etterspurt i arbeidslivet.

Det er nettopp denne tette koblingen til arbeidslivet som er fagskolenes aller største styrke – en kvalitet vi må sikre at vi tar vare på når vi som politikere skal styrke fagskolene og legge til rette for at enda flere velger fagskoleutdanning i framtida.

Etter at Grund-utvalget la fram sin svært solide NOU, Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg, i 2014 var kunnskapsministeren raskt på banen. Han ville ikke kommentere noen av forslagene, men konstaterte at 2015 skulle bli fagskolenes år. Siden det har vi hørt lite. Etter hvert ble det 2016 som skulle være det store året for fagskolene.

Nå har vi omsider fått en sak til behandling her i Stortinget, og det er bra. Vi støtter alle forslagene som i dag legges fram. Men Prop. 95 L tar ikke opp i seg noen av de store, viktige og mer omdiskuterte spørsmålene vi står overfor i framtida. Så vi venter fremdeles i spenning på den store saken om fagskolene våre. Det er varslet en melding til høsten, og den ser vi virkelig fram til.

Til tross for at statsråden har valgt å la de vanskelige spørsmålene ligge, er noen av dem omtalt av komiteen i innstillinga. Da viser jeg spesielt til spørsmålet om fagskoleutdanningen skal gi uttelling i form av studiepoeng eller fagskolepoeng, altså hvordan fagskoleutdanningen skal måles. Her er det mange som mener mye, og i Arbeiderpartiet er vi opptatt av at saken får en god og bred behandling. Vi støtter derfor innspillet om at denne diskusjonen og bruken av betegnelsen Vocational Diploma bør utredes grundig i den kommende stortingsmeldinga.

Som saksordføreren nevnte, fremmer Senterpartiet nå et forslag om at dette skal lovfestes, samtidig som de ser fram til at saken blir vurdert. Jeg vet ikke helt hva de egentlig mener, men det får vi sikkert en forklaring på i løpet av debatten, og da også på om de faktisk mener at alt og alle som i dag omtaler seg som fagskole og fagskoleutdanning, skal gi studiepoeng.

Debatten om studiepoeng eller fagskolepoeng har etter Grund-utvalgets rapport vokst til å bli en av de store sakene om fagskoler. Det er for så vidt greit, men like viktig som hva poengene skal kalles, er målet til Arbeiderparti-

et at det må bli mye lettere å veksle mellom utdanningene. Det må finnes bedre muligheter for overgang mellom fagskoleutdanning og universitet- og høyskoleutdanning, at fagskolekandidater får sine søknader vurdert og innpasset til annen relevant utdanning, og like selvsagt at man får brukt tidligere, relevant fagskoleutdanning i universitets- eller høyskolegrad.

Vi vet at arbeidslivet har et stort behov for fagskolekandidater med de praktiske og mer arbeidslivsnære perspektivene de har med seg fra sin skolegang. Dette er kunnskap og erfaring som også vil kunne være en berikelse om fagskolekandidater velger å ta en mer akademisk rettet utdanning etterpå.

Vi vet at både studenter og ingeniørorganisasjoner som f.eks. NITO etterlyser mer praksis i utdanning for å styrke kvaliteten. Å gi fagskolekandidater bedre overgangsmuligheter er på ingen måte noen erstatning for et slikt krav. Men dette understreker hvilken verdi det kan ha å kombinere en teknisk fagskoleutdanning med en ingeniørgrad.

Allerede i dag er det fullt mulig for universitetene og høyskolene å behandle søknadene om å innpasse fagskoleutdanninger, men de kan også la det være. På dette punktet trengs det ikke en egen melding for at statsråden kan handle. Her vil et godt første skritt være at kunnskapsministeren gir et tydelig signal til UH-sektoren om at søknader med fagskoleutdanninger skal vurderes i de aktuelle utdanningene.

Norunn Tveiten Benestad (H) [13:15:06]: Fagskolefeltet er et viktig og prioritert felt for denne regjeringa. I kjølvannet av Grund-utvalgets utredning, NOU 2014: 14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg, har det vært holdt en rekke debattmøter, og mange har levert innspill også til den proposisjonen vi nå behandler.

Det er som arbeids- og sosialministeren vår, Anniken Hauglie, sa i et møte nylig: Fagskolen er en uslepen diaman i skolesystemet vårt. Det er jeg enig i. Derfor er jeg også glad for den brede og involverende prosessen kunnskapsministeren og departementet gjennomfører for å utvikle dette skoleslaget.

Over 40 pst. av studentene våre ved universiteter og høyskoler sliter med gjennomføring av studiene sine. Både studenter og arbeidslivet stiller med ujevne mellomrom spørsmål om relevans og dimensjonering for mange av studieløpene våre. Samtidig har vi en situasjon der næringslivet etterspør fagarbeidere med god kompetanse.

Det hevdes at landet vårt vil mangle mellom 120 000 og 130 000 fagarbeidere når vi nærmer oss 2030. De siste 20–30 årene har økningen av studenter i UH-sektoren vært høy. Spørsmålet nå er om ikke tida er overmoden for å tenke nytt og satse betydelig sterkere på å utvikle den yrkesrettede høyere utdanningsveien som et tydelig og faglig sterkt alternativ. Det betyr i så fall etter mitt skjønn at fagskolesektoren må få en skarpere og tydeligere profil som yrkesutdanning på høyere nivå, og ikke som en videreføring av videregående skole, slik mange ser ut til å tro i dag. Det betyr også at fokus i kvaliteten på disse utdanningsløpene må sikres. Det betyr at fagskolestudentene må få samme studentrettigheter som andre studenter. For unge

mennesker som skal skaffe seg en utdanning å leve av og trives med, betyr det mye å bli likebehandlet med andre unge mennesker under utdanning.

Derfor er jeg glad for at vi gjennom de lovendringene som skal vedtas i dag, styrker fagskolestudentenes rettigheter på flere punkter. Det vil skape bedre forutsigbarhet både for fagskolestudentene, fagskolene og fagskoleeierne. Rettigheter knyttet til gjennomføring av eksamen, vitnemåls- eller karakterportaler, klagerett og etablering av et nasjonalt klageorgan er viktig. Det samme er ordningen som er foreslått om å gi NOKUT anledning til å godkjenne utenlandsk fagskoleutdanning.

Ikke minst er det viktig at vedtakene som i dag blir gjort, vil gi lovhemmel for å regulere adgangen til å markedsføre seg som fagskole. Bare fagskoler med NOKUT-godkjenning skal kunne markedsføre seg som fagskoler. Det er viktig for å sikre kvaliteten i utdanningstilbudene.

Det blir likevel først når vi får fagskolemeldinga til høsten, at fagskolene virkelig kommer i søkelyset og vi får mulighet til å utforme en enda sterkere yrkesutdanning på høyere nivå. Denne regjeringa har satset sterkt på yrkesløft i videregående skole med bl.a. rekordstore økninger av lærlingtilskuddene og med bedre muligheter for kompetanseheving for yrkesfaglærere. Begge deler har vært sterkt etterspurt. Fra dag én har regjeringa prioritert yrkesfagene og satt dem på agendaen.

Derfor ser jeg med stor forventning fram til fortsettelsen, der framtida for yrkesfagene på nivåene over videregående skole skal formes. Det er et stort mulighetsrom for denne sektoren, og det krever vilje og kloke beslutninger for å utnytte det.

Jeg har stor tillit til at vår kunnskapsminister ser at dersom unge mennesker med ambisjoner skal velge yrkesfag i framtida, må fagskolesektoren både styrkes og videreutvikles. Studentenes arbeidsinnsats og kompetanse må anerkjennes og verdsettes på en måte som er med på både å bygge yrkesstolthet og gi muligheter for videre karriereutvikling på en forutsigbar og god måte.

Gradsbetegnelse og spørsmål om studiepoeng kontra fagskolepoeng blir viktige elementer når den kommende stortingsmeldinga skal behandles. Det er vi mange som ser fram til. De vedtakene vi gjør i dag, fører fagskolesektoren et godt skritt videre og vil være til stor nytte og glede for fagskolestudentene og deres studentrettigheter.

Anders Tyvand (KrF) [13:19:44]: Fagskolen er, slik jeg ser det, et undervurdert og underkommunisert skoleslag. Fagskolene er enormt viktige, og de bidrar med verdifull kompetanse som arbeidslivet både etterspør og er helt avhengig av. NOU-en som Grund-utvalget la fram om fagskolesektoren i desember 2014, stiller en ganske interessant diagnose på denne sektoren, nemlig at pasienten er oppgående, men likevel ikke helt frisk.

Jeg velger å være optimist på pasientens vegne, og det tror jeg det er god grunn til. Jeg mener at fagskolesektoren representerer et uforløst potensial, men jeg opplever at bevisstheten rundt denne sektoren har blitt større de siste årene. Jeg tror det er behov for å ta noen grep, og jeg ser med forventning fram til den varslede stortingsmeldingen

om fagskolene, som skal legges fram i høst. Da får Stortinget en god anledning til å gjøre et grundig arbeid med denne sektoren, og det er et arbeid som jeg tror det er mange av oss som ser fram til.

Allerede nå har regjeringen lagt fram en proposisjon med foreslåtte endringer i fagskoleloven, og her er det mye bra. Det er flott at både regjeringen og en samlet utdanningskomité på Stortinget ønsker å tilpasse fagskoleloven ytterligere til universitets- og høyskoleloven og gi fagskolestudentene like rettigheter som studentene ved universiteter og høyskoler. Jeg tror at nettopp studentrettigheter er en av flere ting som må til for å løfte fagskolens omdømme og attraktivitet. Det er ingen grunn til at studenter som velger en fagskoleutdanning, skal ha svake rettigheter enn studenter som velger å studere ved en høyskole eller ved et universitet.

Så betyr ikke denne tilpasningen av fagskoleloven til universitets- og høyskoleloven at fagskolene skal bli like-re universitetene og høyskolene, for det er nettopp ulikheten som gjør dem verdifulle. Men selv om de ikke skal være like, er det et viktig poeng for meg og for Kristelig Folkeparti at de skal være likeverdige.

Det er en enstemmig komité som støtter forslaget om at fagskolestudentene skal ha en lovfestet rett til vitnemål ved fullført utdanning. Spørsmålet om gradsbetegnelse får vi komme tilbake til når stortingsmeldingen legges fram senere i år.

Det er en enstemmig komité som synes det er positivt at regjeringen vil vurdere å innlemme fagskolene i den vitnemåls- og karakterportalen som har blitt foreslått for universiteter og høyskoler, og som vi har snakket om tidligere i dag i debatten.

Det er også en enstemmig komité som støtter at studenter ved fagskoler skal ha tilsvarende rettigheter som studenter har etter universitets- og høyskoleloven, og at fagskolestudentene nå får en lovfestet rett til å klage på formelle feil ved eksamen.

Og for å gjøre en lang historie kort på en fin sommerdag er det i det store og hele bred enighet i komiteen og bred tilslutning til de forslagene regjeringen legger fram i proposisjonen.

Kristelig Folkeparti kommer ikke til å støtte forslaget fra Senterpartiet om at Vocational Diploma skal lovbestemmes som gradsbestemmelse. Det mener vi, som sagt, at vi får komme tilbake til når stortingsmeldingen legges fram i høst. Det er et arbeid jeg ser fram til å ta fatt på.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [13:23:34]: Det er bra at regjeringa endelig legger fram noe som gjelder fagskolene. Vi støtter de endringene som er foreslått til fordel for fagskolelevne i proposisjonen.

Regjeringa forsøker å få omverdenen til å tro at de satser på fagskolene ved å skrive merknader om at de satser på fagskolene. Det er litt vanskelig å få øye på denne satsingen, all den tid det nå er over to år siden NOU-en, Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg, ble lagt fram.

Som representanten Sønsterud også sa, skulle det først være 2015 som var fagskolenes år, ifølge regjeringa, men det var stille om fagskolene hele det året. Så var det 2016

som skulle være fagskolenes år. Det ser ut til at det blir ganske stille i år også, men det er flott at disse lovendringene som styrker fagskoleelevne stilling, kom nå i vår. Så har vi hørt at den varslede stortingsmeldinga om fagskolene blir lagt fram til høsten, dvs. i oktober, antageligvis. Behandlingen av den meldinga blir da neppe ferdig før på nyåret, altså i 2017. Det kaller jeg ikke en satsing. Når en ser på alt det andre regjeringa har ønsket å gjøre innenfor høyere utdanning, er det veldig tydelig at det ikke er fagskolene som har vært regjeringas sterkeste satsingsområde. Men vi er glade for at lovendringen kommer.

Vi er også glade for at både representanten Bente Thorsen fra Fremskrittspartiet og representanten Kent Gudmundsen fra Høyre allerede har signalisert at de ønsker at fagskolestudentene skal ende opp med studiepoeng i stedet for de intetsigende fagskolepoengene som gis i dag. Det er bra, og vi regner da med at dette er noe som kommer i den varslede stortingsmeldinga til høsten. Senterpartiet har likevel valgt å fremme forslag om at vi ønsker at Vocational Diploma skal lovbestemmes som gradsbetegnelse for høyere yrkesfaglig utdanning nå når vi faktisk endrer fagskoleloven, slik at vi ikke venter enda ett år med dette og lar enda et kull med fagskolestudenter gå ut med fagskolepoeng.

Representanten Sønsterud etterlyste hva vi mente med å se fram til en gjennomgang. Vi sier at man gjerne må se fram til en gjennomgang, men vi mener også at all fagskoleutdanning som er godkjent av NOKUT, skal ha denne betegnelsen. Jeg vil minne om at også kunsthøgskoler gir studiepoeng, ikke bare ingeniørfag eller sykepleie. Mener vi at vi skal anerkjenne fagskolene, må vi anerkjenne alle, og det slår Senterpartiet fast i dag. Vi synes det er trist at ikke noen kunne tenke seg å stemme subsidiært for vårt forslag.

Vi støtter for øvrig forslagene som er fremmet i proposisjonen, og jeg tar herved opp vårt eget forslag.

Presidenten: Da har representanten Anne Tingelstad Wøien tatt opp det forslaget hun refererte til.

Iselin Nybø (V) [13:26:40]: Jeg har stor forståelse for at Høyre ønsker å ta æren for mye av det gode som har skjedd med yrkesfagene, og det er klart at når partiet har statsråden, skal de selvfølgelig ha mye av æren også, men jeg vil komme med en liten korrigering, for det ble nemlig snakk om lærlingtilskudd her, som hadde en historisk økning. Det er for så vidt rett, men det er ikke Høyre og regjeringens fortjeneste alene, for store deler – om ikke mesteparten – av den økningen av lærlingtilskudd som har skjedd, er en følge av de budsjettforlikene som er inngått med Venstre og Kristelig Folkeparti. Jeg hadde bare litt behov for å presisere at det er flere som har stått sammen om det løftet som har vært innen yrkesfagene.

Så til fagskolene, som jeg synes mange har sagt gode ord om. Jeg tror – som sikkert mange andre også har vært inne på – at en av utfordringene for fagskolene er at de ikke er kjente nok. Det er ikke nok folk som vet om det gode tilbudet og den gode utdannelsen som det går an å få gjennom fagskolene. Det som gjør dette annerledes enn akade-

miske utdanninger, er nettopp den yrkesrettingen, og det er jo akkurat det som blir etterspurt i arbeidslivet. Det er det elevene som går der, ønsker, og det er derfor de velger den utdanningen. Det er det vi er nødt til å fokusere på framover også, for det å gå på fagskole skal være noe annet enn å gå på et universitet. Det betyr ikke at vi ikke skal ha en god diskusjon og debatt om hvordan vi kan få de tingene til å henge bedre sammen, men det er nettopp den egenarten som er så bra med fagskolene, og vi må passe på at vi ikke tar vekk det beste ved det gode tilbudet som fagskolene er.

I likhet med samtlige andre partier ser også vi i Venstre fram til å få denne stortingsmeldingen til høsten. Når vi får en sak om fagskolene nå, er det klart at det er fristende å gå inn på de sakene som vi skal diskutere til høsten, men jeg ønsker ikke å forskuttere det, for vi skal i alle fall ha en grundig prosess i Venstre på det. Jeg vet at det er mange hos oss som har en mening om fagskolene. Det er mange hos oss som har lyst å bidra i det arbeidet med hvordan vi kan utvikle fagskolene enda mer, og hvordan vi kan gjøre dem til et enda mer attraktivt tilbud. Så om ikke statsråden har følt presset før, må han i alle fall gjøre det etter denne debatten, for vi har veldig store forventninger til den stortingsmeldingen som kommer til høsten. Det gjelder partiene, men ikke minst også komiteen, som ser fram til å jobbe med den saken.

Audun Lysbakken (SV) [13:29:41]: Jeg har et par korte kommentarer til innholdet i denne proposisjonen, som vi er enig i og kommer til å støtte.

Jeg vil slutte meg til dem som sier at det var bra at denne proposisjonen kom, men det er også veldig bra at det skal komme en ny sak om fagskolene senere, for vi trenger en mye bredere gjennomgang enn det vi har fått i denne proposisjonen, og vi har også ventet lenge på en nødvendig debatt om fagskolens plass i det norske utdanningssystemet. Det er også en sterk vilje i komiteen og i Stortinget til en sterkere satsing på fagskolen.

Likevel er det i denne proposisjonen en del positive tiltak som vi støtter helhjertet: det som handler om å gi fagskolestudenter de samme rettighetene som studenter ved universiteter og høyskoler, lovhyemmelen til å etablere nasjonal klagenemnd og det å etablere en midlertidig ordning for godkjenning av utenlandske fagutdanninger. Alt det er positivt, og med det får vi ryddet opp i noen av de problemene som Grund-utvalget påpekte.

Når det gjelder dette med lovfestet rett til vitnemål og dokumentasjon på utdanning, er SV veldig opptatt av at vi skal få til det. Når vi ikke stemmer for Senterpartiets forslag, er det fordi vi merker oss at det er mange viktige høringsinstanser og aktører i sektoren som mener at Vocational Diploma skal være gradsbetegnelsen her, men siden regjeringen har varslet en melding om kort tid og det er behov for å gå gjennom hvordan vi også kan få en gradsbe- tegnelse som vi er sikker på vil være fungerende for fram- tiden, så nøyer vi oss med å gå inn i de merknadene som understreker at statsråden må se på dette og komme tilbake til det i meldingen. Derfor stemmer vi mot Senterpartiets forslag i dag, men det er ikke fordi vi i utgangspunktet ikke er positive til Vocational Diploma som gradsbe- tegnelse.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:32:21]: Dette er andre gang jeg går på talerstolen i dag like etter represen- tanten Lysbakken og han har sagt positive ting om det re- gjeringen har lagt frem. Jeg må innrømme at det setter meg litt ut, men det betyr vel bare at sakene er godt forankret.

Vi fremmer her viktige forslag som det er stor enighet om, og det er veldig bra. Det handler om å bygge stein på stein for å heve kvaliteten på fagskolene, men også om å få fagskolenes plass i utdanningssystemet mye bedre frem enn i dag. Fagskolene har over lengre tid fått en litt stemo- derlig behandling. Det har vært lite oppmerksomhet rundt dem, det har vært lite politisk oppmerksomhet rundt dem, og det er vi nå i ferd med å endre. Det er viktig, og det er bra.

Forslagene følger bl.a. opp anbefalingene i NOU-en fra Fagskoleutvalget. Vi foreslår mer detaljerte lovbestemmel- ser rundt eksamen, sensurering, fusk, utestenging og bort- visning av studenter. Det er regelverksendringer som vil styrke fagskolestudentenes rettigheter og bidra til å skape en mer ensartet praksis ved fagskolene.

Regjeringen ser også at det er behov for å etablere et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning, som kan be- handle klager fra studentene på vedtak fattet av fagskole- nes styre eller lokal klagenemnd. En særskilt behandling i et nasjonalt klageorgan vil sikre nasjonal likebehandling og ivareta rettssikkerheten til fagskolestudentene.

Forslaget som gir styrket adgang til å ilegge sanksjoner i form av å kunne annullere studentenes resultater ved ure- delig opptreden som f.eks. fusk, skal bidra til å forebyg- ge at studenter tar sjansen på å jukse. Adgangen til å bort- vise eller utestenge studenten i de mer alvorlige tilfellene mener vi er nødvendig for å sikre et godt læringsmiljø.

Det er videre viktig å forhindre at det uteksamineres studenter som er uskikket for yrket, til tross for at de opp- fyller de faglige kravene i utdanningen. Derfor foreslår vi at det innføres krav om vurdering av skikkethet av stu- dentene. Det betyr at man stiller de samme krav til van- del for studenter i fagskoleutdanning som til studenter el- lers. Kravet om politiattest i utdanninger er også i tråd med vanlig praksis på andre studier.

Mangelen på et system for å vurdere utenlandsk fag- skoleutdanning kan bidra til at integreringen i norsk ar- beidsliv blir vanskeligere for mange innvandrere. Derfor foreslår regjeringen å innføre en ny ordning for godkjen- ning av fagskoleutdanning fra utlandet. Det skal bli lettere for utenlandske arbeidere å få seg arbeid de er kvalifisert for. Det er også et viktig integreringstiltak.

Samlet sett vil lovendringene bidra til at fagskoleutdan- ning som er av høy kvalitet og fremstår som attraktiv for studentene, blir styrket, og at studentene blir likebehandlet uavhengig av hva slags institusjon de velger å gå på.

Så merker jeg meg utålmodigheten etter en fagskole- melding, og jeg ser også frem til å legge frem den i løpet av høsten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tone Merete Sønsterud (A) [13:35:35]: I februar hadde Høyre-representanten Kent Gudmundsen et utspill

om at han ville ha studiepoeng på fagskolene. Han gikk høyt på banen og mente sågar at alt annet ville være «akademisk snobberi». På fagskoleseminaret i kunnskapsministerens eget departement sa statssekretær Haugstad at studiepoeng bare ville skape forvirring. Så mitt spørsmål er ganske enkelt: Hva mener statsråden om studiepoeng på fagskolene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:36:03]: Å velge mellom representanten Gudmundsen og sin egen statssekretær er veldig vanskelig – mellom barken og veden, mellom Skylla og Kharybdis.

Vi har ikke konkludert, er svaret. Og jeg synes representanten selv hadde gode poenger i sitt innlegg.

Jeg må innrømme at jeg forstår hvorfor diskusjonen om fagskolepoeng/studiepoeng er blitt en spissing av debatten om fagskolene kontra høyskoler/universiteter. Men det mest avgjørende er jo ikke den semantiske betegnelsen, men at vi får til bedre overganger. Jeg er helt klar og tydelig på at dagens system og dagens praksis også for overgangen mellom fagskole og høyere utdanning er for dårlig. Det mener jeg uavhengig av hva regjeringen velger, og uavhengig av hva stortingsflertallet måtte velge når det gjelder betegnelsen.

Så må overgangsmulighetene bli flere og bedre enn i dag.

Tone Merete Sønsterud (A) [13:37:01]: Vi har vært inne på at det er bra at studentrettighetene i dag styrkes, men det er også et annet spørsmål i den offentlige debatten akkurat nå, som handler om organisering.

Grund-utvalget la fram en klar anbefaling om statlig eierskap av offentlige fagskoler. På det nevnte fagskoleseminaret i Kunnskapsdepartementets regi signaliserte igjen Haugstad at regjeringa ønsker et regionalt eierskap av fagskolene. Kan statsråden begrunne hvorfor han mener det er til det beste for fagskolene med et regionalt eierskap og ikke et nasjonalt? Jeg stiller spørsmålet nå, for det er en høyaktuell sak på dagordenen for tiden.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:37:40]: Igjen har vi ikke konkludert. Dette er saker som vi vil komme tilbake til i fagskolemeldingen. Noen av disse problemstillingene vil også kunne berøres før.

Det som står i regjeringserklæringen, er at vi ønsker å flytte finansieringen over til staten. Det er ikke dermed sagt at man også må flytte eierskapet over til staten. Det er gode argumenter for at fagskolene, nettopp en arbeidslivsnær, desentralisert utdanning, hvor mange voksne folk går, og som skal være tett på arbeidslivet, kanskje burde ha lokalt eierskap. Samtidig er det nå flertall på Stortinget for at man skal gå fra fylkeskommuner til regioner.

Det som er helt sikkert, er at det ikke vil være aktuelt å dytte fagskolene ned til kommunene. Dersom det ikke skulle bli en statlig overtakelse, er det de nye regionene som er de mest aktuelle.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bente Thorsen (FrP) [13:38:56]: Først vil jeg takke for en god debatt om fagskolene og om bedre rettigheter for fagskolestudentene og skoleslaget.

Jeg vet det er en lang dags ferd mot natt – det er et langt møte og mange saker. Det som fikk meg til å ta ordet, var representanten Tingelstad Wøien, som poengterte at Bente Thorsen hadde vært veldig tydelig på at det skulle hete studiepoeng i fagskolen. Jeg mener selv at jeg i alle sammenhenger har vært veldig tydelig på at verken jeg eller Fremskrittspartiet har konkludert når det gjelder hva dette skal hete. Det vil vi vurdere i det videre arbeidet med fagskoleloven.

Det viktigste for Fremskrittspartiet er at fagskolestudenter får mulighet til å ta utdanning ved universiteter og høyskoler. Samtidig er det veldig viktig for Fremskrittspartiet at fagskolene blir ivaretatt på den måten som de er i dag, som det spesielle skoleslaget de er.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:40:05]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i barnelova m.m. (oppheving av tidsfristar i farskapsaker m.m.) (Innst. 370 L (2015–2016), jf. Prop. 85 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Mette Tønder (H) [13:40:54] (ordfører for saken): Først vil jeg takke for godt samarbeid i komiteen under arbeidet.

I denne saken foreslås det noen endringer av lovteknisk art. Disse endringene må gjøres for å følge opp komiteens merknader i en annen innstilling, nemlig Innst. 285 L for 2014–2015. Alle partiene i komiteen har stilt seg bak disse endringene.

Når det gjelder endringene i barneloven, er det ikke en enstemmig innstilling fra komiteen, og i det videre vil jeg redegjøre for flertallets syn i disse spørsmålene.

Familiene er blitt mer mangfoldige. Vi har mammager, pappaer, medmødre og medfedre, steforeldre, fosterforeldre og adoptivforeldre, for å nevne noe. Barn lever godt med dette mangfoldet så lenge det er kjærlighet og trygghet rundt dem. Barn kommer med en fantastisk evne til å få mennesker rundt seg til å elske dem, og vi voksne, de fleste

av oss i hvert fall, er opptatt av å ta vare på barn rundt oss uavhengig av biologi. Familiene er mer mangfoldige, men allikevel er det noe som ligger fast, og det er vårt ønske om å få vite hvem som er vår biologiske mor og far.

Vi har i dag ingen tidsfrister for å reise sak hvis man er feilaktig dømt som far. Heller ikke barn er bundet av tidsfrister i disse sakene. Det samme er ikke tilfellet for en mann som er juridisk far, og som kan legge frem opplysninger som tyder på at en annen mann kan være biologisk far til barnet, eller en tredjemann som mener at han er far til et barn som allerede har en juridisk far. I begge tilfellene må sakene reises innen ett år etter at de ble kjent med opplysningene om at det juridiske farskapet kunne være feil. Tredjemann må i tillegg reise sak innen barnet har fylt tre år.

Innføringen av disse fristene ble gjort med den begrunnelse at stabilitet i barns liv var viktigere enn å få vite sannheten om det biologiske opphav. Dette er ikke enkle avgjørelser, og det å sikre stabilitet og trygghet i et barns liv er viktig. Allikevel vil flertallet i dag stemme for å fjerne disse tidsbegrensningene, fordi sannheten er viktigere. Det vil naturligvis være stabilt å tro hele livet at noen er pappaen din, som ikke er det, men lovens intensjon bør ikke være å bygge opp under denne formen for stabilitet, en stabilitet som kanskje nærmest er bygget på en løgn.

Det er lett å finne eksempler på fedre som plutselig får beskjed om at de ikke er far, om mammaer som bærer på tøffe hemmeligheter, eller barn som aner at noe skurrer, men som ikke helt klarer å forstå hva det er, før de selv blir voksne. Leser du historier i dameblader av typen «dette hendte meg», eller for den saks skyld setter på ABBA-filmen «Mamma Mia!», ser du at virkelighetens historier speiles også i kulturen.

I virkeligheten som i fiksjonen er dette vanskelige saker. Det kan være mange grunner til at løgner er blitt fortalt eller historier ikke blir korrigert – alt fra utroskap til overgrep, fra hevn til et ønske om å gi barnet den beste pappaen. Dette gjør disse sakene utrolig vanskelig på det menneskelige plan, men juridisk mener allikevel flertallet at vi ikke kan tillate oss å lage regelverk som kan hindre at sannheten kommer for en dag.

Sonja Mandt (A) [13:44:30]: Først vil jeg takke saksordføreren for jobben hun har gjort.

Denne lovendringen om tidsfrister i farskapssaker kommer veldig raskt tilbake til Stortinget, etter at den ble vedtatt i 2013. Jeg undrer nok på om ikke det er basert på den politiske uenigheten fra behandlingen den gang og det vi kan lese ut fra behandlingen i komiteen, der posisjonen i dag, som den gang var imot en tidsbegrensning, tar en omkamp.

Vi ønsker ikke det fra Arbeiderpartiets side. Vi mener at vedtaket fra 2013 bør stå. Det å ha tidsfrister for å reise endringssak om farskap som er etablert ved pater est-regelen eller erkjennelse, mener Arbeiderpartiet ivaretar hensynet til barnet og gir stabilitet. Det må være det viktigste.

Det dreier seg hovedsakelig om tilfeller der en mann som etter pater est-regelen er far, har levd sammen med barnet i mange år, deretter etter samlivsbrudd skal kunne

reise sak om endring av farskap fordi han mistenker at han ikke er biologisk far. Vi mener at det å ha tidsfrister er det beste i slike tilfeller.

Det er viktig å understreke at det ikke er barnets rettigheter som her berøres, det er foreldrenes – fars – tidsfrister. Barnet kan alltid reise sak om endring av farskap.

Ja, barn bør få kjenne sitt biologiske opphav, men her har også foreldre et selvstendig ansvar for å bidra til at denne kunnskapen formidles. Alt kan ikke reguleres i lov.

Flere høringsinstanser støtter at det ikke gjøres endringer, og vi har valgt også å lytte til Barneombudet, som mener at dagens regler er gode nok til å ivareta de interessene som er best for barnet. Det må være hovedlinja.

Vi mener altså at en endring av barneloven § 6 ikke vil tjene barnet, og ønsker å stemme imot den. Utover det følger vi innstillinga.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [13:46:44]: Dette handlar ikkje om ein omkamp; dette handlar om å lytta til innbyggjarane i dette landet.

Det er gledeleg frå Framstegspartiets ståstad at ein igjen opphevar tidsfristar for farskap. Biologisk tilknytning er viktig for det enkelte mennesket, og vi som myndigheit bør ikkje vera med og overstyra det på nokon som helst måte.

Barnets beste skal vera styrande. Det å ha ein usikkerheitstanke om sitt opphav, kan vera psykisk utfordrande for barnet. Ikkje berre for barna, men også for fedrane, som dette forslaget handlar om, kan det vera tøft å leva med ei usikkerheit over tid. Ja, det er trygt for mange å vita med sikkerheit, om dei veit, heilt sikkert, men det er jammen tøft og utrygt å leva med usikkerheita.

Dagens reglar er der for stabilitet og ro for barna, blir det sagt, men her er ein inne på å meina noko som på ein måte skal vera legitimt for alle. Slik er det berre ikkje. Enkeltindivid, både barn og foreldre, er forskjellige. Livssituasjonar endrar seg, og informasjon og spørsmål om opphav kan koma på ulike tidspunkt i livet, både frå foreldre til barn og frå barn til foreldre – og frå andre. Det å leva med ei usikkerheit er langt ifrå til beste for verken barnet, fedrane eller familien. Difor er Framstegspartiet glad for at ein igjen ser enkeltmennesket i farskapssaker, og at vi gjer det vi gjorde også under behandlinga av Prop. 105 L for 2012–2013, der vi saman med Kristeleg Folkeparti og med to røyster frå Høgre gjekk mot ei gjeninnføring av tidsfristar.

Vi tar det biologiske opphavet til enkeltmenneske på alvor og vil ikkje at tidsfristar skal stå i vegen for å kjenna sanninga. Tvilen kan splitta og skapa usikkerheit i familien. Difor må vi gjera det vi kan for å førebygga dette.

Statsråd Solveig Horne [13:48:49]: Når Stortinget i dag behandlar forslag om å oppheve tidsfrister for å reise sak om endring av farskap, er det ut fra en erkjennelse av at kunnskap om biologisk tilknytning er en av grunnpilarene i livet.

I dag har vi tekniske muligheter til å fastslå slektskap med nær sagt 100 pst. sikkerhet. Hvis det skulle oppstå tvil om en far virkelig er den biologiske faren,

eller om et barn kanskje har en annen far, vil usikkerheten gnage på det etablerte forholdet mellom dem som tviler.

I dag kan en mann som er juridisk far, reise sak om farskap dersom han kan legge fram opplysninger som tyder på at en annen mann kan være biologisk far til barnet.

En mann som mener at han er biologisk far til et barn som allerede har en juridisk far, kan reise sak dersom han kan legge fram opplysninger som tyder på at han kan være far til barnet.

I begge tilfellene må sak reises innen ett år etter at de ble kjent med opplysningene om at det juridiske farskapet kan være feil. Den som vil påvise sitt biologiske farskap, må i tillegg reise sak innen barnet har fylt tre år.

Det er ingen tidsfrister for barn som ønsker å reise sak om endring av farskap. Det er heller ikke frister for feildømte fedre som ønsker å få saken sin gjenopptatt.

Fram til 2003 var det i barneloven tidsfrister for å reise sak om endring av farskap. Regjeringen Bondevik tok initiativ til å oppheve tidsfristene. Begrunnelsen for dagens regler om tidsfrister, som ble innført under Stoltenberg II-regjeringen, var hensynet til stabilitet og ro for barnet, selv om en ikke kjente til et eneste konkret eksempel med fravær av tidsfrister som hadde vært problematiske for barn.

Selv om sannheten for svært mange, både voksne og barn, ofte vil være frigjørende og positiv over tid, synes det ikke mulig på generelt grunnlag å si hva som er til barnets beste i det enkelte tilfellet. Det gjelder enten utfallet skulle være en avkreftelse av eller en bekreftelse på et eksisterende juridisk farskap.

Jeg mener at hensynet til biologisk tilknytning må tillegges avgjørende vekt, og at tidsfristene i loven hindrer dette. Tidsfristene hindrer at menn som har blitt fedre som følge av ekteskap eller fordi de har påtatt seg farskap, kan reise sak om endring av farskapet på et senere tidspunkt. Tidsfristene hindrer også at andre menn kan kreve å få vite om de er far til barnet, etter at barnet har fylt tre år. Hvis moren og barnets juridiske far motsetter seg å ta opp saken, vil spørsmålet om hvem som er biologisk far, ikke bli avklart.

Hvem som er et barns biologiske foreldre, er helt grunnleggende for menneskers forståelse av seg selv. Jeg mener at dersom det er tvil om hvem som er far til et barn, vil det være til barnets beste å få dette spørsmålet avklart. Hensynet til kunnskap om biologisk opprinnelse er her så tungtveiende at jeg mener det ikke skal være tidsfrister i loven som hindrer at disse sakene kan tas opp og behandles på en forsvarlig måte i rettssystemet.

Derfor er jeg glad for at flertallet i komiteen støtter forslaget om å oppheve tidsfristene i farskapsaker.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sonja Mandt (A) [13:52:18]: Ja, barnet kan alltid sjekke. Ingen omkamp, hører vi her også statsråden prøver å fortelle om. Vi kan lese i saken fra forrige komitéinnstilling hva argumentasjonen var der. Jeg leser de samme argumentene ut fra statsrådets innlegg. Mener statsråden at

forrige regjering bare fant på det, mens statsråden altså er en lytter?

Statsråd Solveig Horne [13:52:48]: Det ble, som representanten Mandt viser til, gjort en endring i 2013 av den forrige regjeringen. Medlemmer fra Kristelig Folkeparti sendte da et brev til statsråden – det var den forrige statsråden – som svarte på et spørsmål om det hadde vært kjennskap til om det var barn i disse tilfellene som hadde blitt skadelidende. Det hadde statsråden ikke kjennskap til.

Dette har vært viktig for de borgerlige partiene å endre. Det var det også merknader om i den forrige saken i 2013, men det har altså vært viktig for oss å få fram det biologiske prinsippet, at alle har rett til å kjenne sitt biologiske opphav, og at dette er viktigere enn å ha en tidsfrist i slike saker.

Sonja Mandt (A) [13:53:37]: Da undrer jeg på hvordan statsråden vektet forholdet mellom foreldrevern og barnevern i denne saken.

Statsråd Solveig Horne [13:53:45]: Da må jeg bare si at jeg ikke skjønner helt hvordan foreldrevern og barnevern kommer inn i disse sakene, for det er sjelden barnevernet kommer inn i slike saker som dette. Det som har vært hensynet her, er det biologiske prinsippet, at en skal kunne ha kunnskap om sin biologiske opprinnelse, og at det ikke skal være tidsfrister i loven som hindrer at en sak kan tas opp og behandles på en forsvarlig måte i rettssystemet.

Sonja Mandt (A) [13:54:14]: Det er kanskje litt uklart når jeg sier foreldres vern og barnets vern, det er altså vektingen mellom barnets beste og foreldrenes beste jeg undres på.

Statsråd Solveig Horne [13:54:25]: Da har jeg lyst til å vise til barnekonvensjonen, som sier at alle barn har rett til å kjenne sin opprinnelse. Det å vite om sin biologiske opprinnelse er viktig både for barna og for foreldrene, og jeg mener at det er så tungtveiende at det ikke skal være tidsfrister i slike saker.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Kjersti Toppe (Sp) [13:55:02]: Eg vil kort gjera greie for Senterpartiets syn i denne saka. Vi kjem til å støtta Arbeidarpartiet og kjem til å røysta imot denne lovendringa. Vi er på den lina som vi var da vi satt i regjering.

I denne saka synest eg at treårsregelen kanskje er meir problematisk enn eittårsregelen, men vi legg vekt på at barneombodet anbefaler dagens ordning, dei meiner den er god for barna. Vi legg vekt på at den endringa som skjedd sist, ikkje var basert på partipolitikk, men på grunnlag av det som Stortinget vart anbefalt i ein NOU. Vi registrerer at regjeringa skriv at både barnekonvensjonen og Den europeiske menneskerettskonvensjonen vert varetatt i både det som er dagens situasjon og lov, og det som vert foreslått av regjeringa.

På denne bakgrunnen kjem Senterpartiet til å røysta imot dette forslaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:56:28]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Heikki Eidsvoll Holmås og Karin Andersen om nye tiltak for å sikre hjelp og støtte til flerlingfamiliene (Innst. 368 S (2015–2016), jf. Dokument 8:39 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Laila Marie Reiertsen (FrP) [13:57:23]: Først og fremst takk for godt arbeid i komiteen.

Det å få barn er ei stor glede, og det å få to eller fleire samtidig må jo vera dobbel eller tredobbel glede, alt etter kor mange som kjem på ein gong. Men nokre opplever det ikkje berre som gledeleg, men til tider også som utfordrande på ulike måtar.

At foreldre kan utøva foreldrerolla si på ein god og kjærleg måte, er svært viktig, enten ein får eitt eller fleire barn, samtidig som ein tenkjer på at det for dei som får fleire barn samtidig, er ei ekstra stor påkjenning med fødsel og barseltid. Så er det situasjonar med berre eitt barn som kan vera like utfordrande. Dette kjem an på svangerskap, fødsel og barseltid. Det er like forskjellig enten ein føder eitt barn eller fleire barn samtidig.

Sikkerhetsnettlet i samfunnet skal fungera også for denne gruppa, på lik linje med andre. Dei fleste familiar vel å prøva å klara seg sjølve også med ulike utfordringar. Men av og til buttar det imot, og verken foreldre eller annan nær familie klarer å strekkja til for at ein skal ha det best mogleg.

Vi har gode ordningar som gjeld alle som føder barn. Helse- og omsorgstenesteloven er styrande for nødvendig helsehjelp. Helse- og omsorgstenesta i kommunen skal samarbeida med familiar som treng det. Eg har sjølv i mitt virke som sjukepleiar bidratt til hjelp til fleirlingforeldre, både på dag og på natt, for å avlasta og hjelpa i ein periode for at foreldre, og då spesielt mor, kan henta seg inn med søvn. Som leiar i heimetenesta blei det ekstra mange som melde seg for meg når det var snakk om å bidra til desse familiarne. Mange hadde god kompetanse frå eiga erfaring med spedbarn, og det er tidlegare barnepleiarar som no arbeider i denne tenesta.

Utfordringa er at lovverket blir ulikt brukt rundt om i kommunane. Dette må det bli ei endring på.

Omsorgspermisjon, foreldrepengeordninga, kontantstøtte og barnetrygd er ordningar som blir utvida ved fleirlingfødsler. Redusert arbeidstid og rett til ammefri er andre gode ein kan nytta seg av når ein går tilbake igjen til arbeidslivet. Foreldrestøttande tiltak som Home-Start er eit anna eksempel på tiltak som også kan hjelpa fleirlingfamiliar til liks med foreldre med eitt barn. I 2015 hadde Home-Start 33 avdelingar i Noreg og 43 koordinatarar tilsette i kommunar eller frivillige organisasjonar.

Eg er ikkje i tvil om at fleirlingfamiliar oftare kan få utfordringar enn andre. Men det gjeld fleire familiar også. Det er derfor viktig at ein ikkje har meir fokus på denne gruppa enn andre som kan ha like store, om ikkje større, utfordringar enn akkurat desse. Derfor støttar Framstegspartiet forslaget om å

«iverksette en levekårkartlegging om flerlingfamilier, enslige med flere barn i småbarnsalder, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelser, familier som har alvorlig sykdom hos foreldrene, og andre med spesielle omsorgsbehov.»

Dette blir meir rettferdig og vil forhåpentlegvis føra til betring for dei det gjeld. Så får vi sjå kva denne levekårkartlegginga seier, og eventuelt jobba ut frå det.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Sonja Mandt (A) [14:00:57]: Jeg vil takke saksordføreren for jobben. Det ble en grei behandling i komiteen.

Det er et viktig forslag representantene fra SV tar opp, og det berører mange familier, når vi ser at det er om lag 1 000 flerlingfødsler i året. For noen vil ikke dette være de store utfordringene, og hverdagen kan gå greit i hop. For andre vil det være en slitsom tid som nesten ikke er til å klare seg gjennom. De trenger mer hjelp og støtte enn familier med ett nyfødt barn.

For å sikre disse familiene stabile rammer og et godt tilbud om hjelp er det viktig å ha tiltak, og Arbeiderpartiet viser til at gode permisjonsordninger, slik at en kan være lenger hjemme, gjerne at begge foreldrene kan være hjemme samtidig, nok barnehageplasser, en tidskontoordning eller bruk av familievikar kan være tiltak som kan bidra til at man klarer hverdagen.

En helsesøstertjeneste med kompetanse og kunnskap om hva slags tilbud som gis, og som kan være oppmerksom på problemer og sette inn tiltak tidlig, er også viktig. Noen må ha ansvar for at tilbudene koordineres, slik at en sliten familie ikke trenger å finne fram selv, men får det tilbudet de trenger, når de har behov for det. Lavterskeltilbud for å forebygge er absolutt det beste.

Det er mange kommuner, som representanten Reiertsen var inne på, som tilbyr familiene Home-Start eller andre tilsvarende opplegg, og det er bra! Men for mange familier er ikke det tilstrekkelig. De trenger ofte lengre og tettere oppfølging. Noen kommuner har familievikar som trår til, og tilbakemeldinger fra familier som har fått hjelp av en

familievikar, er positive. Det er flere familier enn de som får mer enn ett barn, som sliter for å få hverdagen til å gå i hop.

Barn med alvorlig sykdom og stort omsorgsbehov eller barn som trenger ekstra oppfølging av en eller annen grunn, kan også gjøre dagene vanskelige for mange nybakte familier. Det å kombinere arbeid og familie kan være en utfordring også for disse familiene.

Å sette grupper opp mot hverandre ut fra hvem som har det verst, ønsker ikke vi. Derfor må det være målrettede tiltak som kan settes inn i de familiene som har behov for det, når de trenger det, og det er derfor vi ønsker å se på flere enn bare flerlingfamilier.

Derfor er det bra at en samlet komité fremmer et forslag om en levekårskartlegging av flerlingfamilier, enslige med flere barn i småbarnsalder, familier med alvorlig sykdom hos foreldrene og andre med spesielle omsorgsbehov. Vi vet for lite om hvordan disse har det, og hva som gir mest effekt.

Trolig er det en kombinasjon av det som SV fremmer, det som Arbeiderpartiet mener er rett, og det som Kristelig Folkeparti har nevnt i sine merknader, som er veien videre. Familiene trenger ulike tilbud og i ulikt tidsperspektiv.

Representantforslaget og forslagene som ligger på bordet i dag, inneholder mange elementer som det er vanskelig å se de økonomiske konsekvensene av, men det betyr ikke at forslagene ikke er gode eller verdt å se videre på.

Arbeiderpartiet trodde at mye av dette ville komme i familiemeldingen, og vi undrer oss over hvorfor dette ikke er tatt opp der, når det er en familiemelding som burde favne bredt og se på hvordan hverdagen til barnefamilier skulle gå i hop. Men nå får vi avvente hva som skjer med den levekårsundersøkelsen og videre behandling her i Stortinget.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:04:41]: Aller først vil jeg takke representantene Kirsti Bergstø, Heikki Eidsvoll Holmås og Karin Andersen for dette representantforslaget, som inneholder flere gode forslag.

Det er ikke så mange som får flere barn samtidig, men for dem som gjør det, er det avgjørende at de opplever at det offentlige stiller opp og gir den støtten familien, barnet og foreldrene trenger. For vår del tenker vi at det er åpenbart at det å få to eller flere barn på samme tidspunkt utgjør en større utfordring enn det å få ett barn, selv om det selvfølgelig er store variasjoner.

I innstillingen peker vi på at forskere fra Folkehelseinstituttet og Universitetet i Oslo har påvist at tvillingmødre har 77 pst. større risiko for depresjon fem år etter fødselen enn andre mødre. Forskerne viser til at tvillingmødre ikke i utgangspunktet har dårligere psykisk helse, men at depresjon er en konsekvens av stress, og at det dermed er grunn til å anta at tvillingmødre blir mer slitne enn andre mødre.

Tvilling- og flerlingfødsler innebærer i seg selv en belastning – med flere barn på samme tidspunkt, og i tillegg kan tvillinger ha lavere fødselsvekt, være for tidlig født eller ha komplikasjoner som hjerneblødninger og pus-tevansker. På bakgrunn av funnene konkluderer forskerne

med at lengre permisjon for tvillingforeldre kan være et hensiktsmessig tiltak.

Kristelig Folkeparti mener forslag om utvidet foreldrepermisjon for tvillingforeldre, slik at begge kan være hjemme med barna den første tiden, forslagsstillernes forslag om å utvide foreldrepermisjonsordningen for de svært få familiene som ved flerbarnsfødsler får tre eller flere barn, slik at begge foreldrene får være hjemme samtidig gjennom hele permisjonstiden, forslag om å endre arbeidsmiljølovens bestemmelser om omsorgspermisjon ved fødsel til å gi rett til to uker per fødte barn, samt forslag om lovfestet rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer, f.eks. enslige med tvillinger, trillingfamilier, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, eller familier hvor det er alvorlig sykdom hos foreldrene, er svært gode og aktuelle forslag som bør vurderes.

Kristelig Folkeparti ber i dag om at spesielt SVs forslag nr. 1 og nr. 3 blir grundig vurdert, og fremmer derfor forslag om dette i salen i dag. Når det gjelder forslaget om familievikar, er det noe som jeg opplever som et naturlig innspill som jeg vil ta med meg inn i Kristelig Folkepartis programarbeid.

Når det gjelder SVs forslag nr. 2, er det noe Kristelig Folkeparti i dag ikke er beredt til å ta stilling til, men forslaget er definitivt noe vi bør komme tilbake til. Spørsmålet er: Hvem betaler regningen? Det er vel ikke helt utenkelig at dette er noe som det offentlige bør ta ansvar for. Jeg tror ikke den regningen kommer til å bli veldig stor, men dette vil i så fall være noe vi kan komme tilbake til i forbindelse med budsjettet til høsten, eller at man kan se på den ordningen når levekårsundersøkelsen vi ber regjeringen iverksette, gir oss svar på hvilke tiltak som kan forbedres.

Senterpartiet har også et forslag i salen i dag, der de ber regjeringen på bakgrunn av levekårsundersøkelsen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en oversikt over hvilke bistandsordninger flerlingfamilier i dag kan benytte, og en vurdering av ulike tiltak som kan forbedre disse familienes situasjon. Jeg anbefaler Kristelig Folkepartis stortingsgruppe å støtte dette forslaget.

Hjelp fra det offentlige i ekstra krevende og sårbare perioder er viktige forebyggende tiltak. Dette handler om å gi foreldrene overskudd til å være gode omsorgspersoner for barna. Det er viktig at denne bistanden finnes, at den er godt kombinert, og at den oppleves lett tilgjengelig, slik at allerede pressede familier ikke må slite seg ut med å finne fram til hjelpen også.

Kristelig Folkeparti står også bak det som er innstillingens forslag om å be regjeringen om å iverksette en levekårskartlegging av flerlingfamilier, enslige med barn i småbarnsalder, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, familier som har alvorlig sykdom hos foreldrene, og andre med spesielle behov. Vi imøteser regjeringens arbeid med dette og ser fram til at regjeringen på egnet måte kommer tilbake til Stortinget med det de har funnet ut.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslag?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:09:14]: Jeg tar opp de forslagene vi har fremmet i saken.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold har tatt opp de forslag han refererte til.

Bente Stein Mathisen (H) [14:09:29]: Livet blir snudd på hodet når man får barn. Det merkes for alle, tror jeg, men noen familier greier ikke å ta seg helt inn igjen. Da tenker jeg spesielt på dem som kommer hjem med et barn som trenger krevende oppfølging og pleie, eller dem som opplever å få tvillinger, trillinger eller også faktisk firlinger – flere barn på en gang. Noen av disse familiene trenger både støtte og hjelp, slik at de får hodet over vannet og kan gi barna en trygg og god start i livet.

I tidligere tider var det den nærmeste familien som stilte opp og bisto i en sånn situasjon. På 1950-tallet og 1960-tallet var det ikke så vanlig at mor var utearbeidende. Husmorrollen innebar mye praktisk arbeid og omsorgsarbeid både for den eldre og den yngre generasjon. I dag er kvinner og menn mye mer likestilt, både mor og far er stort sett yrkesaktive, og det er også bestemødrene. I en ny samfunnsstruktur har vi heldigvis fått på plass gode velferdsordninger med foreldrepermisjoner for både mor og far, og de ordningene vi har i landet vårt, er det veldig mange som misunner oss. Jeg var på et møte i New York i forbindelse med FNs generalforsamling hvor vår statsminister, Erna Solberg, fikk spørsmål om likestilling og foreldrepermisjoner i Norge. Det gikk faktisk et gisp gjennom salen da hun fortalte om våre gode ordninger med pappaperm og svangerskapspermisjoner. I USA har de nærmest ikke betalt permisjon i det hele tatt, og i mange andre land er det bare snakk om mellom 12 og 16 uker med permisjon.

Denne saken har vi fått til orientering og uttalelse i arbeids- og sosialkomiteen. Høyres representanter støtter familie- og kulturkomiteens enstemmige innstilling og også forslaget om en levekårskartlegging. Det belyses i merknadene her at etter en fødsel, særlig etter tvilling- og flerfødsler, er det sånn at tvillingmødre har en større risiko for depresjon – faktisk opptil fem år etter at de fikk barn – som kan ha sammenheng med slitenhet og stress.

Noe jeg synes kunne vært vektlagt litt tydeligere i merknadene, er det lovverket og den rettigheten vi faktisk har i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester i Norge som åpner for å innvilge praktisk bistand i hjemmet. Kommunen har plikt til å yte praktisk bistand i hjemmet dersom en person har behov for det sett ut fra den livssituasjonen personen og familien er i. Det dreier seg om helseutfordringer, krisesituasjoner hvor man er handlingslammet, og som et forebyggende tiltak for å unngå krise.

Jeg kan vise til Bergen kommune, som har en god ordning beskrevet på nettet. På nettsiden deres står det at de har organisert deler av den praktiske bistanden sin som familievikar. Tjenesten gis til småbarnsforeldre som har særlig behov for bistand ved akutt sykdom eller andre uforutsette hendelser, og også ved flerfødsler. Tjenesten ble tidligere kalt husmorvikar, og veldig mange kommuner i landet hadde det. Så gikk den inn i dette med praktisk bi-

stand når det gjelder hjemmehjelp og slike ting. Familievikarene kan ifølge Bergens nettside innvilges i en avgrenset periode ved store omsorgsbehov i forbindelse med flerfødsler, f.eks. for eneforsørgere med tvillinger og ved trillingfødsler når den ene av foreldrene er i arbeid og den andre av foreldrene har omsorgen for barna. Tjenesten gjelder hjelp til stell av barn, matlaging og renhold.

Jeg kan også vise til min egen kommune, Asker. Jeg har undersøkt dette, og de har ikke familievikar, men de gir praktisk bistand til barnefamilier ut fra en individuell vurdering. Hvis situasjonen oppleves som u håndterlig, med et lite nettverk, unge foreldre, for tidlig fødte barn som trenger ekstra mye oppfølging med hensyn til ernæring, går de inn med praktiske tjenester i samarbeid med familien.

Vi har altså en god og fleksibel lov, og den bør vi bruke. Kanskje er det sånn at den ikke er så godt kjent, og da har vi et ansvar for å informere om de rettighetene som faktisk finnes. Ingen er like, og det er heller ikke småbarnsfamiliene. Derfor må man gå inn i hvert enkelt tilfelle og se hva det er behov for. Jeg tror på skreddersydde ordninger, de treffer best, og lovverket har vi.

Kjersti Toppe (Sp) [14:13:58]: Senterpartiet meiner det er eit veldig viktig forslag representantane frå SV har fremja i saka. Vi meiner det er u diskutabelt at familiar som får fleire barn samtidig, har generelt større omsorgsutfordringar enn andre. Og eg må seia med ein gong at eg synest det er uforståeleg det som fleirtalet skriv i innstillinga, og som vert sagt frå talarstolen her, der ein gjer eit poeng av at vi ikkje må skilja mellom fleirlingfødslar og vanlege fødslar, at ein må vurdere dette konkret i kvar enkelt situasjon, og at det er heilt andre ting enn fleirlingfødslar som avgjer behovet for ekstra hjelp eller spesielle ordningar ved fødsel. Eg synest det er heilt naturleg at det er større utfordringar når ein får to, tre eller fire ungar samtidig, enn når ein får éin. Det betyr ikkje at ein ikkje òg kan ha utfordringar og vanskelege forhold når ein får eitt barn, men dette synest eg er ein litt rar merknad.

Senterpartiet har stor sans for alle forslaga frå SV, og eg meiner at dei må vurderast framover. Eg har lese familiemeldinga, og eg merka meg at desse konkrete forslaga ikkje er tatt opp der, og det er beklageleg.

Vi kjem ikkje til å stemme for forslaga til SV i dag. Det er fordi dei kan ha nokre budsjettkonsekvensar som ikkje er gjort greie for, så vi er ikkje klare til å ta endeleg stilling til dei no. Men det å utvida permisjonstida, det å få meir fleksible ordningar når foreldra skal tilbake til jobb, det å ha større moglegheit for at begge kan vera heime i heile eller delar av permisjonstida, og det å kunna få tilbod om ein familievikar synest vi er forslag som bør kunna vurderast vidare.

Vi kjem til å stemma for dei to forslaga frå Kristeleg Folkeparti i dag, som er ein moderert variant der ein skal vurdere to av forslaga.

Vi synest det er flott at ein einstemmig komité har fremja forslag om å setja i verk ei levekårsundersøking om både fleirlingfamiliar og andre familiar som har ekstra utfordringar. Vi støttar tilrådinga frå komiteen.

Vi synest elles at ein òg kunna ha tatt med dei som har mange små barn samtidig.

Senterpartiet har fremja eitt laust forslag i saka. Poenget vårt med dette forslaget er: Ja, vi får ei levekårsundersøking, men kva så? Vi er opptatt av at den levekårsundersøkinga må føra til at det kjem ei sak til Stortinget der Stortinget får ta stilling til det som kjem fram, og får vurdere ulike tiltak som da synest fornuftige og nødvendige å gjera for desse familiene. Det er bakgrunnen for forslaget, og eg hadde håpa at det kunne fått støtte av fleirtalet i Stortinget.

Når det gjeld dette med familievikar, er vi veldig på linje med SV, men vi er ikkje einige i at det skal vera ein individuell rett. Eg vil varsle at vi kjem til å koma med eit forslag om familievikar når Stortinget skal behandla familiemeldinga på måndag.

Det har ikkje vorte sagt noko om jordmorteneste og barseltilbod i kommunane her, og det burde det. Det er òg veldig viktig for å gi dei nybakte foreldra ein god start, uansett om dei har fått eitt eller fleire barn samtidig.

Det som er viktig her, er å få til ei haldningsendring, både i samfunnet og i helsetenesta. Vi er veldig opptatt av å ha gode ordningar under graviditeten, men når ungen er ute, har det vorte veldig hardt. Da skal ein klara alt sjølv. I gjennomsnitt er ein no seks timar på sjukehus etter ein fødsel. Det gjeld òg i framtida. Før hadde ein eit heilt anna nettverk rundt seg. No er bestemødrene i jobb, og husmorvikarordninga vert framstilt som gamaldags. Ho er ikkje gamaldags. Ein kan kalla det «familievikar», men det er faktisk framtida slik som familiestrukturen er. Det er feil at ein må gå til Nav eller barnevernet for å få hjelp for heilt vanlege utfordringar i dagleglivet.

Presidenten: Ønsker representanten Toppe å ta opp forslaget fra Senterpartiet?

Kjersti Toppe (Sp) [14:19:00]: Ja.

Presidenten: Da har representanten Kjersti Toppe tatt opp forslaget fra Senterpartiet.

Kirsti Bergstø (SV) [14:19:16]: De fleste ordninger for barnefamilier er satt sammen på en måte som er tilpasset det som er vanligst, nemlig at man får ett barn om gangen. Hvert år er det nærmere 1 000 flerlingfødsler i Norge, og de aller fleste er tvillingfødsler. Det er helt rimelig – etter SVs syn – at disse familiene, som står overfor noen helt spesielle utfordringer, møtes med hjelp og støtte fra samfunnet som kan gi foreldre og barn en god start.

Dagens system tar ikke høyde for de behovene flerlingfamiliene har. Når velferdsordningene ikke stemmer med hverdagen til familiene, er det ordningene som må justeres. Ved en vanlig ettbarnsfødsel vil barnet ha en forelder hjemme gjennom hele permisjonstiden. For flerlinger er situasjonen annerledes. Her må barnet dele permisjonen med ett eller flere søsken som er født samtidig. Selv om det fødes to eller enda flere barn samtidig, utvides ikke retten til permisjon tilsvarende. Etter en ganske kort periode vil flerlingfamilier oppleve at de har færre hender til å hånd-

tere hverdagen enn andre familier har. Både barn og foreldre i flerlingfamilier trenger trygghet og avlastning. Det sier seg selv at det er forskjell på å ha tre spedbarn og å ha ett.

SV mener at foreldrepermisjonen for flerlingfamilier bør økes. I dag gis det fem uker ekstra, som foreldrene kan ta ut samtidig. Dette er etter vårt syn for lite og gjør at en forelder blir alene i hverdagen med to eller flere små barn altfor tidlig. Om man ikke ser behovet for en utvidet permisjon, bør det likevel være mulig å vurdere noen av de forslagene som vi fremmer i dag, for de forslagene som vi fremmer i dag, gjør ikke enorme omveltninger i samfunnet, men de betyr enormt mye for de familiene det gjelder. Flerlingfamiliene trenger sterkere støtte enn de fleste andre familier, ganske enkelt fordi belastningen er så mye større. Vi kan gjerne snakke om «trippel glede», men vi snakker også om «trippelt antall våkenetter».

Mange av flerlingfamiliene får også ekstra utfordringer fordi flerlinger oftere fødes før termin. Barn og foreldre trenger ekstra tid og støtte. Familiene kan være mer sårbare. Foreldre som får flerlinger, kan ha det tøft fordi det er vanskelig å håndtere mer enn ett barn, men også fordi følelsen av ikke å strekke til kan være sterk, særlig det første leveåret. Og vi vet at forskning fra Folkehelseinstituttet viser at tvillingmødre har hele 77 pst. større sannsynlighet for depresjon enn andre mødre fem år etter fødselen. Dette er kunnskap som fortjener å bli tatt på alvor. Derfor er det positivt at komiteen i dag ønsker at det gjennomføres en skikkelig kartlegging av levekårene for disse familiene. Men jeg hadde håpet at det var mulig å samles om mer.

SV foreslår fire helt konkrete tiltak, som ikke koster mye, men som vil kunne gjøre livet for dem det gjelder, ganske mye enklere. Det ene handler om å gi far og medmor rett til kortere arbeidsdag det første leveåret. I dag har en mor som ammer, rett til fri. Med en tilsvarende rettighet for far eller medmor vil flerlingfamilier kunne få en tryggere og bedre hverdag.

Det andre er å styrke rettighetene for far eller medmor ved fødsel. I dag finnes det en lovfestet rett til to uker fri ved fødsel, såkalt omsorgspermisjon. Denne rettigheten utløses per fødsel, ikke per barn. Vi mener at å endre dette slik at tvillingfamilier får fire uker, trillingfamilier seks uker, osv., er naturlig. Det bør vurderes å gi støtte til arbeidsgiver gjennom folketrygden for de ekstraukene for flerlingfamilier.

Det tredje forslaget innebærer at i de familiene som får trillinger eller enda flere barn på en gang, skal begge foreldrene få full foreldrepermisjon. Dette gjelder veldig få, mellom ti og tjue familier hvert år, men det er stor forskjell fra dagens situasjon, der en skal håndtere tre, som regel for tidlig fødte, barn på en gang etter bare en kort felles permisjon. Dette handler om å sikre nok hender til å kunne ivareta barna helt i starten av deres liv.

Det fjerde forslaget fra oss er innføring av en lovpålagt ordning med familievikar. Representanten Bente Stein Mathisen hadde en veldig fin gjennomgang av kommuner som gir god hjelp og støtte til familier som trenger det. Dessverre er eksemplene på familier som ikke får hjelp,

altfor mange. Da er det ikke familiesituasjonen i seg selv det er noe i veien med. Da er det lovverket, hvordan det håndteres, og hvordan ordningene er i kommunene, det er noe i veien med.

Jeg tar opp SVs forslag.

Presidenten: Da har representanten Kirsti Bergstø tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Solveig Horne [14:24:37]: Regjeringen er opptatt av at familier skal ha trygge og gode rammer som sikrer en god omsorgssituasjon for barna.

Det er ingen tvil om at det er utfordrende å få flere barn samtidig. Alle som får barn, går en hektisk periode i møte, og de fleste kjenner nok på følelsen av utilstrekkelighet i småbarnsperioden. Jeg forstår godt at utfordringene er mange når man blir flerlingforeldre og skal ta vare på og gi omsorg til flere nyfødte samtidig.

Noen vil oppleve at spesielle spedbarnsutfordringer og enkelte sykdommer også kan gi belastning for familien, uavhengig av om det kommer ett eller flere barn. Kort tid mellom fødsler kan også oppleves som svært krevende for en del familier. Det vil dermed for mange familier være helt andre ting enn flerlingfødsler som avgjør behovet for ekstra hjelp eller spesielle ordninger etter fødsel. For meg er det viktig at familier som strever, uansett antall barn i husholdningen, får riktig hjelp til rett tid.

Det er ikke slik at flerlingforeldre i dag ikke har noen rettigheter utover de rettighetene alle småbarnsforeldre har. Dagens foreldrepengeordning er raus og fleksibel. Flerlingforeldre har rett til fem eller sju uker ekstra foreldrepermisjon for hvert ekstra barn de får, avhengig av om de velger 100 pst. eller 80 pst. dekningsgrad. Foreldre til trillinger har rett til 10 eller 14 uker ekstra, mens foreldre til firlinger vil ha rett til 15 eller 21 uker ekstra permisjon. Foreldrene kan selv velge om de ønsker å ta ut disse ekstra-ukene slik at de er hjemme samtidig, eller om de ønsker å forlenge stønadperioden. Også fedrekvoten på ti uker kan far ta samtidig som mor er hjemme. I arbeidsmiljøloven er retten til omsorgspermisjon og til redusert arbeidstid nedfelt, og bestemmelsene er like for alle. Jeg mener rettighetene, også for flerlingforeldre, er godt ivaretatt i dagens lovverk.

Å yte nødvendig og forsvarlig helse- og omsorgshjelp til sine innbyggere er et kommunalt ansvar. Det er opp til den enkelte kommune å vurdere om en familie har krav på hjelp, og hvilket omfang hjelpen skal ha. Vi vet at det er viktig å kunne gi hjelp tidlig til familier, og det at en kan gi flere familienære tjenester i kommunen, er avgjørende for at vi skal kunne hjelpe familiene tidlig. Vi vet også at trygge foreldre gir trygge barn. Derfor er jeg glad for at regjeringen har styrket støtteapparatet rundt foreldrene og familien. I 2014 var tilskuddsordningen til foreldrestøttende tiltak i kommunene på 3,5 mill. kr. Regjeringen har styrket ordningen i budsjett samarbeidet med Venstre og Kristelig Folkeparti, og i 2016 var den på over 16 mill. kr.

Helsestasjonene møter de aller fleste barn i løpet av deres første leveår. Helsestasjonene kan tidlig oppdage

familier med behov for særskilt oppfølging. Kommunenes frie inntekter har blitt styrket med 678 mill. kr begrunnet i satsing på helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Det har i tillegg blitt øremerket 100 mill. kr til økt bemanning i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Regjeringen vil arbeide videre med å utvikle helsestasjonene som en av de viktigste familienære tjenestene og har også et prosjekt i fem kommuner om samarbeid mellom helsestasjon og familievern.

De kommunale helse- og omsorgstjenestene skal samhandle med pårørende som har tyngende omsorgsoppgaver. Helse- og omsorgsdepartementet har hatt til høring et lovforslag om styrket pårørendestøtte. Pårørendes situasjon skal styrkes gjennom bedre tilbud om avlastning, veiledning og en gjennomgang av støtteordningene for pårørende.

Regjeringen ønsker at kommunene skal ha makt og ansvar, slik at de kan yte gode tjenester til sine innbyggere. Vi ønsker ikke å detaljregulere den kommunale virksomheten. Som følge av dette vil tjenestetilbudet naturlig nok kunne variere fra kommune til kommune.

Jeg tror vi er enige om at det er mange utfordringer som kan være knyttet til å ha flerlinger. Likevel er det i dag laget gode ordninger for alle foreldre, og foreldrepengeordningen har utvidede rettigheter for foreldre som får flere barn samtidig. Andre ordninger er universelle for alle foreldre, som rett til omsorgspermisjon og redusert arbeidstid.

Jeg har til slutt lyst til bare å kommentere et av forslagene som kom fra Senterpartiet, og minne om at vi har satt ned et utvalg som skal se på de økonomiske ordningene for småbarnsfamilier. Det kan også være en viktig del av dette arbeidet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kirsti Bergstø (SV) [14:29:31]: Statsråden snakket i sitt innlegg om følelsen av utilstrekkelighet i spedbarnsperioden. Likevel ønsker ikke statsråden å ta grep som kan avhjelpe utilstrekkeligheten som flerlingforeldre opplever. Det er jo sånn at om man har to hender og tre barn som griner, er man rent faktisk utilstrekkelig. Derfor lurer jeg på hvorfor statsråden ikke ønsker å gi de foreldrene som opplever den utilstrekkeligheten, litt mer hjelp i deres hverdag, og hvorfor statsråden ikke ønsker å gjøre mer for de familiene som vi vet – og det er veldokumentert – har behov for mer hjelp og bistand for å trygge barna det aller første leveåret?

Statsråd Solveig Horne [14:30:22]: Det er jo ikke sånn at de foreldrene som får flere barn samtidig, ikke har noen flere rettigheter enn andre foreldre i dag. Som jeg nevnte i mitt innlegg, er dagens foreldrepengeordning både raus og fleksibel, spesielt for flerlingforeldre, både de som får trillinger, og de som får firlinger. Det at fedrekvoten kan tas samtidig som mors permisjon, er også med på å gjøre at de det første leveåret kan være lenger hjemme med barna, og ikke minst at de kan være to.

Så er jeg opptatt av at alle foreldre som har utfordringer, blir sett og får den hjelpen de trenger. Derfor er styrking av helsestasjonene viktig – det er helsestasjonene som møter familier fra første dag og kan se om det er familier som trenger ekstra hjelp.

Det er også kommunenes ansvar å ha både familiesenter, Home-Start og andre foreldrestøttende tiltak som kan verne og hjelpe familier i den krevende situasjonen som de er i – uansett om de har funksjonshemmede barn, om de har to barn, fire barn eller ett barn.

Kirsti Bergstø (SV) [14:31:27]: Jeg er enig i at foreldrepengeordningen er både raus og fleksibel, at den er god, og at den skal vi verne om. Men likevel er det begrenset tid man har i lag hjemme mens man har flere barn å ivareta på samme tid. Statsråden viser til andre ordninger som flerlingforeldre skal kunne benytte seg av. Da lurer jeg på hva det er som gjør at statsråden ikke ser på familievikarordningen som en hensiktsmessig ordning for nettopp familier som har behov for det. Da snakker vi ikke bare om flerlingfamilier, men også om familier med akutt syke foreldre, barn med spesielle hjelpebehov og andre som en kort periode kan oppleve en krise og ha behov for bistand i sitt hjem. Jeg lurer på om statsråden ser at det kunne hjulpet foreldre i en vanskelig situasjon.

Statsråd Solveig Horne [14:32:29]: Da skal jeg være litt personlig. Jeg vokste opp med fire søstre, og i enkelte perioder måtte min mor ha den gamle husmorvikaren, som kom og hjalp til. Jeg tror vi alle kan kjenne oss igjen i at det var en god ordning, den gangen.

Så er jeg veldig glad for at det er mange kommuner som har gode ordninger. Om de kaller det husmorvikar, eller om de har andre ordninger som gjør at noen kan komme hjem og hjelpe familier når de trenger det, synes jeg det er positivt, men jeg mener også at det må være opp til den enkelte kommune å ha ordninger som sikrer de familiene som trenger hjelp i en periode.

Jeg har også lyst til å vise til Home-Start, som er et frivillig foreldrestøttende program som gir tilbud om avlastning og støtte til småbarnsfamilier som har en vanskelig hverdag. Det er nok flere kommuner som også kunne hatt det tilbudet, men jeg er likevel glad for at det fins – det er noe som vi støtter, og vi ser at det er mange familier som får god hjelp av Home-Start.

Kirsti Bergstø (SV) [14:33:29]: Med jevne mellomrom ser vi eksempler i media, og vi har kontakt med folk som opplever at rettighetene som man snakker varmt om fra politiske talerstoler, ikke er en del av deres hverdag. Det kan være en tvillingmor som har blitt enke, som har knekt en fot, og som må slepe rundt på både seg selv og ungene for å ordne med mat og bleier. Sånne ting skjer, livet er en uforutsigbar plass å være. Da opplever mange at de ramler mellom to stoler, at kommunene ikke har noen skreddersydd ordning, at verken hjemmehjelp eller miljøarbeider-tjeneste er en del av kommunens etablerte hjelpeapparat. Jeg lurer på, i og med at statsråden anerkjenner behovet og selv har erfart at det kan være nyttig, om hun kommer til å

ta grep og sørge for at familier med hjelpebehov får et mer likeverdig tilbud framover?

Statsråd Solveig Horne [14:34:34]: Jeg må bare si at jeg er helt enig i representantens bekymring over at veldig mange i Kommune-Norge ikke får de rettighetene de etter lovverket har krav på. Det er et kommunalt ansvar å påse at kommunene gir innbyggerne de rettighetene de har krav på. Veldig ofte, også innenfor barnevernet, er lovverket veldig klart, men vi ser at det er en del kommuner som svikter. Derfor er det viktig at kommunene setter tidlig innsats, forebygging og samarbeid på tvers av tjenestene på dagsordenen, for vi vet at kan man klare å komme inn tidlig og hjelpe familiene, klarer man kanskje også å redde en del av de barna som i neste steg får utfordringer. Derfor er dette noe av det som har vært min hovedsatsing – å satse på forebygging og tidlig innsats og oppfordre kommunene til å jobbe på den måten. Der er det mange gode eksempler som vi skal være med og løfte fram, men det er også altfor mange kommuner som ikke klarer godt nok å jobbe med forebygging og tidlig innsats overfor familiene.

Kirsti Bergstø (SV) [14:35:34]: Det er nettopp lavterskelinnsats vi snakker om, det å kunne bistå en familie før krisen blir komplett, før man blir så utslitt at det går ut over omsorgsevnen – det å få dagen til å henge i hop før den raker. Vi ser så mange eksempler på folk som har behov for hjelp, enten i en akutsituasjon eller fordi man har fått flere barn på samme tid, eller andre forhold som gjør at man hadde trengt noen ekstra hender i hjemmet for en kort periode.

Så opplever man likevel at kommunene sier at de ikke har ordninger som er rettet inn mot det. De har et byråkratisk system, lang saksbehandlingstid eller rett og slett ikke tilpasset hjelp. Kunne ikke da familievikar vært en hensiktsmessig løsning å fremme som modell for at nettopp de tilfellene der man glir mellom to stoler, også skal fanges opp – at de ungene skal få god omsorg og en trygg hverdag og foreldrene en viktig avlastning?

Statsråd Solveig Horne [14:36:42]: Regjeringen har ikke tatt stilling til eller diskutert familievikarer. Jeg vet at det har vært et forslag som har kommet fra SV flere ganger. Det som er viktig for meg, er at kommunene står fritt til å kunne organisere ordninger som passer den enkelte kommune og den enkelte familie. De kommunene som klarer å fokusere på tidlig innsats og forebygging – satse på helsestasjoner – klarer også å møte familiene på et tidligere tidspunkt og sette inn hjelpetiltak i familier som sliter.

Når jeg har reist rundt i Kommune-Norge, har jeg sett mange gode eksempler på gode ordninger. Man har familiesenter, og man har familiens hus der familien kan få hjelp. Jeg mener det er viktig at kommunene tilbyr dette til innbyggerne, for det er rettigheter som familiene har. Vi må også tenke at det er viktig å følge opp familier som har utfordringer i en periode av livet.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [14:37:50]

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 97/2016 av 29. april 2016 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2014/24/EU om offentlige innkjøp, direktiv 2014/25/EU om innkjøpsregler for forsyningssektorene og direktiv 2014/23/EU om tildeling av konsesjonskontrakter (Innst. 356 S (2015–2016), jf. Prop. 114 S (2015–2016))

Odd Omland (A) [14:38:28] (ordfører for saken): Bakgrunnen for dette lovforslaget er EØS-komiteens beslutning nr. 97/2016 om å endre EØS-avtalens vedlegg XVI om offentlige innkjøp.

Lovforslaget omhandler de tre såkalte anskaffelsesdirektivene, og de anses som EØS-relevante.

Komiteens flertall, alle med unntak av SV, slutter seg til vurderingene som er gjort i proposisjonen, og flertallet tilrår at Stortinget samtykker til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 97/2016 av 29. april 2016.

Saken er også blitt forelagt utenrikskomiteen, som har sluttet seg til innstillingen. Ellers viser jeg til innstillingen fra næringskomiteen i neste sak om offentlige anskaffelser.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:39:40]: Disse direktiva vi behandler i dag, tredde i kraft i EU i 2012. Da hadde det kanskje vore på sin plass å finne ut kva erfaringar offentlege myndigheter i EU har hatt med direktiva.

Påbodet om EØS-anbud med likebehandling av selskap i 30 land er både dyrt og tungvint for mange kommunar og offentlege instansar. Det kostar arbeidstid og andre ressurser å setje seg inn i anbudsprosedyrane, utforme anbuds-dokumenta slik at dei kan lysast ut internasjonalt, og gjennomføre vurderingar av dei tilboda som kjem inn, på ein slik måte at ingen klagar.

Dette anbudsregimet er like plagsamt i EU som i EØS-landet Noreg. Dette blir bekrefta av ein større studie frå EIPA, European Institute of Public Administration, frå 2009. Studien har tatt for seg fire EU-land pluss Noreg og Island og kritiserer at innkjøpsreglane avgrensar den lokale fridomen til å velje korleis tenestetilbodet skal organiserast.

Ifølgje CEMR, Europarådets forum for kommunar og regionar – paraplyorganisasjonen til Noregs KS – er innkjøpsreglane blitt så innfløkte at dei er meir skadelege enn nyttige. I ei høyring i EU-parlamentet fastslo talspersonen for CEMR at anbudsordninga har blitt dyrare, meir komplisert og meir konfliktskapande for alle partar.

Regelverket utløyser f.eks. stadig rettsaker reiste av dei som taper anbuds-kampane. Det fører til at oppdragsgivarane må leggje mykje arbeid i å passe på at dei ikkje blir trekte inn for domstolane.

Juridisk tryggleik blir ofte viktigare enn å utforme anbodet slik at oppdraget kan utførast best mogleg. Retts-sakene fører til forseinkingar, usikkerheit og auka kostnader både for oppdragsgivar, leverandør og utbyggjar.

Anbudskravet skulle gjere det billigare for det offentlege, men har i praksis ofte ført til det motsette. Ei undersøking i England i regi av søsterorganisasjonen til KS der viste at to tredelar av dei undersøkte kommunane og regi-

onane meinte at kostnadene og dei administrative byrdene hadde auka.

CEMR vedtok i 2009 eit charter om lokale og regionale tenester som går inn for ei kraftig avgrensing i kva oppdrag som bør utløyse anbod på EU-nivå. Ifølgje myndighetene må ein ha grunnleggjande rett til å bestemme når dei skal leggje oppdrag ut til open anbuds-konkurranse, og når dei ikkje skal det. Tenester av lokal karakter må ikkje utløyse såne anbod, ifølgje CEMR.

I tillegg må EU avklare skiljet mellom kommersielle og ikkje-kommersielle tenester. Dei siste er prinsipielt ikkje omfatta av anbudskravet, men EU har gjort det ytst uklart kva som er rekna som ikkje-kommersielt.

Men det viktigaste kravet til CEMR er altså at det må vere opp til kommunen kva som skal leggjast ut på anbod, og kva kommunen kan utføre med eigne tilsette uansett organisasjonsform.

Så det var litt om erfaringane i Europa med desse direktiva vi i dag skal vedta, som i liten grad har blitt diskuterte – kanskje ikkje i det heile – i forbindelse med behandlinga her på Stortinget.

Her i Noreg har KS konstatert at med det nye handhevingsdirektivet blir juristar viktigare enn økonomar på arenaen for offentlege innkjøp. Denne paraplyorganisasjonen for norske kommunar og fylkeskommunar er også sterkt bekymra for «overimplementeringa» Noreg har valt når det gjeld anskaffingsdirektiva. Vi går på viktige punkt mykje lenger enn direktiva krev av oss.

Med dagens regelverk kan ein offentleg oppdragsgivar skilje mellom ideelle og kommersielle utførarar når helse- og sosialtenester skal kjøpast. Dette blir ein høgst uklar affære innanfor det nye regelverket, som vi skal kome inn på i neste sak, og dermed vil alle som i dag stemmer for innføringa av desse direktiva, setje ideell sektor i ein potensielt vanskeleg situasjon.

Det er på denne bakgrunnen, dei erfaringane som er gjorde i Europa, og dei problematiske situasjonane dette set bl.a. ideell sektor i, at SV går inn for å avvise desse anskaffingsdirektiva ved å ta i bruk reservasjonsretten i EØS-avtalen.

Gunnar Gundersen (H) [14:44:32]: Jeg vil bare si at neste sak er oppfølging av disse direktivene, og det er velkjent at SV er imot EØS og EU og alt sammen. Men hele komiteen har forberedt seg på at vi tar debatten rundt det som er regjeringens oppfølging, og det er i neste sak. Jeg ville bare gjøre oppmerksom på det. Det er derfor ingen andre tar ordet i denne saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [14:44:59]

Innstilling fra næringskomiteen om Lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven) (Innst. 358 L (2015–2016), jf. Prop. 51 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil pre-

sidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 10 minutter til hver partigruppe og 10 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Odd Omland (A) [14:45:49] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg først benytte anledningen til å takke komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid.

Vi har hatt en grundig behandling. De fleste forslagene og merknadene er det bred enighet om, og etter mitt skjønn har vi forbedret lovforslaget fra regjeringen på en rekke punkter.

Denne saken har vakt betydelig oppmerksomhet, noe vi ser av mengden innspill, møter og interessen rundt høringen. Det er vel heller er ikke så underlig når vi tar i betraktning at det offentlige kjøpte varer og tjenester for om lag 460 mrd. kr i 2014. Dette er om lag 14 pst. av BNP.

På grunn av det store omfanget av innkjøp til offentlig sektor er dette en viktig kunde for norsk næringsliv. Samfunnet står overfor krevende omstillinger de neste tiårene, og offentlig sektor må bruke sine ressurser på en mer effektiv måte enn i dag og samtidig tilby trygge og gode tjenester. Offentlige innkjøp er en viktig stimulator for markedet, og komiteen er opptatt av at det offentlige utnytter rollen som innkjøper til å fremme positive ringvirkninger. Jeg synes vi på en god måte har klart å balansere hensynet til forenkling med å sikre at viktige samfunnshensyn kan ivaretas.

I den åpne høringen til næringskomiteen var det flere som ønsket at flere viktige hensyn skulle inntas i formålsparagrafen. Noen etterlyste hensynet til konkurranse, andre samfunnsmessige forhold. Jeg synes vi har funnet en god løsning når vi nå foreslår at ordet «samfunnstjenlig» inntas i formålsparagrafen, for å understreke at innkjøpene ikke bare skal være effektive, men også ivareta viktige samfunnsbehov.

Et slikt behov er miljø. Det er tverrpolitisk enighet om at loven skal ta inn en ny miljøbestemmelse som skal styrke klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser. Det er positivt, og det er en klar melding fra flertallet i komiteen om at norske bedrifter ikke må påføres noen konkurranseulempa grunnet særnorske miljøkrav. Dette ser vi dessverre en del eksempler på i dag.

Komiteen understreker også at livsløpskostnader skal vektlegges. Kravet til universell utforming blir også tydeligere i loven. Et annet forhold som komiteen vektlegger, er innovasjon. Innovative anskaffelser er viktig både for tjenesteproduksjonen og for næringslivet, og det kommer tydelig fram i en fersk Menon-rapport. I tillegg kan det bidra til å løse store samfunnsutfordringer, som utfordringer innen eldreomsorgen eller overgangen til lavutslippssamfunnet.

Jeg er også tilfreds med at et flertall ber regjeringen utrede hvordan en risikoordning for offentlige anskaffelser

kan utformes. Innovative anskaffelser kan jo gi høyere risiko, og det er derfor behov for en viss risikoavlastning fra statens side. Som tidligere ordfører kjenner jeg meg godt igjen i dette. Man tør kanskje ikke ta sjansen på innovative innkjøp hvis risikoen oppleves som stor. Da kan både kommune og næringsliv gå glipp av mye.

Den saken som nok har fått aller mest oppmerksomhet i komiteens behandling, er forholdet til ideell sektor. Jeg er glad for at vi gjennom behandlingen har sikret at eldre og omsorgstrengende også i framtiden skal kunne få gode og trygge helsetilbud fra ideelle aktører, og en samlet komité slår fast at det fortsatt skal legges til rette for dette.

Det er også viktig at næringskomiteen langt på vei, etter mitt skjønn, har ryddet opp i den usikkerheten som regjeringens lovforslag har skapt om de ideelles rammevilkår. Fra Arbeiderpartiets side vil vi understreke den viktige rollen ideell sektor spiller, og vi er opptatt av at de ikke skal tape kontrakter mot kommersielle aktører innen helse- og sosialsektoren.

En samlet komité slår fast at handlingsrommet i EØS-regelverket skal utnyttes, og at det skal gis særskilte regler om anskaffelser av helse- og sosialtjenester. Det er viktig for å ivareta ideell sektor og sikre kommunene det nødvendige handlingsrommet som de ønsker.

Arbeiderpartiet hadde sammen med Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV ønsket å gå enda lenger – ved å lovfeste at kontrakter skal kunne reserveres ideelle aktører. Det fikk vi dessverre ikke med oss flertallet på, men en samlet komité har allikevel gitt viktige føringer gjennom merknader, og innstillingen er svært tydelig:

Det slås fast at det vil være samfunnsmessig hensiktsmessig at det åpnes for at en reservasjonsmulighet videreføres, og at dette skal gjennomføres i forskriften innenfor handlingsrommet i EØS.

Et flertall i komiteen mener også at ulike samarbeidsmodeller som benyttes i EU, også skal kunne tas i bruk i Norge, f.eks. slik Danmark har gjort knyttet til det som kalles «utvidet egenregi». Dette bes regjeringen om nå å se nærmere på.

Det har også vært viktig for komiteen å sikre forenkling av regelverket. Nye anskaffelsesprosedyrer som gir anledning til forhandlinger mellom innkjøper og tilbyder, er viktig for å få til et bedre innkjøp. Det er også enighet om at regjeringen skal vurdere heving av de nasjonale terskelverdiene, så færre kontrakter blir underlagt prosedyrereguleringene. Komiteen mener også at Norge, som EU, må legge til rette for oppsplitting av kontrakter, slik at små og mellomstore bedrifter skal kunne konkurrere også om de store prosjektene.

Regjeringen sendte på høring forslag til forskrift som begrenser antall ledd i leverandørkjeden til tre. Komiteen mener det også må være mulig å stille strengere krav til antall ledd, noe som vil være aktuelt i bransjer som blir utsatt for arbeidskriminalitet.

Spesielt Kongsberg Gruppen og Fellesforbundet har vært opptatt av at Forsvarets anskaffelser fortsatt skal unntas fra loven, og det er komiteen enig i.

Komiteen mener også at det ikke skal innføres mer detaljerte bestemmelser for forsyningssektorene enn det som

følger av EU-direktivet, og at det ikke skal innføres kunn-
gjøringsplikt for anskaffelser under terskelverdien for våre
aktører innen vann, transport og energisektoren. Dette er
viktig for forenkling og for å ivareta hensynet til like
konkurransforhold som aktører i andre EØS-land.

Det er gledelig at en enstemmig komité også er opp-
tatt av å styrke likestillingsarbeidet i næringslivet, og ser at
det offentlige gjennom sine innkjøp kan bidra til det. Ko-
miteen har etter min mening også lagt gode føringer for å
styrke lærlingsklausulen i loven.

Flere har gitt innspill om at den forrige stortingsmeldin-
gen om offentlige innkjøp, St.meld. nr. 36 for 2008–2009,
Det gode innkjøp, som ble framlagt av Stoltenberg II i
2009, har vært en god handlingsplan for offentlige anskaf-
felser. Utviklingen går imidlertid svært raskt. Samfunnet
endrer seg, og regelverket endrer seg. Derfor er det enig-
het om at vi trenger en ny, oppdatert melding. Dette betyr
selvsagt ikke at implementeringen av det vi vedtar i dag,
skal utsettes.

Avslutningsvis vil jeg si litt om håndhevelse. Det er
bred enighet om at KOFAs myndighet til å ilegge overtred-
elsesgebyr skal gjeninnføres, noe som vil gi en mer ef-
fektiv håndhevelse. Komiteen er imidlertid opptatt av at
den som gjør det som er nødvendig for unngå eller avver-
ge tap, ulempe, skade eller feil, ikke automatisk skal ileg-
ges overtredelsesgebyr. Jeg fremmer med det forslag nr. 7
i dag, forslag til ny lovtekst, på vegne av hele komiteen.

Til slutt vil jeg ta opp forslag nr. 2, som Arbeiderparti-
et er med på. Og helt til slutt vil jeg be om at forslag nr. 3
blir omgjort til et oversendelsesforslag.

Presidenten: Da har representanten Odd Omland tatt
opp de forslag som han refererte til.

Ove Bernt Trellevik (H) [14:55:49]: Først må eg få
lov til å takka saksordføraren og kollegaene i komiteen for
eit godt samarbeid og ein god prosess i denne saka. Eg vil
gjerne framheva komitéleiar Pollestad, som har leia møta
på ein svært god måte og klart å skilja partihatten frå ko-
mitéleiarhatten på ein utmerkt og god måte. Det var rosen
for i dag, gode komitéleiar.

Så til sjølve saka. Dette er ei stor og viktig sak, både for
det offentlege og for innbyggjarane flest. Det er trass alt
innbyggjarane som til sjuande og sist er sluttbrukarane av
alle offentlege tenestetilbod.

Det er difor denne lova er ei viktig lov som ofte vert
brukt til å vareta også andre samfunnsomsyn. Lova vert
fort eit politisk verktøy for å nå ulike politiske målsetjingar
i samfunnet vårt. Men bakgrunnen for sjølve lova er EØS-
retten, men òg ønsket om forenklingar både i EU og ikkje
minst her i Noreg, i tillegg til å forbetra sanksjonsreglane
ved brot på regelverket.

Det har opp gjennom tidene vore mykje kritikk for at re-
gelverket er for komplisert, for detaljert, for formalistisk,
så det er svært positivt at regjeringa har teke tak i dette.

Men så er det slik at når me politikarar tek borti dette,
har me ein tendens til å vera for alt me er for, eller me øn-
skjer å markera det me er imot. Då vert det ofte slik at lova
må vareta mange andre omsyn òg. Mange gode omsyn har

vorte foreslått her: barnearbeid, likestilling, miljø, klima,
fattigdom, integrering, innovasjon, lærlingar osv.

Slike ekstra samfunnsomsyn gjer det svært vanskeleg
for oppdragsgjevaren å skaffa seg varer og tenester av rik-
tig kvalitet, yting og pris, sett opp imot behovet ein eigent-
leg skal dekkja, når det er svært mange andre samfunnsom-
syn lova skal vareta. Det er veldig viktig å vera nøktern,
og det har regjeringa lagt godt opp til. Det er trass alt inn-
byggjarane og samfunnet som må ta kostnaden med eit
omfattande og krevjande regelverk.

Regjeringa har prioritert klima og miljø, arbeidslivs-
kriminalitet og menneskerettar som viktige utfordringar i
samfunnet som lova bør prøva å vareta. Her har regjeringa
fått full støtte frå komiteen. Komiteen går litt lenger enn
regjeringa, men er vel vitande om at det vert meir krevjan-
de å følgja regelverket med tilsvarande større risiko for å
gjera feil i forvaltninga. Innkjøp er inga enkel sak for for-
valtninga. Di fleire omsyn lova skal vareta, di meir kom-
pleks vert lova, og faren for feil vert større. Arbeidet med
revisjon av innkjøpa til forvaltninga vert større, og byrå-
kratiet vert større. Til sjuande og sist vert samfunnet sine
kostnader større.

Riksrevisjonen har allereie peikt på at eksisterande
regelverk viser at det er mangel på kompetanse når det
gjeld offentlege innkjøp. Det er manglande etterleving av
regelverket, og det er mangelfull intern kontroll. I tillegg
er innkjøpsarbeidet lite formålstenleg organisert mange
plassar.

Det er god grunn å forventa at det nye regelverket vert
enklare, men Høgre meiner òg at det er svært viktig at me
har fokus på at forvaltninga også vert betre.

Dei største diskusjonane har likevel vore knytte til fri-
villige lag og organisasjonar, og i kva grad me kan reserve-
ra kontraktar for dei aktørane. Dei reservasjonsreglane me
har i dag i gjeldande lov, lét seg ikkje vidareføra i ny lov
grunna EØS-retten.

Me har i den seinare tida sett fleire saker både i Oslo og
Bergen der byrådet prøver å reservera kontraktar for ideel-
le organisasjonar. Det vert ikkje mogleg på same måte som
i dag. Men regjeringa er tydeleg på at ein ønskjer å utnyt-
ta handlingsrommet som ligg i EØS-regelverket, samtidig
som me må respektera at det går ei grense for når ein bryt
prinsippa om likebehandling av tilbydarane.

Komiteen har såleis peikt på ei rekkje særtrekk ved te-
nestene til dei frivillige laga og organisasjonane, og som
kan gje dei eit konkurransefortrinn. Men det er viktig å
hugsa på at også andre tilbydarar står fritt til å tileigna seg
slik kompetanse og slike kvalifikasjonar – og tilby det. Ta
f.eks. vilkåret «evne til å mobilisera ressursar i samfun-
net.» Det er eit flott tildelingskriterium – Kristeleg Folke-
parti skal ha mykje ros for at dei klarte å vera så kreative og
flinke – det er dei ofte, forresten. Eit eksempel her kan vera
Røde Kors si besøkstenest i pleie- og omsorgstenesta. Å
knytta til seg ein slik ressurs som Røde Kors si besøkstenest
kan òg andre typar tilbydarar med andre organisasjonsfor-
mer gjera. Det er ikkje tvil om at òg andre kan tileigna seg
slike fortrinn.

Me har sett nærmare på dei frivillige sine konkurran-
sefortrinn i form av tenestetilbod og kvalitet ved teneste-

ne, samtidig som me sikrar likebehandling av tilbydarane. Dette er òg svært viktig for Høgre.

For å kvalitetssikra at det juridiske handlingsrommet er innanfor EØS-retten, skal no regjeringa utgreia dette. Men det er ei målsetjing at me utnyttar handlingsrommet i EØS-retten fullt ut.

Det er ikkje overraskande at Senterpartiet og SV meiner at regjeringa vil utradere heile ideell sektor ved å innlemma EØS-retten på dette området. Det er ikkje tilfellet. Det vert no opp til kommunane og forvaltninga å etterspørja riktig kvalitet og riktig tenest, slik at ein utnyttar dei ideelle organisasjonane sine fortrinn der dei eksisterer. Dette nye regelverket set brukarane sitt behov i fokus, og det er eigentleg meir underordna kven som tilbyr, og kva for organisasjonsform tilbydarane har.

SV og Senterpartiet viser eigentleg at dei har svært låg tillit til ideell sektor når dei meiner at EØS-reglane vil utradere dei heilt. Eg trur ideell sektor vil klara seg svært bra. Dei har svært mange fortrinn, og me har fått svært mykje til for dei i denne saka – innanfor EØS-regelverket.

Stortinget har innsett at det er ein stor risiko å fokusera på innovasjon i offentlege innkjøp. Frå tid til annan vert me vitne til at hundrevis av millionar kroner av det offentlege vert skusla og rota vekk i tvilsame innovasjonsinnkjøp og prosjekt som havarerer i det offentlege. Fleirtalet vil no utgreia ei risikoavlasting for aktørane i slike innkjøp. Eg håpar at regjeringa fokuserer på ulempene med ei slik risikoavlasting. Det er sett frå min ståstad nærmast uverkeleg at skattebetalarane og innbyggjarane skal stå ansvarlege for kreative innkjøparar og rådyktige seljarar av luftslott for at eksterne selskap skal redusera risikoen ved å bruka skattebetalarane sine pengar. Eg trur ikkje det vert færre risikofylte prosjekt av dette – tvert imot. Det offentlege må ikkje verta ei leikegrind for ulike eksperiment som skal redusera eigen risiko. Ei slik risikoavlastingsordning som det her vert teke til orde for, gjer at me får fleire prosjekt som feilar, me får auka kostnader for samfunnet totalt sett og langt meir byråkrati med å følgja opp slike innkjøp.

Det er fleire parti som er opptekne av at norsk industri ikkje skal tapa i konkurransen med andre på grunn av særnorske miljøkrav. Det høyrest tilforlateleg ut. Men det vert nesten umogleg å følgja opp i praksis, og det vil vera svært kostnadskrevjande både for tilbydarar og det offentlege å dokumentera slike krav.

Regjeringa arbeider kvar einaste dag for at norsk industri skal få betre og meir like rammevilkår som sine konkurrentar. Men i sak etter sak vert dei stemte ned her i Stortinget av desse partia som vil innføra særnorske lover og særnorske krav til norsk industri. Sjølv om Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet i denne saka ønskjer likebehandling av norske tilbydarar på enkelte område, er det dei same partia som stemmer for at det vert konkurransevriding på andre område.

Eg synest det er svært uheldig at dei i den eine saka kan stemma for at det skal verta konkurransevriding, og dei stemmer òg for særnorsk toll, dei stemmer for særnorske skattar, særnorske avgifter og særnorske velferdsgode og ei rekkje andre ting som gjer at dette vert konkurransevridande for norsk industri. Eg oppfattar det rett og slett slik

at dei ønskjer å ha like vilkår, men dei ønskjer ikkje å gje like vilkår.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Sivert Bjørnstad (FrP) [15:04:51]: La meg også få lov til å begynne med å takke saksordfører Omland for en vel utført jobb. At hele komiteen er så samstemt i innstillingen som vi faktisk er, mener jeg er et godt prov på akkurat det.

Anskaffelsesloven setter retningslinjene og rammene for anskaffelse av varer, tjenester, bygg og anlegg eller andre ytelser til stat, fylkeskommuner, kommuner, etater, vesen og direktorat. Det er en jungel av ulike virksomheter som er nødt til å forholde seg til denne loven.

Offentlig sektor er en stor innkjøper, og i 2014 utgjorde de samlede innkjøpene av varer og tjenester fra det offentlige ca. 461 mrd. kr, eller 14 pst. av brutto nasjonalprodukt. Offentlig sektor forvalter skattebetalernes penger og en stor andel av samfunnets ressurser. Det er et betydelig, men underkommunisert formål. Saken som vi i dag skal vedta, har i så henseende stor betydning for dette landets næringsliv, verdiskaping og økonomiske utvikling. Noen skal til sjunde og sist levere disse varene og tjenestene.

Regjeringsplattformen som ble utformet på Sundvolden i 2013, er tydelig på at denne regjeringen skal jobbe for en «fremtidsrettet næringspolitikk» med «gode generelle rammebetingelser» som legger til rette for verdiskaping og innovasjon. Noen snakker om hva vi skal leve av etter oljen. Jeg gjør ikke det, men vi må leve av noe i tillegg til olje og gass i tiårene framover. Det vi debatterer i dag, er faktisk en del av den ligningen.

I den sammenheng er jeg glad for at komiteen er samstemt i at det er viktig å forenkle regelverket med det mål for øye å redusere de administrative belastningene som har preget det offentlige i deres innkjøp. Økt fleksibilitet og et mindre rigid regelverk gjør at anskaffelsene blir bedre for både oppdragsgivere og leverandører. Samtidig skulle jeg og Fremskrittspartiet gjerne sett at loven ble enda mer forenklet, i tråd med regjeringens forslag.

Nye og forenklede anskaffelsesprosedyrer bidrar til en bedre dialog mellom oppdragsgiver og tilbydere i anskaffelsesprosessen, noe som vil gjøre det mer attraktivt for små og mellomstore bedrifter å delta i offentlige konkurranser. Fremskrittspartiet har også i lang tid vært tydelig på at detaljstyring av næringslivet ikke bidrar til effektivitet og modernisering, heller tvert imot. Det er derfor gledelig at komiteen ser verdien av å redusere dette. Det er viktig at offentlig sektor bruker sine ressurser på en mer effektiv måte. Byråkrati og rigide retningslinjer hindrer det potensialet som ligger i de offentlige anskaffelsene.

Fremskrittspartiet har i mange år også vært opptatt av at vi skal jobbe for at næringslivet skal være preget av innovasjon og nyskaping. Jeg vil derfor gi honnør til en samlet komité som har fremmet forslag om at oppdragsgiver kan stille egnede kriterier og krav om dette, knyttet til ulike trinn i anskaffelsesprosessen. På den måten kan offentlige kontrakter gjennomføres på en måte som fremmer innovasjon. Abelia-direktør Håkon Haugli mener at

mer innovasjon i offentlige anskaffelser vil gi bedre tjenester til innbyggerne og et langt mer konkurransedyktig næringsliv – et utsagn jeg stiller meg helhjertet bak.

I en tid hvor mange permitteres og mister jobbene sine, er det spesielt viktig at man ser til innovative løsninger som skaper morgendagens arbeidsplasser og bidrar til verdiskaping og nyskaping. Regjeringen har også foreslått å klargjøre formålet med anskaffelsesregelverket. Det er viktig at målet med dette regelverket kommer fram gjennom å klargjøre det egentlige formålet med anskaffelsesloven. Derfor er jeg glad for at flertallet i komiteen støtter regjeringen i tanken om å reddykke fundamentet i reglementet om offentlige anskaffelser, der det kommer tydeligere fram hvilket samfunnsansvar det offentlige egentlig har.

Denne regjeringen og stortingsflertallet har på kort tid gjort veldig mye for lærlinger, og det har skjedd et etterlenget løft. Det er grunn til å tro at det reviderte nasjonalbudsjettet som skal vedtas her i neste uke, vil medføre at lærlingtilskuddet økes ytterligere, med 2 500 kr. Den samlede økningen etter forrige stortingsvalg vil da være på til sammen 17 500 kr. Nå nærmer man seg det nivået tilskuddet var ment å ha, nemlig det samme som en skoleplass koster. Det er også grunn til å minne om at tilskuddet sto i ro fra 2005 til 2013. I tillegg til dette har man lagt bedre til rette for lærlinger med spesielle behov. Nå kommer også kravet om lære plasser i alle offentlige anbud og virksomheter der det foreligger et behov. Det er et særdeles viktig signal til offentlige virksomheter om å støtte og legge til rette for bedrifter som satses på rekruttering og utvikling av fagarbeideren.

Ideelle organisasjoner er viktige leverandører av helse- og sosialtjenester. Disse har ofte stor tillit i befolkningen, høy kompetanse og har derfor definitivt en verdifull funksjon. Under dagens regelverk har det vært mulig å forbeholde ideelle organisasjoner anskaffelser av sånne tjenester. En videreføring av dette unntaket er imidlertid problematisk på grunn av EØS-regelverket, og det er derfor bra at en samlet komité ikke utfordrer regelverket. Som det kommer fram i merknadene, gir imidlertid EØS-reglementet et handlingsrom som kan og bør utnyttes. Det er derfor bra for ideell sektor at komiteen viser til regjeringens intensjon og støtter tanken om at det norske regelverket utnytter det handlingsrommet som finnes.

Når det kommer til unntak fra regelverket, har debatten rundt forsvarssektoren vært sentral med tanke på anskaffelsesreglementet. Det er en viktig sektor som står overfor særlige utfordringer med hensyn til rammebetingelser. For å styrke norsk forsvarsindustri er jeg glad for at komiteen går inn for at man viderefører unntaket i loven. Det innebærer at den ikke gjelder for anskaffelser som kan unntas etter EØS-avtalen artikkel 123, som på særlige vilkår har tilknytning til sikkerhetsinteresser. Et fortsatt klart og tydelig unntak i lov tror jeg vil være gunstig for sektoren.

Oppsummert er det viktig å ha et anskaffelsesregelverk som bidrar til effektiv ressursbruk som stimulerer til mer velferd og økt verdiskaping. Som nevnt innledningsvis er offentlig sektor en stor innkjøper, og da er det viktig at reglementet legger til rette for at varer og tjenester skal innkjø-

pes til fordel for innovasjon, nyskaping, rekruttering, vekst og økonomisk utvikling.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [15:12:28]: Aller først vil jeg takke komiteen for et godt samarbeid om denne saken, og jeg vil spesielt takke saksordfører Odd Omland for en solid jobb som gjør at Stortinget i dag leverer en god og viktig innstilling til regjeringens proposisjon, og som har bidratt til at Stortinget i dag kan fatte svært gode og viktige lovvedtak.

Stort sett vil jeg si at regjeringen har levert et godt lovforarbeid som grunnlag for Stortingets lovvedtak. Et av hovedpoengene med denne loven er forenkling. Kristelig Folkeparti er glad for at den nye anskaffelsesloven blir en forenklet utgave. Men komiteen understreker i innstillingen at det er viktig med god balanse mellom behovet for forenkling og reduksjon av administrative byrder på den ene siden og behov for å adressere aktuelle samfunnsutfordringer på den andre siden.

For å lykkes med effektiv ressursbruk er det viktig at arbeidet med offentlige anskaffelser først og fremst må underlegges god styring, planlegging og oppfølging, og det må være en hensiktsmessig organisering. Videre er det viktig med tilstrekkelige ressurser og fagkompetanse i det offentlige for å ivareta innkjøp til 461,5 mrd. kr, som vi brukte i 2014. Derfor understreker komiteen at anskaffelser må gjennomføres planmessig og etter fastlagte prosedyrer. Behovsvurdering må finne sted, gjennomføringen må være god, og det må være oppfølging. Dette skal sikre at anskaffelser skjer profesjonelt. Den nye loven skal også gi økt fokus på miljøhensyn og sosiale hensyn og legge til rette for økt bruk av lærlinger, som vil føre til større etterspørsel etter fagarbeidere og fagkompetanse, for å nevne noe.

På en del punkter gjør Stortinget viktige og gode forbedringer. For Kristelig Folkeparti er det viktig at samfunnsansvaret formuleres tydeligere fra Stortinget enn slik det er i regjeringens forslag, ved at Stortinget tilføyer i formålet at offentlige anskaffelser skal ikke bare fremme effektivitet, men også være samfunnstjenlige. Det er viktig at likestilling er med som et hensyn når offentlige innkjøp skal fremmes. Det er også viktig at offentlig innkjøpsmarkt skal brukes til å sikre etiske leverandørkjeder.

Noe annet som Stortinget har tatt tak i, er livsløpskostnader, som igjen kommer inn i lovteksten.

Kristelig Folkepartis og jeg vil tro alle andre partiers utgangspunkt er at de lovendringene som Stortinget skal gjøre i dag, skal bidra til at alle anskaffelser sikrer mest mulig verdi ut av skattebetalernes penger. Derfor synes jeg det er nokså overraskende at komiteens flertall, alle unntatt Kristelig Folkeparti, i innstillingen sier at lov om offentlige anskaffelser først skal gjelde fra innkjøp over 100 000 kr. For Kristelig Folkeparti er dette en logisk brist. Vi er oppatt av at konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvnbarhet og forholdsmessighet skal gjelde fra første krone.

Så er det slik at innsatsen skal være proporsjonal med anskaffelsens verdi. Innkjøp av en trehjulssykkel til barnehagen, hvis den forrige gikk i stykker, er det andre doku-

mentasjonskrav til enn anskaffelse av møbler til dagligstuen på sykehjemmet til en pris av f.eks. 95 000 kr. Det tok meg 120 sekunder å sjekke på Google priser på trehjuls sykler. Jeg fant priser fra 400 kr til 1 700 kr. Det er ikke sikkert man skal kjøpe den billigste, eller den dyreste trehjuls sykkel, men det er god kost-nytte å bruke 2 minutter av arbeidstiden og kanskje spare kommunen din for 300 offentlige kroner.

Det unntaket fra loven som flertallet i Stortinget i dag legger opp til, er jeg redd vil føre til økte kostnader, mindre konkurranse, dårligere omdømme og dårligere kvalitet. Oppsummert: tapt verdiskapning.

Så til en forbedring som komiteen har fått til gjennom dagens behandling. I EU-landet Danmark har de en modell som vi kaller «underhåndsbud». Det er kontrakter opp til 3 mill. kr. Etter den danske lovgivningen er oppdragsgiver ikke forpliktet til å kunngjøre slike kontrakter, men kan ta kontakt direkte med potensielle leverandører for å innhente tilbud.

I Norge har vi ifølge anskaffelsesforskriften nasjonal kunngjøringsplikt for kontrakter med en verdi fra 500 000 kr. Komiteen mener regjeringen i forskriften som skal utarbeides, bør heve den nasjonale terskelverdien slik at flere kontrakter blir unntatt fra kunngjøringsplikten. Dette er bra for mange, og jeg har lyst til her i denne sal å trekke fram eksempelvis orgelbyggerne i denne sammenheng.

Aller sist og aller viktigst for Kristelig Folkeparti: Vi er veldig glad for at en samlet næringskomité og i dag et samlet storting slår fast at det skal legges til rette for en stor og sterk sivil sektor i framtiden. Dette forutsetter at ideelle aktører som bidrar med velferdstjenester, sikres gode rammevilkår. En samlet komité er tydelig på at handlingsrommet som EØS-direktivet gir, skal utnyttes.

En samlet komité ønsker et eget kapittel i anskaffelsesloven og et eget kapittel i forskriften om helse- og sosialtjenester. Dette er viktig, fordi det understreker særtrekke- ne ved helse- og sosialtjenester, og fordi det her kan legges til rette for ideelle aktører. Dessverre er det bare et mindretall som ønsker at lovteksten også skal si at kontrakter skal kunne reserveres for ideelle aktører. Det er også et annet mindretall som slår fast at det er et mål at ideell sektors andel skal økes på sikt.

Det aller viktigste i dag er likevel dette: Stortinget sikrer et nasjonalt lovverk som skal legges til rette for at alt handlingsrom innenfor EØS-direktivet skal brukes for å reservere kontrakter for ideelle. Komiteen mener det er samfunnsmessig hensiktsmessig å videreføre reservasjonsadgang for ideelle på visse vilkår. Dette betyr at når en kommune eller en annen offentlig innkjøper trenger tjenester, kan innkjøperen velge mellom en rekke metoder: enten utlyse en åpen anbudsrunde, og da etterspørre spesielle kriterier og egenskaper, eller utlyse anbud reservert kun for ideelle aktører, eller ta kontakt med en aktør og inngå direkte avtale, eller, dersom innkjøperen og en ideell aktør begge ønsker det, bruke en samarbeidsmodell som praktiseres i EU-landene.

Så er det åpenbart ulike juridiske tolkninger av hvilke vilkår de ulike strategiene kan bruke. Det som er viktig i

dag, er at vi med dagens vedtak får et nasjonalt lovverk på plass som ikke på noen måte innskrenker handlingsrommet vi har.

Næringskomiteens konklusjoner gir et godt grunnlag for vekst for ideell sektor, og det er Kristelig Folkeparti svært glad for. Dette handler om hvilken samfunnsutvikling vi ønsker, og hvorvidt vi er villig til å bruke politiske virkemidler for å nå målene våre. I dag gjør Stortinget noen viktige vedtak i så måte. Stortinget gir mange og sterke føringer for forskriftsarbeidet og veien videre. Spesielt vil jeg nevne at forskriften etter komiteens mening bør åpne for at oppdragsgiveren kan inngå langvarige kontrakter dersom det er nødvendig på grunn av brukernes behov, kontraktens formål, investeringskostnader, eller det er andre relevante grunner.

Komiteen mener også det er viktig at oppdragsgiveren kan inngå løpende kontrakter med oppsigelsesadgang. Komiteens flertall mener kontrakter kan reserveres for ideelle organisasjoner dersom dette etter en konkret vurdering i det enkelte tilfellet bidrar til å realisere myndighetenes målsettinger innenfor helse- og sosialsektoren, av hensyn til fellesskapets beste og økonomisk effektivitet. Flertallet ber om at forskriften blir utformet slik at de ulike samarbeidsmodellene beskrives og tas i bruk i tråd med målsettingen om en sterk sivil sektor i tiden som kommer.

Dette er noen av føringene for det nye regelverket. Kristelig Folkeparti kommer til å følge godt med på det videre arbeidet, og jeg vil avslutningsvis understreke komiteens merknad om at en juridisk vurdering med henblikk på den svenske utredningen osv. skal skje parallelt med og i etterkant av forskriftsutformingen og implementeringen av det nye regelverket. Det betyr at vi forventer at Stortingets føringer for forskriftsarbeidet tas inn umiddelbart. Komiteen understreker også behovet for gode og detaljerte veiledere som beskriver handlingsrommet og de ulike mulige innkjøpsstrategiene på en måte som gir trygghet og fjerner dagens tvil om handlingsrom og muligheter.

Jeg tar med dette opp forslag som Kristelig Folkeparti er alene om og forslag som Kristelig Folkeparti har sammen med andre partier i innstillingen.

Presidenten: Representanten Line Henriette Hjemdal har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Geir Pollestad (Sp) [15:22:35] (komiteens leder): Jeg er glad for at den loven vi skal vedta i dag, har blitt en bedre lov enn den regjeringen leverte til Stortinget. For det vil jeg gi ros til saksordføreren, som har gjort en god jobb, og som har bidratt til at vi på mange punkter har en samlet innstilling.

Så kunne jeg ikke unngå å høre at representanten Trellevik også sendte noen rosende ord. Jeg er glad for at de blir skrevet ned, og jeg skal ta godt vare på dem.

Jeg vil også i all hovedsak slutte meg til innlegget som representanten Hjemdal holdt, som jeg synes gjorde rede for de ulike sakene på en god måte.

Det som har vært viktig her, er å finne balansepunktet mellom effektivitet og andre hensyn – som miljø, som lærlinger, som menneskerettigheter og som innovasjon. Jeg

mener at det balansepunktet som vi har funnet, er godt, og at det blir fulgt opp i forskrifter og veiledere til lov.

Det har vært mye snakk om ideell sektor i denne saken, og der er en litt tilbake til synspunkt på direktiver. Det er ikke opplagt at en skal støtte de tre direktivene. Samtidig ser vi at på det punktet som er viktigst, nemlig ideell sektor, ønsker ikke stortingsflertallet å bruke det handlingsrommet som ligger der. På samme måte mener jeg at regjeringen ikke fullt ut våger å utfordre handlingsrommet. Da er det sånn at når viljen i Stortinget til fullt ut å utnytte handlingsrommet ikke er til stede, kan en ikke isolert sett si at det er direktivet som er hovedproblemet. Da må det være sammensetningen av Stortinget.

Senterpartiet vil følge opp ideell sektor videre. Vi mener at det burde vært en adgang til å reservere kontrakter for ideell sektor. Vi registrerer at det ikke fikk flertall. Men det ligger et representantforslag i helsekomiteen, Dokument 8:85 S, der en vil gå nærmere inn på de sakene, og det vil bli behandlet i Stortinget senere. Det går et skille i synet på ideell sektor mellom Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre på den ene siden og de andre partiene. Jeg skulle ønske at Venstre hadde falt ned på motsatt side.

Et annet forhold som er verdt å ta opp, er at for norsk næringsliv er de offentlige innkjøpene svært viktige. Vi snakker om nærmere 500 mrd. kr, og det er viktig at både vi som privatpersoner og det offentlige velger å kjøpe norsk, og i hvert fall har konkurranser og innkjøpsordninger som gjør at norsk og lokalt næringsliv konkurrerer på like vilkår som andre. Derfor har vi understreket at særnorske miljøkrav ikke må gå ut over norsk næringslivs konkurransekraft. Derfor har vi tatt opp at vi må kunne splitte kontrakter. For å ta et konkret eksempel: På vei- og jernbaneutbyggingen er det ingen motsetning mellom å splitte opp kontrakter og å bygge ut større, sammenhengende prosjekter bestående av flere kontrakter. Der er det ingen motsetning, og det er forskjell for norsk næringsliv på om man er hovedentreprenør til det offentlige, eller om man er underleverandør og har en stor, utenlandsk entreprenør over seg som har kontrakten med staten. Det betyr noe.

Derfor mener vi også at det er viktig at en legger seg på et høyt nivå i terskelverdiene, og at en tar på alvor muligheten til å bruke såkalte underhåndsbud. Det viktigste er at en skal hente inn flere tilbud, og det er ikke sikkert at det er mest effektivt at alt skal ut på store nasjonale utlysninger.

Så vil jeg også besøke – eller visitere eller hva det kalles – representanten Trelleviks innlegg. Han gikk i en periode opp til de store høyder, og jeg bet meg særlig merke i angrepet på de særnorske avgiftene som vi andre på Stortinget visstnok skulle stå for. Da vil jeg bare understreke at Senterpartiet har ingenting med verken forslaget om f.eks. særnorsk flyseteavgift eller særnorsk poseavgift å gjøre. Så jeg tror at her bør representanten Trellevik i større grad bruke speil og i mindre grad kikkert når han leter etter utfordringer.

Jeg har også en kort kommentar til representanten Hjemdals innlegg. Det var utmerket, men jeg vil ta for meg det som jeg ikke støtter, nemlig at reglene i § 4 skal gjelde for de minste anskaffelsene. For det første tror jeg at når en barnehage skal kjøpe trehjuls sykler, vil det være i den

barnehagens interesse at en gjør en innsats for å finne den billigste og beste trehjuls sykkel. Det handler om at en har budsjett å forholde seg til, og de er ikke så romslige at det ikke betyr noe om det koster 500 kr eller 1 500 kr. Det andre poenget, som står i § 4 i lovforslaget, er at det skal sikres etterprøvnbarhet. Etterprøvnbarhet betyr jo at noen skal komme i ettertid og spørre om hvilke vurderinger en gjorde da en gjorde denne anskaffelsen. Da er det ikke godt nok å si at en «googlet» det. Da må en dokumentere det. Det skaper byråkrati, og det er bakgrunnen for at vi ikke støtter det forslaget. Men selvsagt legger en til grunn at alle offentlige innkjøp blir gjort på en måte som får ned prisen.

Med det vil jeg også ta opp forslag nr. 4, som Senterpartiet og SV står bak.

Presidenten: Da har representanten Geir Pollestad tatt opp det forslaget han refererte til.

Pål Farstad (V) [15:29:48]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren for den prosessen vi har hatt i komiteen i denne omfattende og særs viktige saken. Jeg vil gi honnør til Odd Omland for den jobben han og andre i komiteen har gått i bresjen for.

Næringslivet kjemper hver dag om å vinne offentlige kontrakter til en samlet verdi av nærmere 500 mrd. kr i året. Samfunnet forventer naturligvis at ressursene forvaltes best mulig, og at konkurransen om oppdragene er ryddig.

Venstre har i lang tid ment, og tidligere framført, at det er et betydelig potensial for forbedring av offentlige anskaffelser. Innkjøpspraksisen må bli bedre, og anskaffelsesregelverket må være enklere. I tillegg har vi vært opptatt av at offentlig sektor må ta ut det store innovasjonspotensialet som ligger i offentlige innkjøp, og bruke innkjøpspolitikken aktivt som virkemiddel i det grønne skiftet.

Det er derfor gledelig at med innstilling til ny lov om offentlige anskaffelser er vi langt på vei i ferd med å oppnå enklere, grønnere og mer innovative offentlige anskaffelser.

I denne prosessen har det vært viktig for Venstre å forenkle regelverket og redusere de administrative byrdene både for oppdragsgivere og for leverandører. Samtidig har vi vært opptatt av å ta tak i viktige samfunnsutfordringer, slik som arbeidet med å løse miljø- og klimautfordringer, kampen mot arbeidslivskriminalitet og ivaretagelse av internasjonale menneskerettigheter.

Det er en kjensgjerning at enkelte samfunnsutfordringer er så alvorlige at også anskaffelsesregelverket må tas i bruk for å bidra til en generell utvikling i ønsket retning. Det er nemlig ingen tvil om at det offentliges innkjøpsmakt kan bidra til å påvirke utviklingen av og etterspørselen etter klimavennlige løsninger.

Krevende kunder er viktige drivere av innovasjon. Å skape et hjemmemarked kan være et viktig bidrag for å utvikle miljøteknologiske spydspisser innen industri og næringsliv. Utvikling av gode løsninger her hjemme innenfor viktige næringsområder som energi, industri, transport

og skipsfart kan også utgjøre en stor forskjell for klima og miljø globalt.

Innstilling til ny lov om offentlige anskaffelser inneholder en svært viktig skjerping av miljøbestemmelsene. En enstemmig komité er av den oppfatning at ny § 5 er en klar innstramming sammenlignet med dagens formulering. Der man i henhold til dagens lovparagraf skal ta hensyn til miljømessige konsekvenser under planleggingen av en anskaffelse, skal man nå innrette anskaffelsespraksisen på en slik måte at den faktisk bidrar til å redusere miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger der det er relevant. Her ligger det altså en føring om at man i alle deler av anskaffelsesprosessen skal ivareta miljø- og klimahensyn. Jeg mener dette er en viktig presisering som bidrar til å tydeliggjøre oppdragsgivers miljøansvar.

I den sammenheng vil jeg også nevne at livsløpskostnader er et elementært verktøy for å gjennomføre gode anskaffelser. Dette gjelder særlig innenfor bygg- og anleggssektoren. Jeg er derfor glad for at Stortinget har stilt seg bak kravet om at det skal tas hensyn til livsløpskostnader i offentlige anskaffelser – at det ligger i saken.

Innovasjon er viktig for økonomisk vekst og helt sentralt for å løse krevende samfunnsoppgaver, som overgangen til lavutslippssamfunnet. Jeg mener samfunnet trenger grønne innovasjoner, ikke bare repetisjon av tidligere innkjøp. Jeg ser næringslivet som en viktig samarbeidspartner for å realisere ambisjonen om en mer innovativ offentlig sektor, samtidig som offentlig sektor også kan være en viktig pådriver for mer innovasjon i næringslivet.

Derfor er jeg godt fornøyd med at Venstre har kunnet bidra sterkt til at innovasjon skal inn i loven. Det betyr at offentlige kontrakter nå må gjennomføres på en måte som fremmer dette hensynet. Størrelsen på det offentlige markedet gjør det nødvendig å utnytte innovasjonskraften som ligger her, og jeg mener det er avgjørende at offentlige anskaffelser i større grad skal bidra til innovasjon og innovative løsninger.

Innovative anskaffelser leder imidlertid til høyere risiko fordi partene ikke kan ha full kontroll på prosess eller resultat, slik man i større grad har når oppdragsgiver kjøper hylleware eller bestiller det samme som sist. Risiko er et resultat av sannsynlighet og konsekvens, og selv om oppdragsgiver og leverandør i fellesskap kan minimere sannsynligheten for at noe går galt, vil det ofte være en resterende risiko. Av den grunn er jeg tilfreds med at det er flertall for at regjeringen skal utrede en risikoordning for offentlige anskaffelser, som kan senke terskelen for å tenke nytt i offentlig sektor. Det er meget viktig.

Etter gjeldende regelverk er det slik at innkjøperen må bestemme seg for hvilken prosedyre som skal følges, før konkurransen utlyses. På den måten vet tilbydere om det skal gjennomføres forhandlinger eller ikke, når tilbudet skrives. I den foreslåtte nye prosedyren trenger imidlertid ikke innkjøper bestemme seg for dette før etter at tilbudene er levert. Leverandører skal dermed levere tilbud som de er forpliktet til å holde, uten å vite om innkjøper legger tilbudet til grunn for valg av leverandør, slik tilbudet er levert, eller om innkjøper skal forhandle med én eller flere tilbydere.

Jeg er bekymret for at det kan føre til at mange aktører ikke vil gi tilbud, at aktører som driver useriøst, vil få et stort konkurransefortrinn, og at rommet for innovasjon i forbindelse med offentlige anskaffelser vil bli vesentlig mindre enn tenkt. Jeg vil derfor minne om at en enstemmig komité mener at oppdragsgiver i kunngjøringsteksten bør angi hvorvidt denne har til hensikt å forhandle eller ikke. Venstre forventer at dette følges opp i forskrift, slik at vi unngår en unødvendig uforutsigbarhet for tilbyderne, en usikkerhet som i verste fall er så stor at en risikerer å rive ned tilliten til konkurransen om oppdraget.

I dagens regelverk er det anledning til å reservere kontrakter til ideelle aktører innenfor hele helse- og sosialområdet. Som følge av et nytt EØS-regelverk med krav til likebehandling av ulike leverandørgrupper har det vært tvil om denne unntaksregelen er mulig å videreføre. I den nye loven videreføres derfor denne reserveringsmuligheten kun for et begrenset antall kontraktstyper, noe som i praksis betyr at på de områdene der de ideelle er skjermet i dag, vil de fortsatt være skjermet.

Jeg er glad for at vi har funnet en god løsning for de ideelle. De ideelle har stor betydning som leverandører av helse- og sosialtjenester i Norge. De har særlige fortrinn og spesielle egenskaper som er verdifulle for samfunnet, samtidig som de har andre vilkår enn store kommersielle og offentlige aktører. Dette er verdier det er viktig å ivareta, samtidig som Venstre mener at det er viktig å gjøre en ny vurdering av regelverket når pensjonsspørsmålet i ideell sektor er løst.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [15:39:10]: Eg vil stille meg i rekkja av representantar i komiteen som takkar saksordførar Odd Omland for ein utmerkt jobb. Han har lost komiteen gjennom ei krevjande sak og ei krevjande tid på ein veldig fin måte. Og takk til komiteen, ein ny komité for mitt vedkommande, det er ein komité som er veldig konstruktiv og fin å jobbe med, trass i til dels stor usemje.

Lov om offentlege anskaffingar er ei veldig omfangsrik lov, som må ta veldig mange ulike omsyn. På den eine sida er ho eit verktøy som kan bidra til å oppnå viktige mål i samfunnet. Ho kan bidra til eit grønar og meir mangfaldig næringsliv. Ho kan bidra til eit meir innovativt og forskingsbasert næringsliv. Og ho kan bidra til å auke kompetansen og fagopplæringa, seriositeten, menneskerettane osv. i næringslivet. Dette er også omsyn vi søker å ta inn i lov om offentlege anskaffingar.

Ettersom lovas omfang er på over 500 mrd. kr, kan det vere eit svært effektivt verktøy for Noreg.

Samtidig må vi heller ikkje vere overmodige, slik at vi frå Stortinget lagar så rigide reglar – som krev så mykje tid og kan føre til heft, søksmål og konflikt – at heile ideen med regelverket blir undergrave.

Eg vil vise til mitt innlegg i den førre saka, om innføringa av EØS-direktiva for innkjøp, som SV går imot nettopp av desse grunnane. Vi fryktar at implementeringa av desse direktiva også kan bety byrjinga på slutten for ideell sektor – og det vil vere svært uklokt. Men vi har aldri sagt at det vil utradere. Vi har aldri sagt, verken Senterpartiet eller SV, nokon plass, så vidt eg kan sjå, at dette vil utra-

dere ideell sektor. Til det er usikkerheita altfor stor. Eg vil be representanten Trellevik kome med eit konkret eksempel der det blir sagt frå Senterpartiet og SV at dette vil utradere ideell sektor – at einkvan i SV eller Senterpartiet har sagt det. Vårt poeng har heile tida vore at det er stor usikkerheit, og det er den usikkerheita som gjer at SV ikkje ønskjer å implementere regelverket, i tillegg til omfanget av auka kostnader, at det vil gå treigare, og at det vil føre til meir konflikt.

Når eit stort fleirtal i Stortinget går inn for å implementere dette regelverket, blir rolla for slike som oss i SV å sørge for at Noreg i alle fall brukar alt det som reimer og lær tillèt for å tøyse regelverket slik at det ikkje får veldig negative konsekvensar for bl.a. ideell sektor.

Vi meiner at det finst nokre moglegheter her, og vi har også i saksframlegget saman med dei andre vist til ulike EU-domstolsdommar som peikar i den retninga. Vi forstår ikkje kvifor det skal vere vanskeleg for resten av komiteen å danne fleirtal og utfordre regelverket på dette området.

Dessverre er det eit mindretal i komiteen som ønskjer å reservere anbod for ideelle aktørar. Det burde vere enkelt, meiner eg og resten av mindretalet i komiteen, å utfordre regelverket på dette området.

Norske industribedrifter møter i fleire samanhengar det som blir kalla særnorske miljøkrav. Dette er krav som vi er stolte av å ha her i Noreg. Det gjer at bedriftene er blant dei mest energi- og miljøeffektive i verda. Det gjer at dei er dei mest høgteknologiske og mest avanserte industriproduzentane i verda. Men det påfører samtidig industrien ekstra kostnader og svekt konkurransekraft som resultat.

Da er det eit paradoks at vi i Noreg ikkje har tilsvarende miljøkrav når det offentlege skal kjøpe inn industriprodukt. Det fører til at armeringsjern blir kjøpt frå Kina i staden for frå Mo i Rana, fordi det er billigare. Men som vi veit, er industrien i Kina mykje skitnare. Det fører til at norske offentlege bruer, vegar og kulturhus delvis blir bygde med materiale som er importert frå lavkostland med heilt andre miljøstandardar for industriproduksjon.

Med dagens innkjøpsregelverk får dermed dei delane av den globale industrien som ikkje er pålagde strenge miljøkrav, som forureinar miljøet og bidreg svært negativt i klimakampen, ein konkurransefordel av norske myndigheter. Og ikkje nok med det: Vi undergrev dermed aktivt den industrien vi sjølve ønskjer å byggje opp. Forstå det den som vil.

Miljøkrav ved produksjon og miljøkrav til produkt og ferdigvarer, som f.eks. møblar, tekstilar, sement og stål: Kvifor kan ikkje lov om offentlege anskaffingar ha dei same krava til innkjøp?

Eg er overraska over at regjeringa, som ofte seier dei er opptatt av rammekrava i industrien, på den eine sida støttar særnorske miljøkrav og i dag ikkje vil bli med på at det skal vere ein del av innkjøpspolitikken. Er billige produkt og lav pris så viktig at ein gløymer både miljøet og norsk industri? Er billige produkt og lav pris så viktig at ein ofrar norske arbeidsplassar? I ein situasjon med auka arbeidsløyse er dette svært merkeleg.

I dag har vi ei rekkje ordningar i det offentlege der private aktørar kan søkje om risikoavlastning når dei skal satse

på noko nytt. Vi har Enova, Innovasjon Noreg, Forskringsrådet, såkornfond osv. – ordningar som gir risikoavlastning til private aktørar når dei skal gå nye vegar. Det er bra. SV støttar alle desse ordningane heilhjarta. Det er veldig viktig at det offentlege tilbyr risikoavlastning i situasjonar der Noreg treng å gå nye vegar.

Dei sama ordningane har ikkje offentlege aktørar. Og det burde vere eit lite tankekors. Det fører til at offentlege aktørar vegrar seg og tør ikkje ta i bruk ny teknologi, nye løysingar og idear, fordi det inneber for stor risiko. Det fører til, som representanten frå Venstre så godt sa det, at ein tar i bruk gårldagens løysing i staden for framtidens fordi det er mindre risiko knytt til det.

Vi er derfor glade for at eit fleirtal i komiteen er einig om at det bør utgreiast nøye korleis eit slikt system for det offentlege kunne sett ut. Ein offentlig sektor som tør å satse nytt, vil føre til høgare effektivitet og betre tenester, slik representanten Bjørnstad var så opptatt av i sitt innlegg.

Lat meg berre ta eit eksempel innanfor helseområdet: Her har vi alle forhold som skal til for å kunne skape fantastiske e-helsetenester for landets befolkning. Vi har i tillegg eit veldig sterkt teknologimiljø som kan utvikle seg på grunn av dette, og vi har svært kompetente eldre menneske – Noreg har visst nok dei mest datakompetente pensjonistane i heile verda. Alt skulle liggje til rette for at ein kunne skape fantastisk innovasjon i det offentlege gjennom dette. Men kanskje noko av svaret på kvifor det ikkje skjer, kvifor kommunane ikkje er så framoverlente, kvifor det tar så lang tid i Noreg, er at vi ikkje har den typen risikoavlastningssystem.

Eg er glad for fleirtalet, og eg håpar at dette er noko som blir omfanna av regjeringa, sjølv om dei ikkje er med på forslaget.

Til slutt: Det er svært viktig at anskaffingsdirektivet sørger for eit minimum av seriøsitet og verdigheit i arbeidslivet. Vi kan ikkje ha eit anskaffingsregelverk som passivt tillèt sosial dumping, useriøsitet, korrupsjon og kriminalitet. Det er grunnen til at SV går inn for bl.a. krav om innsyn og oversikt over underleverandørar. Som det kom fram i høyringa, er dette også noko svært mange aktørar på golvet er einig i for å bidra til ein tilstand i arbeidslivet vi alle kan vedkjenne oss.

Eg tar med dette opp SVs forslag i saka.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Monica Mæland [15:48:36]: Stortinget skal i dag ta stilling til regjeringens forslag til en ny lov om offentlige anskaffelser. Loven og tilhørende forskrifter regulerer den framgangsmåten det offentlige skal følge når de kjøper varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider.

I 2014 utgjorde det samlede offentlige innkjøpet av varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider om lag 460 mrd. kr. Store deler av disse innkjøpene er regulert av anskaffelsesloven.

Hovedformålet med loven er å sikre effektiv bruk av samfunnets ressurser når det offentlige gjennomfører sine

innkjøp. Når vi nå skal diskutere hvordan anskaffelsesregelverket skal utformes, og ikke minst hvilke andre samfunnshensyn regelverket skal fylles med, mener jeg det er et viktig perspektiv å ha med seg. De grunnleggende prinsippene som er nedfelt i lovforslaget, skal bidra til å nå målet om god og effektiv ressursbruk. Oppdragsgiverne skal opptre i samsvar med prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvnbarhet og forholdsmessighet. Prosedyrereguleringen i forskriftene bygger på disse prinsippene.

De senere årene har det vært en økende kritikk av at anskaffelsesregelverket er for detaljert, komplisert og formalistisk, og at oppdragsgivere er blitt mer opptatt av å unngå feil enn av å gjøre gode innkjøp. Undersøkelser viser dessuten at Norge er blant de landene i Europa som har høyest kostnader knyttet til sine anskaffelser. Regjeringen har derfor hatt som hovedmål å forenkle regelverket. Det har vært behov for en kritisk gjennomgang for å vurdere hvilke regler det er nødvendig å videreføre, og hvilke vi kan være foruten eller forenkle.

EU har også vedtatt tre nye anskaffelsesdirektiver som skal bidra til å øke fleksibiliteten i regelverket, redusere de administrative byrdene og avklare rettsspørsmål. Samtidig har Forenklingsutvalget foreslått en rekke viktige forenklinger i den særnasjonale delen av regelverket, og jeg støtter store deler av deres forslag.

Det offentlige er en stor aktør med mye markedsrett, og selv om det er et mål å få mest mulig valuta for pengene, er det også andre verdier det offentlige skal ivareta. Leverandører som presser prisene gjennom lovbrudd, uforsvarlige arbeidsforhold eller lite bærekraftige løsninger, bør ikke vinne konkurransen om offentlige kontrakter på bekostning av seriøse leverandører med framtidrettede løsninger. Derfor har regjeringen foreslått å innføre nye regler, som pålegger de offentlige oppdragsgiverne å sikre at ulike samfunnshensyn ivaretas på en god måte i anskaffelsesprosessene.

Oppdragsgiverne skal innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremmer klimavennlige løsninger der dette er relevant. I praksis betyr dette at vi inviterer norske bedrifter til å komme opp med smarte, grønne løsninger i møte med offentlige anbud.

Oppdragsgiverne skal også ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter der det er en risiko for brudd på slike rettigheter.

Kriminalitet i arbeidslivet er en økende utfordring, og bedrifter som systematisk driver i strid med lover og regler, ødelegger for næringslivet. Regjeringen vil derfor at oppdragsgiverne stiller krav til lønns- og arbeidsvilkår og ikke minst til begrensninger i antallet ledd i leverandørkjeden.

Arbeidet med å få flere til å fullføre og bestå videregående opplæring er viktig, og vi ser at for mange elever står uten lærlingplass. Samtidig ser vi et økende behov for den kompetansen yrkesfagene representerer. Vi trenger flere dyktige fagarbeidere, og da er det også vår oppgave å gjøre det vi kan for å sørge for at de får en lærlingplass, kommer seg ut i en bedrift og får den nødvendige kompetansen. For regjeringen har det derfor vært et viktig poeng

å styrke kravet til lærlinger i den nye loven. Nå holder det ikke lenger at bedriften er tilknyttet lærlingordningen, vi stiller nå krav om at det skal være lærlinger knyttet til de konkrete kontraktene.

Det er et viktig mål at den nye loven skal være håndterbar for små oppdragsgivere med begrensede administrative ressurser. Større fleksibilitet og mindre administrative byrder for både oppdragsgiver og leverandører vil komme alle til gode, og særlig små og mellomstore bedrifter. Elektronisk egenerklæring som gjør at leverandører slipper å sende inn masse dokumentasjon med mindre de får oppdraget, og oppdeling av kontrakter er et eksempel på dette.

Det er liten tvil om at det er et spenningsforhold mellom hensynet til forenkling og andre viktige samfunnshensyn. Derfor er det avgjørende å prioritere godt, og det mener jeg vi har gjort. Norsk næringsliv er inne i en periode med omstilling, og vi må skape nye arbeidsplasser i både eksisterende og nye bedrifter.

Offentlige anskaffelser utgjør altså rundt 460 mrd. kr årlig. Om vi øker innovasjonsgraden med en liten andel av dette, vil det ha stor betydning for vekst i innovative leverandørbedrifter.

Innovasjon i offentlige anskaffelser handler om å få offentlige oppdragsgivere til i første omgang å legge vekt på behovene i dialog med markedet, slik at det blir opp til bedriftene å komme opp med nye løsninger. Vi har mange gode eksempler på hvordan dette kan gjøres, men det er potensial for mer.

Den nye loven skal gi større adgang til å forhandle, og det innføres en helt ny kontraktstype, innovasjonspartner-skap, som skal fremme innovasjon.

Regjeringen mener ideelle leverandører av helse- og sosialtjenester kjennetegnes av stor kompetanse og engasjement for tjenestene de tilbyr. De har en lang og stolt historie i å tilby – og ikke minst har de ofte startet opp – viktige velferdstjenester.

Regjeringen er opptatt av mangfold og kvalitet i velferdstjenestene. Derfor er vi særlig opptatt av samarbeidet med ideelle organisasjoner som leverer helse- og sosialtjenester. Vi har videreført og videreutviklet samarbeidsavtalen med ideell sektor om leveranser av helse- og sosialtjenester, og med KS som part i avtalen. Vi har utarbeidet en tiltaksplan som skal bedre rammevilkårene for ideelle. Regjeringen har også satt ned et utvalg som vurderer statlig kompensasjon til ideelle for deres kostnader knyttet til offentlig tjenestepensjonsordning.

Fra regjeringens side er vi opptatt av at vi gjennom enklere og mer fleksible regler sørger for gode vilkår for de ideelle. Den nye forskriften om offentlige anskaffelser vil inneholde et eget kapittel om helse- og sosialtjenester. Her vil vi klargjøre mulighetene for lange eller løpende kontrakter og gjøre rede for at man ved gjennomføringen av konkurransen kan legge vekt på forhold ved tjenesten som er spesielt viktige for brukerne, som kvalitet, brukermedvirkning og kontinuitet. Disse elementene er ideelle virksomheter tradisjonelt veldig gode på.

I tillegg ønsker regjeringen fullt ut å utnytte det handlingsrommet som finnes innenfor EØS-reguleringen, til å

legge til rette for at ideelle organisasjoner kan fortsette å tilby helse- og sosialtjenester. Næringskomiteen har bedt regjeringen innhente en ekstern juridisk utredning av handlingsrommet for å ivareta ideelle aktører innenfor helse- og sosialområdet, herunder ulike samarbeidsformer.

Regjeringen vil på den bakgrunn vurdere handlingsrommet for å reservere konkurranser om kontrakter om helse- og sosialtjenester for ideelle, og muligheten for ulike former for samarbeid med ideelle, som utvidet egenregi, innenfor EØS-rettens rammer. Regjeringen vil samtidig benytte de mulighetene vi har til å påvirke rettsutviklingen i EU på dette feltet.

Sist, men ikke minst har regjeringen vært opptatt av å styrke håndhevelsen av ulovlige direkte anskaffelser fordi erfaringer viser at denne ikke fungerer tilstrekkelig effektivt. Regjeringen har derfor foreslått å gjeninnføre klagenemnda for offentlige anskaffelser sin kompetanse til å ilegge overtredelsesgebyr ved ulovlige direkte anskaffelser.

Næringskomiteen har foreslått enkelte justeringer i lovteksten. Dette er i all hovedsak presiseringer som er i samsvar med regjeringens politikk, og som var tenkt regulert på tilsvarende måte i forskriftene.

Jeg ser nå fram til å få på plass en ny og modernisert anskaffelseslov. Den betyr mye for det offentlige, men den betyr også mye for det private næringslivet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Omland (A) [15:57:14]: Det er bred enighet om at offentlig sektor gjennom sine innkjøp kan være en viktig pådriver for innovasjon i næringslivet, noe også statsråden understreket i sitt innlegg. Et flertall i komiteen ber nå om en utredning av en ordning med en risikoavlastning. Det er noe som næringslivet etterspør, og NHO har foreslått en prøveordning rettet spesielt mot utfordringer innen helse og omsorg eller klima.

Er statsråden enig med representanten Trellevik, som i sitt innlegg uttrykte at en risikoordning som den NHO og flertallet i komiteen ber om, nærmest vil være å oppfordre offentlig sektor til å skusle bort penger på drømmeslott og gjøre innovative innkjøp der skattebetalernes penger sløses bort?

Statsråd Monica Mæland [15:58:12]: Først: Jeg mener at regjeringen nå går mye lenger med det nye regelverket enn det vi har per i dag, i å få innovative anskaffelser, nettopp fordi en dialog mellom den som kjøper, og den som leverer, vil kunne bidra til innovasjon, bl.a. Så kommer det jo helt an på hvordan man legger opp en slik ordning, og derfor er jeg glad for at flertallet ber om en utredning av dette.

Det er slik at vi har ordninger i dag. Vi har et nasjonalt leverandørutviklingsprosjekt, som denne regjeringen faktisk har – med forbehold – tredoblet, tror jeg, siden vi kom i regjering, fordi vi mener at det er viktig å bidra gjennom samarbeid. Dette er et samarbeid mellom NHO, KS og Difi for å utvikle gode prosjekter, og det ser vi gode resultater av. Det er én ordning. I revidert, som skal vedtas neste

uke, ligger det inne 65 mill. kr i en incentivordning til fylkene når de skal innhente tilbud på ferger, for å få fram miljøteknologiordninger.

Så det fins ordninger som det er mulig å innrette, men det generelt å legge inn en risikoavlastning eller generelt pålegge staten å betale for feil f.eks. i kommunene, tror jeg kan bli veldig krevende.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [15:59:37]: Det er godt å høre at statsråden og regjeringen vil legge til rette for ideell sektor, og som statsråden selv sa, bruke handlingsrommet som ligger innenfor EØS. Ja, de ideelle har stor kompetanse, de har drevet lenge, de er med på å gi mangfold til brukerne, og de er med på å gi kvalitative tjenester.

Stortinget vil senere i dag vedta en egen lovparagraf. Så blir det en forskrift som statsråden og regjeringen skal utarbeide om helse- og sosialtjenester. Men komiteen er også opptatt av at det er behov for gode og detaljerte veiledere som beskriver handlingsrommet og de ulike innkjøpsstrategiene. Jeg tror nok jeg vil si at det er hastverk også med dette for å få den tryggheten som dette området nå trenger. Når vil statsråden kunne si at veilederne er på plass?

Statsråd Monica Mæland [16:00:45]: For det første har jeg lyst til å si at jeg opplever at vi er felles, alle i denne sal, om ønsket om å kunne ha fortsatt den reservasjonen som vi i dag har for de ideelle og de ideelles plass innenfor dette feltet. Det er også min oppfatning at hvis tidligere regjeringer hadde gjort jobben sin, hadde vi kanskje unngått å stå i den situasjonen vi er i nå, for når man kom på at dette var noe man var opptatt av, var faktisk toget i EU gått. Det beklager jeg.

Men når vi nå er i den situasjonen, må vi forholde oss til det handlingsrommet vi har. Vi blir nå bedt om å innhente en ny ekstern juridisk utredning av det. Det skal vi gjøre så fort vi kan, og så må vi veilede på bakgrunn av det. Vi må altså gi råd og veiledning basert på det vi mener er juridisk riktig. Dette er ikke politikk, det er jus, og vi må forholde oss til det av hensyn til de ideelle, og ikke minst av hensyn til alle dem som skal forholde seg til dette regelverket. Så dette skal vi gjøre så fort vi kan. Dette regelverket må vi få på plass, og vi må få det ut i systemene til dem som bruker det.

Ingrid Heggø (A) [16:02:07]: Eg vil starta med å referera frå ei pressemelding, den 13. mai, frå næringsministeren:

«Vi hører stadig eksempler på at det blir stilt få eller dårlige miljøkrav i offentlige kontrakter, og at seriøse leverandører med miljøvennlige produkter blir forbigått av konkurrenter med mindre miljøvennlige produkter. Slik kan vi ikke ha det, sier næringsminister Monica Mæland.»

Spørsmålet mitt er veldig enkelt og greit: Kva tiltak vil ministeren koma med for å sikra at seriøse leverandører med miljøvennlige produkt ikkje vert forbigått?

Statsråd Monica Mæland [16:02:47]: Jeg er glad for at denne regjeringen nå gjør miljø til et skal-krav i loven.

Innkjøpere skal altså sette miljøkrav i sine innkjøp, og så skal KOFA faktisk kunne vurdere om de har forholdt seg til de reglene som er. Vi innfører et skal-krav knyttet til dette, som alle innkjøpere må forholde seg til – og vi opplever at innkjøperne etter beste evne forsøker å forholde seg til regelverket – og så gjeninnfører vi KOFAs anledning til å gi overtredelsesgebyr hvis det er brudd på reglene. Det er viktig å ha som en preventiv effekt.

Geir Pollestad (Sp) [16:03:43]: Mange, f.eks. kommuner, er opptatt av å bruke lokalt næringsliv. Komiteen har omtalt dette med «underhåndsbud». Mitt spørsmål til statsråden er: I en situasjon der en kommune skal føre opp et bygg, kanskje koster det 3, 4, 5 mill. kr, og spør fire lokale entreprenører om å levere inn tilbud – mener da statsråden at hensynet til konkurransen er ivaretatt, og at dette kan være en god måte å løse det på, framfor å ha en nasjonal kunngjøringsplikt?

Statsråd Monica Mæland [16:04:21]: Jeg er for mest mulig konkurranse, og det er en grunn til at vi har kunngjøringsplikt. Det er nettopp for å bidra til konkurranse på likest mulig vilkår. Så jeg oppfordrer til – og jeg har stor tilitt til – at kommunene eller andre innkjøpere forholder seg til de reglene som gjelder, og kunngjør når det blir krav om det.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [16:04:56]: Eg beit meg merke i det ministeren sa om miljøkrav, industri og reglar for offentlege innkjøp. Eg synest det i utgangspunktet var veldig trist at regjeringsspartia ikkje kunne vere med på å vere offensive på dette området, sånn at miljøkrava blir spegla i innkjøpsreglementet. Men viss resultatet uansett blir det same, er jo denne representanten glad. Eg har besøkt Celsa i Mo i Rana, ein av verdas fremste innanfor armeringsjern, på både miljø, pris, teknologi osv. Dei taper stort på at norske aktørar kjøper armeringsjern i Kina.

Kan ministeren garantere at dette er siste gongen offentlege aktørar kjøper armeringsjern frå Kina?

Statsråd Monica Mæland [16:05:53]: På vegne av alle innkjøpere i dette landet tror jeg ikke jeg skal garantere noe annet enn å oppfordre til at man følger loven Stortinget nå vedtar, hvor det skal tas miljøhensyn. Dette med å speile norske miljøkrav og motivet for det er selvfølgelig godt, men det er ganske vanskelig å tenke seg at det skulle medføre et forenklet regelverk. Det vil jo forutsette at alle innkjøpere i Norge kjenner alle lover og regler, alle avgifter som gjelder for kjøpet de skal gjøre. Dette kan være veldig, veldig krevende, og derfor tror jeg det vi lander på her, å stille miljøkrav som en del av innkjøpet som skal vurderes, er riktig og viktig.

Hans Olav Syversen (KrF) [16:06:50]: I sitt svar til representanten Hjemdal hadde statsråden en uttalelse om at dette er juss, det er ikke politikk. Her er vi kanskje ved noe av kjernen i utfordringen når det gjelder situasjonen for de ideelle. Hvor politikken slutter og hvor jussen begynner, tror jeg det er et visst handlingsrom i. Det har vært

interessant også å se hvordan den svenske statsråden som har ansvar for noe av det samme feltet, synes å se et stort handlingsrom på dette feltet.

Jeg opplevde at statsråden var ganske klar på at man ønsket å bruke handlingsrommet overfor ideell sektor. Jeg vil bare ha en klar bekreftelse på at når man ser innstillingen i dag, hvor flertallet i Stortinget også ønsker det, vil man bruke også det politiske handlingsrommet for å komme så langt som mulig i å gi ideell sektor gode rammevilkår.

Statsråd Monica Mæland [16:08:01]: Da vi tiltrådte i regjering, var det første vi gjorde, å reise til Brussel for å forsøke å beholde reservasjonsretten. Det toget var altså gått, den jobben var ikke gjort godt nok av dem som satt før oss. Det andre vi gjorde, var å innhente en ekstern, juridisk betenkning for å finne ut av nettopp hvor handlingsrommet er. Det er den jobben jeg oppfatter at den svenske ministeren nå gjør. Vi gjorde den for en tid tilbake.

Så oppfatter jeg også nå at Stortinget ber oss innhente enda en vurdering. Det skal vi gjøre. Når noen ber meg bekrefte at vi vil bruke handlingsrommet, er svaret på det: Ja, det vil vi innenfor det EØS-retten tillater. Vi vil ikke gjøre noen en tjeneste hvis vi utfordrer jussen. Det vil ikke være bra for Norge, det vil ikke være bra for de ideelle, men mest komplisert blir det for alle innkjøperne som skal få et regelverk vi sier utfordrer den retten. Men vi skal gjøre det vi kan for å finne best mulig rammebetingelser for de ideelle.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ingrid Heggø (A) [16:09:25]: Aller fyrst vil eg slutta meg til rosen som saksordføraren har fått for svært godt og grundig arbeid. Det er vel fortent.

Det offentlege kjøper varer og tenester for om lag 460 mrd. kr årleg. Då seier det seg sjølv at det offentlege er ein stor og viktig kunde for norsk næringsliv. Komiteen landa på at innkjøpa ikkje berre skal vera effektive, men også samfunnsstenlege. No vert dette teke inn i lovas formålsparagraf, for å understreka at innkjøparane også skal vareta viktige samfunnsbehov. Innstillinga balanserer også omsynet til forenkling og viktige samfunnsomsyn, som f.eks. innovasjon, konkurranse og miljø.

Det vert òg lovfesta ei ny miljøføresegn som skal bidra til å styrkja klima- og miljøomsyna i offentlege innkjøp. Noreg har særnorske, strenge miljøkrav, og det er nettopp difor industrien vår ligg i fremste rekkje når det gjeld teknologiutvikling, omstilling og miljøvennlege løysingar. Løysinga ligg ikkje i å ta bort desse særkrava. Difor er eg glad for at fleirtalet i komiteen – Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti, Venstre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti – understrekar i innstillinga at der norske bedrifter er pålagde særskilte miljøkrav, bør dette òg takast omsyn til i miljøkrava som vert stilte av det offentlege når dei skal kjøpa varer eller tenester – dette for å hindra at våre verksemdar vert utkonkurrerte av leverandørar som kan-

skje er billigare, men som ikkje har same miljøprofil. Dette er noko som spesielt norsk industri har vore oppteken av, og som fleirtalet i Stortinget støttar. Eit eksempel her er innkjøp av kumlokk til E134 – frå Kina i staden for frå Ulefoss. Det er ikkje mykje miljøvennleg.

Forholdet til ideell sektor er viktig for Arbeidarpartiet. Den usikkerheita lovforslaget til regjeringa skapte kring vilkåra til dei ideelle, er no parkert. Då framlegget frå regjeringa kom, sende NHO Service ut eit medlemsbrev der dei jubla over at dei ideelle heretter måtte konkurrera på like vilkår med kommersielle aktørar innan helse og omsorg. Dette har Stortinget endra på. Ein samla komité slår fast at handlingsrommet i EØS-regelverket skal utnyttast på dette feltet.

Eit viktig grep for å forenkla er at regjeringa skal auke den nasjonale terskelverdien på 500 000 kr, slik at færre kontraktar kjem inn under prosedyrereglar. Det er også viktig at Noreg fylgjer EU og vil leggja til rette for oppsplitting av kontraktar, slik at små og mellomstore bedrifter skal kunna konkurrera også om store prosjekt.

Som avslutning vil eg trekkja fram at det er særleg viktig at forsvarsinnkjøp framleis skal kunna verta haldne utanfor lova.

Ruth Grung (A) [16:12:32]: Jeg vil slutte meg til dem som berømmer det gode arbeidet i komiteen, for det handlingsrommet man nå ser muligheten for å ta i bruk, betyr veldig mye for utviklingen av tjenestetilbudet i kommunene. Som helsepolitiker i tre år har vi blitt nedrent av både ideelle organisasjoner og kommuner som har vært bekymret for den manglende forutsigbarheten og den usikkerheten som det har skapt.

Oslo kommune hadde et stort oppslag i Aftenposten ganske nylig. I Bergen kommune har de hatt lange tradisjoner for samarbeid med de ideelle, spesielt innenfor sykehjem. En rask oversikt viser at 13 av de 37 sykehjemmene er drevet av ideelle, og det har de gjort i veldig mange år. Bergen kommune har en klar filosofi, et politisk ønske om og vilje til ikke å kommersialisere. De to sykehjemmene som har vært kommersielle, vil kommunen tilbakeføre til kommunal drift.

Dette har betydd et mangfold. Når det ikke er anbud, betyr det at man kan dele på kunnskap og utveksle hvordan man skal videreutvikle. Sterk ledelse i kommunen har også bidratt til at man har hatt vilje til å videreutvikle sykehjemmene, og innbyggerne og brukerne er godt fornøyd med de sykehjemmene de har. Hvis kommunen skulle overtatt disse 13 sykehjemmene, hadde de ikke hatt økonomiske muskler til å overta bygningsmassen som disse 13 sykehjemmene består av. Det ville betydd stor usikkerhet, ikke minst for de eldre, men også for alle pårørende og ansatte som er knyttet til denne store delen av virksomheten. Dette gjelder for veldig mange kommuner.

Det er store forventninger til det arbeidet som nå skal settes i gang for å realisere den sterke viljen fra komiteen, til å bruke det handlingsrommet som finnes innenfor gjeldende regelverk.

Det andre jeg vil framheve som veldig positivt, er innovasjon. Jeg har jobbet mye med å prøve å se på muligheten

for det innenfor gjeldende tenking og regelverk, og det er treg materie. Elfergen fikk man på plass med statlig virksomhet – med Lavik–Oppedal. Så prøvde vi tilsvarende med fylkeskommunen, om de kunne være like stor pådriver – 17 forskjellige fergeleier har de ansvar for i Hordaland. Det er veldig tung materie å klare å snu holdningene, så der har myndighetene en stor jobb med å løfte kompetansen, både innenfor det private området – og ikke minst – det offentlige. Her har vi utrolig mye å hente. Vi ser behovene: samarbeid med brukerne, samarbeid med forskningsmiljøet og samarbeid med private for å videreutvikle tilbudet. Det er et utrolig viktig felt. Det er kanskje det området jeg har størst forventninger til at det kan skje noe, og jeg ser jeg fram til at forskriftene kommer på plass.

Tove Karoline Knutsen (A) [16:15:52]: Det er noen som av og til får en beskrivelse som dette: Han visste prisen på alt, men kjente ikke verdien av noe. Det er ikke en spesielt flatterende beskrivelse. Vi kjenner at vi kanskje ikke har lyst til å være en slik person.

Jeg vil snakke om de ideelle tjenesteyternes viktige og verdifulle oppgave innen helse, pleie og omsorg. Ideell sektor representerer en hel kultur i vårt samfunn, en lang historie bygd på solidaritet og ansvar for medmennesker. Ideelle aktører var der da velferdsstaten ikke var bygd. Kanskje kan vi si at ideell sektor representerer det vi liker å framheve som det beste i vårt samfunn. Ideelle aktører leverer tjenester innen helse- og omsorgssektoren på vegne av fellesskapet, og de driver nonprofit, dvs. at eventuelt overskudd føres tilbake til utvikling av basistjenestene.

I ideell sektor er det ingen private investorer som tar ut profitt til egen berikelse, og det er heller ingen skjulte overføringer gjennom interne transaksjoner. Ansatte har lønn og pensjon i tråd med offentlige standarder. I tillegg leverer de ideelle aktørene tjenester av høy kvalitet, og skårer ofte svært høyt både på brukertilfredshet og målt med objektive kriterier.

Vi som ønsker at ideelle fortsatt skal ha en plass som tjenesteleverandører innen helse- og omsorgsfeltet, har lenge sett med bekymring på at private, kommersielle tilbydere mer og mer utkonkurrerer ideelle aktører. Andelen av ideelle velferdsaktører i Norge er nå nede på 8 pst., som er blant de laveste i Europa.

Derfor er det så viktig at de vedtak Stortinget i dag skal gjøre, legger klare føringer for at regjeringa må bruke det handlingsrommet som EUs anskaffelsesdirektiv gir, og at man anerkjenner de ideelles særegne posisjon og egenverdi. Det som særlig har vært gjenstand for debatt, er hva slags handlingsrom som finnes innenfor rammene av direktivet etter EU-domstolens avgjørelse i Spezzino. Tolkningen av dommen tilsier at det nye direktivet ikke står i veien for nasjonale reservasjonsregler for kontrakter innen helse- og sosialfeltet, på gitte vilkår. Det understrekes spesielt at det kan gjøres en skjermet anskaffelse når det er til fellesskapets beste og bidrar til budsjettmessig effektivitet å reservere slike kontrakter.

Jeg synes det er synd at det djerveste forslaget som er framsatt i denne saken – nettopp om å reservere kontrakter på helse- og omsorgsfeltet for ideelle aktører – ikke ser ut

til å få flertall i salen i dag. Det betyr at det kan bli trangere tider for ideelle tjenesteleverandører i Norge i framtida.

Hans Olav Syversen (KrF) [16:18:56]: Jeg vil gratulere komiteen med en meget god og solid innstilling.

Jeg har lyst til å trekke fram to poeng, som Kristelig Folkeparti har vært særlig opptatt av. Da Kristelig Folkeparti for to år siden fremmet et forslag mot svart økonomi, var det at man skulle ha lærlinger inne som krav når det offentlige gikk ut med anbud, et av de viktigste forslagene, og det fikk Stortingets tilslutning. Derfor er vi særdeles tilfreds med at dette først ble fulgt opp i regjeringens strategi mot svart arbeid og nå i denne loven.

Så til spørsmålet knyttet til de ideelle. Dette har vært en gjenganger i denne sal, i hvert fall siden jeg kom hit, og det er nå over ti år siden. Det er rett, som statsråden sier, at forrige regjering sov i timen. Jeg beklager å si det, men det er tilfellet.

Det er også rett å si at man på nasjonalt hold, i Norge, heller ikke har villet bruke det handlingsrommet som til enhver tid har vært der for å kunne sørge for at man ser på ideell sektor som noe annet enn en ren kommersiell aktør eller som en forlengelse av det offentlige. Og her er vi ved et kjernepunkt for Kristelig Folkeparti. Etter min mening, og etter Kristelig Folkepartis mening, er et velferdssamfunn – og da snakker jeg ikke om stat – noe som består av flere fundamentet enn bare det offentlige og det private. Det er et tredje og viktig fundament, og det er det sivile samfunn. Her har organisasjonene spilt en historisk veldig viktig rolle i å se oppgaver som det offentlige ikke så, og som heller ikke det kommersielle så. Nå er spørsmålet: Skal vi fortsette med dette fundamentet, eller skal vi la det gå?

Jeg er veldig glad for at flertallet er klart på at man ønsker å bruke det handlingsrommet som ligger der. Jeg oppfattet at statsråden også sa at man skulle følge og prøve å påvirke rettsutviklingen innenfor EU-systemet. Jeg vil gjerne utfordre statsråden til å si noen ord om hva hun da tenker på, og hvilke anledninger som byr seg i nærmeste framtid for det.

Jeg kan bare forsikre om at vi vil følge akkurat denne delen av det som vedtas i dag, svært nøye. Og jeg håper og tror at det som uttrykkes her fra alle partier, også virkelig gjøres i praksis.

Kjersti Toppe (Sp) [16:22:12]: Ein omsorgssektor med eit betydeleg innslag av ideelle organisasjonar og tilbydarar av helse- og omsorgstenester vil bidra til trygge lokalsamfunn, styrkt demokrati og til å byggja bru mellom innbyggjarane, det frivillige og offentlege styresmakter. Dei aller fleste vestlege landa har ein aktiv politikk for å sikra ei blanding av private kommersielle, private ideelle og offentlege leverandørar av velferdstenester.

I Noreg har skjermja anbudsrundar for ideelle organisasjonar vore eit viktig verkemiddel. Ved implementering av EUs direktiv for offentlege anskaffingar i norsk rett er denne tradisjonen trua.

Næringskomiteen har skrive ei god innstilling ut frå denne situasjonen. Det vert presisert at Noreg skal utnytta

handlingsrommet som EU-direktivet gir, og at det inkluderer å tildela kontraktar direkte til frivillige organisasjonar under visse vilkår.

Komitéfleirtalet har pålagt regjeringa å utforma forskriftene slik at ein kan ta i bruk samarbeidsmodellar. Det gjeld f.eks. ordninga «utvida eigenregi». Men Venstre stemmer altså ned forslaget om å gi oppdragsgivarar tilgang til på nærare fastsette vilkår å reservera kontraktar om helse- og sosialtenester for ideelle organisasjonar. Dette må vi ordna opp i etter stortingsvalet neste haust.

I dag har mange i debatten snakka pent om ideell sektor, men denne lova sikrar ikkje ideell sektor. Det er det Stortingets politikk som gjer. I regjeringsplattforma står det:

«Regjeringen mener i utgangspunktet at produksjon av velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester. Bruk av konkurranse stimulerer til verdiskaping, bedre tjenester og effektivisering. Det er derfor helt nødvendig at konkurranse blir et gjennomgående element i offentlig virksomhet. Lovfestede rettigheter til velferdstjenester, kombinert med fri etableringsrett og stykkprisfinansiering direkte til den tjenesteproducent forbrukeren velger, kan bidra til å sikre en slik utvikling.»

Det er denne politikken som er ein direkte trussel mot ideell sektor i Noreg i dag. Det hjelper ikkje med ei relativt god anskaffingslov dersom regjeringa har vondt i viljen. Senterpartiet vil vekk frå denne konkurranseideologien og meiner at dagens anbodssystem for frivillige og ideelle organisasjonar har mange svake sider og bør avviklast til fordel for løpande avtalar med det offentlege basert på kvalitet.

Senterpartiet har fremja eit forslag til Stortinget om å setja eit mål for ideell sektor i Noreg. 25 pst. av den samla omsorgssektoren skal vera organisert og driven som ideell verksemd innan 2030. Saka kjem til behandling i Stortinget til hausten.

Vegard Grøslie Wennesland (A) [16:25:25]: Det offentlige er, som nevnt her, en svært stor bestiller av tjenester i Norge. Det betyr at det får store konsekvenser for nærings- og arbeidsliv hvordan det offentlige ter seg i markedet. Dersom det offentlige bestemmer seg for å stille visse krav, har bedrifter rett og slett ikke råd til å la være å tilpasse seg disse kravene. Det gir mange muligheter, og det gir et stort ansvar. Det betyr at det offentlige ikke kan skyldte på andre aktører når man ser arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i enkelte bransjer. De må rett og slett gå i seg selv. Det offentlige er faktisk et mål for de kriminelle nettopp fordi de bestiller varer og tjenester for så store summer.

Flere forhold i anskaffelsesregelverket kan gjøre noe med dette. Begrensninger på leverandørsiden er ett forhold, og lærlingklausuler er et annet. Lærlingklausuler er noe som er viktig for å sikre læreplasser til unge som går på yrkesfag. I dag er det flere tusen som ikke får læreplass hvert år. Det er i seg selv en helt uholdbar situasjon, men når vi nå sier at bedrifter må ha lærlinger dersom de skal ha prosjekter på offentlige kontrakter, vil

bedriftene måtte opprette flere læreplasser. Det er bra for ungdommen.

Så får det også andre følger. Skal bedrifter ha lærlinger, må de ha fagarbeidere som kan veilede lærlingen. Det betyr at bedrifter må satse på fagarbeidere og kompetansen til de ansatte. Det er et skritt – om enn kanskje et lite skritt – i motsatt retning av vikarbyråer og flere midlertidige ansettelser, som nå blir mer og mer utbredt, og som regjeringen er så glad i. Bedrifter tjener nå på å satse på de ansattes kompetanse og på å satse på lærlinger.

Så vet vi at bedrifter som har egne ansatte fagarbeidere, og som er tilknyttet lærlingordninger, i mindre grad bedriver sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Det er viktig her å si at det på ingen måte er noen garanti for at de ikke gjør det, men at det er mindre sannsynlig, og det er bra. Men det er da grunn til å utfordre statsråden til å si noe om hvilke bransjer hun tenker seg det kan være særlig relevant å bruke disse lærlingklausulene og begrensningene i antall ledd i kontraktskjeden.

Jeg må likevel si at noe av det fineste med denne lærlingklausulen er det vi sier til ungdommen, til aspirerende fagarbeidere. Her sier vi: Vi satser på dere. Og vi sier til bedriftene: Vil du ha kontrakt med det offentlige, må du ha med deg ungdommen. Det er dem vi bygger framtiden for, og nå sørger vi for at de også får lov til å være med på byggingen av landet.

Ove Bernt Trellevik (H) [16:28:38]: Det vart fremja eit forslag om at mindretalsforslag nr. 3 skulle gjerast om til eit vanleg oversendingsforslag. Høgre og Framstegspartiet kan stilla seg bak akkurat det, at det vert gjort om til eit oversendingsforslag. Det var ikkje mange poeng som kom fram når det gjaldt akkurat den saka i dag, om at reglane for offentlege innkjøp skulle spegla særnorske miljøkrav. Det vart nemnt frå SV at det var nokre stålleverandørar i Nord-Noreg, og Arbeidarpartiet nemnde nokre kumlokk.

Eg er heilt overtydd om at med § 5 i den nye loven, som viser til at ein skal ta både klimaomsyn, miljøomsyn og omsyn til menneskerettar når ein skal gjera offentlege innkjøp, vil innkjøparar som sit med dette ansvaret, vera i stand til å laga gode konkurransegrunnlag som gjer at norske leverandørar på dette området som har konkurranse frå Kina, klarar å vera med i konkurransen så lenge som mogleg.

Når det gjeld innlegget til Line Henriette Hjemdal frå Kristeleg Folkeparti, vil eg berre presisera at det er ingen fleirtalsmerknader frå komiteen som peikar på at me skal bryta noko EØS-regelverk. Det sa ho heller ikkje, men eg vil berre presisera det. Det er iallfall ikkje sånn eg oppfattar det me har jobba med i komiteen, at det skal bryta noko regelverk. Ho sa det heller ikkje, men det kan kanskje tolkast som at ho ønskjer å gå veldig langt. Det ønskjer for så vidt heile komiteen, og representanten Syversen følgde opp her i ein interpellasjonsdebatt og spurde om det fanst politisk vilje i tillegg til den juridiske viljen. Eg oppfattar at heile komiteen er samla i ein politisk vilje om at me på ein god måte skal utnytte nettopp EØS-regelverket på dette området, for å sikra ideelle vilkår på ein best mogleg måte.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:31:13]: Ideelle organisasjoner har dyktige folk som gir gode helse- og sosialtjenester i Norge. Det er et norsk fortrinn at vi har en så stor ideell sektor. Det er et fortrinn innenfor de europeiske landene. Det er et fortrinn som bør forsterkes fordi de ideelle organisasjoners resultater er jevnt over svært gode. De er billige for fellesskapet, altså staten, og det engasjerer folk til uegennyttig innsats. Meget bra. Problemet for det jeg nå sier, er EØS-avtalen, og statsråden var jo klokkeklar på at en skal utnytte handlingsrommet innenfor EØS-retten, men ikke utfordre EØS-retten, altså den dynamiske EØS-avtalen er styrende for ideelle organisasjoners arbeid i Norge, og det er det viktig å få fram kunnskap om.

Det er en samlet komité som går inn for å innhente en ekstern juridisk vurdering av handlingsrommet for å ivareta ideelle aktører innenfor helse- og sosialområdet, herunder utrede ulike former for samarbeidsmodeller. Det er vel og bra, men det er uforpliktende for regjeringa, for det er viktig å huske hva som er regjeringsplattformen. Der står det at regjeringa mener i utgangspunktet at

«produksjon av velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester. Bruk av konkurranse stimulerer til verdiskaping, bedre tjenester og effektivisering. Det er derfor helt nødvendig at konkurranse blir et gjennomgående element i offentlig virksomhet.»

Det er som representanten Trellevik sa, og Senterpartiet tar regjeringserklæringen på alvor på dette punktet. Derfor er det logisk at Høyre og Framskrittspartiet er imot Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SVs forslag til § 7a tredje ledd, som lyder:

«Departementet skal gi oppdragsgivere adgang til på nærmere angitte vilkår å reservere kontrakter om helse- og sosialtjenester for ideelle organisasjoner.»

Det er også sjølsagt naturlig at Kristelig Folkeparti står bak en sånn lovparagraf med deres verdissyn. Men forslaget får ikke flertall på grunn av Venstre, og jeg har lyst til å sitere fra Venstres eget program for perioden 2013–2017. Under kapittel 15.5 Frivillighet står det:

«Dagens konkurranse- og anbudssystem er ressurskrevende og tar ikke hensyn til ideelle velferdsprodusenters særtrekk og potensial. Venstre vil sikre langsiktige og tilpassede rammebetingelser for ideelle velferdsprodusenter.»

Faktum i det som nå skjer, er at Venstre svikter og følger ikke opp sitt eget program. Senterpartiet ønsker å gå vekk fra anbud, som representanten Toppe sa. Vi ønsker løpende avtaler mellom ideelle organisasjoner og det offentlige, basert på kvalitet. Denne saken kommer til å komme opp igjen i Stortinget. Den er vi sjølsagt ikke ferdig med. Det er to ulike samfunnssyn som kolliderer. Det er en viktig debatt, og det er interessant å se hva som vil skje i Venstre framover, for det er Venstre som avgjør i denne perioden, om det ene eller andre samfunnssynet får flertall.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [16:34:26]: Jeg vil slutte meg til rosen til næringskomiteen, som har arbei-

det fram et godt regelverk for helse- og sosialtjenestene, et regelverk som legger til rette for at vi fortsatt skal ha ideelle aktører i Norge.

Når det offentlige møter ideelle organisasjoner som sier at de vil bidra, at de har gode tjenester å stille opp med, ja da mener jeg at det er lite klokt av det offentlige å si: Nei takk, dette skal vi klare selv, vi vil heller bygge opp et eget, offentlig tilbud. Eller: Nei takk, vi har store kommersielle aktører som sier at de kan gjøre dette enda billigere enn dere, så dere får heller se om dere klarer å utkonkurrere dem på pris, så skal vi vurdere det.

Selvsagt skal vi si: Ja takk! Selvsagt skal vi bruke de ideelle organisasjonene når de har relevante tjenester av god kvalitet, som folk og myndigheter trenger. Selvsagt skal vi legge til rette for det med de politiske virkemidlene vi har, både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Ideelle virksomheter har et tydelig verdigrunnlag for samfunnsnyttige formål. Disse organisasjonene er ofte rettet mot behov og mot deler av befolkningen som enten ikke får tjenester, eller som får tjenester som ikke er godt nok tilpasset behovene. De ideelle aktørene forvalter ofte en type tillit hos brukerne som synes å knytte seg til det særegne ved å være ideell. Ideelle aktører har ofte et personale som identifiserer seg sterkt med formålet, de er langsiktige når det gjelder utvikling av arbeidsmetoder og kompetanse, og de er ubyråkratiske og kan raskt tilpasse seg nye behov.

Når vi bruker de ideelle, trenger vi heller ikke å frykte noen «baroner». De ideelle arbeider etter kostnadsdekkende prinsipper, men de opererer ikke med overskudd som et motiv. Ideelle aktører benytter alt økonomisk overskudd til virksomhetens formål, ingenting deles ut til utenforstående eiere verken på kort eller lang sikt.

Kristelig Folkeparti har lenge arbeidet for at rammevilkårene for de ideelle skal sikres. Motstand mot bruk av mulighetene for å reservere kontrakter for ideelle, markedskrefter og prispress, ulike pensjonsvilkår og et system og avtaler som gir stor uforutsigbarhet for aktører som ikke har forutsetninger for å håndtere det – dette er noen stikkord om hva vi har kjempet mot.

I dag er jeg glad for at vi vedtar et regelverk som skal sikre de ideelle aktørene, og vi i Kristelig Folkeparti kommer til å følge nøye med på det videre arbeidet og praktiseringen av dette regelverket, fordi vi ønsker et velferdssamfunn der alle gode krefter tas i bruk, og fordi vi er overbevist om at en sterk sivil sektor gir oss et bedre samfunn.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [16:37:40]: I dag er det slik at vi kan reservere kontrakter til ideelle aktører innenfor helse- og sosialområdet. En samlet komité sier at det vil være samfunnsmessig hensiktsmessig at det åpnes opp for at denne reservasjonsmuligheten videreføres – at den muligheten vi har til reservasjon i dag, videreføres – og ber om at dette gjennomføres i anskaffelsesforskriften innenfor EØS-avtalen. Det kan skje på tre måter, sier komiteen videre: gjennom åpne anbudsrunder, ved å reservere kontrakter for ideelle aktør på visse angitte vilkår og om

ønskelig ta i bruk samarbeidsmodeller som også benyttes i EU.

Representanten Trellevik har ikke kjent meg i hele mitt politiske liv, men det skal ikke være tvil fra denne talerstol om at jeg aldri har sagt nei til EU, jeg har aldri sagt ja til EU, men jeg har stått på EØS-linjen. Fra jeg var ungdomspolitikker og fram til i dag, har jeg trodd på det, og jeg tror på den løsningen som Norge har med vårt forhold til EU. Jeg skal ikke si at representanten Syversen og jeg har samme EU-standpunkt, men at det vi driver med i dag, er innenfor EØS-retten, innenfor EØS-rammen, det er det ikke tvil om. Det er et handlingsrom som vi står for, og som vi skal jobbe for.

Så til våre trehjulssyklere, som går på om det skal være offentlige anbud for innkjøp under 100 000 kr. Nei, et Google-søk er ingen etterprøvnbarhet, men et Google-søk er vel det som flertallet i Forenklingsutvalget sier når de understreker at det likevel vil være fornuftig å foreta en sondering av markedet også ved mindre anskaffelser – og det er 100 000-kronersgrensen vi snakker om.

En dokumentasjon eller etterprøvnbarhet er denne kvitteringen, gjerne fra Felleskjøpet, på en sykkel som sikkert bare koster 400 kr. Den etterprøvnbarheten holder. Det er slik det er i dag, det fungerer, og det burde også fungere i framtiden med hensyn til de utfordringene vi står overfor når vi skal bruke offentlige midler på en effektiv måte.

Gunnar Gundersen (H) [16:40:25]: 460 mrd. kr i årlige innkjøp er en enorm drivkraft i samfunnet. Vi må heller ikke glemme at det er tusenvis av enkeltindivider som har ansvar for å forestå de innkjøpene. Da er det grenser for hvor mange målsettinger og hvor mange krav man faktisk kan bygge inn. Vi må heller ikke glemme at vi faktisk ønsker forenkling. Vi ønsker en effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser, og vi ønsker like vilkår for dem som er ute i markedet. Jeg synes regjeringen har gjort en veldig god jobb, selv om komiteen har plussset på en del målsettinger slik at forenklingsmålsettingen ikke helt ble nådd.

Men så litt til hvorfor jeg tok ordet: Vi vet alle at Kristelig Folkeparti har en genuin interesse av ideelle organisasjoner, men Arbeiderpartiets og Senterpartiets krokodille-tårer trenger vi egentlig ikke, for det er som representanten Hans Olav Syversen sa: Man sov i åtte år i regjering og fulgte ikke med på hva EU gjorde, slik at vi gikk glipp av mulighetene som en tidlig aksjon hadde gitt.

Det som er realiteten ute, er jo at dette blir brukt – innkjøpsreglementet blir brukt til å påføre skattebatalerne ekstra kostnader i form av at man tar det tilbake til offentlig drift og prøver å skvise ut private. Jeg reagerer på måten ordet «profit» blir brukt på i debatten, og jeg reagerer særlig på Toppes beskrivelse av at man skal vekk fra konkurranseideologien. Jeg synes regjeringserklæringen er aldeles strålende.

Vi burde bedømme dette etter hva slags kundetilfredshet det er. Hvem produserer de beste tjenestene etter de krav som samfunnet stiller? Hvem er det som har den største ansattetilfredsheten? Jeg synes det er veldig vanskelig å se at de private skiller seg ut, selv om de har et overskudd. Vi skal faktisk huske at overskudd og konkurranse

er den største drivkraften for innovasjon, nyskaping og det vi alle ønsker – forbedring av de tjenestene som samfunnet etterspør. Det er jo det vi ønsker med å drive fram konkurranse. Når Senterpartiet så tydelig går imot konkurranse som virkemiddel i økonomien, er jeg veldig fornøyd med at vi er på en helt annen plattform.

Det er et tydelig skille mellom opposisjonen og regjeringen, men jeg synes vi har klart å få igjennom nye anbudsregler på en god måte, og jeg håper de forskriftene som skal utvikles, blir utarbeidet slik at samfunnets ressurser blir brukt mest mulig effektivt.

Statsråd Monica Mæland [16:43:41]: Takk for en god debatt så langt. Det har vært et stort engasjement, både for innovasjon og miljø – det er bra. Da er det fristende for meg å minne om at forenkling var en hovedmålsetting – til det beste både for dem som kjøper og dem som leverer.

Jeg ble utfordret om de ideelle og ser at representanter fra Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV nå har fått et stort engasjement for de ideelle. Det synes jeg er bra. Vi har fra vår side tenkt å jobbe videre, og representanten Syversen utfordret meg på hvordan vi skal gjøre det. Da er det slik at det i det nye regelverket i de nye direktivene er en snever reservasjonsadgang. Den skal evalueres innen 2019. Den prosessen skal vi være aktive i. Vi skal bidra med hva som er det norske synspunktet på dette, og argumentere for en utvidelse.

Det er sånn at vi i forbindelse med foreleggelsessaker for EØS-domstolen, såkalte prejudisielle saker, fremmer norsk syn. Det er om å gjøre å være i forkant av regelutviklingen, eller i hvert fall samtidig med den, for å kunne gjøre vårt syn gjeldende.

Jeg blir også utfordret om lærlinger. Hvor skal vi ikke ha lærlinger? Da vil mitt enkle svar være: Vi mener vi skal ha lærlinger på de fleste kontrakter. Det er ikke lett å se for seg hvilke kontrakter hvor vi ikke skal kreve lærlinger. Det er behov for lærlinger innenfor de kjente fagene som bygg- og anleggsarbeid etc. Men det er jo sånn at vi i departementene har lærlinger. Man har lærlinger i dag innen en rekke sektorer hvor man ikke hadde det for få år siden. Vårt utgangspunkt for forskriftsarbeidet er å finne ut hvor man ikke trenger å ha det, sånn at vi skal gjøre det enklest mulig for dem å levere og sørge for at de har på plass lærlinger når de ønsker å levere til det offentlige.

Ingrid Heggø (A) [16:45:51]: Ingen må vera i tvil om at vi i Arbeidarpartiet er opptekne av ideell sektor, og det engasjementet er ikkje av ny dato, noko det kjem fram påstandar om her. Det er berre å sjå på alle dei innlegga som arbeidarpårtirepresentantane har hatt i salen i dag, alle saman har nemnt den ideelle sektoren. At Kristeleg Folkeparti òg er oppteke av dette, vil eg seia er heva over all tvil – frå mi side i alle fall.

Det stemmer i det heile ikkje at den førre regjeringa sov i timen. Det kan næringsminister Mæland få stadfesta frå sitt eige departement. Den førre regjeringa jobba mykje med dette saman med dei frivillige. Den politiske leiinga i departementet drog til Brussel saman med dei ideelle aktørane. Dåverande statsråd Rigmor Aasrud var sjølv i Brus-

sel fleire gonger for å fortelja kor viktig nettopp dette er for Noreg. Derimot må vi erkjenne at statsråd Monica Mæland ikkje har vore heilt villig til å bruka handlingsrommet som Sejersted-rapporten har vist oss. Men eg skal ikkje forlengja debatten i dag inn i det uendelege, så eg vil berre seia at det er bra at ministeren no signaliserer ein større vilje til å gjera dette. Det er nok den einaste og største nyheita som har kome fram her i dag.

Pål Farstad (V) [16:47:41]: Jeg brukte mye av mitt hovedinnlegg på innovasjon og nytenkning når det gjelder lov om offentlige anskaffelser. Jeg tar ordet først og fremst på grunn av en utfordring fra representanten Lundteigen. Det kan overhodet ikke være tvil om at det for Venstre har vært viktig å sikre størst mulig handlingsrom for ideell sektor. Derfor har vi i forhandlingene bidratt til å få på plass gode merknader for ideell sektor. Blant annet har vi lagt til grunn at regjeringen må strekke seg så langt det overhodet er mulig for betingelser som er en fordel for ideell sektor. Det har jeg også forventninger til etter den debatten som vi har hatt i dag – en god debatt.

Ikke minst synes jeg at det er gode toner fra næringsministeren knyttet til den utfordringen som ligger i å dra dette så langt som mulig innenfor regelverket.

Avslutningsvis: Dette handler også om den gode prosessen som har vært i komiteen. Kristelig Folkeparti har vært en sterk pådriver knyttet til ideell sektor og til det som vi nå har kommet fram til i komiteen. Det har bidratt til at man har trukket dette nærmere sentrum enn det som lå i det næringskomiteen fikk på bordet. Det hører hjemme i vurderingen av dette.

Så får andre partier være så misfornøyd man vil med både Venstre og andre partier her, men for oss og for meg har det vært meget viktig å tenke mulighetsrommet for ideell sektor i en helhet når vi har behandlet saken i komiteen.

Odd Omland (A) [16:50:27]: Debatten viser at det er stor enighet på mange områder. Jeg må si jeg er veldig glad for at statsråden understreker, både i replikkordskiftet med representanten Syversen, og også nå i sitt siste innlegg, at hun vil gjøre det hun kan for å utnytte handlingsrommet overfor de ideelle, slik komiteen er opptatt av.

Ellers vil jeg vise til representanten Ingrid Heggøs innlegg og det urimelige i påstanden om at den forrige regjeringen sov i timen. Det fikk Ingrid Heggø fram på en god måte. Og det urimelige ser vi helt klart også i dag gjennom denne behandlingen – at det er de rød-grønne partiene, sammen med Kristelig Folkeparti, som virkelig går lengst i å stille opp for de ideelle.

Jeg er glad for Ove Trelleviks innspill om at de vil støtte oversendelse av forslag nr. 3, og det vil være riktig å ha forhåpninger sett ut fra den pressemeldingen som det tidligere har vært referert til av næringsminister Monica Mæland, om at heller ikke hun synes vi kan ha det på denne måten. Derfor forventer jeg at ministeren følger opp det oversendelsesforslaget på en god måte.

Til slutt: Takk for debatten. Jeg mener Stortinget med

denne innstillingen i dag legger et godt grunnlag for gode offentlige anskaffelser framover.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:52:27]: Representanten Syversen sa at den forrige regjeringa ikke har gjort en god nok jobb når det gjelder å sikre ideell sektor på dette området. Jeg er helt enig i det. Det er viktig å være ærlig og si det som er faktum i saken. For hadde den forrige regjeringa gjort en bedre jobb, hadde ideell sektor stått mye sterkere. Men det som skjer i dag, er at ideell sektor stadig svekkes, og representanter fra Høyre kan smile når jeg tar en sånn sjølerkjennelse, men en kan jo da gå fram hit på talerstolen og si at en er fornøyd med at ideell sektor svekkes ytterligere, for det er jo Høyres reelle standpunkt i saken.

Den store elefanten i rommet, som vi snakker om her, er jo EØS-avtalen, og det er det få som nevner noe om. Jeg var veldig tydelig i innledningen min i stad og sa at det er vesentlig at representanter for ideell sektor er klar over hvordan EØS-avtalen overstyrer – også på deres område – det som er handlingsrommet til Stortinget.

Da jeg ba om ordet, var det først og fremst på grunn av representanten fra Venstre, som sa at det er viktig å sikre størst mulig handlingsrom for ideell sektor. Ja, det er jo alle enige om. En må strekke seg så langt som overhodet mulig – ja, det er jo alle enige om. En har forventninger til dagens regjering – ja, det kan jo alle ha. Og at det var gode toner fra næringsministeren, hvor hun hadde sagt at en skulle dra mulighetene så langt som mulig – det er jeg enig i.

Så sa representanten fra Venstre at andre får være så misfornøyd med Venstre som en vil. Mitt poeng var ikke at jeg skal være misfornøyd med Venstre eller ikke. Det jeg sa, var at partiet Venstre svikter. Og hvem er det partiet Venstre svikter? Jo, de svikter sitt eget program – det er det som er problemet – for i Venstres eget program står det at dagens konkurranse- og anbudssystem er ressurskrevende. Med det forstår jeg at det er for ressurskrevende. Og det står videre at det ikke tar hensyn til ideelle velferdsprodusenters særtrekk og potensial. Det ser jeg på som en påpekning av en svakhet. Og så står det videre:

«Venstre vil sikre langsiktige og tilpassede rammebetingelser for ideelle velferdsprodusenter.»

Med det forstår jeg at en ønsker å gjøre det bedre.

Og så legger da alle partier, unntatt Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre, fram forslag som virkelig kan materialisere Venstres påpekning på en nøktern og forsiktig måte – og så stemmer partiet Venstre imot det. Det var mitt hovedpoeng. Venstre svikter sitt eget program.

Gunnar Gundersen (H) [16:55:41]: Jeg skal gjøre det ganske kort, men jeg kunne ikke la det stå at Høyre ønsker å svekke de ideelle. Vi har stor tillit til de ideelle. Vi tror de har en sterk konkurransekraft, og vi ønsker å gi like vilkår til aktører, og at samfunnets ressurser skal brukes på en optimal måte. Det er noe helt annet. Så vi har en sterk tillit til de ideelle organisasjonene og tror de har stor konkurransekraft.

Så satte vi pris på Lundteigens selverkjennelse. Den syntes jeg var ærlig, og det skal man ta seg råd til å være en

gang iblant, men det stilte representanten Heggøs innlegg i et underlig lys. Til det vil jeg bare si at det hjelper ikke å dra med seg et helt fotballag ned til Brussel hvis man kommer dit dagen etter at kampen sto. Da har man tapt, og det var det som skjedde under forrige regjering.

Presidenten: Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:56:51]: Ideelle organisasjoner har sitt særpreg og har en stor samfunnsmessig styrke.

Da jeg sa at Høyre ønsker å svekke ideell sektor, er jo det en logisk konsekvens av hva Høyre gjør: Høyre endrer spillereglene sånn at de innebærer at ideell sektor får en mer krevende og vanskelig situasjon. Det er dette som er noe av problemet med debatten her i salen, at Høyre ønsker alle gode ting: Alle skal være snille, alle skal være hyggelige, det skal være samhold, det skal være glede over hele fjøla – samtidig som en altså fremmer forslag som har den logiske konsekvens at spillereglene endres til fordel for dem som driver selskap, i denne sammenheng med formål om å tjene mest mulig penger. Det burde Høyre være så ærlige at de sier – det hadde gitt en ryddigere debatt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [16:58:04]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marianne Marthinsen og Truls Wickholm om en strategi med tiltak som sikrer at selskap med statlig eierandel etterlever eierskapsmeldingen og sikrer størst mulig grad av åpenhet knyttet til pengestrømmer og skatt (Innst. 357 S (2015–2016), jf. Dokument 8:77 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå det at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [16:59:16] (ordfører for saken): Vi behandler nå et representantforslag der det bes om at man utarbeider en strategiplan med tiltak som sikrer at selskap med statlige eierandeler etterlever eierskapsmeldingen, og også at man sikrer størst mulig grad av åpenhet knyttet til pengestrømmer og skatt.

Utgangspunktet for denne debatten, men også når det gjelder offentlig eierskap, er Meld. St. 27 for 2013–2014,

Et mangfoldig og verdiskapende eierskap, som legger ramme for statlig eierskap og eierskapsutøvelse.

Statlige eiere skal følges opp via en eierdialog med styrene. Komiteen understreker i innstillingen at det er viktig med en god dialog med styrene. Videre sier komiteen at selskap der staten er eier, har et ekstra ansvar for å ha en forretningsførsel som er i tråd med gjeldende lover og regler, men også i tråd med øvrige etiske rammer i det norske samfunn.

Det er en klar forventning fra komiteen at det samfunnsansvaret som vi alle har, også der vi har statlig eierskap, er grundig forankret i selskapene der staten er inne.

Videre sier et flertall i komiteen at staten ikke har fullt og helt eierskap i alle selskaper, egentlig i ganske få av de selskapene vi er inne i, og da er det andre regler som gjelder. Statlige eierskapsprinsipper og børsregler må gjelde. Det er jo slik at det er en forutsetning at alle eiere får tilgang til sensitiv informasjon samtidig, og dermed støtter ikke flertallet i komiteen at man lager en strategi med ulike tiltak som eksplisitt er for oss som statlige eiere.

Videre understreker et flertall at styrerepresentantene har et personlig ansvar for å utvikle selskapet til det beste og ivareta aksjonærenes interesser – da alle interesser – og dermed taler det mot en strategiplan med tiltak.

Det er en samlet komité som sier at det er en selvfølge at det som er vedtatt i denne sal, i eierskapsmeldingen eller i andre meldinger, følges opp både av regjeringen og av styrene i selskapet. En samlet komité sier også at hvis man ikke etterlever det som er sagt fra denne sal, eller i regjering, bør eierne av våre statlige selskaper fortelle det til sine eiere, som i denne omgang da er staten og regjeringen.

Jeg regner med at de forskjellige partiene tar opp sine enkeltforslag. Jeg tar opp de forslagene som Kristelig Folkeparti er med på, og lar min kollega fra SV argumentere for.

Presidenten: Representanten Line Henriette Hjemdal har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ingrid Heggø (A) [17:03:20]: Denne saka omhandlar eit forslag frå Arbeidarpartiet om ein strategi med tiltak som skal sikra at selskap med statleg eigardel etterlever eigarskapsmeldinga, og sikra størst mogleg grad av openheit knytt til pengestraumar og skatt.

Utgangspunktet for saka er avsløringar i dei såkalla Panama Papers, der det kom fram at DNB har medverka til at kundar har oppretta postboksselskap i skatteparadis. Aftenposten skreiv den 3. april at DNB Luxembourg hadde lagt til rette for at kundane skulle kunna skjula pengane sine gjennom postboksselskap på Seychellene. Denne praksisen kan vi ikkje forstå er i tråd med eigarskapsmeldinga. Det er også ei pågåande Økokrim-etterforsking, og det har vore kontrollkomitéhøyring om korrupsjonsskuldningar mot Telenors dotterselskap VimpelCom.

Nærings- og fiskeridepartementet utøver statens eigarskap på vegner av staten i tråd med dei retningslinjene som Stortinget har sett, og har ansvar for at selskap der staten er største eigar, driv verksemda si etter gjeldande lovar og

reglar og held ein høg etisk standard i forretningsførselen sin.

I Meld. St. 27 for 2013–2014, Et mangfoldig og verdiskapende eierskap, står det:

«Regjeringen forventer at selskaper med statlig eierandel arbeider systematisk med sitt samfunnsansvar og er ledende på sine områder.»

Stortinget forventar altså at selskapet er leiande, f.eks. med å vareta sitt samfunnsansvar, som er det tiande prinsippet av statens prinsipp for god eigarstyring.

Eg vil her dra fram komitémerknadane som understrekar at staten som eigar har eit ekstra ansvar for å ha ein forretningsførsel som er i tråd med gjeldande lovar og reglar, men også i tråd med den etiske norma i det norske samfunnet. Dette gjeld også i spørsmål om pengestraumar og korrekt skattlegging.

Komiteen peikar også på at ein praksis med «best i klassen» er det avgjerande, og at ein ikkje legg til grunn gjeldande forretningspraksis i det gjeldande landet dersom denne ikkje ville ha vore akseptabel i Noreg. Eg er glad for at ein samla komité påpeikar at dette faktisk er eit langsiktig konkurransefortrinn som er med på å byggja opp Noreg sitt renommé, som igjen gjev nye og fleire moglegheiter.

Dei aktuelle sakene viser at vi bør sikra større openheit og betre innsyn i slike saker. Difor har vi bedt om ein strategi. Alle burde ha interesse av å betra kontrollrutinane og ha betre oppfølgingsrutinar for å sikra at det ikkje går føre seg aktivitet som er i strid med eigarskapsmeldinga, like eins å styrkja arbeidet mot skatteparadis og aggressiv skatteplanlegging og stadig jobba for større openheit og transparens i transaksjonar og selskapsstrukturar.

Eg tek hermed opp framlegget frå Arbeidarpartiet.

Presidenten: Representanten Ingrid Heggø har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Gunnar Gundersen (H) [17:06:44]: Jeg vil takke saksordføreren for å ha loset oss gjennom et representantforslag som jeg stusset fælt på da jeg så det, for å be regjeringen lage en strategi for å følge opp Stortingets vedtak minner enten om stortingsregjereri eller rett og slett om en manglende forståelse for rolleavklaringer.

Bare for å ha sagt det først: Eierskapsmeldingen er svært sentral og har nærmest blitt en institusjon i Norge i og med at staten er en så stor eier som den er. Det er der vi avklarer våre forventninger til selskapene. Det tror jeg er en kjempefordel, særlig i alle de selskapene hvor vi ikke sitter som eneeier. Og det må vi aldri glemme: at vi ikke er eneeier i mange av de selskapene vi diskuterer.

Den forutsigbarhet som eierskapsmeldingen gir, og som statens eierskap gir, og den langsiktighet det gir, er viktig, både for selskapene, for ansatte, for kunder, for långivere, for alt, og det er veldig viktig at vi holder oss til de prinsippene. Da blir det litt underlig at man foreslår at regjeringen skal lage en strategi for å følge opp Stortingets vedtak, for i vårt parlamentariske system er dette faktisk regjeringens oppgave. Det er Stortinget som vedtar, og så er det regjeringen som skal utføre. Og har man ikke tillit til at de gjør det på riktig måte, får man ta det opp. Da ender

det i verste fall som et mistillitsforslag til regjeringen, men man vil i hvert fall måtte ta opp en diskusjon i stortingssalen, ikke be regjeringen skrive en egen strategi for det. Det er rett og slett en selvfølge at regjeringen følger opp den strategien som Stortinget har vedtatt.

Så har vi vært inne på statens ti prinsipper for god eierstyring. Der står det også at regjeringen styrer gjennom generalforsamling, og at generalforsamlingen velger styrer, som så er ansvarlige for å utvikle selskapet på best mulig måte. Og det er helt riktig, som saksordføreren også sa, at den enkelte styrerepresentant ikke er representant for enkelteiere inn i styret. Man har et selvstendig, personlig ansvar for å utvikle selskapene på best mulig måte. Da har man også et personlig ansvar for å følge opp det som er eiernes forventning. Og det er nettopp det som er den store fordelene med eierskapsmeldingen, for der er staten ikke bare tydelig overfor alle andre medeiere, men man er også tydelig overfor styrene med hensyn til hva man mener at styrene skal fokusere på, og hvordan selskapene skal utvikles.

Det er derfor jeg stusset voldsomt over forslaget da det kom. Når Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV skriver i innstillingen at det er vanskelig å kartlegge hvilken informasjon som har vært tilgjengelig, og til hvilken tid, i de ulike systemene, er det nettopp en konsekvens av den ansvarsfordelingen vi har, og at man ikke kan løpe rundt med alle typer informasjon mellom de forskjellige selskapene uten at man kommer i konflikt med børsreglement og måten vi ønsker å styre selskapene på, og lar sensitiv informasjon tilflyte. Det er selskapenes ansvar og styrenes ansvar å informere eier hvis man føler at man er på kant med norsk lov. Alle selskaper i Norge forventes å etterleve norsk lov og eierskapsmelding.

Derfor mener jeg dette forslaget er helt overflødig. Da får man heller ta en diskusjon om i hvilken grad man mener at regjeringen følger opp. Jeg har stor tillit til at regjeringen følger opp. Jeg vet at man følger opp statens eierskapsmelding og de forventningene man har skrevet der, i eierskapsdialog med selskapene, og man følger det opp på generalforsamling når det dreier seg om sensitiv informasjon som ikke kan håndteres på andre måter enn at det må skje der alle eierne er.

Så igjen: Det er godt at forslaget ikke kom lenger enn til å bli vedlagt protokollen.

Sivert Bjørnstad (FrP) [17:11:26]: Staten er en stor eier og har direkte eierskap i 70 selskaper til en verdi av i underkant av 700 mrd. kr. Disse forvaltes gjennom ulike departement. Oppskriften på god statlig eierstyring er at det utøves forutsigbart og profesjonelt, innenfor de rammene som norsk selskapslovgivning og annet lovverk for øvrig gir. Norsk næringsliv, det som er eid av det private, det offentlige eller begge, må være basert på etiske retningslinjer og åpenhet. Det er helt sentralt for konkurransevilkårene i markedet og et sunt næringsliv at selskaper hvor staten er største eier, driver sine virksomheter i henhold til de lover og regler som er satt.

Det statlige eierskapet må forvaltes på en ansvarlig måte, og selskapene må arbeide målrettet for å ivareta sitt

samfunnsansvar. Avsløringene i forbindelse med Panama Papers, der omtrent 11,5 millioner dokumenter ble lekket, og skjulte formuer ble eksponert, gjorde at debatten omkring skatteparadiser og pengestrømmer ble veldig aktuell. Denne saken er muligens den største av sitt slag med tanke på bredden av dokumenter og omfanget som saken hadde. Det er derfor viktig at det reises debatt omkring hvor godt innsyn man har i skatteopplysninger, og i hvilken grad OECDs retningslinjer for skatteforvaltning blir fulgt.

La meg også få tilføye at i debatten etter Panama Papers ble det skapt et inntrykk av at alle virksomheter, særlig de norske, som hadde aktivitet i Panama, Caymanøyene, Bermuda eller andre land, hadde aktivitet som var knyttet til kriminell virksomhet. Det er en grov feiltolkning.

Jeg er likevel glad for at en samlet næringskomité mener at staten har et særlig ansvar for at selskaper der staten er største eier, driver sin virksomhet i henhold til de lover og regler som gjelder, og holder en høy etisk standard. I henhold til eierskapsmeldingen er det viktig at regjeringen jobber kontinuerlig og systematisk med at selskapene ivaretar sitt samfunnsansvar basert på god eierskapspolitikk og med åpenhet. I den sammenheng hviler det selvsagt et stort ansvar på selskapenes styrer. Det er styrenes ansvar å informere eier dersom retningslinjene for etisk forretningsførsel ikke følges, gjennom gode samtaler med eier, som er statsråden, samt følge opp det som er uttrykt i eierskapsmeldingen.

Det er gitt at de forventningene som er vedtatt av Stortinget og nedfelt i eierskapsmeldingen, er en sentral del av oppfølgingen overfor selskapene og hvilke forventninger staten har som største eier. Det er etter vårt syn ikke nødvendig å legge fram en strategi for Stortinget med konkrete tiltak for hvordan man kan forhindre at selskaper der staten er største eier, ikke praktiserer den åpenhet som etterspørres i eierskapsmeldingen. Det vil i så fall bare bli en strategi for å følge strategien – mer byråkrati, mindre handling. Strategien er kommet tydelig fram i eierskapsmeldingen, som faktisk er en strategi, og som ble behandlet i denne salen for en tid siden. Det er imidlertid gledelig at en enstemmig komité mener at selskaper der staten er største eier, skal være best i klassen. Det skulle også bare mangle. Regjeringen har håndtert disse sakene knyttet til Panama Papers på en utmerket måte og har satt et eksempel på hvor uakseptabel denne forretningsførselen er. Statsråden skal vel også i neste uke ha et møte med styrelederne i de statlige selskapene, så vidt jeg vet, og det skulle vel ikke forundre noen i denne salen hvis det blir et tema også der.

I saker hvor det er kjent at det er begått korrupsjon eller andre klanderverdige forhold eller lovbrudd, har denne regjeringen tatt det på det største alvor. Korrupsjon er brudd på norsk lov og skal ikke skje. Som regjeringen har vært tydelig på, innebærer ansvarlig og god eierskapsforvaltning bl.a. å organisere statens eierskap slik at statens ulike roller skilles på en ryddig måte.

Geir Pollestad (Sp) [17:15:57] (komiteens leder): Senterpartiet er begeistret for at staten er en stor eier i viktige norske selskap. Det er et viktig redskap for å trygge det norske eierskapet. Jeg vil også tro at statsråden set-

ter pris på å få lov til å diskutere statlig eierskap med næringskomiteens medlemmer, og ikke bare med kontroll- og konstitusjonskomiteens medlemmer.

Det er viktig at vi i eierskapspolitikken legger til grunn eierskapsmeldingen og de ti prinsippene for statlig eierskapsutøvelse. Det er selvsagt også viktig med åpenhet om pengestrømmer og skatt. En bør etterstrebe mest mulig åpenhet på alle områder.

Så til de prinsippene som gjelder: Jeg mener det er viktig å ha selvtilit i møte med eierskapsprinsipper. Det mener jeg betyr at en må kunne diskutere statlig eierskap og ha en offentlig debatt om det, uten at en til enhver tid kommer trekkende med å si at det er i strid med eierskapspolitikken og eierskapsprinsippene. Det vil også si at en må erkjenne at disse prinsippene ikke er hugget i stein, og at de endrer seg over tid.

Jeg opplever at den statlige eierskapspolitikken er i konstant utvikling, og at den utvikler seg dag for dag. Samfunnet endrer seg, oppfølgingen endrer seg. Jeg forstår selvsagt at regjeringspartiene da har behov for å si at ting er bedre nå enn de var under åtte rød-grønne år. Det er et munnhell som det virker som om går på autopilot. Jeg mener at dette har vært en naturlig utvikling.

Til de konkrete forslagene som Senterpartiet ikke vil støtte i denne saken: Jeg vil gi en kort begrunnelse for hvorfor vi ikke gjør det. Det ene er at vi mener at det som ligger i Arbeiderpartiets forslag, skal følges opp, og det kan gjøres uten å legge fram en egen strategi.

Når det gjelder forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti og SV, synes jeg det er underlig at regjeringen skal påse seg selv. Å påse er jo noe en ofte gjør med andre. Videre mener jeg at det som ligger i forslaget, er for mildt – at uetisk skattepraksis og skatteunndragelse bare er et punkt som skal følges opp i eierskapsdialogen. Det er nok slik at særlig i situasjoner hvor det foreligger skatteunndragelse av et visst omfang, og det er kjent for selskapet, så er vi kommet forbi stadiet for dialog.

Det samme gjelder for forslag nr. 3: Det slår fast en selvfølghet og noe som en forventer at statsråden i sin eieroppfølging følger opp videre.

Men jeg mener det er en viktig diskusjon. Det har vært en prosess i komiteen, og det vil helt sikkert dukke opp nye dårlige saker der staten er involvert som eier. De må vi håndtere. Det avgjørende er at en lærer av dem, slik at framtidig eierskapspolitikk blir bedre enn gårdsdagens.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:19:59]: Eg la merke til at representanten Pollestad hoppa over forslag nr. 4, som kanskje er det viktigaste av dei forslaga vi fremjar. Men det skal eg kome tilbake til.

Vi har ei eigarskapsmelding med viktige prinsipp – mange har vore innom dei – men oppfølginga er det spørsmål om har vore like god. Vi har hatt ein serie med saker om statseigde selskap som har vore involverte i veldig uheldige situasjonar, som har gjort at næringsministeren har hatt ein litt meir aktiv månad på område som ho kanskje helst hadde sett at ho ikkje trengte å vere aktiv på. Det verkar kanskje som om prinsippa fungerer, men i praksis held selskapa på med verksemda si uhindra.

La meg ta ein inngang gjennom skatt for å skildre dette feltet. Eit sentralt prinsipp i norsk skattelovgivning er at skattlegging og skatteinngang skal skje der verdiskapinga finn stad. Det same prinsippet ligg til grunn for alt internasjonalt arbeid mot aggressiv skatteplanlegging og internasjonal skatteunndraging.

SV meiner det same prinsippet også skal gjelde for norske statseigde selskap. Det er grunngevinga for forslag nr. 4. Dei som deltar i eller legg til rette for aggressiv skatteplanlegging, stel skatteinntekter frå andre. Ein slik oppførsel har store negative verknader og er uetisk. Det bør difor vere eit minstemål at statseigde selskap integrerer heile denne tenkinga i verksemdene og investeringsstrategiane sine.

Dei fleste av korrupsjonssakene som vi har hatt i det siste knytte til norske statseigde selskap, har involvert transaksjonar via lukka jurisdiksjonar. Luxleaks og Panama Papers viser akkurat det same. Lukka jurisdiksjonar, såkalla skatteparadis, blir brukte til å finansiere bl.a. illegal verksemd som narkotikahandel, våpensmugling, menneskehandel, omgåing av FN-godkjende økonomiske sanksjonar, menneskerettar. Det kan ikkje vere i Noregs interesse å ha verksemd der. SV har aldri sagt at dei som har verksemd knytt til lukka jurisdiksjonar, automatisk er kriminelle, men vi seier at vi kan faktisk ikkje vite. Det er ein stor forskjell.

Dersom vi skal kunne vere trygge på at norske statseigde selskap opptre etter norske verdiar og standardar, må skattlegginga skje der verdiskapinga skjer, altså at ein ikkje flyttar dette til andre stader – og i alle fall ikkje til lukka jurisdiksjonar.

Difor er SVs aller viktigaste forslag i denne saka forslag nr. 4, som vi – utruleg nok – står aleine om, «at samtlige statseide selskap flytter sine datterselskap vekk fra lukkede jurisdiksjoner».

Dei to andre forslaga står vi saman med Kristeleg Folkeparti om. Dei handlar om viktige skritt i retning av meir systematisk varsling – som vi veit er veldig viktig – rapportering og oppfølging av norske myndigheiter. Desse to forslaga er mjuke, kan vi kanskje kalle dei, men samtidig svært viktige for at vi skal få informasjon fram i lyset, og at vi veit at det er ein dynamikk mellom eigar og selskap.

Vi støttar også forslaget frå Arbeidarpartiet om ein større gjennomgang av korleis statseigde selskap jobbar med desse tinga, korleis regjeringa følgjer det opp, og ein strategi for meir systematisk arbeid med dette. Vi er med på det forslaget også, men sidan forslaget kom på plass så seint i prosessen, fekk ikkje vi eller nokre andre i komiteen anledning til å gå inn i det under komitébehandlninga.

Eg tar opp det forslaget som vi har i denne saka.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Monica Mæland [17:24:32]: La meg først si at åpenhet om pengestrømmer er et viktig og krevende tema. Vi har derfor formulert tydelige forventninger i eierskapsmeldingen om dette, som et samlet storting har sluttet seg til. Pengestrømmer er et vidt begrep, det omfatter

både ordinær forretningsvirksomhet, transaksjoner, skatt og i ytterste konsekvens mulighet for korrupsjon og skatteunndragelse. Virkemidlene for å oppnå åpenhet om pengestrømmer må derfor være både å bidra til effektive reguleringer nasjonalt, internasjonalt og at selskapene selv bidrar gjennom åpenhet i sin rapportering.

Jeg opplever at vi er enige om rammene for det statlige eierskapet, herunder hvordan staten skal utøve sitt eierskap. Den brede politiske enigheten gjennom flere stortingsperioder er en styrke ved det norske statlige eierskapet. Vi følger opp selskapene gjennom løpende dialog og rapporteringer. Skiftende regjeringer har over tid utviklet en arbeidsform for oppfølging av statens forventninger til styrenes arbeid med samfunnsansvar. Disse forventningene framgår tydelig av eierskapsmeldingen, som er bredt forankret i Stortinget. La meg bl.a. nevne:

- Alle styrever forventes selvsagt å ha satt seg grundig inn i eierskapsmeldingen.
- Staten har fast eierdialog gjennom året, og har ved behov møter hvor samfunnsansvar står på dagsordenen.
- Vi forventer også at selskapenes styrever rapporterer om vesentlige forhold innenfor samfunnsansvarsområdet i eierdialogen og i sine årsberetninger.
- Vi har et «følg eller forklar»-prinsipp. Det innebærer at styrene forventes å forklare hvorfor, dersom selskapene avviker fra statens forventninger, som det i noen tilfeller kan være grunner for.
- Samfunnsansvar er tema på seminarer og opplæring som vi arrangerer for styreledere og nye styremedlemmer. Jeg avholder i neste uke et møte med alle styrelederne om antikorrupsjon og andre forretningssetiske problemstillinger, og jeg avholdt et tilsvarende møte i 2014.

Det er styret som er ansvarlig for forvaltningen av selskapet, for å ta de løpende forretningsmessige beslutninger og for å følge opp de forventningene staten har uttrykt gjennom eierskapsmeldingen. Staten som eier ivaretar sine interesser gjennom generalforsamlingen og gjennom å sørge for at selskapene har godt sammensatte og kompetente styrever. Vi er tydelige på våre forventninger, og vi følger opp disse, men som eier fører ikke vi kontroll med selskapene. Det er det andre myndigheter som gjør, f.eks. Finanstilsynet og skattemyndighetene. Vi arbeider jevnlig med å videreutvikle statens forventninger på samfunnsansvarsområdet og hvordan disse følges opp i eierdialogen. I den siste eierskapsmeldingen er vi bl.a. tydelige på styrets ansvar på feltet og på vesentlighetsprinsippet. Det ble også etablert mer spesifikke forventninger til arbeidet mot korrupsjon. Vi har denne våren også engasjert PwC bl.a. for å gi råd om vår oppfølging av eierskapsmeldingen og forventninger til arbeidet mot korrupsjon. Det er bl.a. for å øke systematikken i departementets oppfølging.

Dette viktige temaet berører i aller høyeste grad også internasjonalt samarbeid og regelverk. Internasjonalt samarbeid og utvikling av et godt regelverk er trolig det viktigste virkemidlet for å ivareta hensynet om åpenhet om pengestrømmer og skatt. Regjeringen har omtalt arbeidet som gjøres på dette området, i den nylig framlagte finans-

meldingen. Det pågår et omfattende internasjonalt arbeid for å forebygge skatteunndragelse, og norske myndigheter har i en årrekke hatt en aktiv pådriverrolle i arbeidet. Norge har i dag et vidt nettverk av skatteavtaler og andre avtaler om administrativ bistand mellom skattemyndigheter, som alle legger til rette for utveksling av opplysninger for skatteformål. Regjeringen fremmet i mai 2016 et lovforslag som innebærer at store flernasjonale konsern får plikt til å levere en land-for-land-rapport for skatteformål til skattemyndighetene. OECD vedtok i juli 2014 en ny standard for automatisk utveksling av finansielle kontoopplysninger for skatteformål, og Norge har undertegnet dette. Det er tiltak som omfatter hele næringslivet og ikke bare selskaper eid av staten.

Jeg mener vi både gjennom eierskapsmeldingen og i oppfølgingen av denne har en aktiv og grundig metode for vår eieroppfølging når det gjelder samfunnsansvar. Samtidig er vi alltid opptatt av å forbedre oss. Det aller viktigste arbeidet på dette området mener jeg skjer gjennom internasjonalt samarbeid og regelutveksling. Her er Norge en aktiv pådriver, og arbeidet har høy prioritet.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentlassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:29:23]: Eg legg merke til at ingen av forslagsstillarane til denne saka er her i salen. Da får SV ta opposisjonsrolla i denne saka.

Det er ein uttala kamp mot skatteparadis der Noreg har underteikna internasjonalt, og som Noreg går i bresjen for. Mange av dei problema og dei sakene vi har hatt i dei seinare åra, har vore knytte til nettopp lukka jurisdiksjonar. Kva er årsaka til at ein ikkje kan stille krav om at statleg eigde selskap ikkje skal ha verksemd i lukka jurisdiksjonar? Kva er problemet med å stille eit sånt krav?

Statsråd Monica Mæland [17:30:09]: Det er i hvert fall tre hovedutfordringer. Det ene er at vi skal være profesjonelle eiere. Selskaper hvor staten er på eiersiden, skal ha de samme regler å forholde seg til som andre selskaper, altså like regler for statlige som for privateide selskaper. For det andre er det ikke slik at vi er aleneiere i selskapene, og for det tredje ønsker vi like konkurransevilkår internasjonalt. Vi ønsker ikke at selskapene skal rømme Norge fordi vi har særnorske krav. Det er mange grunner til at vi ikke skal underlegges andre regler enn det andre land og private selskaper har, men det betyr ikke at vi ikke jobber aktivt med det. Vi er tydelige på hva vi forventer av selskaper hvor staten er på eiersiden, om hvordan de opptrer når det gjelder åpenhet om pengestrømmer og om det å inngå selskapsstrukturer i land som vi ikke har skatteavtaler med. Eierskapsmeldingen er mer enn tydelig på hva våre forventninger er, og det følger vi aktivt opp.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet over. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [17:31:24]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og helsepersonelloven (politiattest i den kommunale helse- og omsorgstjenesten) (Innst. 369 L (2015–2016), jf. Prop. 94 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bård Hoksrud (FrP) [17:32:16] (ordfører for saken): I dag vedtar vi å innføre krav om politiattest for alle som skal jobbe, eller som skal skifte jobb, og yte tjeneste innenfor de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Dette er et svært viktig vedtak, som vil være med og styrke tryggheten til flere svært sårbare mennesker som er helt avhengige av å kunne stole på dem som skal hjelpe dem i hverdagen.

Grunnlaget for at vi i dag vedtar denne innføringen, er at vi dessverre har sett flere eksempler på både vold, overgrep og økonomisk kriminalitet overfor personer som selv ikke kan forsvare seg. Det framstår som et lite paradoks for meg at når det gjelder barn og unge, har man hatt krav om politiattest lenge, men for den eldre garde er det liksom ikke så farlig. Det er derfor svært bra at dette kommer på plass i dag.

Jeg vet at noen vil hevde at disse personene fortsatt vil kunne risikere å bli utsatt for vold, overgrep osv., men jeg mener allikevel at dette vil være langt bedre enn å fortsette som vi har gjort til i dag, med skylapper for det som skjer der ute. Det betyr i alle fall at man skal sjekke opp alle som anses, for å hindre at personer som er dømt, skal kunne fortsette å jobbe med sårbare mennesker.

Det er viktig å ha med seg at de aller fleste som har uttalt seg om lovforslaget, har vært svært positive. Spesielt pasient- og brukerorganisasjonene har vært svært positive til å innføre lovforslaget. Men det er greit å merke seg at så sent som i 2013 stemte Arbeiderpartiet dette forslaget ned. Jeg er derfor svært glad for at det i dag er en enstemmig komité som slutter opp om forslaget.

Jeg vil også peke på at lovforslaget legger opp til at i tillegg til informasjon som er i en barnehageomsorgsattest, som eksempelvis en eventuell siktelse eller tiltale, skal denne politiattesten inneholde informasjon om legemsfornærmelse, kroppsskader, trusler, frihetsberøvelse, vinningsforbrytelser og bedrageri, noe som også gjør at man styrker tryggheten for dem som trenger disse tjenestene i fremtiden.

Jeg vil også peke på at man har vurdert flere forhold i forbindelse med innføringen som kan være utfordrende. Det gjelder flyktninger. Dette med botid i Norge er noe

som kan være en utfordring, fordi mange ikke har lang botid og det er en norsk politiattest som ligger til grunn.

Vi mener at dette totalt sett er viktige tiltak for den enkelte som er avhengig av hjelp til å stelle seg, til å vaske huset sitt eller å gå på butikken. Det er tryggheten til disse menneskene dette vedtaket faktisk handler om.

Jeg regner med at dersom det er behov for det, vil de andre medlemmene i komiteen redegjøre for eventuelle merknader som de har. Etter å ha jobbet med dette spørsmålet i mange år er jeg svært glad for at dette kravet nå endelig vil bli innfridd, til beste for alle som har ønsket et slikt krav, og som mener at et slikt forslag burde vært innført for lenge, lenge siden. Jeg har også lyst til å takke komiteen for godt samarbeid i saken, og for at vi nå faktisk er der at det er et enstemmig forslag som ligger til grunn i dag.

Tove Karoline Knutsen (A) [17:35:34]: Arbeiderpartiet støtter det forslaget som blir lagt fram i denne proposisjonen om å stille krav om politiattest for personell som yter kommunale helse- og omsorgstjenester.

Dette er en sak som har vært løpende diskutert i en årrekke. I forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 91 L for 2010–2011, Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, uttalte komiteen at også alvorlig syke, eldre, demente, psykisk syke og andre pasientgrupper kan ha problemer med å ivareta sine egne interesser og beskytte seg mot overgrep, så vel fysiske og psykiske som økonomiske. Komiteens flertall, bestående av Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet og Høyre, ba den gang om at spørsmålet om å innføre krav om politiattest for ansettelse i jobb også på dette området ble vurdert.

Intensjonen med dette lovforslaget er å sikre tryggheten til en svært sårbar gruppe mennesker, mange av dem helt avhengige av gode pleie- og omsorgstjenester. I dag kreves det, som saksordføreren sa, politiattest for personer som jobber med barn og ungdom, og vi legger nå til grunn at det er den samme type krav som vil gjelde vedrørende politiattest for ansatte i helse- og omsorgstjenestene. Det har tidligere vært innvendt at krav om politiattest vil ekskludere for mange fra arbeidslivet, og at et slikt krav kan hindre resosialisering f.eks. av folk som har sonet en straff, og som har et sterkt ønske om å gå videre i livet. Jeg tenker at det er argumentasjon man skal ha forståelse for og ta på alvor.

Vi ser også at proposisjonen ikke tar stilling til, eller omtaler, hvorvidt flyktninger, innvandrere og asylsøkere stilles i en vanskelig situasjon med krav om politiattest, gitt at deres bakgrunn ikke er kjent. Som Fagforbundet understreket i sitt høringssvar til komiteen, ønsker vi, og er avhengige av, at denne gruppen får mulighet til å utdanne seg og ta jobb i helse- og omsorgssektoren. Jeg vil be departementet se nærmere på denne dimensjonen av forslaget – både slik at tryggheten sikres for sårbare pasient- og brukergrupper, og at mennesker som ikke har mulighet til å framskaffe attest, kan vurderes på annet vis.

I høringen kom Fagforbundet og andre også med påminning om at kun et fåtall lovovertrедelser blir anmeldt, påtalt og straffet. De understreket at en politiattest ikke fanger opp overtredelser f.eks. utenfor landets grenser.

Derfor er god internkontroll og kvalitetssikring veldig viktig for å forebygge overgrep og vold og for å gi god kvalitet og trygghet i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Dette må komme i tillegg til kravet om politiattest, slik at denne ikke gir falsk trygghet, som har vært innvendingen lenge, men som vi mener ikke trumfer dagens forslag om politiattest.

En politiattest kan aldri erstatte gode ansettelsesrutiner, et godt fungerende internkontrollsystem, veiledning og oppfølging av ansatte. Dette er det flere av høringsinstansene som har understreket, bl.a. Legeforeningen og flere kommuner. Men Arbeiderpartiet støtter forslagene i proposisjonen om å stille krav om politiattest for ansatte i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, i likhet med det som er tilfellet i dag for dem som skal jobbe med barn og unge.

Sveinung Stensland (H) [17:39:38]: Vi behandler i dag regjeringens forslag om å endre flere paragrafer i to lover for å innføre krav om politiattest for personell som skal yte tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven i kommunene. Dette gjelder nevnte lov samt helsepersonelloven.

Kravet om politiattest i kommunehelsetjenesten skal gi større trygghet for dem som får slike tjenester, og deres pårørende. En slik attest er selvsagt ingen garanti, men vil bidra til at personer som er dømt for forhold som gjør dem uskikket til tjenestegjøring, i fremtiden vil bli forhindret fra å inneha slike stillinger. En norsk politiattest vil i utgangspunktet bare gi opplysninger om straffbare handlinger for perioden en person har vært registrert bosatt i Norge. Det betyr at for utlendinger med kort registrert botid vil norsk politiattest ha begrenset verdi. Dette er også gjeldende rett for kravet om barneomsorgsattester i dag, og som Hoksrud var inne på, er det egentlig rart at det har vært strengere krav der enn i resten av kommunehelsetjenesten.

Det er en utfordring ikke bare for helse- og omsorgstjenesten, men også for alle andre sektorer hvor det er krav om politiattest, inkludert frivillige organisasjoner, at det kun er forhold i Norge som vil gjøre seg gjeldende i en slik attest.

Hensynet til trygghet og sikkerhet for pasienter og brukere av helse- og omsorgstjenestene omfatter også flyktninger, asylsøkere og innvandrere som har behov for å motta slike tjenester.

Dersom en ikke vektlegger trygghet og sikkerhet i helse- og omsorgstjenesten, kan det svekke tilliten til tjenestene og medføre at sårbare mennesker vegrer seg for å be om tjenester de har behov for.

Jeg vil presisere at sånne attester er et skritt på veien, men ingen garanti. Dette er ett av mange tiltak for å sikre at pasienter og brukere av de kommunale helse- og omsorgstjenestene skal sikres trygge, gode og verdige tjenester.

Igjen er det grunn til å minne om et av rettsstatens prinsipper, at enhver som er siktet og eventuelt tiltalt for en straffbar handling, skal antas uskyldig inntil skyld er bevist. Samtidig er det sånn at når en har sonet sin straff, skal en ha muligheten til å starte på nytt. Disse forholdene er

behørig belyst i proposisjonen, og en enstemmig komité stiller seg bak regjeringens konklusjoner.

Forslaget gjelder bare for nyansettelser og de som skifter stilling, og således trenger ikke de mange dyktige ansatte i kommunehelsetjenestene stille seg i kø for å få politiattest i morgen.

Mange har stått på lenge for å få dette på plass, og det er spesielt grunn til å gratulere Fremskrittspartiet når vi har kommet så langt som til dette, nemlig å vedta å innføre krav om politiattest i kommunehelsetjenesten.

Olaug V. Bollestad (KrF) [17:42:24]: Først av alt har jeg lyst til å takke saksordføreren for en god måte å dra saken gjennom komiteen på.

Det å få lov til å jobbe med alvorlig syke, eldre, demente, psykisk syke og andre pasientgrupper er en tillit, og en tillit som den som jobber der, må vise seg verdig. Mange av disse pasientgruppene har spesielt problemer med å ivareta egne interesser og beskytte seg mot overgrep, så vel fysiske og psykiske som økonomiske. Å stille krav om politiattest for alt personell som skal yte tjenester etter helse- og omsorgsloven, uavhengig av hvilke pasient- eller brukergrupper de skal yte tjenester til, støtter Kristelig Folkeparti fullt ut, og også at det ikke skal være opp til hver enkelt kommune å bestemme om de vil ha dette.

Men dette er bare ett av flere tiltak som må til for å trygge pasienters og brukeres tillit til personell i tjenesteapparatet. Tillit og trygghet er noe vi faktisk får, og tillit og trygghet til dem man er totalt avhengig av fordi man ikke kan gjøre ting selv, er sentralt i god omsorg og god pleie. Mange pasienter og brukere kan være totalt avhengige av andre på grunn av alder, sykdom eller funksjonshemming, noe som gjør at de har behov for beskyttelsen som ligger i at de som utfører tjenesten, nå må framlegge en politiattest. Det å ligge og være helt avhengig av andre betyr at en også må kunne stole på dem som kommer enten inn i eget hjem eller inn på det rommet man bor på, i en omsorgsbolig eller et sykehjem.

Kristelig Folkeparti støtter, som resten av komiteen, forslaget om at dette skal være en obligatorisk og ikke en frivillig ordning. Derfor støtter vi innstillingen fra komiteen.

Statsråd Bent Høie [17:44:57]: Lovforslaget som Stortinget behandler i dag, fremmer viktige pasient- og brukerinteresser. Forslaget innebærer at alle personer som yter kommunale helse- og omsorgstjenester, skal framlegge politiattest, uavhengig av hvilken pasient- eller brukergruppe tjenestemottakeren tilhører. Formålet er å skape trygghet og tillit. Trygge og tillitsfulle pasienter og brukere er avgjørende for å skape pasientens helse- og omsorgstjeneste.

Helse- og omsorgstjenestene er en tjeneste for alle. Alle innbyggere i en kommune vil en eller annen gang i løpet av livet ha behov for helse- og omsorgstjenester. Pasienter og brukere står ofte i et avhengighetsforhold til tjenesteyter og vil være i en mer eller mindre sårbar situasjon. Mange kan ha problemer med å ivareta egne interesser og beskytte seg selv mot overgrep. Det er neppe mange sektorer i samfun-

net der nærkontakten mellom to mennesker er så stor som mellom tjenesteyter og tjenestemottaker i helse- og omsorgstjenesten. Krav om politiattest kan bidra til at pasienter og brukere får økt trygghet og tillit til at tjenesteyter ikke vil skade dem på noen måte. Hensynet til pasienter og brukere har derfor stått sentralt i arbeidet med lovforslaget.

Anmerkninger på en politiattest er følsomme opplysninger. Av hensyn til tidligere straffedømte krever forslaget at det på politiattesten bare skal anmerkes konkret angitte lovovertridelser som pasienter og brukere lett kan bli utsatt for, og som de bør beskyttes mot. Det omfatter bl.a. voldtekt, ulike former for tvang, kroppskrenkelse, tyveri og underslag.

Mindre alvorlige overtridelser skal bare registreres i et begrenset tidsrom. Straff på inntil seks måneders ubetinget fengsel skal f.eks. ikke opplyses om lenger enn i tre år etter at dom er avsagt eller forelegg vedtatt. Dette kan bl.a. omfatte tyveri og underslag.

Når kommunen eller annen arbeidsgiver mottar en politiattest med anmerkninger, må de vurdere om anmerkningene gjør at de anser personen for å være uegnet til stillingen. En anmerkning på politiattesten vil ikke automatisk innebære et yrkesforbud. Er det grunn til å tro at pasienter og brukere kan ha tillit til og stole på vedkommende, skal ikke en anmerkning på en politiattest være til hinder for å kunne ansette vedkommende. For samfunnet som helhet er det viktig at personer som tidligere er straffet og har gjort opp for seg, kan komme tilbake til arbeidslivet.

Mange straffbare handlinger blir ikke straffeforfulgt eller oppklart. En politiattest vil bare gi informasjon om straffbare handlinger fra perioden en person har vært registrert bosatt i Norge. En politiattest vil ikke kunne si noe om vandelen til personer fra deres tid utenfor Norge. En politiattest uten anmerkninger innebærer derfor ikke en sikkerhet for at vedkommende aldri har utført en straffbar handling, eller at vedkommende ikke vil begå en straffbar handling i fremtiden. På den annen side kan det antas at en rekke personer som er dømt for en straffbar handling, aldri kan tenke seg å begå en straffbar handling igjen.

Framleggelse av politiattest i den kommunale helse- og omsorgstjenesten er derfor kun ett av flere tiltak for å trygge pasienters og brukeres tillit til personell i tjenesten. Jeg vil uttrykke tilfredshet med at komiteen påpeker viktigheten av at tjenesteyter også må ha gode internkontrollrutiner, kvalitetssystemer og gode rutiner i ansettelsesprosessen. Det er helt avgjørende at ledere i den kommunale helse- og omsorgstjenesten gjennomfører gode ansettelsesprosesser, sjekker referanser og ikke lener seg ensidig på det som er registrert i offentlige registre eller f.eks. – i denne sammenheng – politiattest. Det er for mange eksempler på at folk har blitt ansatt som ikke burde ha blitt ansatt, og der dette kunne blitt avdekket rett og slett gjennom at arbeidsgiveren hadde gjort det som en egentlig forventer av en arbeidsgiver når man ansetter personer i så viktige jobber, og som krever så mye tillit i møte med pasienter og brukere. Men jeg er glad for at kommunene og tjenesten gjennom dette lovvedtaket får et ekstra verktøy i det arbeidet.

Jeg er meget tilfreds med at helse- og omsorgskomite-

en enstemmig har sluttet seg til regjeringens forslag. Trygge pasienter og brukere som har tillit til tjenesteyterne, er avgjørende nettopp for å skape pasientens helsetjeneste.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tove Karoline Knutsen (A) [17:49:48]: Jeg er veldig glad for at både statsråden, proposisjonen, merknadene og flere av representantene her i denne debatten understreker hvor viktig det er at man har kontrollrutiner utenom politiattest. Vi har hatt noen groteske hendelser tidligere i år med overgrep i flere barnehager utført av personer som hadde politiattest. Vi er alle opptatt av det, og det skjønner jeg at også statsråden er.

Spørsmålet er: Ser statsråden at det kan være behov for å gjennomgå på nasjonalt hold rutinene for hvordan man sikrer at ikke denne politiattesten blir en kilde til falsk trygghet, altså de øvrige verktøyene man skal ha?

Statsråd Bent Høie [17:50:42]: Vi har nå et utvidet nasjonalt verktøysett for kommuner som ansetter mennesker innenfor denne tjenesten gjennom den autorisasjonen som en har, gjennom den vurderingen som en eventuelt vil kunne finne i tilsynssaker osv., og fra nå gjennom denne politiattesten.

Det jeg tror er viktig, er at en gjør som komiteen mener, at en hele veien understreker at alle de nasjonale verktøyene som en bruker, ikke blir en hvilepute for dem som ansetter. Det handler f.eks. om språkprøver, som nå i mye større grad blir en systematisk introdusert del av grunnlaget for å få autorisasjon. En må gjøre en selvstendig vurdering f.eks. av språkkunnskapene også til autorisert helsepersonell som har gjennomgått en språkstest, for språket er helt avgjørende for å gi en trygg og sikker helsetjeneste.

Tove Karoline Knutsen (A) [17:51:49]: Jeg takker for et godt svar om viktige tiltak.

Dette er autorisasjon for folk som kommer fra en utdanning utenlands, men vi har sett, som i disse tilfellene, at vanlige norske borgere – født og oppvokst i Norge – med politiattest i lomma har begått grove overgrep mot barn og gått under radaren for den gjennomgangen man kanskje skulle hatt av deres historie før de ble ansatt. Ser statsråden at det kanskje bør settes et ekstra trykk inn her?

Statsråd Bent Høie [17:52:31]: Jeg mener at dette er et godt tiltak, men jeg vil understreke at det er ikke sånn at alle som ansettes, har en historie før de gjør et overgrep. Derfor er det, som jeg understreket i mitt innlegg, ikke nok å sjekke en persons vandel, en må ha gode interne kontrollsystemer og god oversikt over hva som skjer i egne tjenester. Det er viktig å sikre en mer permanent bemanning og unngå for mye vikarbruk og for mye oppdeling, sånn at en har en solid og mer permanent bemanning i disse tjenestene. Det er også en del av det å kvalitetssikre for at dette ikke skal skje.

Men på dette området er det ingenting som noen gang kommer til å bli 100 pst. sikkert. Da må det være gode rutiner for å fange opp når noe er galt.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [17:53:42]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester – kriterier og ventelister) (Innst. 372 L (2015–2016), jf. Prop. 99 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [17:54:35] (ordfører for saken): Helse- og omsorgskomiteen har behandlet regjeringens forslag om en tydeliggjøring av pasienters rett til sykehjemsplass eller opphold i tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Regjeringen foreslår å presisere retten til heldøgns pleie og omsorg i pasient- og brukerrettighetsloven og en korresponderende plikt i helse- og omsorgstjenesteloven for kommunene til å tilby slike tjenester.

Regjeringen har i lovforslaget lagt vekt på at en ønsker bedre forutsigbarhet og mer åpenhet rundt tildelingsprosessen. Nasjonale kriterier for tildeling vil være et viktig virkemiddel for å bidra til dette. Regjeringen vil foreslå nasjonale kriterier når det er høstet erfaringer med de kommunale kriteriene og bruken av nasjonale kriterier i forsøksordningen for statlig finansiering av omsorgstjenestene. Men inntil nasjonale kriterier er på plass, må den enkelte kommune på bakgrunn av kommunens helhetlige tilbud utarbeide kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig. Jeg har lyst til å understreke at disse kriteriene ikke kan utformes på en slik måte at kommunen innsnevrer den enkelte pasients eller brukers rett til heldøgns omsorg.

Lovendringen innebærer også en plikt for kommunene til å føre ventelister – dette for å sikre en ensartet oversikt over personer som har fått vedtak om at de kvalifiserer for langtidsplass i kommunene, men som med forsvarlig hjelp kan bo hjemme i påvente av plass.

Det var få deltakere på komiteens åpne høring i saken, men når det gjelder regjeringens høringsforslag, var det et flertall som mente at lovforslaget var overflødig fordi man mente rettigheten allerede var forankret i dagens regelverk. Det var også høringsinstanser som mente at en presisering av eksisterende rettighet i lov var positivt for brukere av tjenesten.

Komiteen deler seg i denne saken. Regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre stemmer i dag for regjeringens forslag til lovendring som tydeliggjør retten til heldøgns omsorg. Flertallet mener dette er viktig for at pasienter, brukere og pårørende i større grad skal føle seg trygge på at kommunen har plikt til å tilby en slik tjeneste når behovet oppstår.

Ved å vedta lovendringen slår vi fast at det skal være den enkeltes behov for sykehjemsplass – ikke om kommunen har plass – som skal avgjøre om en får vedtak eller ikke. I dag opplever mange at retten til heldøgns pleie er en rettighet som egentlig ikke eksisterer. Terskelen for å få heldøgns pleie i kommunen kan variere ut fra om kommunen har plass eller ikke. Det bidrar til å skape forskjeller i pasientbehandlingen. Nå endrer vi på denne urettferdige praksisen. De som trenger en sykehjemsplass, men som kan vente noe tid hjemme med mer hjelp til det er ledig plass, skal nå få vedtak og settes på venteliste.

For oss i Høyre er dette en viktig merkedag. Den nye loven vil vesentlig styrke rettighetene til omsorgstrengende i praksis. Den vil forplikte kommunene sterkere enn i dag til å innfri de pliktene de har, og den gjør det helt tydelig at alle med omsorgsbehov skal få en vurdering om rett omsorgsnivå som ikke er knyttet til om kommunen har ledig plass der og da. Det er også en stor endring at det etableres åpenhet om kriterier og ventelister. Det skaper en helt nødvendig trygghet og forutsigbarhet for dem som er aller sykest i våre kommuner.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet stemmer i dag imot en lovfestet rett til heldøgns pleie og omsorg for dem som er for syke til å kunne pleies hjemme. Rett nok har aldri kampen om pasienters rettigheter vært disse partienes fanesak, men at de også i denne saken velger systemets og ikke de sykeste eldre pasientenes side, er nesten ikke til å forstå.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet sier også nei til at kommunene skal opprette ventelister, som jo vil gi et viktig bilde av om kommunen har god nok kapasitet og kan bidra til å understøtte viktige politiske prioriteringer for økt utbygging.

Heldigvis er flertallet i Stortinget på pasientens side i denne saken. Det tror jeg mange syke, pleietrengende og deres pårørende merker seg.

Tove Karoline Knutsen (A) [17:59:01]: Vi behandler i dag en sak som har møtt sterk motstand fra så å si alle høringsinstansene som har uttalt seg – og det er ganske mange. Helse- og omsorgsdepartementet sendte sist høst ut et høringsnotat om forslag til lovendring i omsorgssektoren slik det kommer til uttrykk i den foreliggende proposisjonen, bl.a. om rett til opphold i sykehjem og plikt for kommunene til å holde ventelister. Et overveiende flertall av høringsinstansene, bl.a. Kommunenes Sentralforbund, Helsedirektoratet, Advokatforeningen, Omsorgsjuss, Norsk Sykepleierforbund, enkeltkommuner og ikke minst landets pasient- og brukerombud, er svært negative til lovforslaget.

Omsorgsjuss sier det slik:

«Forslagene til nye lovbestemmelser er unødvendige, uhensiktsmessige og til dels umulige å gjennomføre»

re, og vil i tillegg gi dårligere rettssikkerhet for pasienter og brukere og merarbeid og økte kostnader for kommunene. Omsorgsjuss AS støtter derfor ingen av de foreslåtte lovendringene.»

Det er en uvanlig sterk uttalelse, og den er i tråd med det som mange høringsinstanser har spilt inn. Arbeiderpartiet har lyttet nøye til disse innvendingene, og vi vil understreke det samtlige høringsinstanser – samt faktisk Helse- og omsorgsdepartementet selv – bringer til torgs: at man allerede i dag har lovfestet rett til nødvendig helsehjelp i form av sykehjemsplass eller heldøgns omsorgsbolig når dette er det forsvarlige nivået. De rettighetene som lovforslaget tar sikte på å innføre, er altså allerede i dag til stede i lovs form. Dersom en eldre person har behov for sykehjemsplass og det ikke finnes ledig plass, skal kommunen, ifølge dagens lovverk, sørge for tilsvarende hjemmehaserte tjenester eller hjelp i annen bolig inntil sykehjemsplass kan tilbys. Kommunene har også plikt til å sørge for at lovverket håndteres forsvarlig og riktig, og at saksbehandlingen foregår på riktig måte. Fylkesmannen er da klageinstans for dem som mottar kommunale pleie- og omsorgstjenester.

Jeg har lyst til å peke på at det ytes gode omsorgstjenester over hele landet, og det er mange eldre som mottar tjenester, som gir gode og positive tilbakemeldinger. Det er imidlertid en utfordring å finne de riktige grepene, som utjevner de til dels betydelige forskjellene vi ser kommunene imellom, med tanke på å styrke kvaliteten på pleie- og omsorgstjenestene generelt. Her må vi våge å tenke nytt og framtidsrettet, der vi både løfter det forbyggende perspektivet og ser på hvordan vi kan styrke hele omsorgstrappa – med både å bygge flere heldøgns omsorgsplasser, legge til rette for andre boformer og styrke hjemmetjenesten.

En slik framtidsrettet omsorgspolitik ble på en forbillig måte løftet fram i stortingsmeldinga «Morgendagens omsorg», som ble lagt fram av Stoltenberg II-regjeringa i 2013, og som denne regjeringa ofte refererer til.

Disse perspektivene er det flere kommuner, også borgerlig styrte, som understreker. Asker kommune i Akershus, som for øvrig er en Høyre-styrt kommune, gir en ganske presis karakteristikk i sin høringsuttalelse:

«Det oppleves dermed som lite helhetlig at man i lovverket foreslår å fremheve separate deler av omsorgskjeden. Ved å legge til en egen rettighetsbestemmelse om heldøgns tjenester mener vi det kan oppfattes som et steg tilbake i forhold til utvikling av helse- og omsorgstjenestene.»

I Hurdal kommune sier ordføreren, fra Venstre, følgende:

«Å gi inntrykk av at man har skapt en ny rettighet uten at en ny rettighet er skapt, vil være å forlede befolkningen, og kan bidra til økt konfliktnivå i en sårbar tid for pasienter og brukere.»

Vi i Arbeiderpartiet vil understreke at det må være et uttalt mål at eldre mennesker som mottar omsorgstjenester, selv skal kunne bestemme over deler av tjenestene som mottas, innenfor definerte rammer. Derfor må vi avbyråkratisere eldreomsorgen og gi større ansvar og tillit til de

ansatte. Større tillit til det faglige perspektivet og mindre kontroll er viktige stikkord for å lykkes.

Den foreliggende proposisjonen omhandler også rettighetsspørsmål knyttet til ventelister og lovfestede nasjonale kriterier, som jeg ikke får plass til å omtale her. Jeg synes bare det er litt trist at vi skal stå på denne talerstolen og beskyldte hverandre for ikke å være opptatt av eldre og av god pleie og omsorg. Jeg tror mine politiske motstandere er like opptatt av det som meg, men vi velger altså forskjellig. Arbeiderpartiet ser ikke å kunne støtte noen av de framlagte lovforslagene i proposisjonen, men vi fremmer to forslag sammen med Senterpartiet, og de forslagene tar jeg opp her.

Presidenten: Da har representanten Tove Karoline Knutsen tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [18:04:22]: Representanten Wilhelmsen Trøen har redegjort veldig godt for hva dette handler om. Det handler om at man skal tydeliggjøre enda mer det som ligger i lovverket allerede i dag, om at man faktisk har noen rettigheter, og at man har noen kriterier for hvordan man skal kunne få fulgt dette opp. Da er det litt interessant å høre på foregående taler, som egentlig prater sterkt imot det, samtidig som hun sier at dette allerede er der i dag, i hvert fall lovfestingen. Det er litt spesielt at man er veldig imot det man mener at allerede er der, sånn at det er litt overflødig å gjøre dette.

Dette er ikke overflødig. Det er bare å reise litt rundt omkring i landet, så ser man hvordan det står til mange steder. Vi har i dag ca. 428 kommuner – jeg sier «ca.», for det skjer jo en del ting der, men offisielt er det vel fortsatt 428 kommuner, og jeg må passe på at jeg ikke sier noe feil. Men det betyr også at det er så mange forskjellige kriterier for om man får en sykehjemsplass eller ikke, og hvilke kriterier man legger til grunn for om man får en sykehjemsplass eller ikke, eller heldøgns pleie, for den saks skyld.

Jeg vet fra egen kommune og fra mange kommuner at når trykket blir stort, heves terskelen for når man får heldøgns pleie, mens hvis trykket er litt lavere, er også muligheten litt større for å kunne få en sykehjemsplass eller en heldøgns pleieplass. Det handler om å sørge for at man nå tydeliggjør rettighetsfestingen, at man får på plass noen kriterier som gjør at man får både åpenhet om og mulighet til å vite hvilke kriterier som legges til grunn, hvis man eventuelt skulle klage på at man ikke får de tjenestene man mener at man bør få. Så dette er veldig bra. Jeg skulle som FrP-er gjerne sett at man kanskje hadde tatt det enda litt lenger, men jeg synes det er kjempebra det som regjeringen nå har kommet med, og det er et veldig viktig skritt i riktig retning.

Når representanten Knutsen sier at alle er imot, er det bare å gjøre et lite søk på Kvasir eller Google, så ser man at Seniorsaken, som har kjempet for dette lenge, rett før valget i 2013 leverte 10 000 underskrifter hvor de ba om at dette ble lovfestet. Det er det denne regjeringen nå gjør, man tydeliggjør det. I tillegg får vi på plass ventelister. Jeg synes det er trist at ikke Arbeiderpartiet er enig i at det er viktig å få vite hvor mange det er der ute som faktisk tren-

ger det, for nå er det stort sett prognoser, og så fører ikke den enkelte kommune noen venteliste eller oversikt over hvordan det faktisk står til. Da har man kanskje ikke fullt ut oversikten over hvilke tjenestetilbud man bør øke for å sikre at alle de som trenger pleie- og omsorgstjenester i kommunen, faktisk får det.

Dette handler om forutsigbarhet, og det er en oppfølging av det denne regjeringen gjør. Under den forrige regjeringen var det i gjennomsnitt 35 pst. i tilskudd da man bygde sykehjem, heldøgns pleieplasser. Denne regjeringen økte det til 50 pst. i gjennomsnitt, og det viser at man er opptatt av at de som trenger et pleietilbud, skal få det pleietilbudet de har behov for. Det betyr også at man må sørge for å tilrettelegge for å ha flere tilbud og et mangfoldig tilbud, som gjør at hvis man trenger en omsorgsbolig, får man det, og hvis man trenger en sykehjemsplass, skal man få muligheten til det og til faktisk å vite at man har fått et vedtak som sier at dette har man krav på, uavhengig av om kommunen har råd, eller om kommunens kriterier ikke lenger får lov til å være flytende. For nå skal kriteriene ligge der slik at man vet hva man har å forholde seg til, og det synes jeg er veldig bra for pasientene.

Det er litt artig å høre at Arbeiderpartiet sier at de vil ha mindre kontroll, mindre styring og ikke vil ha disse nasjonale kriteriene, for de mener tydeligvis at det fungerer veldig godt der ute. Ja, i veldig mange kommuner er det veldig bra. Jeg synes alltid det er viktig å påpeke at det er fantastisk mange flotte mennesker som står på hver eneste dag for at vi skal gi kjempegode omsorgstjenester og pleietjenester til eldre og syke som trenger det. Men det er dessverre også sårn at det er en del steder hvor det ikke er så bra. Å oppleve at personer sier at de ikke orker mer fordi de ikke får det tilbudet de trenger, er trist, og sårn skal det ikke være. Det er uverdigg. Derfor er jeg veldig glad for det forslaget som flertallet i dag kommer til å stemme for.

Olaug V. Bollestad (KrF) [18:09:30]: For noen år tilbake ga vi i denne salen en rettighet til de minste i landet vårt. Det gjorde at vi fikk en formidabel bygging av barnehager. I dag debatterer vi forslag som handler om rettighetene til de sykeste eldre og pleietrengende. Kristelig Folkeparti er opptatt av at de sykeste eldre skal være trygge på å få tilbud om heldøgns plass eller sykehjemsplass når de trenger det. I dag kan terskelen noen steder virke utroligg høy. Derfor ønsker Kristelig Folkeparti å lovfeste retten til sykehjemsplass ved medisinske behov samt at en individuell og helhetlig vurdering av den enkeltes situasjon skal vektlegges.

Tilbud om en sykehjemsplass og heldøgns tjenester kan ikke være avhengigg av den enkeltes kommune eller personlige økonomi. Det må være den enkeltes behov for sykehjemsplass som skal avgjøre. Kommunene må forpliktes sterkere enn i dag til å innfri de pliktene de har. Det er også viktig at innsatsen i kommunene med å bygge flere plasser intensiveres. Det har ikke vært for mye bygging av sykehjemsplasser det siste tiåret.

Kristelig Folkeparti støtter at det innføres et krav om ventelister. Ventelister gir forutsigbarhet og gir en helhetlig oversikt over hvor mange som venter på sykehjem-

plass eller heldøgns tjenester i Norge. I dag vet vi for lite om situasjonen. Gjennom åpenhet rundt ventelister kan vi se hvor behovene er store og prioritere deretter både i kommunene og nasjonalt.

Vi vet at legedekningen på sykehus er én lege per 1,3 pasienter, mens det på sykehjem er et legeårsværk per 130 pasienter i gjennomsnitt. Kristelig Folkeparti er derfor opptatt av innholdet i sykehjemsplassen. Legedekning er et nødvendig gode for pasienten, og Kristelig Folkeparti foreslo 500 mill. kr ekstra i budsjettet for 2016. Dette handler om kvalitet for den som skal få plassen.

En god og verdigg alderdom når helsen svikter, handler om innholdet i omsorgen. Vi må sørge for at de sykeste eldre på sykehjem får ivaretatt sine behov som hele mennesker. Tilgang til frisk luft, mulighet til å bevege seg, god ernæring, meningsfullt innhold som kultur og aktivitetstilbud er noe som de fleste av oss tar for gitt. Sårn er det ikke for alle. Helsepersonell melder om at de knapt har tid til den mest nødvendigg pleie. Mange syke eldre er underernærte på meningsfulle aktiviteter så vel som på god ernæring. Det er heller ikke uvanlig at demente pasienter i norske sykehjem ikke får frisk luft mer enn et par ganger i året. Dette er noe som svært få pasientgrupper hadde funnet seg i.

Ja, Kristelig Folkeparti er enig i at mye fungerer veldig bra i norsk eldreomsorg. Men det er som med ekteskapet, ting kan stadig bli bedre selv om man har et godt ekteskap. Vi må aldri slå oss til ro med at ting er godt nok i norsk eldreomsorg.

Kristelig Folkeparti ønsker en offensiv satsing på forebyggende tiltak som styrker livskvaliteten også for hjemmeboende eldre. Derfor er vi glade for det doble tilskuddet som seniorsentrene fikk i fjorårets reviderte budsjett. Vi er glad for at helseministeren nettopp varslet at alle på 75 år skal få hjemmebesøk. Det foreslo Kristelig Folkeparti i fjor sommer. Dette er kjempeviktig for å se hvor behovet er, sårn at vi kan ha dem som faktisk trenger det, på listen.

Derfor er Kristelig Folkeparti glad for å være med og støtte dette lovforslaget. Det er viktig for våre sykeste eldre, og det er viktig for våre prioriteringer som politikere lokalt og nasjonalt.

Kjersti Toppe (Sp) [18:14:32]: Sjeldan har uttrykket «keisarens nye klede» passa bedre enn i denne saka. Regjeringa har fremja forslag til endringar i lovverket som skal sikra rett til opphald i sjukeheim eller tilsvarende bustad særskilt retta mot heildøgns tenester, og krav til kriterium og ventelistar. Forslaget har møtt kraftigg motstand i høyringsrunden. Eit overveldande fleirtal er svært negativt til forslaget. Det gjeld bl.a. Legeforeininga, KS, Helsedirektoratet, Advokatforeiningen, Norsk Sykepleierforbund, mange kommunar og ikkje minst landets pasient- og brukarombod. Forslaga vert omtalte som

«unødvendigg, uhensiktsmessigg og til dels umuligg å gjennomføre, og vil i tillegg gi dårleggare rettssikkerhet for pasienter og brukere og merarbeid og økte kostnader for kommunene».

Pasient- og brukarombodet er blant fleire som peikar på at å foreslå ein rett til opphald i sjukeheim berre når dette er

det einaste som kan sikra nødvendige og forsvarlege tenester, er ei vesentleg innskrenking samanlikna med rettane av i dag.

Ein meiner:

«Det er en risiko for at enkelte kommuner – dersom lovendringen blir vedtatt – velger å snevre inn dagens praksis ved tildeling av sykehjemsplasser til bare å omfatte tilfeller der dette er «det eneste tilbudet som kan sikre [...] nødvendige og forsvarlige tjenester.»»

Venstre-styrte Hurdal kommune seier det slik:

«Å gi inntrykk av at man har skapt en ny rettighet uten at en ny rettighet er skapt, vil være å forlede befolkningen, og kan bidra til økt konfliktnivå i en sårbar tid for pasienter og brukere.»

Helsedirektoratet går imot alle forslag i proposisjonen og saknar ei fagleg grunngeving for dei forslaga som er føreslått. Høgre-styrte Asker kommune kom med denne presise utsegna:

«Det oppleves dermed som lite helhetlig at man i lovverket foreslår å fremheve separate deler av omsorgskjeden. Ved å legge til en egen rettighetsbestemmelse om heldøgns tjenester mener vi det kan oppfattes som et steg tilbake i forhold til utvikling av helse- og omsorgstjenestene.»

Når det gjeld forslaget om lovfesting av nasjonale og kommunale kriterium for tildeling av langtidsopphald, vert desse også slakta i høyringsrunden. Dei nasjonale kriteria er tenkt i samanheng med forsøket med statleg finansiering av eldreomsorga. Men problemet til regjeringa er at så få kommunar vil vera med i forsøket at forsøket ikkje lenger kan kallast eit forsøk, men ein fiasko.

Helsedirektoratet meiner at forslaga om kommunale kriterium baserer seg på feil rettsbruk, fordi det varsla forskriftskravet ikkje vil gi nokon rett til nokon. Det er god grunn til å lytta til Helsedirektoratet, som átvarar mot at dei føreslåtte endringane vil ha motsett effekt av det som er tiltenkt. Som Senterpartiet og Arbeidarpartiet skriv i innstillinga, vil det vera

«vanskelig for den enkelte pasient eller bruker å forstå at vedkommende ikke får en sykehjemsplass, selv om man oppfyller kriteriene for tildeling av langtidsopphold og har fått et enkeltvedtak om dette – og heller ikke om man har fått medhold hos Fylkesmannen».

Helsedirektoratet meiner at forslaget frå regjeringa bidreg til forvirring og usikkerheit når lovfesting av pliktar og rettar reelt sett er utan rettsleg betyding for dei det gjeld.

Senterpartiet viser elles til forslaget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet om at kommunar utarbeider kjente kriterium som tydeleggjer praksis for tildeling av langtidsopphald utan at dette vert nedfelt i forskrift.

Høgre og Framstegspartiet – med litt nølande støtte frå Venstre og Kristeleg Folkeparti – vil gi eldre rett til å stå på venteliste, rett til å få eit vedtak, men ikkje rett til ein sjukeheimplass. Ventelista er heller ikkje ei prioritert venteliste, ho er ei oversikt over eldre som ventar, utan at dei får vita kor lenge, eller kor mange andre som skal ha plass framfor dei. Vennesla kommune sa det slik i høyringa:

«Opprettelse av ventelister er et tilbakeskritt til gammel praksis. En oversiktsliste har ikke noen prak-

tisk betydning for om brukeren får sykehjemsplass eller ikke. For å sikre befolkningen gode tjenester må det være nok sykehjemsplasser eller boliger, og nok personell. Det er det som er virkeligheten for den enkelte.»

Dette er poenget.

Senterpartiet vil stemma imot tilrådinga frå komiteen, og Arbeidarpartiet har fremja forslaga som vi står saman om i innstillinga.

Ketil Kjenseth (V) [18:19:48]: Å styrke svake gruppers rettsstilling er et gjentakende tema her i Stortinget – det synes jeg er bra og viktig. Og vi blir neppe ferdig med det på mange tiår. Vi vet at de med lavest stemme ofte ikke når opp i kampen om ressursene, og de trenger det strengeste vernet. Det gjelder enten en er papirløs asylsøker, barn under offentlig omsorg, pasient i det psykiske helsevernet eller pleietrengende eldre. Det er for disse gruppene vi må ha gode lover og rettigheter.

Det kanskje aller beste med det vi vedtar i dag, er at vi innfører ventelister. Jeg synes det blir å ikke forholde seg helt til virkeligheten, det som Senterpartiet sier, for vi vet at det er enorme variasjoner mellom kommunene. Ingen har nevnt hva politikerne ser i dette, og det å få se en venteliste tror jeg gjør noe med politikere. Jeg har selv sittet i kommunestyre og fått lange beskrivelser av hvor viktig det er å satse på forebygging – det er selvfølgelig viktig – og at det er lenge til den demografiske utviklingen fører til at vi har større behov for sykehjemsplass. Det pågår jo en stadig avhjemling av sykehjemsplasser. Det betyr at pasientene i realiteten mister rettigheter, bl.a. legedekning. For de sykeste eldre, som representanten Bollestad var inne på, er det en svekkelse. Mange opererer også med en underkapasitet, og konsekvensen av det blir at vi få en stadig rullering av korttids plasser, og både for den enkelte pasient og for pårørende er det en stor belastning. Så å pålegge å ha ventelister mener jeg er en viktig del av det vi gjør i dag.

Det er også viktig fordi vi må gi plass til dem som har behov for det. I dag er det en betydelig andel unge som henvises til sykehjem. Det er ikke riktig adresse. Det tar opp plass for dem som burde ha legedekning og den mest spesialiserte pleien og omsorgen blant de eldre, og kommunene bør gi et bedre og mer egnet tilbud til de unge. Slik situasjonen er i dag, må flere kommuner ty til interkommunalt samarbeid for å gi spesialisert pleie og omsorg og også øke kapasiteten på plasser til unge pleietrengende.

En del av den saken vi behandler i dag, omhandler statlige forsøk, og det er ikke egentlig Venstres politikk og veien å gå, men vi synes at statlige forsøk bør vi gjøre i større grad. Derfor er vi interessert i å lære av de kommunene som nå skal i gang. Og det er mange nok til at dette blir et av de større statlige forsøkene innenfor pleie- og omsorgssektoren. Vi gjør noe lignende innenfor kronikergruppen, og det er viktig at vi gjør så store forsøk for å få god forskning og evaluering. For kommunene er det da viktig at de implementerer, for vi kommer til å lære noe av dette, enten skal vi gå videre med noe, eller så skal vi ikke gjøre det.

For mange kommuner gjenstår det også et stort arbeid med tilsynsoppavene. Dessverre er litt tilfeldig sammen-

satte eldreråd i en del kommuner de som fører tilsyn med kommunal pleie og omsorg. Det er ikke godt nok. Noen kommuner, som Trondheim kommune, har regelmessig årlig tilsyn gjennom sitt kontrollutvalg og foretar systematiske revisjoner. Det har jeg sansen for – ikke nødvendigvis riktig organ, men det er i hvert fall en historikk, og de bygger opp en kvalitet i tilsynene. På lignende måte må vi utvikle det arbeidet i kommunene for å få en systematikk og en kvalitet på det, som også politikerne kan spille på, men også særlig pårørende kan spille på, for i dag er det for en del pårørende omtrent som å kjempe mot vindmøller å få plass.

Venstre er veldig glad for at vi særlig presiserer at vi skal ha kommunale kriterier noe mer over til helsemessige, medisinske kriterier og bort fra noen tilfeldige kriterier basert på tildelingskontor og inntakskontor, som av og til virker som om de prøver å holde pasienter unna plass og ikke få dem inn til riktig tjeneste.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [18:25:10]: Eg synest representanten Toppe hadde eit godt innlegg, og eg synest det siste innlegget bar preg av kva denne saka handlar om. Det handlar vel utelukkande om ventelister, at det var det viktige i dette forslaget. Vi får ei uprioritert venteliste slik at politikanane får sjå. Det var oppsummeringa mi av innlegget til førre talar.

Det er eit rart forslag. Regjeringa føreslår noko regjeringa sjølv seier ikkje har effekt. Det reiser ei rekkje spørsmål i denne saka.

Det begynner å bli frykteleg mange eksempel no på korleis regjeringa ikkje tar eldre og pensjonistar på alvor. Eldreomsorga er knapt tema i Stortinget. Sakene frå regjeringa gir generell omtale og verkar meir og meir opptatt av å bortforklare enn faktisk å forandre. Da må eg berre minne om at det i denne sesjonen berre er SV og Senterpartiet som har kome med eigne forslag.

Eg er spesielt overraska over Framstegspartiet, som før dei kom i regjering, over mange år framførte noko eg oppfatta som eit ektefølt engasjement for dei eldste og sjuke i landet. I valkampen 2013 lovde Siv Jensen at eldreloftet til Framstegspartiet fekk koste kva det koste ville, men i regjering har dei vist at skattelette til dei rikaste er viktigare enn å sikre kommunane råd til å gi god eldreomsorg.

Milliardane Framstegspartiet har brukt på dei rikaste, burde bl.a. gått til eldreomsorg. Dei burde gått til ei bemanningsnorm med nok kvalifiserte tilsette med tid til pleie og omsorg og til ein betre kommuneøkonomi. Begge delar har SV føreslått i Stortinget, og begge delar har Framstegspartiet stemt imot. Framstegspartiet har til og med stemt imot å kartleggje menneskerettane til eldre i omsorga. Det seier alt. – Det begynner no å bli nokre eksempel på korleis Framstegspartiet har latt eldre i stikken.

Våren 2015 fekk norske pensjonistar kutt i kjøpekrafta etter forslag lagt fram av Framstegspartiet. Det same skjer altså i år. I tillegg fjernar dei trygdeoppgjeret frå Stortinget. Framstegspartiets statlege finansiering av eldreomsorga er blitt eit lite forsøksprosjekt. Nesten ingen kommunar vil vere med. Framstegspartiet har gong etter gong føreslått ei bemanningsnorm for eldreomsorga tidlegare. Den

forsvinn lenger og lenger inn i byråkratiske forklaringar. I regjeringas stortingsmelding om primærhelsetenesta er det nemnt éin gong, men da utan innhald. Dei lener seg i staden på ein tryggleiksstandard som ikkje er å forstå som noko anna enn tomme anbefalingar.

Helsedirektør Bjørn Guldvog bekrefta at han kjenner til brot på menneskerettar, og Norsk senter for menneskerettigheter sa dei var oppriktig bekymra for situasjonen. Ikkje eingong det gjorde at Framstegspartiet gjorde anna enn å stemme imot forslaget om å ta dette opp.

Framstegspartiet stemte imot forslaget frå SV om å styrkje pasient- og brukaromboda økonomisk.

Dei har stemt imot forslaget frå SV om bemanningsnorm i eldreomsorga.

Dei nektar kommunane pengar til å pusse opp falleferdige sjukeheimar. Spesielt i Oslo er dette alvorleg etter årevis med Framstegsparti-styre av omsorga.

Og kva skjedde med den såkalla retten til sjukeheimplass? Regjeringas eiga utgreiing seier at retten ikkje betyr noko som helst. Eg siterer frå proposisjonen vi behandlar i dag:

«Kommunene har allerede i dag plikt til å gi forsvarlige helse- og omsorgstjenester til sine brukere, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1. Forslaget om presisering av gjeldende rett og forslaget om innføring av krav om en oversikt over de som venter på langtidsplass parallelt med at de får forsvarlige tjenester, vil følgelig ikke medføre vesentlige økonomiske konsekvenser for kommunene.»

Dette er ei veldig, veldig rar sak. Å avspise dei gamle med lovendringar som både fagfolk, høyringsrundar og departement er tydelege på at svekkjer rettane til dei eldre og fører til meir byråkrati, er ein spesiell måte å behandle eldre, sjuke menneske på. Eg reknar med at alle dei som er opptatt av eldreomsorg, legg merke til spesielt Framstegspartiets flukt frå eigne løfte.

SV kjem til å stemme for forslagene nr. 1 og 2, og vi kjem til å stemme imot tilrådinga frå komiteen.

Statsråd Bent Høie [18:30:37]: Jeg er fornøyd med at Stortinget i kveld endelig kan vedta lovendringen som tydeliggjør retten til sykehjemsplass. Dette er en viktig oppfølging av samarbeidsavtalen regjeringspartiene har med Kristelig Folkeparti og Venstre.

Regjeringen foreslår at det skal gå klart fram av pasient- og brukerrettighetsloven at en har rett til sykehjemsplass dersom dette etter en helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet som sikrer et forsvarlig tjenestetilbud for den enkelte. I slike tilfeller skal pasienten tildeles en sykehjemsplass og kan ikke settes på venteliste. Rettigheten skal også omfatte opphold i tilrettelagte boliger med bistand og tilsyn tilsvarende som i et sykehjem.

Lovproposisjonen inneholder derfor også lovendringer som legger til rette for et bedre system for tildeling av sykehjemsplass. Det vil sikre en mer forutsigbar rettsstilling for den enkelte og mer åpenhet rundt tildelingsprosessen. Den enkelte kommunen skal etter forslaget utarbeide en forskrift med kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig i kommunen. Kommunen

må altså være tydelig overfor innbyggerne med hensyn til hvilke tjenester de kan forvente i egen kommune. Regjeringen vil innføre nasjonale kriterier for langtidsopphold etter at forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenesten er gjennomført, og vi har høstet erfaringer med de nasjonale kriteriene der.

Det er viktig å gi den enkelte bruker og pasient forutsigbarhet og trygghet for at han eller hun er vurdert i lys av kommunens kriterier for tildeling av langtidsopphold. Et vedtak kan bidra til slik trygghet samtidig som det også gir rettsikkerhet og mulighet til å klage med utgangspunkt i et tydelig vedtak.

I lovproposisjonen foreslår vi også derfor at pasient eller bruker som med forsvarlig hjelp kan vente på en langtidsplass, men som fyller kommunens kriterier, skal ha rett til et slikt vedtak. Kommunen skal føre ventelister over pasienter og brukere som venter på langtidsplass i kommunen. Modellen gir trygghet for den enkeltes behov for å bli sett. Slik skal det være i pasientens helsetjeneste, samtidig som det bidrar til også å ivareta kommunens behov for oversikt og gir grunnlag for prioriteringer, og vil øke presset på å bygge ut nødvendig antall heldøgns pleie- og omsorgsplasser.

Regjeringen mener at større åpenhet om både kriteriene for tildeling og ventelister vil legge et sterkere press på kommunene til å innfri disse pliktene. Det er en kjensgjerning at høringsinstansene er delt i synet på forslaget. Innvendingene mot forslaget er iherdig sitert i debatten til nå, men det ingen av dem som stemmer imot forslaget har siteret, er at de fleste pasient- og brukerorganisasjonene er positive til forslaget.

Seniorsaken sier bl.a. at lovforslaget er et «prisverdig initiativ til å sikre brukerne rettigheter for tilgang til sykehjem, og understreket kommunenes forpliktelse å legge til rette for dette».

Regjeringen har lagt avgjørende vekt på hensynet til brukernes rettssikkerhet i lovproposisjonen. Lovendringen vil, sammen med regjeringens tydelige styrking av investeringstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser, også styrke rettighetene til omsorgstrengende i praksis.

Jeg har merket meg at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og nå også SV ikke støtter lovforslaget, fordi de mener forslaget kan bidra til uklarhet om allerede lovfestede rettigheter og mer byråkrati i tjenesten. Vi vet fra virkeligheten at mange brukere og pårørende i dag opplever at deres behov ikke blir sett og ikke blir ivaretatt. Regjeringen og våre støttepartier har lyttet til hva de sier, og for dem er denne lovendringen nødvendig. Formålet med lovforslaget er å gi eldre, hjelpetrengende og befolkningen for øvrig trygghet for at en sykehjemsplass eller tilsvarende bolig er der når behovet oppstår.

Mange, og kanskje de fleste av oss, ønsker selvfølgelig å mestre livet selv og bo hjemme så lenge som mulig. Regjeringens politikk støtter også opp om dette. Gjennom Omsorg 2020 legger vi til rette for nye løsninger som sikrer brukerne større innflytelse over egen hverdag, økt valgfrihet og tilstrekkelig mangfold av tilbud med god kvalitet. Vi har konkrete satsinger for å bedre samarbeidet med pårørende, øke de ansattes kompetanse og bidra til faglig om-

stilling og nyskaping. Det er også viktig å sikre at de aller sykeste får plass på en institusjon.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tove Karoline Knutsen (A) [18:35:58]: Lovtekst er jo en egen litterær sjanger, og man skal lytte nøye når de fremste juridiske ekspertene uttaler seg. Omsorgsjuss har sagt følgende om den saken vi nå behandler:

«Når det foreslås en rett til opphold i sykehjem bare når dette er «det eneste» som kan sikre nødvendige og forsvarlige tjenester, så er dette en vesentlig innsnevring sammenlignet med dagens rettigheter. Det er en risiko for at enkelte kommuner – dersom lovendringen blir vedtatt – velger å snevre inn dagens praksis ved tildeling av sykehjemsplasser til bare å omfatte tilfeller der dette er «det eneste tilbudet» (...).»

Disse advarslene kom allerede da regjeringen hadde saken på høring, så mitt spørsmål er: Hvorfor har statsråden valgt å ikke lytte til tunge høringsinstanser som Advokatforeningen og Omsorgsjuss, som faktisk sier at formuleringen i den foreslåtte lovendringen svekker rettsikkerheten og ikke styrker den?

Statsråd Bent Høie [18:36:54]: Fordi det er feil. Det er ikke sånn at ingen andre vil få tilbud og vedtak om heldøgns pleie og omsorg. Det sitatet som representanten Knutsen her trekker fram, er det som er dagens rettstilstand, nemlig at for dem som det ikke er et annet forsvarlig tilbud til enn å komme på institusjon, de kan ikke settes på venteliste og må få institusjonsplass med en gang. Det er den oppfatningen av dagens lov som Arbeiderpartiet har lent seg mot når de sier at det er en rett til sykehjemsplass allerede. Men i virkelighetens verden vet alle at det er svært få pasienter som er i en sånn situasjon. De er i dag ikke trygge på at de faktisk får et vedtak om det som er det faglig riktige tilbudet som de skal ha, de opplever ofte at de får midlertidige vedtak, andre typer vedtak, som ikke bidrar til rettsikkerhet.

Tove Karoline Knutsen (A) [18:38:02]: Statsråden svarer egentlig ikke på spørsmålet mitt. Han snakker om en situasjon som er riktig mange steder, uansett om vi har lovfestet dette eller ikke. Derfor er det kanskje andre ting enn lovfesting vi må jobbe mer med.

Når de fremste juristene kommer med denne innvendingen mot lovteksten, er jeg forbauset over at statsråden ikke har endret akkurat dette.

Men et annet spørsmål: Helsedirektoratet går imot denne forskriftsfesting for fordi de mener det er feil rettsanvendelse, da forskriften i henhold til forvaltningsloven ikke gir rettigheter til enkeltpersoner, men til en ubestemt gruppe. Har man heller ikke valgt å lytte til sitt eget fagdirektorat?

Statsråd Bent Høie [18:38:53]: For det første svarte jeg meget presist på representanten Knutsens første spørsmål. For det andre er jeg overrasket over at Senterpartiet og Arbeiderpartiet også går imot at kommunens kriterier skal

forskriftsfestes. Alternativet til forskriftsfesting er bl.a. at en ikke har krav til høring knyttet til hvilke kriterier som skal utformes. Det er ikke den typen prosesskrav som forskriftsfesting innebærer. Dermed fratar Arbeiderpartiet og Senterpartiet på en veldig elegant måte pasienter, brukerorganisasjoner, legen i kommunen og fagorganisasjonene mulighet til faktisk å kunne ha et veldig tydelig syn på hva som skal være kommunens kriterier. Igjen: Arbeiderpartiet velger i denne saken konsekvent å stå på systemets side mot pasientenes og brukernes interesser.

Tove Karoline Knutsen (A) [18:39:52]: Det er altså ikke det de tyngste fagfolkene sier. De sier tvert imot at i dag kan man påklage et vedtak og få medhold hos Fylkesmannen. Denne forskriften, som ikke er individuelt innrettet, sier altså Helsedirektoratet ikke vil hjelpe den enkelte til å få oppfylt sine rettigheter, fordi forskriftsfesting gjelder en gruppe og ikke individuelle rettigheter. Ser ikke statsråden at fagdirektoratet har et poeng, eller er han helt på kollisjonskurs med sitt eget direktorat?

Statsråd Bent Høie [18:40:35]: Det at kommunene nå må forskriftsfeste kriteriene, innebærer nettopp at vi sikrer brukerne som i dag veldig ofte f.eks. får vedtak om noe annet enn heldøgns pleie og omsorg fordi kommunen ikke har en ledig plass – selv om fagfolkene mener at de har behov for heldøgns pleie og omsorg. De får altså da et annet vedtak, mens det med dette lovforslaget vil være veldig tydelig at det er kommunens forpliktelse å tilby heldøgns pleie og omsorg når det blir ledig plass. Samtidig må kommunen selvfølgelig beskrive hvilke tilbud som skal gis i mellomtiden, og en har mulighet til å klage på det.

Kjersti Toppe (Sp) [18:41:33]: I proposisjonen står det veldig klart at dei nye rettane skal forståast slik at dei eldre får rett til eit vedtak, men ikkje rett til ein sjukeheimplass. For sjølv om ein oppfyller kriteria for tildeling av langtidsopphald, har fått eit enkeltvedtak om det og fått medhald hos Fylkesmannen, kan ein verta plassert på ei venteliste utan at ein får vita kor lang tid ein skal stå på den lista. Trur statsråden at den sjuke eldre forstår at ein slik ny praksis er ei styrking av rettane hans eller hennar?

Statsråd Bent Høie [18:42:31]: Ja. For vi vet meget godt hva som er alternativet i mange kommuner i dag. Det er at både de eldre og de pårørende som er veldig klare på at det en har behov for, er heldøgns pleie og omsorg, i dag opplever å få et svar fra kommunen: Nei, for deg er det tilstrekkelig at du får forsterkede hjemmebaserte tjenester, og så lever en i uvisse: Er jeg sett av kommunen? Har kommunen faktisk sett mitt behov? Med dette systemet vil alle få en veldig klar tilbakemelding: Ja, kommunen har sett ditt behov, du vil få plass når det er din tur. – I mellomtiden får en et forsvarlig tilbud mens en venter. Jeg er overbevist om at det både vil skape trygghet og redusere konfliktene.

Hvorfor er jeg overbevist om dette? Jo, fordi denne modellen ikke er en skrivebordsmodell, den fungerer i praksis i Stavanger kommune i dag, en kommune som i høringsuttalelsen er veldig tydelig på sin støtte basert på deres er-

faringer med hvordan dette fungerer ... (Presidenten klubber.)

Kjersti Toppe (Sp) [18:43:36]: Eg registrerer at statsråden seier at mange kommunar i dag driv uforsvarlege tenester, i og med at det bur veldig mange heime med heimebaserte tenester, noko som da, ifølgje statsråden er uforsvarleg. Det skal da verta betre med dette lovforslaget. Det er fantastisk viss det er slik.

Mitt spørsmål er: Når det vert innført no, går ein vekk ifrå det som var vurdert i høyringsforslaget om å setja ein frist for oppfylling av vedtaket om langtidsplass. Med ventelistekaoset i helseføretaka friskt i minnet, der ein får ventelister som er skjulte, osv., er det grunn til å spørja: Kvifor har ikkje regjeringa, når ein først går inn for dette, tatt dette heilt ut og gitt pasientane ein frist for kor lenge dei skal stå på venteliste? Det er snakk om månader, det er snakk om år. Kva tenkjer statsråden om det?

Statsråd Bent Høie [18:44:40]: For det første kan ikke representanten Toppe ha hørt etter det jeg sa i mitt første svar. Det er helt klart at hvis det eneste forsvarlige for brukerne er å få heldøgns pleie og omsorg, f.eks. en sykehjemsplass, skal de ikke settes på venteliste, men få en plass. Det kommer tydelig fram i proposisjonen. De pasientene som det er faglig vurdert etter kommunens kriterier bør få heltids pleie og omsorg på en institusjon, kan få et annet forsvarlig tilbud hvis det ikke er ledig plass. Det er selvfølgelig et krav at tilbudet skal være forsvarlig. Det er det som gjelder på dette området.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:45:45]: Etter å ha hørt innleggene i debatten nå må jeg nesten spørre – meg selv i hvert fall – om Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV virkelig forstår hvem denne lovendringen skal ivareta.

Det er veldig mye godt ute i Kommune-Norge, men det er også veldig mange fortvilte pasienter, veldig mange fortvilte pårørende. Jeg tror at det også er ganske mange fortvilte ansatte på tildelingsenheter, fordi, tror jeg, man trenger tydelige kriterier og åpenhet om hva det er som skal utløse en heldøgns plass til omsorg.

De færreste ønsker seg på sykehjem, og ingen skal plasseres på sykehjem uten å ha reelt medisinsk behov. Derfor er jeg stolt av en regjering som har løftet eldreomsorg på en veldig bra måte gjennom disse tre første årene i regjering – styrket dagaktivitetstilbud til demenspasienter, bevilget midler til bruk av velferdsteknologi, som spesielt kan møte behovene til kronisk syke pasienter. Vi innfører hjemmebesøk for eldre. Vi styrker kompetansen i kommunene, kommunene har 1,2 mrd. kr i året å bruke på kompetanseheving. Vi har innført lederutdanning på BI. Listen er enda lenger.

Men uansett hvor gode tjenester vi kan tilby hjemme, kommer man til det punktet hvor det er helt nødvendig med heldøgns pleie og omsorg. Da skal kriteriene være tydelige

og klare, da skal behandlende leges vurderinger telle med, da skal det ikke lenger være tvil om pasientens rettigheter.

Denne saken handler ikke om alle dem som kan bo hjemme med god hjelp – god hjelp av helsepersonell, god hjelp av teknologi, god hjelp av frivillig innsats på mange områder og god hjelp av pårørende. Denne saken handler om de skrøpeligste eldre pasientene som er så syke at de trenger heldøgns omsorg.

For meg er det helt uforståelig at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV stemmer mot dette, som nettopp skal ivareta rettsstillingen til de aller svakeste, de aller sykeste. Det er ingenting som er sagt fra denne talerstolen av de partiene i dag, som kan forklare hvorfor de sier nei.

Tove Karoline Knutsen (A) [18:48:31]: Jeg har en viss artighet av å høre på representanten Hoksrud – han blir bestandig så trist av Arbeiderpartiet. Det er jo en morsom ting. Jeg tenker at han heller skulle blitt trist over at de to fanesakene som man lanserer for eldreomsorgen, både det vi behandler i dag, og forsøket med statlig finansiering, har blitt så elendig mottatt ute i kommunene, av fagfolk og av de aller fleste som uttaler seg i disse sakene.

Jeg har lyst til bare å si til representanten Wilhelmsen Trøen: Hadde vi trodd og tenkt og blitt overbevist om at dette var rette måten å gjøre det på, hadde vi selvfølgelig støttet denne proposisjonen. Men jeg er blitt mer og mer overbevist om at dette er – som representanten Toppe sa – keiserens nye klær. Vi må lytte til de sterkeste faginstansene, til fagdirektoratet, til juridisk kompetanse – for dette er en lov, dette er lovverk – til KS, til enkeltkommuner, til Legeforeningen, til Sykepleierforbundet og til pasient- og brukerombudene. Det er vel ikke sånn at det kun er regjeringspartiene som har sett lyset og har forstått viktigheten av å ha en god politikk. Det er ikke bare Høyre og Fremskrittspartiet som bryr seg om at eldre skal ha det bra i kommunene. Jeg går ut fra at de kan slutte med det pratet. Sannheten er at denne proposisjonen har så liten støtte av dem som skal iverksette dette, at jeg ikke forstår at man kan gå inn for noe slikt.

Så til kriteriene. Vi vil gjerne ha kriterier i kommunen som er tydelige for innbyggere og brukere, slik at man vet – har beskrevet – hvordan tildelingen skal være. Derfor fremmer vi et forslag om det. Vi skal ikke lure folk til å tro at en forskrift kan gi individuelle rettigheter, for en forskrift gjør ikke det. Det er det Helsedirektoratet advarer mot. En forskrift gir altså «rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer», for å sitere hva det står i forvaltningsloven.

Nasjonale kriterier som sier noe om kvalitet, og som holder opp kvalitetsindikatorer knyttet til f.eks. finansiering, er Arbeiderpartiet veldig for. Det har vi sagt lenge, og vi jobber nå med hvordan det skal implementeres. Men jeg må si det gjør kanskje spesielt inntrykk å lese høringsvarene fra landets pasient- og brukerombud, som avviser dette forslaget. Jeg synes det er «trist» – for å sitere representanten Hoksrud – at regjeringen går imot dem som skal iverksette denne politikken.

Laila Gustavsen (A) [18:51:55]: Representanten Wilhelmsen Trøen sa i sitt første innlegg at kommunen med dette lovforslaget ikke lenger kan innsnevre brukernes rettigheter. Nei, det klarer jo regjeringen helt alene. Representanten Wilhelmsen Trøen sa videre at det er ingenting som kan forklare hvorfor vi – altså Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet – sier nei til det som ligger på bordet i dag. Jo, det er faktisk veldig, veldig enkelt, fordi forslaget fra regjeringen og stortingsflertallet her i dag innsnevrer folks rettigheter, og det vil ikke vi være med på.

Livet har lært meg at det er lurt å lese det som står med liten skrift, og det som står med liten skrift, og som faktisk ingen av representantene fra posisjonspartiene her i dag så langt har understreket, er følgende sitat fra § 2-1 e: «dersom dette etter en helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet» – jeg understreker det eneste tilbudet – «som kan sikre pasienten eller brukeren nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester.»

Der er vi ved sakens kjerne, fordi det snevrer inn loven sammenlignet med sånn som den er i dag.

Det høres helt fantastisk ut å komme på en venteliste. Jeg synes ikke det er fantastisk å komme på en venteliste, for folk som trenger og oppfyller kriteriene for sykehjemsplass, skal få en sykehjemsplass. Det er dagens lovverk. Kommunene har et sørge for-ansvar, og det er det regjeringen og stortingsflertallet sier er styrking av rettigheter. Jeg sier det er svekking av rettigheter.

Nå har jo regjeringen vist at de har erfaring med kreativ ventelisteføring, men det alvorlige her er at brukerne, de eldre og syke i Norges land, holdes for narr. Jeg er veldig glad for at statsråden avklarte i sitt innlegg i stad at de som har det største behovet, er de som skal gå først, for sånn må det selvfølgelig være. Men det betyr jo at en venteliste er en svekkelse av folks rettigheter, fordi da har man allerede, ifølge stortingsflertallets logikk, oppfylt kriteriene for å få en sykehjemsplass, men man får det ikke fordi man havner på en venteliste. Dette henger ikke sammen.

Det var Ludvig 14. som sa: Staten, det er meg. Det er kanskje litt ufint å si at akkurat hvordan regjeringen har opptrådt i denne saken, minner meg om det. Fordelen med å snakke med seg selv er at iallfall noen lytter. Jeg skulle ønske at regjeringspartiene her lyttet til faginstansene og ikke innsnevrer brukernes rettigheter.

Bård Hoksrud (FrP) [18:55:19]: Det er ganske fantastisk å høre fra talerstolen her at noen sier at noen ikke lytter til dem det gjelder. Det er nettopp det regjeringen gjør, vi lytter faktisk. Ja, det kan godt hende at man av og til er uenig med noen av fagfolkene, men hvem er det som er opptatt av å få dette? Jo, det er faktisk de pårørende og brukerne. Jeg synes faktisk at det er ganske vesentlig. Jeg tror Seniorsaken også er en viktig aktør å lytte til når man skal bestemme hva man skal gjøre for noe, og de er veldig klare og tydelige på at de ønsker en lovfesting av retten.

Det er artig å høre på SVs Knag Fylkesnes, som nevner ordet «bemanningsnorm» ganske mange ganger her. Jeg tror vi nesten like mange ganger, enten i merknadsform eller i forslagsform de åtte årene hans parti var en del av regjeringen, har fremmet dette med bemanningsnorm, men

de stemte altså ned samtlige forslag. Det denne regjeringen nå har gjort, er at man har lagt fram flere proposisjoner som også blir fulgt opp, hvor eldreomsorg er en viktig del, det vi gjør i dag er en viktig del, og det kommer flere ting framover. I trykkningsstandarden, som noen er så negative til, ligger bl.a. kompetanse, fordi det er viktig med kompetanse, å få mer kompetanse hos dem som skal gjøre jobben – alle de fantastiske ansatte som gjør en så god jobb de kan. Det er viktig å gjøre noe med å styrke bemanningen. Det er også en del av det som man skal se på, men alt handler ikke bare om det, det handler faktisk også om rett kompetanse, det handler om kvalitet, og det handler om menneskene man skal hjelpe og gi de gode tjenestene, medmenneskene våre og dem som trenger dette tilbudet.

Men jeg registrerer at Arbeiderpartiet er et parti som er mest opptatt av systemene og mindre opptatt av menneskene og de personene som trenger hjelp. Det er selvfølgelig ikke sånn at det er viktig at noen kommer på en venteliste. Det er viktig at folk faktisk får hjelp, men da kan det være greit at kommunen faktisk vet hvordan det er, og at kommunepolitikere som sitter og sier at ja, men det har ikke vært noen negative oppslag i media, så da er det vel bra. Fordi man ikke har hatt venteliste, har man faktisk ikke visst hvordan det står til der ute. Jeg synes det er trist, fordi jeg synes det er viktig at man får vite hvordan det faktisk står til, hvordan realiteten og virkeligheten er. Derfor har også statsråden vist til Stavanger, som har dette, og som gjør det på en god måte.

Arbeiderpartiet styrer 203 kommuner og har ordføren der, og Senterpartiet har 95, så jeg forutsetter at ikke i en av disse nesten 300 kommunene kommer det til å være problemer med eldreomsorgen, men jeg skal følge nøye med. Jeg synes det er trist at man har vært så negativ til et statlig forsøk som faktisk kunne vært med og på en god måte sett på forskjellige løsninger for hvordan vi skal løse eldreomsorgen i fremtiden. Jeg er overbevist om at når det gjelder de kommunene som kommer til å være med i det statlige forsøket, kommer det til å bli en suksess for innbyggerne i kommunen og dem som trenger pleie.

Ketil Kjenseth (V) [18:58:37]: Dagens frekkeste innlegg kom fra representanten fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes. Jeg skal ta ham med på en liten reise bakover, til 2005 og 2008, til den rød-grønne regjeringa. Venstre stolte på den og inngikk et forlik om en verdighetsgaranti. I 2008 var ambisjonen til den rød-grønne regjeringa innen 2016 å bygge 12 000 nye heldøgns omsorgs- og sykehjemsplasser. Fasiten i 2013 var at det i løpet av 2008–2013 var bygd 260 nye sykehjemsplasser. Det må vel være tidenes løftebrudd.

Vi mistet tilliten til at den rød-grønne regjeringa kunne bidra til økt kapasitet. Veksten i antall omsorgsplasser var 1 716. Man kom ikke engang til 2 000 nye plasser, men skulle få til 12 000. Og et av grepene var altså å ta fra boligsamvirkene tilskuddene og anledningen til å være med og bygge denne kapasiteten. Det var jo å gå baklengs inn i framtida. Norske Kvinners Sanitetsforening, som har bidratt stort til å bygge kapasitet i norsk eldreomsorg, sær-

lig omsorgs- og eldreboliger, mistet også denne muligheten.

Jeg tror dette var et ganske betydelig bidrag til at de rød-grønne tapte valget i 2013. Så det blir rimelig freidig å påstå da en selv skulle innføre en verdighetsgaranti, at dette ikke skal kunne bidra. Venstre er pragmatiske. Dette er ikke nødvendigvis veien til målet, men dagens regjering har puttet på betydelig, økt tilskuddet til å bygge plasser, som dette henger sammen med, med 50 pst. Vi ser nå at kommunene bygger. Flere aktører får være med på å skape plasser. Som sagt: Det er mye forskjellig rundt i kommunene når det gjelder tildeling, og det er allerede et veldig ugjennomtrengelig byråkrati for mange, både pasienter og pårørende, så dette er i hvert fall et skritt i riktig retning.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Kjersti Toppe (Sp) [19:01:36]: Representanten Tone Wilhelmsen Trøen sa at ho ikkje kunne forstå korleis vi kunne stemma imot denne proposisjonen i dag, men vi har veldig mange gode grunnar. Eg gjentar: Legeforeninga er imot dette. Det er også Sjukepleiarforbundet, KS, Helsetilsynet, Helsedirektoratet, Advokatforeninga, mange kommunar og ikkje minst landets pasient- og brukarombod. Så vert det hevda at brukarorganisasjonane er for. Kanskje har ein funne nokon, men på Pensjonistforbundet sine sider står det at dei er skuffa over regjeringa sitt forslag.

«Vi kan ikke se at retten til sykehjemsplass styrkes eller at kommunenes forpliktelser øker som følge av dette lovforslaget.»

Dei fryktar at lovforslaget opnar opp for å tilby ein tilsvarende bustad utan å tilby sjukeheimplass.

Det vert vist til dei nasjonale kriteria. Det ligg allereie eit forslag ute som Helsedirektoratet har utarbeidd, i forbindelse med det nasjonale forsøket med statleg finansiering. Dei kriteria er jo så skjønnsbaserte at det vil ikkje verta noka styrking av rettane ut av dei.

Når det gjeld ventelister, registrerer eg at statsråden ikkje svarte på det eg spurde om i replikken: Kor lenge synest regjeringspartia og regjeringa det er greit at dei eldre som har fått rett på sjukeheimplass, kan verta verande på ei venteliste? Er det tre månader? Er det tre år? Ein har ikkje sagt noko om det og svarar heller ikkje på det her i dag.

Det mest ærlege som har kome fram frå posisjonspartia i denne saka, er at dette er ei oppfølging av det som står i regjeringsplattforma, om at ein skal utgreia ei ordning om lovfesta rett til heildøgns pleie og omsorg. Det har eg respekt for, men resultatet er veldig dårleg. Det vi har fått, er ein forsterka rett til å bu heime når ein eigentleg har behov for ein institusjonsplass. Eg skal innrømme at dette skjer òg i dag, og det er litt av problemet, men forskjellen frå dagens praksis og det som regjeringa no vil fremja forslag om, er at no vert denne uverdigeita lovfesta.

Statsråd Bent Høie [19:04:27]: Svaret på representanten Kjersti Toppes spørsmål er at de som har behov for

en sykehjemsplass, og der det ikke er forsvarlig å gi noe annet tilbud, ikke kan settes på venteliste, men skal ha plass umiddelbart. I de tilfellene der det er forsvarlig å gi et annet tilbud i påvente av at det er en ledig plass, vil det være kommunens vurdering av hvem som har det største behovet, som vil avgjøre hvor raskt en får plass. Forutsetningen for å få en plass er at det bygges flere plasser. Det gjør også regjeringen noe med.

I dag har vi fått fasiten på Arbeiderpartiets store valgkamplofte om 12 000 flere plasser. Det ble noe over 2 000 flere plasser i perioden 2008–2015, som løftet gjaldt for. Vi har også i dag fått kommunenes planer for utbygging fram mot 2019. Det er fra 2017 til 2019 denne regjeringen og Kristelig Folkeparti og Venstres prioritering av utbygging av flere plasser slår inn, fordi det går mellom tre og fem år fra en kommune søker om et tilskudd til plassen står klar. Det forteller oss at i de kommende tre årene kommer det til å bli bygd ut flere plasser – og da snakker vi om flere plasser, ikke oppussede eller nymalte plasser – enn det som ble gjort i de foregående syv årene, under den rød-grønne regjeringen.

For det er det som er kjernen i dette spørsmålet: Skal mennesker som har behov for en sykehjemsplass, få en sykehjemsplass, må faktisk plassen være der. Da er det også veldig klokt at kommunene får en oversikt over hvor mange det er som faktisk har et behov, som venter, for det vet vi vil øke presset på at lokalpolitikkerne prioriterer å bygge ut og planlegge nok plasser. Det er klokt å gjøre som regjeringen nå foreslår: å forsterke presset mot kommunene på å bygge flere plasser gjennom ytterligere å målrette tilskuddsmidlene mot det, spesielt etter 2019, når den store økningen av eldre kommer.

Så sa representanten Laila Gustavsén det som har vært Arbeiderpartiets mantra i denne saken gjennom alle de åtte årene de satt i regjering: De som har behov for sykehjemsplass, har rett til sykehjemsplass. Ja, hvor mange eldre og deres pårørende har ikke i disse åtte årene blitt provosert av denne uttalelsen fra Arbeiderpartiets helseministre? For alle vet at med dagens lovverk er det en uttalelse som har veldig lite innhold for veldig mange.

Presidenten: Representanten Tove Karoline Knutsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tove Karoline Knutsen (A) [19:07:39]: Ja, jeg skulle gjerne kommentert statsrådets siste tall – 12 294 tilsagn om tilskudd utbetalt til 7 690 heldøgns omsorgsplasser i perioden. Statsråden opererer bare med flere nye plasser. Da setter han tommeskruen på en del – det er ganske mange kommuner som ønsker å rehabilitere plasser som man har i dag. Og jeg har jo nå hørt hva KS og andre sier om de nye forskriftene, eller de endringene som nå er kommet, når det gjelder tilskudd.

Og så: Det nytter ikke bare å gi tilskudd til å bygge, man må også oppfinansiere kommunene, slik at kommunene har råd til å drive. Det er et veldig viktig poeng. Det gjør ikke denne regjeringa. Man struper kommunene, og da nytter det lite med plasser.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [19:08:53]: Jeg skal være kort.

Etter å ha hørt representanten Knag Fylkesnes prate om bemanning registrerer jeg at SV i Stortinget er for å øke bemanningen, men i hovedstaden er de opptatt av å kutte, for på Hovseterhjemmet skal man kutte 13 stillinger hos de private fordi man leverer for gode omsorgstjenester til dem som bor der. Det er trist. Men vi vet jo at det gamle mottoet, det som var mottoet i valgkampen, til SV og Arbeiderpartiet i Oslo, var mer eiendomsskatt og bedre eldreomsorg, mens det nye mottoet må være: mindre eldreomsorg og mer eiendomsskatt for folk flest.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [19:09:47]: Er det én ting Arbeiderpartiet ikke kan snakke seg bort fra, så er det valgløftene sine om 12 000 sykehjemsplasser, og kommuneøkonomien har altså ikke vært bedre på ti år enn det den var i 2015. Retorikk er kanskje en kunst, men virkeligheten er vel kanskje den beste, og det er også slik det ser ut nå.

Det sentrale spørsmålet i dag for oss, og også for pasienter og pårørende, er: Er dette en lovendring som Arbeiderpartiet går til valg på å reversere i 2017? De har jo lovet at hvis de kommer tilbake til regjeringkontorene i 2017, kommer de til å reversere ordningen med fritt behandlingsvalg.

Er det neste valgløftet fra Arbeiderpartiet at man også skal reversere denne lovendringen, som man på den ene siden mener er helt unødvendig, men som det på den andre siden argumenteres med at kan få veldig store konsekvenser? Arbeiderpartiet må først bestemme seg på hvilken side de lander ned på i denne saken, om det er en unødvendig lovendring eller om det er en lovendring som vil få veldig utilsiktede konsekvenser for en vridning av pleie- og omsorgstilbudet i kommunene. Det vil være greit å få svar på om dette er noe man ønsker å reversere hvis man, mot formodning, skulle komme tilbake i regjering.

Laila Gustavsén (A) [19:11:35]: Jeg kan love representanten Tone Wilhelmsen Trøen og alle som eventuelt er interessert, at Arbeiderpartiet vil alltid gå til valg for å styrke eldreomsorgen og pleie- og omsorgstjenestene, og vi er opptatt av at brukerne skal ha de rettighetene de har i dag.

Jeg tok ordet for å oppklare noen ting. For det første høres det ut som om venteliste er det eneste som skal til for at kommunene skal kunne planlegge pleie- og omsorgstjenestene sine. Det er jo ikke riktig. Kommunene har masse verktøy, og de er også forpliktet til å ha oversikt og statistikk over beboerne sine, og mange kommuner har det. Så det at man må ha en venteliste som fratrukket rettigheter for å kunne planlegge utbyggingen av eldreomsorgen, er feil. Det er det ene.

Det andre er at statsråd Høie sa at brukerorganisasjonene er provosert av det jeg sa i stad om at har du rett på en sykehjemsplass, så skal du ha en sykehjemsplass. Jeg har også erfart at brukere og folk burde hatt en sykehjemsplass eller en heldøgns omsorgsplass, men ikke fått det – det har

vi alle erfaringer med, og det er noe vi alle er opptatt av, det utgangspunktet er felles. En skal bygge ut eldreomsorgen slik at den er i takt med det befolkningen i Norge har behov for til enhver tid.

Det som er inngangen til stortingsflertallet her, er å løse det gjennom å frata folk rettigheter. Det er det som er det store temaet. Vi mener at svaret da er å bygge ut eldreomsorgen, bygge flere sykehjemsplasser, opprettholde brukernes rettigheter og sørge for at folk får en sykehjemsplass og ikke blir satt på en venteliste, og er det ikke sykehjemsplass i den kommunen, har kommunen plikt til å gi dem en sykehjemsplass i en annen kommune. Så det er vårt svar: Penger til kommunene, penger til nye boliger, heldøgns omsorgsboliger, penger til å oppruste sykehjemsplasser, ikke å fjerne rettighetene til folk for å løse et problem med finansiering av pleie- og omsorgstjenestene.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [19:14:43]: Det som provoserer oss i denne saka, er at når vi vedtar ting, og når vi lovar ting til veljarane våre og går til val på noko, må vi vera ærlege. Her er problemstillinga reell: Det er for mange eldre som bur, og som må bu, heime med hjelp, men som burde hatt ein sjukeheimplass. Regjeringa foreslår å lovfesta retten, men det som kjem, er ikkje ei lovfesting av ein rett, og det er her vår kritikk treff. Eg vil igjen berre referera frå høyringsinstansane: Helsedirektoratet seier ifølgje ein merknad i innstillinga at

«det vil være vanskelig for den enkelte pasient eller bruker å forstå at vedkommende ikke får en sykehjemsplass, selv om man oppfyller kriteriene for tildeling av langtidsopphold og har fått et enkeltvedtak om dette – og heller ikke om man har fått medhold hos Fylkesmannen.»

Dette er ei sak som det er god grunn til å reversera, for det er ei sak som ikkje tener pasientane.

Statsråd Bent Høie [19:15:57]: Jeg vil takke representanten Toppe for at vi i hvert fall har fått svar fra Senterpartiet om at de ønsker å svekke pasientenes rettigheter gjennom å reversere denne loven, mens representanten Laila Gustavsen ikke kunne svare på det spørsmålet på vegne av Arbeiderpartiet.

Dette lovforslaget er en styrking av pasientenes rettigheter. Dagens rett knyttet til dem som kun kan få et forsvarlig tilbud i sykehjem, blir tydeliggjort i loven. Det vil ikke være som i dag, at det bare er en generell bestemmelse om at en skal ha forsvarlig helse- og omsorgstilbud i en kommune. Det blir tydeliggjort at hvis det eneste forsvarlige er å få sykehjemsplass, så skal pasienten ha sykehjemsplass.

Det andre er at en også styrker rettssikkerheten til den pasientgruppen som i dag opplever at de har et klart behov for sykehjemsplass, men som ikke får det. De vil nå få en klar beskjed fra kommunen om at: Ja, vi har sett ditt behov. Når det blir en ledig plass, kommer du til å få det, ut ifra våre vurderinger. Det gir en trygghet. Derfor er jeg helt

uenig i den beskrivelsen som Kjersti Toppe trekker fram gjennom sitatet fra Helsedirektoratet. Bakgrunnen for at jeg er så trygg på det, er nettopp at dette er forsøkt i virkelighetens verden. Og hva er tilbakemeldingen fra dem som sitter og jobber med dette, f.eks. på tildelingskontoret i Stavanger? Jo, det er at når de forteller de pårørende og de eldre selv at, ja, du får vedtak om heltidspleie og -omsorg, vi har sett ditt behov, men vi har dessverre ikke noen ledig plass akkurat nå, men du kommer til å få din plass når det er din tur, så skaper det en stor forståelse for den situasjonen og en trygghet for at kommunen har sett behovet og vil følge opp. Det er viktig, for det som ofte skjer i dag, er at når en kommune ikke har plass, gjør de vedtak og sier at en kan klare seg med forsterkede, hjemmebaserte tjenester. Da oppstår det en konflikt og en uro mellom pasient, bruker og kommunen.

Det andre som skjer, er at en også opplever i kommuner at lokalpolitikere får høre – representanten Gustavsens generelle beskrivelse – at de som har behov for sykehjemsplass, får sykehjemsplass. Men så vet alle som bor i den kommunen, at det er mange med behov som ikke har fått det, nettopp fordi kommunen ikke har innført gode nok systemer. Nå tvinger vi alle kommunene til å innføre gode nok systemer på dette området.

Det er en viktig lovendring som Stortinget kommer til å vedta i dag. Men jeg synes det hadde vært interessant å få høre om Arbeiderpartiet har tenkt å endre på dette hvis de kommer i posisjon.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ketil Kjenseth (V) [19:19:15]: Jeg tok ordet på grunn av representanten Laila Gustavsens innlegg om kommunenes plikt til å ha oversikt over innbyggerne. Ja, det stemmer, men det er noe helt annet enn å ha en venteliste, for på den ventelista står det noen som har fått en medisinsk begrunnelse for hvorfor de trenger en heldøgns omsorgsplass eller en sykehjemsplass. Det er noe helt annet.

I dag er trikset for en fastlege som ikke har samvittighet til å la en syk eldre person være hjemme, å skrive vedkommende inn på sykehus. Når en blir skrevet ut fra sykehus, tvinges jo kommunen til å komme opp med en plass. Mange kommuner tildeler heller ikke plass, fordi de ikke har noen ledig, istedenfor å tildele når behovet er der.

Så det er mange veier rundt dette, og det er jo dette som Senterpartiet og Arbeiderpartiet nå sier at de bare vil la fortsette. Det vi ikke gjør i dag, er å rettighetsfeste at (presidenten klubber) eldre hjemmeboende skal få tilgang til fastlege hjemme (presidenten klubber igjen).

Presidenten: Da var tiden ute.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [19:20:32]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helseregisterloven m.m. (kommunalt pasient- og bru-

kerregister m.m.) (Innst. 373 L (2015–2016), jf. Prop. 106 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – gis anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ruth Grung (A) [19:21:13] (ordfører for saken): Et nytt kommunalt pasient- og brukerregister vil få stor betydning for at pasienter skal få oppleve et helhetlig pasientforløp, for at vi skal være bedre i stand til å prioritere helseressursene riktig, og for å gi oss et bedre kunnskapsgrunnlag for kvalitetsforbedringsarbeidet.

Komiteen understreker at det er et sterkt politisk ønske om et register som kan gi likeverdig kunnskap om primærhelsetjenesten, som det vi i dag har om spesialisthelsetjenesten. Registeret må derfor utformes slik at det også vil gi relevant kunnskap om forflytning av pasienter mellom disse to nivåene. En viktig forutsetning for å få det til er at det nye kommunale registeret er bygget over samme lest som Norsk pasientregister, som er registeret for spesialisthelsetjenesten.

Et mål med registeret er at de ansvarlige på ulike nivå får kunnskap om hvorvidt tjenestene fungerer, om de gir ønskede resultater og om pasient, bruker og pårørende opplever tjenestene som helhetlige og gode. Registeret må bygges opp slik at det gir informasjon om forekomst og årsak til sykdom, funksjonssvikt og sosiale problemer, kunnskap om effektiv forebygging, behandling, rehabilitering og gode måter å organisere og finansiere tjenestene på.

Det nye kommunale pasient- og brukerregisteret må ta hensyn til at planleggingsperspektivet er mer langsiktig i kommunehelsetjenesten, og at pasientforløp ofte er langvarige og involverer flere aktører. Det nye kommunale registeret må derfor legge større vekt på funksjon og forløp enn på enkeltdiagnoser, enkelttjenester og enkeltbehandling. Brukermedvirkning og brukerpreferanser må også vektles. Registeret må omfatte aktiviteten til fastleger, legevaktleger, sykehjemsleger og andre som driver diagnostikk og behandling i svært stort omfang.

Målet er at registeret omfatter hele primærhelsefeltet. Vi mangler i dag systematisk kunnskap om tannhelsetjenesten til voksne, helsestasjons- og skolehelsetjenesten og helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel.

Det nye registeret skal ta utgangspunkt i eksisterende register, som bl.a. IPLOS. Data fra IPLOS er ikke tilgjengelig for lokalt lærings- og utviklingsarbeid. Komiteen er tydelig på at det nye kommunale pasient- og brukerregister endres, slik at relevante data gjøres tilgjengelig lokalt og blir et grunnlag for kvalitetsarbeid.

Komiteen er opptatt av å redusere rapporteringsbyrden og forventer en kritisk gjennomgang av hva som er re-

levante styringsdata – hvilke som er realistiske og holder krav til kvalitet. Det må arbeides for mest mulig automatisk elektronisk datafangst fra fag- og pasientjournaler. Behov for data vil endre seg som følge av utvikling av helsetjenestene. Det er viktig med bred faglig forankring. Forskrift og framtidige endringer vil bli sendt på høring.

I komiteen og blant høringsinnspillene er det uenighet om nytten av et omfattende register. Det er også flere som av personvern hensyn er kritisk til å samle inn så omfattende data om innbyggerne, og det er ulike synspunkter på om registeret skal baseres på samtykke eller åpne for reservasjonsrett. Mindretallet kommer til å redegjøre for sitt syn senere.

Flertallet i komiteen legger vekt på den store nytteverdien av et register som i størst mulig grad må omfatte all relevant helsehjelp innen primærhelse, og viser til at hensynet til personvern og uautorisert bruk av opplysninger vil bli ivarettatt av regelverk og tekniske og organisatoriske løsninger. Departementet vil under forskriftsarbeidet også utrede muligheten for reservasjonsrett.

Flertallet mener at det kommunale helseregisteret må baseres på samtykke, på samme måte som registeret for spesialisthelsetjenesten. Det er viktig med god datakvalitet for å kunne gi informasjon om pasientforløp og behov for helsehjelp før og etter utskrivning fra sykehus. Flertallet viser bl.a. til Folkehelseinstituttet, som mener at frafalt ved krav om samtykke vil bli betydelig og ikke fordele seg statistisk jevnt i befolkningen. Datagrunnlaget blir derved verken komplett eller valid og vil gi betydelige utfordringer for analyser og tolkning – og i neste omgang for prioriteringer og kvalitet i behandlingstilbudene.

Flertallet i komiteen rår Stortinget til å vedta de foreslåtte lovendringene.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [19:25:54]: Det er et stort behov for og et sterkt politisk ønske om å få etablert et pasient- og brukerregister som gir likeverdig kunnskap om primærhelsetjenesten – som det vi i dag har om spesialisthelsetjenesten. Vi trenger også et register som kan gi kunnskap om forholdet mellom de to nivåene og forflytning av pasienter nivåene imellom.

Regjeringen foreslår derfor å etablere et kommunalt pasient- og brukerregister for å få bedre informasjon og kunnskap om de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Det kommunale pasient- og brukerregisteret vil bli bygd over samme lest som Nasjonalt pasientregister. Det er helt nødvendig for å gi viktig informasjon om pasientforløpet til pasienter med behov for helse- og omsorgstjenester, både før og etter utskrivning fra sykehus.

På samme måte som Norsk pasientregister i dag gir grunnlag for beslutninger i spesialisthelsetjenesten, trenger ansvarlige tjenesteytere i primærhelsetjenesten nødvendige og relevante opplysninger om tjenestene som gis, og om bruken av disse, for å kunne styrke eget tilbud.

Hovedformålet med et kommunalt pasient- og brukerregister er å gi grunnlag for planlegging, styring, finansiering og evaluering av kommunale helse- og omsorgstjenester for sentrale og kommunale myndigheter.

Opplysningene i registeret skal også kunne benyttes til statistikk, helseanalyser, kvalitetsforbedringsarbeid, beredskap, forebyggende arbeid og forskning.

Kunnskapen om de kommunale helse- og omsorgstjenestene – slik det fungerer i dag – er fragmentert og lite egnet til planlegging og styring av helsetjenester. Det er derfor på høy tid å få på plass et bedre kunnskapsgrunnlag om de kommunale tjenestene, om vi skal oppnå ambisjonene om å heve kvaliteten på pleie- og omsorgstjenestene i kommunene. Til det vil både sentrale og kommunale helsemyndigheter trenge mer kunnskap om de tjenestene som allerede gis.

Regjeringen har stort fokus på det å skape pasientenes og brukernes helse- og omsorgstjeneste. Et nytt kommunalt pasient- og brukerregister vil bidra til at den enkelte bruker kan få bedre tjenester.

Forslaget om et kommunalt pasientregister er en oppfølging av Meld. St. 26 for 2014–2015 Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet og Meld. St. 19 for 2014–2015 Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter. De gir hjemmel for gjenbruk, tilretteleggelse og sammenstilling av eksisterende data, fra tjenestene i et samlet register.

Registeret vil bli etablert med utgangspunkt i eksisterende informasjon og gi oppdatering om forekomst og årsak til sykdom, funksjonssvikt og sosiale problemer. Alt dette vil være viktig for at vi bedre skal kunne forebygge og bygge ut tjenestetilbudene med riktig kapasitet.

Ved endring av helseregisterloven – slik regjeringen nå foreslår – vil pasientenes og brukernes personvern bli ivarettatt. Endringene skal heller ikke medføre behov for økt rapportering. Det er verdt å merke seg at Nasjonalt pasientregister for spesialisthelsetjenesten heller ikke er samtykkebasert eller har reservasjonsrett.

Et flertall av høringsinstansene mente at et kommunalt pasient- og brukerregister heller ikke kan basere seg på samtykke. Mange viste også til at det er særlig viktig at kommunalt pasient- og brukerregister har representative data. I høringsuttalelsen fra Folkehelseinstituttet ble det også vist til at samfunnet bruker store ressurser på helse- og omsorgstjenester, noe som også viser behovet for at sentrale og kommunale myndigheter må få et godt og robust kunnskapsgrunnlag for best mulig å kunne planlegge, styre, finansiere og evaluere disse tjenestene.

Regjeringen vil skape pasientens helsetjeneste, og vi er alle opptatt av å styrke de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Skal vi lykkes, er det viktig at helsemyndighetene gis mulighet til å tilegne seg et bedre kunnskapsgrunnlag om tjenestene og sikre at ressursene anvendes på en god måte, som gir god kvalitet og helsehjelp til den enkelte pasient og bruker.

Morten Wold (FrP) [19:31:10]: Her i denne sal debatterte vi folkehelsemeldingen for ganske nøyaktig ett år siden. I den lå det langt mer enn skolefrukt, selv om det var nettopp dette som fikk desidert størst fokus fra opposisjonspartiene.

I fjor debatterte vi også primærhelsemeldingen, hvor man påpekte noen av de utfordringene kommunehelsetje-

nesten står overfor, f.eks. flere brukere med mer komplekse tilstander og sammensatte behov samt at helse- og omsorgstjenestene i kommunene er fragmenterte og lite koordinerte. Brukerinvolvering er fortsatt for dårlig ivarettatt. Vi har mangelfull kunnskap om innhold og kvalitet, og det må vi gjøre noe med.

Det var faktisk etter behandlingen av disse to meldingene at behovet for denne proposisjonen virkelig ble avdekket: Som på alle andre områder i samfunnet må det prioriteres.

Fremskrittspartiet har tidligere vist til ulike tilsynsrapporter som viser at det er stor variasjon i de kommunale omsorgstjenestene i ulike kommuner. Å kartlegge og iverksette tiltak for å begrense uberettiget variasjon vil være et viktig arbeid for å nå målsettingen om likeverdige helse- og omsorgstjenester for hele befolkningen.

I primærhelsemeldingen ble det påpekt at kommunen gjennom helse- og omsorgstjenesteloven er pålagt å drive systematisk kvalitetsforbedring og arbeide systematisk med pasient- og brukersikkerhet. Det innebærer både planlegging, iverksetting, evaluering og systematisk forbedringsarbeid. En slik kvalitetsforbedring kan utbedres gjennom data fra tjenesten selv, og vil være nødvendig for videre systematikk. Skal pasientene oppleve at tjenestene de mottar, har god kvalitet, må vi ha verktøy som er gode nok til å måle dette.

For regjeringen er det overordnede målet å skape pasientens helsetjeneste. Derfor er det viktig at vi legger til rette for å etablere et register for de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Fremskrittspartiet er opptatt av å forenkle og forbedre. Derfor er det gledelig at man i proposisjonen legger til grunn at kommunalt pasient- og brukerregister skal etableres i allerede eksisterende registre. Rett som det er tar vi til orde for at det finnes store ulikheter mellom kommunene, spesielt når vi diskuterer eldreomsorg. Denne proposisjonen viser også til tilsvarende funn og fastslår at det er fragmenterte og lite sammenlignbare data rundt om i kommunene. En bedre samhandling vil være til pasientenes beste.

En rekke tjenester vi benytter oss av daglig, inneholder informasjon om oss selv. Vi logger oss på nettbank fra både pc og mobil. Vi laster ned app-er til telefonene våre både for togbilletter og for å bestille taxi. For hver gang legger vi igjen spor: hvor vi er, og hva vi skal. Når det gjelder helseopplysninger, er det viktig at dette ivaretas på en god måte.

Helseopplysninger er for mange veldig personlig. Det er ikke informasjon man ønsker å dele med utenforstående. Derfor har også helsepersonell taushetsplikt.

Så lenge man ivaretar selvbestemmelsesrett over egne opplysninger, føler jeg meg trygg på at dette vil videreutvikle tjenester som kommer samfunnet til gode når vi fremover skal utvikle nye og bedre løsninger innen fremtidens helsetjeneste.

Olaug V. Bollestad (KrF) [19:34:42]: Ulike helseregistre har vært et godt redskap innen helse gjennom tidene, spesielt i spesialisthelsetjenesten. Der har det vært et godt

hjelpemiddel som har ført til endringer, bedre prosedyrer, bedre samhandling, økt kunnskap og ikke minst bedre pasientbehandling. Jeg kan nevne Hjertestansregisteret, som gjør at vi har fått en helt annen overlevelsesprosent. Traumerregisteret har gjort at enda flere overlever store traumer. Tjenestene samhandler i og utenfor sykehus. Pacemakerregisteret gjør at folk faktisk får nye og bedre pacemakere. Vi har fått Dødsårsaksregisteret, som viser hva folk egentlig dør av, og hva vi må gjøre bedre neste gang. Vi har fått Kreftregisteret, som viste at pakkeforløp er en god ting – for å nevne noen.

De som har tjent på dette, er pasientene, for erfaring og kunnskap gir bedre behandling og bedre tjenester.

Kommunehelsetjenesten vil få og har fått pasienter som blir mer og mer komplekse og har flere og flere diagnoser. Vi trenger et bedre kunnskapsgrunnlag for å kunne gi bedre helsetjenester, skape en helhet, øke kunnskapen og få til en bedre samhandling som gjør at vi blir bedre, og at pasientene får det bedre.

Hovedgrepet i forslaget er å gi hjemmel til å bruke eksisterende registre og sette dem sammen. Det tror jeg er klokt, for da får man en helhetlig oversikt over hvor skoen trykker. Det er nemlig et ekstremt behov for å få økt kunnskap, spesielt om pasientforløp, og samhandling i tjenestene som pasientene tilbys i norske kommuner. Det trengs kunnskap om forekomst, årsaker, sykdomsbilder, funksjonssvikt og sosiale problemer, slik at vi faktisk kan se om det er steder vi kan gå inn og få god effekt av å forebygge og av å endre tjenestetilbudet til det beste for samfunnet og økonomien, men aller mest til det beste for pasientene i framtiden.

Derfor støtter Kristelig Folkeparti dette lovforslaget.

Kjersti Toppe (Sp) [19:37:55]: Senterpartiet er positiv til og ser behovet for å innføre eit kommunalt pasient- og brukarregister. Mange før meg har tatt opp behovet for det og bakgrunnen for at det er nødvendig.

Det vi har tatt opp spesielt i innstillinga, er fokuset på at dette ikkje må føra til auka rapporteringsbyrde i helse- og omsorgstenestene, for det er dokumentert i mange samanhengar at rapporteringsbyrda i helsetenestene allereie har auka. Registeret må utformast på ein måte som ikkje aukar denne rapporteringsbyrden. Vi har fremja eit forslag om det.

Regjeringa skriv i proposisjonen at etablering av register og behandlinga av opplysningar i registeret må regulerast nærmare i forskrift. Ho vil utgreia og foreslå reservasjonsrett mot registrering av enkelte opplysningstypar og/eller bruk til enkelte formål i arbeidet med forskrift. Stortinget skal altså ta stilling til dei overordna rammene, og dei viktige prinsipielle avklaringane når det gjeld personvern skal koma i forskrift.

Datatilsynet uttalar følgjande:

«et vedtak i Stortinget basert på høringsnotatet vil innebære en fullmakt til å etablere et register som lovgiver ikke kjenner rekkevidden av når det gjelder personvernkonsekvenser.»

Vi meiner det er eit viktig prinsipp at enkeltindivid skal kunne velja å reservera seg mot registrering av helse-

opplysningar med personidentifiserbare kjenneteikn, og vi meiner at denne lova burde opna for dette. Vi meiner at ein avgrensa reservasjonsrett som forslaget legg opp til, fort kan verta mindre tilgjengeleg enn ein generell reservasjonsrett. Vi meiner at i proposisjonen er det ikkje godtgjort at ei slik avgrensing som er foreslått, er nødvendig for å oppnå formålet med registeret. Vi synest det er viktig å minna om at det er generelt høg tillit i den norske befolkninga til helsetenesta og til offentlege register. Vi er einige med dei høyringsinstansane som peikar på at det er lite sannsynleg at så mange vil reservera seg at det vil få nokon innverknad på kvaliteten i registeret.

Vi har i innstillinga lagt vekt på det som står om at registeret skal regulerast nærmare i forskrift, og at regjeringa meiner det er behov for å kunna utvikla registeret over tid. Kva slags opplysningar som skal registrerast, kva dei kan brukast til, tekniske og organisatoriske løysingar som skal sikra personvern osv., skal altså få si løysing i forskriftsarbeidet. Registerets formål og opplysningstype skal ikkje Stortinget ta stilling til no.

Vi meiner at det som regjeringa listar opp, er veldig omfattande, og at lovforslaget gir veldig vide fullmakter til forskriftsarbeidet, sjølv om det vert presisert at forskriftene skal sendast på høyring. Vi meiner at prinsipielt viktige sider og viktige avgjerder i utviklinga av dette registeret, som kjem til å verta stort, må leggjast fram for Stortinget, og vi fremjar eit forslag om det. Elles kjem vi subsidiært til å stemma for denne lovproposisjonen.

Dermed fremjar eg Senterpartiet sine forslag i saka.

Presidenten: Da har representanten Kjersti Toppe tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Bent Høie [19:42:38]: Et kommunalt pasient- og brukerregister vil gi oss kunnskap vi må ha for å kunne skape pasientens og brukerens helse- og omsorgstjeneste. Gode tjenester med riktig kapasitet krever at vi vet årsakene til og forekomsten av sykdom, funksjonssvikt og sosiale problemer. Vi må vite hva som gir gode tjenester, og hva som er gode måter å organisere og finansiere dem på.

Hvordan fungerer tjenestene? Oppnår vi det vi vil? Hvordan er samhandlingen mellom de kommunale tjenestene og spesialisthelsetjenesten? Dette er kunnskap som både de kommunale og de sentrale helsemyndighetene har behov for. Det foreslåtte registeret vil gi den type kunnskap. Registeret vil også gi pasienter og brukere innsyn i helse- og omsorgstjenestens aktiviteter og resultater.

Dette konkrete lovforslaget er å endre helseregisterloven § 11, slik at vi kan etablere et kommunalt pasient- og brukerregister i en forskrift. Formålet er å gi grunnlag for planlegging, styring, finansiering og evaluering av kommunale helse- og omsorgstjenester for sentrale og kommunale myndigheter. Dette formålet skal være styrende for hvilke opplysninger registeret kan inneholde. Opplysningene i registeret skal også kunne brukes til statistikk, helseanalyser, kvalitetsforbedring, beredskap, forebyggende arbeid og forskning.

Hovedgrepet er å legge til rette for gjenbruk, tilretteleg-

gelse og sammenstilling av eksisterende opplysninger fra de kommunale tjenestene, i et samlet register. Det er et mål at registeret ikke skal medføre økt rapporteringsbyrde.

I første omgang skal registeret baseres på det eksisterende oppgjørssystemet for kontroll og utbetaling av helserefusjon, KUHR, og det nasjonale helseregisteret for individbaserte pleie- og omsorgstjenester, IPLOS.

Jeg tar på alvor at registrering og lagring av helseopplysninger om enkeltpersoner i seg selv kan føles belastende, og at noen kan være bekymret for at opplysningene kan komme på avveier. Pasientenes og brukernes personvern skal selvfølgelig ivaretas.

Den helsefaglige eller samfunnsmessige nytten av registeret vil, som jeg har gjort rede for i proposisjonen, klart overstige personvernulempene. Opplysningene skal behandles i samsvar med krav om informasjonssikkerhet, taushetsplikt, innsynsrett, logging, de registrertes innsyn i logg og andre personvernkrav i helseregisterloven. Bruken av dataene til planlegging, styring, evaluering, statistikk, forskning mv. vil i hovedsak skje på helsedata som ikke er knyttet til fødselsnummer. Registrering av fødselsnummer er likevel nødvendig for å sikre god registerkvalitet, utvikle gode datasett og for å knytte opplysningenes sammen i forløp mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Fødselsnummer skal lagres kryptert og separat ifra helseopplysningene. Navn vil ikke bli registrert. Dette vil gi meget god sikkerhet for at opplysningene ikke spres til uvedkommende. Jeg viser til Norsk pasientregister og Hjerte- og karregisteret, som har en tilsvarende løsning. Denne løsningen har vi svært god erfaring med.

Det er avgjørende å få mest mulig komplette data. Selv om det vil være et fåtall som reserverer seg, er det sannsynlig at det vil være store lokale forskjeller, og at de som reserverer seg, har spesielle karakteristika. Dette vil kunne føre til et skjevt frafall og få betydning for registerkvaliteten. Det må derfor være mulig å innhente og registrere opplysninger uten at det kreves samtykke eller gis en generell reservasjonsrett. Det er heller ikke anledning til å reservere seg mot registrering i KUHR eller i liknende registre, som for eksempel Norsk pasientregister. Skulle en ha innført en generell reservasjonsrett, ville dette måtte etableres som et nytt register med ny rapportering, og dermed innført dobbelt- og trippelarbeid i tjenesten.

Selvbestemmelsesrett over egne opplysninger er viktig for personvernet. Jeg vil derfor i arbeidet med forskriften vurdere om det skal være mulig å reservere seg mot registrering av enkelte opplysninger eller mot bruk til enkelte formål. Registerets formål og innhold vil være nærmere regulert i forskrift. Det skal også fastsettes detaljerte regler om utlevering av opplysninger fra registeret.

Utkast til forskrift blir sendt på høring. En forskrift gir en mulighet for å få innspill fra brukere, organisasjoner og institusjoner som har synspunkter på disse spørsmålene.

Et nytt kommunalt pasient- og brukerregister vil bidra til at den enkelte kan få bedre tjenester og til å utvikle pasientenes og brukernes helse- og omsorgstjeneste. Jeg er helt overbevist om at dette registeret vil være god hjelp for ledelsen i kommunene og for lokalpolitikere til

nettopp å være tydelig på behovet for kvalitet i tjenesten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ruth Grung (A) [19:47:48]: Det er viktig at dataene fra det nye registeret raskt kan tas i bruk, og at de er brukervennlige og har relevans. Folkehelseinstituttet har ansvaret for nye nasjonale helseregistre, som representanten Bollestad redegjorde for, og har bygget opp unik analysekompetanse, der de på en systematisk måte setter sammen data, slik at de blir mest mulig relevant når det gjelder både læring og styringsdata på alle nivåer, de kan synliggjøre om tiltak har effekt, om kvaliteten på tilbudene, risikofaktorer for sykdom, sammenheng mellom ulike faktorer osv. – det som skal til i godt analysearbeid.

Spørsmålet er: Vil ministeren vurdere å ta i bruk Folkehelseinstituttets analysekompetanse tilknyttet det nye kommunale pasient- og brukerregister?

Statsråd Bent Høie [19:48:39]: Over statsbudsjettet er det bevilget 30 mill. kr til utviklingen av dette registeret. Helsedirektoratet, i samarbeid med Folkehelseinstituttet, er tildelt oppdraget om å utvikle registeret, og dette omfatter også en vurdering av hva registeret skal inneholde.

Jeg er kjent med representantens engasjement for at dette hører hjemme i Folkehelseregisteret og kanskje også lokalisert til Folkehelseinstituttets avdeling i Bergen. Det er spørsmål som vi kommer tilbake til.

Ruth Grung (A) [19:49:15]: Takk for svaret så langt. Jeg tolker kroppsspråket som at ministeren er veldig positiv til det. Poenget er å løfte fram de beste av de unike miljøene våre og få ut de beste resultatene.

Det neste spørsmålet gjelder en sak som vi har hatt oppe ganske ofte i debatten her: IPLOS, som vi ikke kan bruke lokalt. Derfor er spørsmålet: Vil ministeren sørge for, når IPLOS nå blir anvendt i det nye registeret, at det blir utformet slik at man kan ta ut relevante data lokalt når det gjelder utviklingsarbeidet, både på den enkelte institusjon og på kommunenivå?

Statsråd Bent Høie [19:49:55]: Nå skal jeg være veldig forsiktig med kroppsspråket mitt, for det har ført meg inn i kontroll- og konstitusjonskomiteen før (munterhet i salen).

Det nye registeret vil basere seg på data fra nettopp IPLOS. Dermed vil det i større grad bli mulig for kommunene å bruke det lokalt i utviklingen av sine tjenester.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet over. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [19:50:33]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i alkoholloven mv. (retten til begrenset salg av alkohol-

holdig drikk mv.) (Innst. 359 L (2015–2016), jf. Prop. 116 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt

Morten Wold (FrP) [19:51:23] (ordfører for saken): Aller først: La meg takke komiteen for en ryddig og god prosess ved behandlingen av denne proposisjonen. Det er et bredt flertall som står samlet bak det aller meste av proposisjonens innhold. Det er gledelig at landets nasjonalforsamling nå endelig får til avgjørelse en sak som har vært debattert i mange år, men som ingen – uvisst av hvilken grunn – tidligere har greid å realisere.

Proposisjonen er et resultat av regjeringspartienes erklæring fra Sundvolden, der det står at man vil

«åpne for produktprøver og begrenset alkoholsalg direkte fra nisjeprodusenter og om nødvendig jobbe for å endre EU-lovgivningen på feltet».

Det er en gledens dag for produsenter som nå vil få muligheten til å skape inntekter fra en ny binæring. Det skjer fordi vi i dag endrer alkoholloven slik at det åpnes for salg direkte fra produsent av produkter over 4,7 volumprosent alkohol, som ikke er omfattet av EØS-avtalen, og som ikke er tilsatt brennevin eller blandet med andre alkoholholdige drikkevarer.

La meg understreke at det legges til grunn for den nye ordningen at den ikke påvirker Vinmonopolets stilling. Et flertall av høringsinstansene har støttet forslaget og mener at omfanget av ordningen vil bli så lite at det ikke vil utgjøre noen trussel mot konsistensen i den norske alkoholpolitikken, og dermed heller ikke utgjøre noen trussel mot monopolordningen.

Dette er i første rekke en anledning for nisjeprodusenter til å tilby for salg sine produkter ved eget salgssted. Tilvirkningen skal skje som en del av et tilbud med helhetlig karakter, og det skal benyttes minimum en tredjedel egenproduserte råvarer.

En slik ordning vil kunne komplettere tilbudet ved for eksempel gårdsturisme. Turister på besøk kan kjøpe med seg lokale produkter uten å måtte gå veien om Vinmonopolet. Norges Bondelags hørings svar sier:

«Hoveddelene av salget vil trolig være til utenlandske turister.»

Det er lett å trekke paralleller til vingårder i Frankrike, Spania eller Tyskland – der norske turister i all tid har kunnet gjøre nettopp dette. Lovendringene vi vedtar i dag, representerer forenkling, er kundevennlige og genererer nye inntekter – og kanskje til og med nye arbeidsplasser.

Komiteens flertall har valgt å støtte regjeringens ønske

om en volumbegrensning på 15 000 liter per produsent per år. Det er en reduksjon fra 20 000 liter fra da saken var på høring – en reduksjon som er gjort etter de mange innspillene i høringsrunden. Komiteens medlem fra Senterpartiet har foreslått en volumbegrensning på 10 000 liter, mens komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti er lettet over reduksjonen i volum, men mener forslagene til tross for dette ikke kan forsvares slik de foreligger.

Etter mitt syn vil 15 000 liter være nok til å gi tilstrekkelig rom for innovasjon av nye produkttyper og tilstrekkelige muligheter for ny vekst – samt til å dekke etterspørselen ved et utsalgssted i tilknytning til produksjonen, og hvor produksjonen og salget inngår i stedets helhetlige karakter og tilbud.

Komiteens flertall, alle partier unntatt Kristelig Folkeparti, ser at de foreslåtte endringene i alkoholloven vil kunne tjene som en binæring spesielt knyttet til gårdsturisme.

Jeg mener at denne lovendringen ikke er en liberalisering av alkoholloven, men en tilrettelegging for et bedre turisttilbud og en mulighet for en vellykket binæring for små produsenter. Det er ingen hemmelighet at medlemsbedriftene i HANEN – næringsorganisasjonen for bygdeturisme, gårdsmat og innlandsfiske – har vært forventningsfulle til komiteens behandling av denne proposisjonen.

Det samme har Hardanger Siderprodusentlag, som har kjempet for denne saken i veldig mange år, og nå endelig snart kan tilby sider betegnet som champagnen fra Hardanger for salg fra egen gård, noe som kan skape grobunn for å utvikle både fruktnæringen og reiselivet i regionen. De vil alle være godt fornøyd med de vedtak vi kommer til å gjøre i denne saken her i kveld.

Loven vil tre i kraft fra 1. juli, og da gjenstår det bare å søke om kommunal bevilling for dem som ønsker å produsere og selge produkter i henhold til det lovverket da vil gi anledning til.

Ruth Grung (A) [19:56:09]: Dette er en sak som Arbeiderpartiet i Hordaland har arbeidet lenge for. Jeg tror også det er tverrpolitisk enighet om det, fra Hordalandspartienes side, stort sett, med unntak av Kristelig Folkeparti. Vi er glad for at det er så bred oppslutning om å tillate gårdssalg av egenproduserte produkter over 4,7 volumprosent alkohol. Det vil gi våre fruktbonder en god mulighet til en binæring og til å utvide gårdsturismen.

Norge har lang tradisjon for produksjon av sider i de mest fruktrike områdene i landet. Alkoholpolitikken er lagt til helsekomiteen og krever at vi klarer å balansere på den ene siden aktiv sosial kontroll av alkoholomsetningen og skadereduserende tiltak med, på den andre siden at befolkningen får tilgang på kvalitetsprodukter og videreutvikling av norsk matkultur.

Vinmonopolet er et av våre viktigste virkemidler for å redusere alkoholbruk og hindre skade som følge av alkoholbruk. Det er en klar forutsetning, som også saksordføreren var inne på, at den foreslåtte endringen av alkoholloven ikke får konsekvenser for den norske alkoholpolitikken og ikke svekker Vinmonopolets stilling.

Arbeiderpartiet er derfor forundret over at det i pro-

posisjonen foreslås samme åpningstider som for alkoholprodukter under 4,7 volumprosent alkohol og ikke likebehandling med salg av produkter over 4,7 volumprosent alkohol. Arbeiderpartiet mener at prinsippet om like vilkår for produsenter som selger produktene sine fra Vinmonopolet, og de som selger fra egen gård, er en prinsipielt viktig avgrensning for å hindre at EFTA-domstolen setter spørsmålstegn ved de endringene som nå er foreslått i alkoholloven. Arbeiderpartiet foreslår derfor at åpningstidene skal følge Vinmonopolets åpningstider og ikke butikkåpningstidene. Så har vi også fremmet et forslag om å evaluere etter tre år.

Det er flere sider ved saken som det er vanskelig å vite hvordan vil slå ut. I tillegg til mulige konsekvenser for vinmonopolordningen er det uklart hva som er riktig tak på volumbegrensningen. Høringen foreslo 20 000 liter – det samme som for de minste vinmonopolene, mens det i proposisjonen er foreslått 15 000 liter, og Senterpartiet foreslår 10 000 liter.

Andel egenprodusert er satt til en tredjedel, mens Finland har 50 pst. i tilsvarende ordning. Det er få produsenter i dag, og det er uklart hvor aktuelt det vil være at det blir flere.

Hardanger har lang tradisjon med siderproduksjon og har seks produsenter i dag: tre i Ulvik og tre i Ullensvang. De er opptatt av innovasjon og utvikling av nye produkter, slik det er gjengitt i Venstres merknader. Derfor mener vi det er klokt å fremme et forslag om evaluering etter tre år, slik at vi kan vurdere disse ulike sidene som i dag framstår som uklare, samtidig som det er helt avgjørende at vi får et så bredt flertall som mulig for å gjennomføre endringer i alkoholloven. Meg bekjent har i alle fall Finland stoppet sine endringer når de har prøvd å utvide for nye produkter – men de er medlem av EU – og Sverige stoppet sine, på samme måte, men vi har funnet en åpning innenfor EØS-regelverket.

Til slutt vil vi trekke fram komiteens merknad der vi utfordrer Vinmonopolet til å gå i tettere dialog med småskalaprodusentene i Norge, slik at Vinmonopolet oppleves som en god salgskanal for norskutviklede småskalaprodukter.

Jeg fremmer herved Arbeiderpartiets to forslag.

Presidenten: Representanten Ruth Grung har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [20:00:02]: I dag vedtar Stortinget noe som har vært etterlenget i landbruket i lang tid, og som vil bygge opp under en tradisjonsrik virksomhet i våre fruktdistrikter. Fram til nå har det vært umulig for produsenter å selge egen sider som binæring dersom den har en alkoholstyrke over 4,7 i volumprosent.

Dette er en god dag for fruktbøndene i Lier i Buskerud, hvor jeg kommer fra. Det har vært etterlenget. Kortreist mat og kortreist drikke, og også kortreist alkohol, vil jeg si er en del av det grønne skiftet. Lokal mat er kommet for å bli. Gårdsutsalg er økende, likeledes gårdsturisme. Det er derfor uhyre viktig at vi vedtar dette i dag.

Det har tidligere blitt påstått at dette har vært umulig

å gjennomføre, men denne saken gjør det umulige mulig. Det er derfor gledelig at et bredt flertall stiller seg bak en slik endring av loven, selv om det er en viss uenighet i noen deler. Men det er selve prinsippet som er viktig. Denne endringen gir flere fruktbønder et ekstra ben å stå på. I tillegg er det viktig å sikre våre tradisjoner, og den tradisjonsrike siderproduksjonen vil være et velkomment tilskudd til nettopp turistnæringen. I den forbindelse er det viktig at det er åpningstider som er turistvennlige, og det er vel kanskje noe av poenget.

Ordningen antas å bli begrenset i sitt omfang og ikke få store konsekvenser for det jeg mener er en restriktiv norsk alkoholpolitikk. Det er ikke grunn til å tro og frykte at dette vil føre til et økt alkoholkonsum blant befolkningen, og vi tror vel ikke at ordningen skal påvirke Vinmonopolets stilling. Jeg må si at rundt fruktbygda Lier er det tre vinmonopol med 10 minutters kjøreavstand, og jeg tror at deres aktivitet vil fortsette som før selv om vi bevilger dette i dag.

Innehaverne av denne tilvirkningsbevillingen skal kunne søke kommunen om salgsbevilling, og det er viktig at det blir lagt på kommunalt nivå. Denne volumøkningen omfattes ikke av EØS-reglementet når det blir gitt tillatelse fra produksjonsstedet.

Det er mye jus knyttet til EØS og EØS-regelverket. Derfor har departementet gjort en grundig kvalitetssikring av dette, og i 2014 gjennomførte professorene Arnesen og Sejersted ved Senter for europarett en juridisk utredning for Helse- og omsorgsdepartementet som nettopp åpnet for at det kunne selges alkoholholdige produkter som ikke var omfattet av EØS-avtalen. Det gjør denne lovendringen som ser ut til å bli vedtatt i dag, trygg i forhold til hva som skal omfattes. Det har vært en bred høring med innspill fra over 50 høringsinstanser, og det har blitt foretatt en del justeringer i forhold til høringsforslaget. Det går bl.a. på maksimumvolumet på 15 000 liter per år. Det tror vi ikke vil utfordre Vinmonopolets posisjon.

Det er særlig hyggelig at Senterpartiet er med oss i denne saken, nettopp for å åpne for gårdssalg av alkohol. Vi har friskt i minne debatten den 18. mai, da representanten Lundteigen uttalte: «Alkoholpolitikk er nasjonal politikk, det er ikke distriktspolitikk». Men dette er politikk for hele landet, dette er også god distriktspolitikk, noe som landbruket har ventet på, og det vil gjøre at fruktbønder nå har et ekstra ben å stå på. Slik sett – en god dag.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Olaug V. Bollestad (KrF) [20:05:09]: Jeg vil si noe om hvorfor Kristelig Folkeparti går imot dette. Dette er mer enn miljøpolitikk, som det var for Ørmen Johnsen, det er mer enn distriktspolitikk.

I går markerte vi over hele landet «Rusfri dag» i regi av Frelsesarmeen. Nav og sosialkontorer og andre organisasjoner hengte seg på – i solidaritet med dem som sliter, men også med alle dem som er en uskyldig part i det økende alkoholforbruket. NRK har i sin barnekanal de siste ukene vist barns opplevelse av at foreldre og voks-

ne drikker, selv om foreldrene ikke er overstadig beruset.

I sum har denne regjeringen gjort mange endringer i norsk alkoholpolitikk som har gitt økt tilgjengelighet. Og økt tilgjengelighet gir økt forbruk. Vi kan snakke oss blå om folkehelse hvis vi ikke tar det som er elefanten i glasshuset. Regjeringen kommer med et forslag om endringer i alkoholloven som vil åpne for direktesalg av produkter over 4,7 pst. Det vil kunne selges 15 000 liter per år per produsent. 20 000 liter er det et lite vinmonopol i distriktene selger per år.

Kristelig Folkeparti reagerer på at regjeringen legger til grunn dagligvarehandelens åpningstider, som omhandler produkter under 4,7 pst. Da blir det økt tilgjengelighet for sterkere alkohol. Kristelig Folkeparti viser til at en rekke høringsinstanser er bekymret for at dette vil utfordre monopolordningen i landet vårt, en monopolordning som Verdens helseorganisasjon har pekt på har vært godt begrunnet og gitt god effekt for norsk alkoholpolitikk og redusert misbruk. Nå er vi i ferd med å skjære av den grenen.

Jeg merker meg at den utredningen som regjeringen støtter seg på, tar høyde for at EFTA kan vurdere saken annerledes enn slik rapporten konkluderer når det gjelder salg av alkoholholdige varer som ligger utenfor EØS-avtalen.

Jeg minner om at Vinmonopolet er sterkt forankret i det norske folk. Jeg er bekymret for at det ikke er fullt så forankret i Det norske storting, oppslutningen er ikke den samme. Vi er i ferd med å ødelegge for det som har vært en suksess.

Kristelig Folkeparti deler bekymringene til Actis, til Juvente, til Forbundet Mot Rusgift, til Statens institutt for rusmiddelforskning, til Helsedirektoratet og til LO, som mener at dette kan være med og utfordre monopolordningen i Norge. Jeg registrerer at det var noen som ville lytte til Helsedirektoratet i en annen sak, men som ikke er fullt så nøye med å lytte til Helsedirektoratet i denne saken. Jeg tror at Vinmonopolet kunne solgt mange av disse varene.

Jeg og Kristelig Folkeparti velger å være konsistente i dette og si at økt tilgjengelighet gir økt misbruk fordi det gir økt forbruk. Vi har mange planer for behandling, vi har mange planer for ettervern, men vi vil ikke ta tak i det som handler om forebygging og mindre tilgjengelighet. Derfor vil Kristelig Folkeparti stemme imot dette forslaget.

Kjersti Toppe (Sp) [20:09:44]: Grunnen til at regjeringa kan foreslå det dei gjer i dag, er at Noreg ikkje er medlem av EU. Det er grunnen til at dei ikkje får til dette i Sverige, mens vi har funne ein måte å gjera det på i Noreg som EØS-medlem. Det er fordi EØS-avtala ikkje omhandlar visse landbruksvarer. Eg synest det er litt greitt å minna ein del parti om at det faktisk er EØS-avtalar hovudregel om at handel med landbruksvarer ikkje er ein del av dette, som gjer at vi i dag har funne eit unntak.

Saka som kjem frå regjeringa, er mykje betre enn det som låg i høyringsutkastet. Det som låg i høyringsutkastet kunne vi ikkje ha stemt for. Senterpartiet kan og vil stemma for den lova som er lagd fram i dag. Det er særleg

dette med krav til eigen produksjon, som ikkje var tatt inn i høyringsutkastet, som var svært problematisk.

Senterpartiets føresetnad for å støtta forslaget er regjeringa sin garanti for at dette ikkje inneber ein EØS-rettsleg risiko. Vi meiner at det er veldig viktig å vidareføra Vinmonopolet, og det er det som har vore det store spørsmålet i denne saka også tidlegare år. Ifølgje den EØS-rettslege vurderinga vil forslaget ikkje i seg sjølv vera ein trussel i EØS-rettsleg forstand, men den samla utviklinga i den norske alkoholpolitikken – med fleire polutsal, auka taxfree-handel, auka marknadsføring osv. – kan verta trekt fram. Dette er ikkje mine ord. Det er den EØS-rettslege vurderinga og den rapporten som inneheld akkurat desse orda.

Så for dei fruktbøndene som i dag får denne moglegheita, er den største faren for at ordninga ikkje vil vera berekraftig over tid, faktisk den generelle alkoholpolitikken til regjeringa og fleirtalet på Stortinget – ikkje EØS-reglementet i den forstand.

Det vert sagt i rapporten at jo meir avgrensa ordninga med direktesal vert gjort, jo mindre sannsynleg er det at EFTA-domstolen vil kunna reagera. Det er litt av grunnen for at vi fremjar to endringsforslag i dag. I lovforslaget er det sett ei volumgrense på 15 000 liter per produsent per år, rett nok tatt ned frå 20 000 liter per produsent per år i høyringsutkastet. Men 20 000 liter er like mykje som dei minste vinmonopola sel i dag. Når vi i tillegg les, det står òg i proposisjonen, at dette er ein moglegheit for eit avgrensa direktesal, det er ikkje meint å vera hovudsalskanalen, meiner vi at det er gode argument for å redusera dette volumet til 10 000 liter. Og ved produksjon av større kvantum vil det vera aktuelt å verta grossist og koma inn i Vinmonopolets sortiment. Senterpartiet er glad for den komitémerknaden der ein ber «regjeringa sørge for at Vinmonopolet innanfor gjeldende regelverk tilrettelegger for salg av produkter fra lokale småskalaprodusenter».

Vi meiner at krav om ein betydeleg del eigenproduserte varer vil beskytta dei som er i målgruppa for ordninga, nemleg småskala alkoholprodusentar som brukar eigenprodusert frukt og bær i produksjonen. Vi meiner at det er naturleg å setja same krav som i Finland, om at 50 pst. – ikkje ein tredjedel – av hovudinnsatsvara skal vera eigenprodusert.

Når det gjeld opningstider, meiner stortingsgruppa til Senterpartiet at vi følgjer det som står i proposisjonen og argumenta der for det.

Til slutt vil eg fremja Senterpartiets forslag i saka.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp det forslaget hun har referert til.

Ketil Kjenseth (V) [20:15:00]: For Venstres del mener vi det er en anledning til å sprette korken nå. Mange husker at tidligere partileder Lars Sponheim gikk over fjellet til Stortinget da han ble valgt inn i 1993. Med seg i snippesken hadde han bl.a. forslaget om å tillate produksjon av sider. Han ble etter hvert også landbruksminister og har gjort en stor jobb for over tid å legge til rette for at vi i dag fatter dette vedtaket. Selv fikk han aldri være med på å spille bal-

len helt i mål, men han lyktes med å gjøre Venstre til et jattil-EØS-parti, så det er i hvert fall full uttelling for Venstre i dag.

Dette er også et eksempel på hvor tungt og langsomt gründerskap basert på lokale råvarer kan være i distriktene i Norge. Det er også en del av historien som vi er nødt til å fortelle. I dag får noen anledning til å foredle råvarer fra frukt og bær og lokale produkter, distribuere produktene de har produsert – gjerne til utenlandske turister, og selge dem som en del av et mer helhetlig reiselivsprodukt. For de relativt få produsentene dette angår, er det kanskje reiselivet som er hovednæringen. Dette kan være med på å styrke hele den næringsvirksomheten på gården som er knyttet til reiselivet.

For Venstres del har vi lagt inn en del primærmerknader. Vi ville jo helst sett at vi hadde gått opp til 20 000 liter som et årlig tak per produsent. Det er basert på at det ville gitt større handlingsrom for innovasjon av produkter, men også på den turistsesongen som faktisk skal betjenes. Det er litt leit hvis man midt i turistsesongen går tom for et av de viktige produktene knyttet til turismen.

Vi skulle også gjerne sett at det var mulig å blande inn brennevin. En del av de produsentene som dette angår i dag, f.eks. Hardanger saft- og siderfabrikk, leverer allerede til Vinmonopolet produkter som inneholder brennevin, og som av kundene er kåret til noen av de aller beste og mest innovative produktene basert på de lokale råvarene.

For min egen del – jeg er fra Mjøsområdet, og Totenvika og Helgøya kalles gjerne Nordens Toscana – ser jeg også fram til at noen av frukt- og bærprodusentene der tør å ta skrittet og utvide sin virksomhet. Mange er allerede i gang med saftproduksjon.

Til Senterpartiet: Jeg registrerer forslaget om å gå ned til 10 000 som maks produksjonsvolum, og også å begrense åpningstidene til Vinmonopolets åpningstider. Jeg klarer ikke å dy meg for å si annet enn at det er litt smålig. Det vil være en begrensning for disse produsentene og leverandørene som i hovedsak leverer til turister, og som gjerne serverer produktene sammen med mat og andre kulturelle opplevelser. Slike begrensninger vil være til hinder, også knyttet til selskaper og annen lokalt basert virksomhet.

Evaluerings – ja, det kunne vi for så vidt gjort. Men jeg tror ikke at vi vil se en stor utbredelse av denne typen virksomheter de neste årene. Produksjonen er for krevende til det. Én av utfordringene som ligger i loven her, er også kontrollmyndighetene, som jeg ikke synes vi har debattert så mye, for det vil være slik at dagens kontrollmyndigheter i liten grad har anledning til å kontrollere om alkoholen er gjæret opp, eller om den er innblandet basert på sprit. Jeg håper at det ikke blir en stor utfordring, og har tillit til at disse produsentene kommer til å bruke de lokale råvarene og gjæringsprosessen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [20:20:12]: SV er i hovedsak enig i komiteens tilråding, men støtter også Arbeidspartiet sine tilleggsforslag. Det er veldig viktig at dette ikke utfordrer vinmonopolordningen. Vi synes det er fornuftig – god næringsutvikling og alkoholkultur – at vi lét disse aktørene få ei mulighet, og ser mange mulighe-

ter i det. Grensa i talet på liter legg først og fremst opp til at dette er ei binæring som kan gjøre at ein kan utnytte ein større del av tilgjengelege naturressursar, og at ein kan utvikle nye salsinntekter og nye heilskapelege reiselivskonsept, f.eks. Eg har sjølv besøkt liknande typar opplegg i utlandet, og her har vi mykje å lære i Noreg.

SV støttar forslaga til Arbeidspartiet – vi går inn for både forslag nr. 1 og forslag nr. 2 – og i tillegg tilrådinga frå komiteen.

Statsråd Bent Høie [20:21:23]: Jeg vil vise til Sundvolden-erklæringen, der det ble nedfelt at regjeringen vil «åpne for produktprøver og begrenset alkoholsalg direkte fra nisjeprodusenter og om nødvendig jobbe for å endre EU-lovgivningen på feltet».

Regjeringen har fulgt opp dette ved den foreslåtte ordningen, som vil gjøre det mulig for små produsenter å drive med salg av alkoholholdig drikk som et tillegg til annen næring.

Hovedlinjene i alkoholpolitikken ligger fast. Dette omfatter bl.a. bevaring av salgsmonopolet og bevillingssystemet for salg og skjenking av alkoholholdig drikk. Av hensyn til nærings- og produktutvikling er det imidlertid grunn til å se på muligheten for å foreta justeringer som i liten grad vil øke tilgjengeligheten og utfordre monopolordningen. Forslaget om å åpne for salg av utvalgte drikkevarer over 4,7 volumprosent alkohol direkte fra produsent, er en slik justering.

I Norge har vi et høyt beskyttelsesnivå begrunnet i folkehelsehensyn. Det gjør at vi kan benytte til dels omfattende virkemidler i alkoholpolitikken for å begrense konsum og skader som følge av konsum. Dette innebærer bl.a. et strengt reklameforbud, aldersgrensebestemmelser, åpningstider, bevillingsordninger og vinmonopolordningen. Den EØS-rettslige begrunnelsen for vinmonopolordningen er basert på hensynet til folkehelsen og forutsetter at ordningen er del av en restriktiv, helhetlig og konsistent alkoholpolitikk. Det har vært svært viktig i utformingen av forslaget å sørge for et fortsatt høyt beskyttelsesnivå og bevaring av vinmonopolordningen.

Som et ledd i oppfølgingen av regjeringsplattformen ble det utredet om det ville være mulig å åpne opp for salg av drikkevarer med over 4,7 volumprosent alkohol, uten at dette ville endre eller svekke dagens monopolordning. Konklusjonen er at svaret avhenger av hvilke alkoholholdige drikkevarer det er tale om. For handel med alkoholholdige drikkevarer som omfattes av EØS-avtalen, slik som øl og brennevin, vil det være vanskelig å åpne opp for salg uten å komme i strid med EØS-retten. Men ifølge utredningene vil det antakelig ikke ha EØS-rettslige konsekvenser å åpne opp for salg av alkoholholdige drikker som ikke er omfattet av EØS-avtalens dekningsområde. Enda større grunn er det til å legge dette til grunn dersom man legger begrensninger på en slik ordning, og det er det jo gjort i det framlagte forslaget.

På denne bakgrunn omfatter forslaget kun produkter som ikke er omfattet av EØS-avtalen.

For å sikre at den restriktive norske alkoholpolitikken generelt og Vinmonopolet spesielt ikke utfordres, er den

foreslåtte ordningen gjort begrenset. Det er foreslått at produktene ikke skal kunne gjøres sterkere ved å tilsette brennevin, og produktene kan ikke blandes med andre alkoholholdige produkter enn dem det er foreslått å åpne opp for salg av. Det foreslås i tillegg å stille krav om at en tredjedel av innsatsvarene er egenproduserte, og det foreslås å sette en volumbegrensning på salg tilsvarende 15 000 liter per produsent per år. Ordningens omfang antas derfor å være av en slik størrelsesorden at det ikke kan sies å få alkoholpolitiske konsekvenser eller innvirkning på folkehelsen. Vi mener at ordningen ikke vil utfordre konsistensen i den norske alkoholpolitikken, og heller ikke Vinmonopolet, verken faktisk eller rettslig.

Jeg vil avslutningsvis vise til at komiteen ber regjeringen

«sørge for at Vinmonopolet, innenfor gjeldende regelverk, tilrettelegger for salg av produkter fra lokale småskalaprodusenter og at det gjøres nødvendige tilpassninger og justeringer i innkjøpsordninger, butikker og nettbutikk for å sikre dette.»

Jeg skal påpeke at EØS-avtalen pålegger Vinmonopolet å likebehandle alle produsenter innenfor EØS- og EU-området, og at regjeringen derfor verken kan, bør eller vil instruere Vinmonopolet om dette. Imidlertid kan jeg forsikre komiteen om at jeg er kjent med at Vinmonopolet allerede har gjort flere tiltak for å sikre at mindre produsenter og lokale produkter ikke kommer dårligere ut enn andre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Olaug V. Bollestad (KrF) [20:25:54]: Statsråden har prisverdig løftet opp en rusplan som er vedtatt i denne sal, og i den rusplanen er det mest fokus på behandling og ettervern og minst fokus på forebygging.

Hva tenker statsråden om at Actis, Juvente, Forbundet mot rusgift, Statens institutt for rusmiddelforskning, Helsedirektoratet og LO har bekymringer med hensyn til det som har vært suksessen i norsk alkoholpolitikk, nemlig Vinmonopolets rolle? Hva tenker statsråden om deres bekymringer?

Statsråd Bent Høie [20:26:40]: Jeg oppfatter at med den innrammingen som er gjort, og også ytterligere innramming som ble gjort etter høringsrunden, utfordrer ikke det som vi har anbefalt Stortinget å vedta i dag, vinmonopolordningen, og dette er basert på et godt grunnlag. Hadde det utfordret vinmonopolordningen, hadde heller ikke forslaget blitt fremmet fordi vi er forpliktet bl.a. av samarbeidsavtalen med Kristelig Folkeparti til å ta vare på hovedvirkemidlene i alkoholpolitikken, og der er altså Vinmonopolet helt sentralt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [20:27:23]: Da regjeringen endret taxfree-kvoten i fjor, tror jeg det var, og samtidig gjorde det sånn at en kunne gjøre ikke vann til vin, men tobakk til vin, resulterte det i synkende salgstall for Vinmonopolet. Hvorfor er det mindre sannsynlig at disse salgstallene ikke endres nå når en kan åpne opp for utsalg på tilnærmet de minste polene flere plasser i Norge kontra det

at taxfree-kvoten ble endret? På hvilket annet grunnlag tror han at det ikke skal gjelde nå?

Statsråd Bent Høie [20:28:09]: Den endringen som foreslås her, gjelder lokalproduserte nisjeprodukter som i all hovedsak sannsynligvis vil bli solgt til turister og andre som er på besøk på gården, og det kom også fram i høringsrunden at det ikke utfordrer Vinmonopolets rolle når det gjelder de store produktmerkene som selges til befolkningen, som f.eks. vin og de områdene som er omfattet av EØS-avtalen. Dette er et helt annet marked, men som allikevel er viktig for de få som gjør dette i det å kunne tilby et helhetlig bl.a. reiselivsprodukt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [20:29:01]: Jeg hører hva statsråden sier, men her har en samtidig åpningstider som er utover dagligvarehandelens åpningstider, med salg av en vare som har sterkere alkoholinnhold enn det som dagligvarehandelen selger og som en i et lengre tidsrom kan kjøpe. For den som sliter, har en et handlingsrom her. Hva tenker statsråden da, når vi legger fram planer for å imøtekomme og nå et mål om å redusere det norske alkoholforbruket, og samtidig øker man på denne måten? Jeg synes ikke at dette henger sammen.

Statsråd Bent Høie [20:29:43]: Det er klart at de som vil få muligheten til å selge innenfor denne ordningen, har det samme ansvaret som andre som selger alkohol, og f.eks. være bevisst på at en ikke selger til personer som enten har for lav alder eller som er klart ruspåvirket. Det er også sånn at her er det snakk om et nisjeprodukt som er viktig i en helhet bl.a. innen et reiselivsprodukt eller som en del av det å lage lokalprodusert mat og drikke, og jeg har ingen tro på at det vil få et omfang som vil utfordre folkehelse spørsmål knyttet til verken den generelle folkehelsen eller for mennesker som har en rusavhengighet.

Kjersti Toppe (Sp) [20:30:50]: I proposisjonen vert det vist til ei EØS-rettsleg vurdering som lovforslaget bygger på, av Arnesen og Sejersted. Der vert det framheva at forslaget i seg sjølv ikkje kan sjåast på som ein trussel i «EØS-rettslig forstand», men at den samla utviklinga i den «norske alkoholpolitikken (sammen med for eksempel flere polutsalg, økt tax free omsetning, tillatelse til økt markedsføring og andre forhold)» kan verta trekt fram i så måte.

Eg synest dette er ganske reine ord for pengane, og lurar på kva statsråden vil gjera for å hindra at hans alkoholpolitikk vert ein trussel for ordninga med direkte sal.

Statsråd Bent Høie [20:31:49]: Det er den samlede alkoholpolitikken som her er avgjørende, og det er også grunnen til at de endringene som vi foreslår på dette området, er svært begrenset, nettopp fordi vi er opptatt av at den ytre rammen for de endringene som vi foreslår, handler om at vi skal ha en trygg innramming, slik at vi ikke har en trussel mot vinmonopolordningen, som vi mener står seg veldig godt med de endringene som foreslås.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Sigurd Hille (H) [20:32:40]: Det var representanten Ruth Grung som fikk meg til å tegne meg, for et øyeblikk satt jeg igjen med det inntrykket at det var Hordaland Arbeiderparti som på en måte hadde ordnet opp i denne saken. Selv har jeg hatt gleden av å besøke spesielt de tre produsentgårdene i Ulvik gjentatte ganger, senest for 14 dager siden, og heldigvis kan jeg berolige med at det er ikke det inntrykket de sitter igjen med der inne, at det er Hordaland Arbeiderparti som har ordnet opp i dette.

Men la oss glede oss over det som tross alt har skjedd her. Jeg minnes for så vidt også at en tidligere statsråd fra Senterpartiet sa at det var ikke mulig å få dette til, fordi EØS-avtalen var til hinder for dette. Nå forstår jeg på representanten Kjersti Toppe at det nettopp er EØS-tilknytningen som gjør at dette er mulig, og da kan vi jo glede oss over det.

Jeg vil bare også gi til kjenne at jeg langt på vei støtter representanten Ketil Kjenseths merknader. Men vi får heller nøye oss med det som ligger her, og som det er bred politisk enighet om. Det er et godt skritt på veien, og de lokale produsentene er svært fornøyd med dette.

Men det var én ting jeg lurte litt på, og det var Arbeiderpartiets forslag om at man skal følge Vinmonopolets åpningstider for salg fra disse produsentgårdene. Så vidt jeg vet, har Vinmonopolet forskjellige åpningstider alt etter hvor man bor. Nå er det ikke vinmonopol i Ulvik, f.eks., det nærmeste Vinmonopolet er på Voss, og det har kortere åpningstid enn f.eks. Vinmonopolet i Bergen. Så jeg lurer litt på hvordan man har tenkt at det skal håndteres. Uansett: Når Vinmonopolet på Voss, som er det nærmeste, stenger halv fem, er det slik at kommer man til disse gårdene klokken halv fem, kan man ikke få kjøpt noe. Jeg må si at det er en svært urimelig innskrenkning, som jeg ikke forstår logikken i.

Men som sagt: La oss glede oss over de fremskritt som tross alt finner sted. Så er jeg helt overbevist om at denne ordningen kanskje kan bli utvidet etter hvert.

Ruth Grung (A) [20:35:10]: Jeg kunne velge å la være å si noe, men i og med at en representant fra samme by som meg mente at jeg var såpass ærlig i min åpning og sa at dette er en sak vi har jobbet for lenge, og at vi berømmet at vi nå har funnet en løsning, inkluderte jeg også samtlige partier, minus Kristelig Folkeparti. Det er i hvert fall den tonen jeg er vant til å ha – både på Hordalandsbenken og i komiteen.

Når det gjelder åpningstider, derimot, er prinsippet, og det gjelder jo også for utlevering av varer via post, at de må følge de retningslinjene som er knyttet opp mot Vinmonopolet, som er ordninger som fins på andre områder, som jeg ble ganske overrasket over da jeg ble kjent med dem, men det er et prinsipp med hensyn til likebehandling når det gjelder salg av alkohol på over 4,7 pst. Så det er for å sikre ordningen gjennom det. Vi synes fortsatt det er litt underlig at man ikke følger de prinsippene. Jeg håper

det var en grei oppdatering – og jeg håper at man forstår bergensk fortsatt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [20:36:14]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad, Anders Tyvand og Geir Jørgen Bekkevold om en helhetlig opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse (Innst. 346 S (2015–2016), jf. Dokument 8:43 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [20:37:04] (ordfører for saken): Komiteen har behandlet forslaget fra Kristelig Folkeparti om en helhetlig opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse, et område jeg med sikkerhet kan si at en samlet komité er opptatt av, har sterke meninger om og ønsker å bidra til å løfte videre i årene fremover.

Komiteen har jobbet mye med denne saken, både fordi de enkelte forslagene som ble fremmet, er viktige elementer hver for seg, og også fordi vi når det gjelder barn og unges fremtid, bør ha et helhetlig og overordnet blikk på de veivalg vi staker ut.

Av undersøkelser gjort blant barn og unge, vet vi at en av fem forteller at de har psykiske plager i hverdagen. Det forteller oss at vi alle har en jobb å gjøre. Det er også en jobb som krever en tverrfaglig innsats på tvers av de nivåene vi har i samfunnet. Og selvfølgelig handler ikke denne innsatsen bare om helsetjenesten. Vi må møte barn og unges utfordringer med gode tiltak innenfor skole, innenfor familie, kultur, frivillighet og barnevern, og vi må løfte barns behov også innenfor justisfeltet. Komiteen har jobbet seg godt sammen om viktige forslag som kommer til å ha betydning for barn og unges helhetlige helse, herunder også den psykiske helsen, i årene fremover.

Komiteen støtter enstemmig opp under forslaget om å be regjeringen vurdere et krav til kommunene om at det skal tydelig defineres hvem i en kommune som har det overordnede ansvaret for hjelpetjenestene til barn og unge. Videre stiller hele komiteen seg bak at barn og unge skal sikres medikamentfrie behandlingstilbud når faglige anbefalinger tilsier dette.

Komiteen har også samlet seg om å be regjeringen innen juni 2017 legge frem en helhetlig tverrsektoriell strategi for barn og unges psykiske helse. I arbeidet med

en slik strategi skal selvfølgelig hovedpersonene, barn og unge, tas med på råd, og deres erfaringer skal det lyttes til. Strategien skal legge grunnlaget for en økonomisk forpliktende opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse.

Det fremmes også noen mindretallsforslag i saken, og jeg regner det som sikkert at de som står bak disse forslagene, redegjør nærmere for dem senere i debatten.

For Høyre er det en glad dag i dag. For det er ikke bare Kristelig Folkeparti som har fått det de har bedt om. Vi er også veldig glade for de vedtak vi fatter. Vi vet at vår regjering har igangsatt en betydelig opptrapping for å styrke tjenestene til barn og unge – på justisfeltet, på familiefeltet, på kulturfeltet, på skole, på barnehage og på helse. Vi ser derfor frem til at en helhetlig strategi vil gi oss viktige svar på hvor vi står og hvor vi bør gå videre. Målet er vi alle enige om. Det handler om å ruste barn og unge til å bli trygge, til å få seg en utdanning og jobb – og til å leve et godt liv.

Vår regjering har løftet psykisk helse inn i folkehelsearbeidet, vi har styrket satsingen på helsestasjons- og skolehelsetjenesten gjennom kommunenes frie inntekter med 668 mill. kr på tre år og i tillegg for 2016 øremerket 100 mill. kr til de samme tjenestene. Vi har bevilget midler til rekruttering av 150 nye psykologårsverk i kommunene. God og tilgjengelig hjelp for barn og unge så tidlig som mulig er av målene både i primærhelsemeldingen, i rusopptrappingsplanen og i folkehelsemeldingen som har fått stor tilslutning også her i Stortinget.

At vi har en regjering som leverer godt på dette området, betyr ikke at det ikke må gjøres mer. Derfor ønsker vi oss også at ventetiden for barn i psykisk helsevern skal bli enda kortere, derfor ønsker vi at barne- og ungdomspsykiatrien bør utprøve mer ambulerende virksomhet i kommunene, og derfor ønsker vi endringer som gjør at barn i barnevernstjenesten skal oppleve at de får den helsehjelpen de har krav på. Sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre har Høyre og Fremskrittspartiet lyttet til barn og unge. Vi har lyttet til bl.a. Anika og Fredrik og alle de andre PsykiskhelseProffene i Forandringsfabrikken, vi har lyttet til Landsforeningen for barnevernsbarn, og mange, mange flere kan nevnes.

Førrige gang Norge hadde en borgerlig regjering, nærmere bestemt i 2003, gikk sju statsråder sammen om strategiplanen ...sammen om psykisk helse... med 100 tiltak som alle skulle bidra til å styrke barn og unges psykiske helse. Den omfattet strategier og tiltak som rettet seg mot barn og unge, mot barn, unge og familier i risikogrupper og mot barn og unge som allerede hadde psykiske problemer og lidelser.

Jeg er glad for at vi nå, under denne regjeringen, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, kommer til å gjøre det samme.

Ingvild Kjerkol (A) [20:42:05]: Arbeiderpartiet vil ha en ny tverrfaglig opptrappingsplan for forebygging og tidlig innsats for psykisk helse. Psykiske helseplager er vår tids største folkehelseutfordring, og ifølge Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet koster det samfunnet mer enn

185 mrd. kr i året. Nærmere 1 million nordmenn strever psykisk i så stor grad at det går ut over hvordan de fungerer i hverdagen. 260 000 barn har foresatte med så store problemer at det går ut over omsorgen, og nærmere 70 000 barn og unge har psykiske lidelser som krever behandling.

Det er behov for en ny opptrappingsplan for forebygging og tidlig innsats for psykisk helse, og utgangspunktet må være på de arenaene hvor folk lever livet sitt. Det må settes inn tiltak før problemene utvikler seg, og når man trenger hjelp, skal den være tilgjengelig raskt.

Gode barnehager, god svangerskapsomsorg, gode helsestasjoner og en god og forsterket skolehelsetjeneste er noen av tiltakene. Arbeiderpartiet har foreslått at alle elever skal lære om psykisk helse i skolen. Vi mener at kunnskap om den psykiske helsen på samme måte må integreres i skolens fag, slik at elevene får en helhetlig opplæring i kroppens fysiske og psykiske helse, og vi må ha en skolehelsetjeneste som treffer ungene og ungdommen. I dag er det skolehelsetjenesten som i størst grad møter elevene når det dreier seg om psykisk helse. Arbeiderpartiet mener vi må styrke skolehelsetjenesten, men vi må også utvikle tilbudet slik at det treffer ungdommens behov.

I Nord-Trøndelag – unnskyld, i Trøndelag, der jeg kommer fra, har vi en unik ordning med forsterket skolehelsetjeneste på alle de elleve videregående skolene i gamle Nord-Trøndelag. Gjennom denne ordningen har alle elever i videregående skole muligheten til å få hjelp og samtaler med behandlere fra barne- og ungdomspsykiatrien på egen skole. Ordningen er mye brukt av elevene, og i tillegg deltar barne- og ungdomspsykiatrisk personell, folk fra BUP, i møter med skolens elevtjenester og bidrar til at skolens kunnskap om psykisk helse blir bedre. BUP kommer ut på skolene for å hjelpe til, ikke for å overta noen andres oppgaver. Også Oslo har gode erfaringer med en slik måte å organisere tjenesten på.

Skolehelsetjenesten og hjelpetilbud for familier må organiseres på måter som samler ressursene. Helsestasjonen og skolehelsetjenesten er gode lavterskeltilbud. De når alle og har høy tillit i befolkningen. Helsestasjonene bør inneha flere typer fagkompetanse for å sikre et helhetlig tilbud og for å kunne avdekke mer alvorlige problemer som vold, overgrep og rus.

Komiteen leverer en enstemmig innstilling. Det er bra. Et så viktig felt som psykisk helse for barn og unge trenger et løft og en forutsigbarhet for å kunne utvikle tjenestene og få satt fart på de forebyggende tiltakene vi vet har effekt.

I komiteens behandling fremmet Arbeiderpartiet også forslag om kvalitetsnorm for helsestasjonene og skolehelsetjenesten, mer ambulante team for barne- og ungdomspsykiatrien til barnevernstjenesten og forenkling av regelverk som fremmer samordning av tjenestene.

Arbeiderpartiet vil understreke at Norge har forpliktet seg til å ha på plass seks kvantitative mål for psykisk helse innen 2020. Vi mener at det haster å vise at vi tar disse målene på alvor. Den førrige opptrappingsplanen var i hovedtrekk positiv, og det skyldes tre–fire ganske viktige kriterier: kvantitative mål med tidsrammer, øremerkete midler og godkjente planer og kvalitetskrav før midlene ble utløst.

Med det vil jeg ta opp Arbeiderpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Ingvild Kjerkol har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [20:46:58] (komiteens leder): Det lureste vi kan gjøre, er å bygge sterke barn fremfor å reparere, og dette ansvaret må kommunene ta. I en rapport fra NOVA som ble publisert i går, kan vi lese at om lag 60 000 barn utsettes for grov vold av sine foreldre. Kommunene må investere i barns oppvekstvilkår gjennom svangerskapsomsorgen, barnehage og helsestasjoner samt ved å skape en god og inkluderende skole med fokus på mobbing og utenforskap.

Derfor har vi hjulpet kommunene mye ved å gi ekstra overføringer til helsesøstre og til å styrke kompetansen hos lærerne. Barn som mestrer skolen og trives med sin arbeidsdag, er et viktig bidrag for å bygge trygge og sunne barn.

Rapportering viser dessverre en nedgang i antall årsverk innen psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene, under rød-grønt styre. SINTEF-rapporten fra 2015 viser en reduksjon i antall årsverk på 13 pst. fra 2007 til 2013.

Fremskrittspartiet har vært opptatt av å få ned ventetidene for behandling, og vi er glad for at den innenfor de fleste områder har gått ned, takket være klare politiske føringer, økte bevilgninger og innføring av fritt behandlingsvalg.

Når sykdom oppstår, skal vi møte de unge med tilstrekkelig kapasitet, individuelt tilpassede tilbud og god samordning og oppfølging. Regjeringen vil fortsette sitt allerede igangsatte arbeid for å bedre disse tjenestene på alle nivåer.

Vi arvet store mangler innen rus, psykisk helse, rehabilitering, eldreomsorg og lange køer til sykehusene. Det er krevende for alle parter, pasientene, de ansatte og kommunene, når vi krever et løft alle steder på kort tid. Det er likevel grunn til å minne om at psykisk helse er løftet inn i folkehelsepolitikken, og at det er igangsatt en rekke tiltak for å løfte både kvalitet og kapasitet i helsetjenesten for barn og unge.

Økt rekruttering av psykologer i kommunene er omtalt i alle meldingene og er ett av flere virkemidler for å nå oppsatte mål.

Så konstaterer jeg at Arbeiderpartiet er bekymret for at kommunene tilsetter få psykologer for å oppfylle lovkrav, og at det er nødvendig å etablere en statlig delfinansiering. Da vil jeg minne om at Arbeiderpartiet har vært imot å kreve at kommunene i det hele tatt skal ha psykologer, og at statlig delfinansiering er innført av denne regjeringen.

Det er bekymringsfullt at mange barn og unge blir kasseballer i systemet, og at ulike hjelpeinstanser i kommunene ikke har godt nok samarbeid. Det er en enstemmig komité som derfor mener det er viktig at ansvaret for helsetjenestene til barn og unge i kommunene defineres og er kjent, og vi fremmer forslag om dette.

Så har vi en bekymring når det gjelder barnevernet. Dette er barn og unge med store og sammensatte behov.

Et barn som var under barnevernets omsorg, fortalte meg at hun hadde flyttet 16 ganger. For meg var det uforståelig at det gikk an å bytte hjem for et barn så mange ganger. Så viste det seg at noen av disse flyttingene var til institusjoner hvor hun mottok psykisk helsehjelp. Men for et barn som har byttet bosted flere ganger, blir også et behandlingsopplegg sett på som en flytting.

Regjeringen har gitt Bufdir og Helsedirektoratet i oppdrag å kartlegge barnevernsbarns erfaringer med helsetjenesten og summere opp erfaringene med felles institusjoner. En tverrfaglig arbeidsgruppe skal nå gå gjennom dette og vurdere konkrete forslag for å sikre bedre samordning.

Så er det igjen en samlet komité som er bekymret for økningen i bruken av sovemedisin og midler mot angst og depresjon blant ungdom. Det er derfor bra at brukerorganisasjonenes lange kamp for egne døgnenheter med medikamentfri behandling nå er en realitet. Det må foreligge en velbegrunnet faglig anbefaling og vurdering til grunn når mindreårige pasienter mottar vanedannende medikamenter, og aldri som erstatning for et manglende behandlingstilbud.

Så har jeg lyst til å kommentere et punkt som Psykisk helseproffene fra Forandringsfabrikken har lært meg, nemlig det faktum at det ikke er gitt at det er til barnets beste at foreldre skal ha innsyn i alt som skjer i behandlingssammenheng. Fremskrittspartiet mener derfor det kan være nødvendig med endringer i barnevernslovgivningen og psykisk helsevernloven.

Regjeringen har gjennom samarbeidet med Venstre og Kristelig Folkeparti løftet psykisk helse, og vi har mye å være stolte av på dette området. En helhetlig strategi for barns og unges psykiske helse må inkludere det mest relevante med de allerede vedtatte planene, som f.eks. opptrappingsplanen for rusfeltet, opptrappingsplanen for arbeidet mot vold og seksuelle overgrep, strategien for å redusere fattigdom blant barn og ungdomshelsestrategien.

Fremskrittspartiet mener at de mange tiltakene som allerede er igangsatt, og som er meldt skal komme, er tydelige og klare signaler på at innsatsen for å styrke helsetjenesten til barn og unge allerede er under opptrapping.

Olaug V. Bollestad (KrF) [20:52:14]: Det er en glede at det er en enstemmig helse- og omsorgskomité som støtter et helhetlig løft for barn og unges psykiske helse.

Da Kristelig Folkeparti fremmet forslaget om et offensivt psykisk helseløft for barn og unge, visste vi at dette var noe som engasjerte flere enn oss i komiteen. Men at vi står samlet og nå sier at dette skal vi prioritere gjennom en helhetlig strategi og en økonomisk forpliktende opptrappingsplan, er svært gledelig og ingen selvfølge i en krevende tid.

Desto tydeligere sier engasjementet i denne salen at ungene våre – barn og unge – er det aller viktigste for oss. Vi kan ikke gi ungene våre en kølapp med et høyt nummer når de har behov for rask hjelp. Vi kan ikke risikere at barn og unge som opplever en voksende smerte inne i seg, ikke blir sett og hørt eller får noen å snakke med. I tidligere planer og strategier har barn og unge ofte blitt glemt eller bare blitt omtalt som en del av noe større. Nå setter vi ungene først. Det er bra.

Vi ser at rapportering fra Kommune-Norge viser en bekymringsfull nedgang i antall årsverk innen psykisk helsearbeid for barn og unge. En SINTEF-rapport fra 2015 viser at det har vært en reduksjon i antall årsverk i kommunene til psykisk helsearbeid for barn og unge, fra ca. 3 000 årsverk i 2007 til ca. 2 500 i 2013, en nedgang på ca. 13 pst.

Vi trenger en systematisk styrking av tjenestene i kommunene. Innen psykisk helsevern ser vi at ventetiden for barn og unge har blitt lenger i flere av helseregionene. Det er bekymringsfullt. Psykisk helsevern for barn og unge må tilføres nødvendige ressurser til både dag- og døgntilbud, og det må satses sterkere på ambulante team som følger opp barn og unge der de befinner seg.

En samlet komité ber regjeringen om å vurdere et krav om at kommunene skal definere hvem som har det overordnede ansvaret for ungenes helse, slik at de ikke blir kateballer i hjelpesystemet. Ansvaret må tydeliggjøres, og samarbeidet mellom tjenesteområdene må styrkes.

Det er dessverre altfor mange unge som forteller at de får tilbud om piller istedenfor noen å snakke med. Det er ikke akseptabelt å gi unger vanedannende medikamenter som sovemedisin og antidepressiva når faglige vurderinger tilsier at det er behov for psykologhjelp eller annet. Derfor ber en enstemmig komité regjeringen om å sikre at barn og unge får medikamentfrie behandlingstilbud når faglige anbefalinger tilsier dette. Derfor er det svært gledelig at det også er enighet om å innføre helhetlige og målrettede tiltak for å redusere forskrivning av disse medikamentene og bruk av vanedannende medisiner.

Både fagfeltet og brukerorganisasjoner ga i komitéhøringen en helhjertet tilslutning til forslaget. Psykologforeningens leder kalte det vi står sammen om i dag, et historisk barneløft:

«Sjelden har vi sett et dokument som (...) tar barn og unges situasjon på alvor.»

Dette skal ingen partier se smått på. Det er helt avgjørende for et godt resultat å ha med barn og unges erfaringer og innspill i utformingen av både en tverrsektoriell strategi og selve opptrappingsplanen. Vi i denne salen må stå skulder ved skulder, slik at vi får gjennomført dette, og slik at det ikke blir et papir som ligger i en skuff, men at det er dette vi vil og dette vi prioriterer, både i penger og, ikke minst, i tid.

Vi har tro på at dette løftet kan bety en forskjell for barn og unge og barn og unges hverdag. Derfor synes jeg denne dagen virkelig er verd å feire – for våre ungers skyld.

Kristelig Folkeparti anbefaler komiteens innstilling.

Kjersti Toppe (Sp) [20:57:08]: Først vil eg seia at det er positivt at Kristeleg Folkeparti har fremja eit forslag om psykisk helse. Det var elleve punkt i forslaget som var ganske konkrete – dei fleste er ikkje fremja på nytt.

Det viktigaste – punkt 1 i sjølve representantforslaget – var å be regjeringa «fremme en tverrfaglig og forpliktende opptrappingsplan for psykisk helse for barn og unge finansiert gjennom friske, øremerkede midler». Det som har vorte forslag til vedtak i dag, er at ein skal få «en helhetlig tverrsektoriell strategi for barn og unges psykiske helse som omfatter individ og samfunn, og som innehol-

der både helsefremmende, sykdomsforebyggende og kurative initiativ. I utformingen av strategien skal barn og unges erfaringer og råd inkluderes».

Hovudspørsmålet er da: Kva er forskjellen på ein strategi og ein handlingsplan? Ein strategi er meir overordna, ein strategi har ikkje pengar med seg. Det er den store forskjellen. Senterpartiet var klar på at vi hadde støtta eit forslag om ein konkret opptrappingsplan med øyremerkte midlar.

Senterpartiet fremja – saman med Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti – eit tilsvarande forslag i 2014, om ein femårig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse gjennom nye øyremerkte midlar. Det fekk sjølv sagt stemmene til Arbeidarpartiet og SV, men forslaget vart stemt ned av Kristeleg Folkeparti, Venstre og regjeringspartia. Den gongen var det ei parallell sak frå m.a. Venstre som fekk fleirtal. Ordlyden der var at ein skulle «utrede en opptrapping for førstelinjen innen psykiske helsetjenester med fokus på kvalitet, forebygging og samhandling med spesialisthelsetjenesten». Det òg vart selt ut som at no skulle det koma ei opptrapping for psykisk helse. Det som skjedde, var at da statsbudsjettet kom i fjor, melde regjeringa i det at forslaget allereie var varetatt i primærhelsemeldinga og gjennom statsbudsjettet, og korkje Venstre eller andre parti protesterte på det. Så kjem det no eit nytt forslag, som har vorte til ein ny strategi som kjem. Senterpartiet støttar sjølv sagt dette forslaget.

Men eg må seia at eg kan ikkje forstå at psykisk helse ikkje skal ha ein opptrappingsplan – når rusområdet har ein opptrappingsplan, når rehabiliteringsfeltet har ein eigen opptrappingsplan – men ein strategi.

Så har fleire representantar gjort greie for at det er ikkje berre liten vekst, det er ein reduksjon i årsinnsatsen i kommunane, og særleg for barn og unge. For å få ein auke i talet på tilsetjingar treng vi eigentleg ikkje ein strategi, vi treng nye øyremerkte midlar, slik at kommunane får bygt opp tenestetilbodet. Eg håpar at Stortinget vil følgja dette opp på ein tydelegare måte, for eg er redd strategien ikkje vil vera tydeleg nok.

Senterpartiet kjem òg til å støtta dei andre forslaga til vedtak i innstillinga, altså I og II, om at kommunane skal definera kven som har det overordna ansvaret for hjelpetenestene til barn og unge. Det står rett nok «vurdere», men vi synest det er eit veldig godt forslag, og òg dette med medikamentfrie behandlingstilbod.

Så har Arbeidarpartiet tre forslag, som vi i innstillinga ikkje har gått inn på, men vi kan støtta forslaga nr. 2 og 3 om at barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk bør ha ei plikt til å levera ambulante team til barnevernstenesta, og at ein må få ei betre samordning av barneverns- og psykisk helseverntenester.

Øg Senterpartiet har eit forslag i innstillinga, som eg hermed tar opp.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [21:02:04]: Først av alt: Takk til Kristelig Folkeparti, som har fremmet denne saken, men også til regjeringspartiene – Høyre og Fremskrittspartiet – som vi har hatt en god prosess sammen med for å få til det historiske øyeblikket, som Psykologforeningen kaller dagens vedtak. Komiteen for øvrig slutter seg også til, og det er en sterk forpliktelse fra Stortinget til at en skal satse på barn og unges psykiske helse.

Venstre mener at det viktigste punktet i forslaget er den tverrsektorielle strategiplanen som vi har fremmet i forbindelse med Kristelig Folkepartis forslag, som ligger i saken i dag, og som er punkt nr. 1 i forslaget. Strategiplanen er det som vil føre til det store løftet for barn og unges psykiske helse, og som fagfolk har etterspurt lenge.

Som flere representanter har vært inne på her, spesielt representanten Kari Kjønås Kjos fra Fremskrittspartiet, er det mange aktører som i dag skal ivareta barn og unges psykiske helse, og de er nødt til i større grad å finne sammen rundt den enkelte som skal ha hjelp. I dag er det for mange dører å banke på og koordinere for den enkelte pasient eller pårørende på egen hånd.

Venstre har i mange år tatt til orde for en ny opptrappingsplan for psykisk helse. I 2014 fikk vi, som representanten Toppe sa, flertall for at regjeringa skulle utrede en opptrappingsplan, med særlig prioritering av barn og unge. Den tverrsektorielle strategiplanen som i dag vedtas, og som i tillegg skal følges opp i budsjettene framover, er altså det som skal føre til den opptrappingen.

Det er kanskje ikke helt tilfeldig at Psykologforeningen kåret Venstre til partiet med best politikk i valgkampprogrammene vi gikk til valg på i 2013. Vi fikk terningkast 6. De ser i dag at vi leverer. Ut fra vårt program, leverer vi, sammen med regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti, i sak etter sak når det gjelder psykisk helse. Det gjelder lovfestingen av kommunepsykolog fra 2020, og det gjelder sykehusplanen, der vi fikk inn psykologkompetanse i alle barne- og ungdomsmedisinske avdelinger i sykehus. Snart kommer det også en ungdomshelsestrategi.

Da Venstre fremmet dette forslaget, var det fordi vi mente det var helt nødvendig å fokusere mest på det helsefremmende arbeidet utenfor helsetjenestene og i kommunene. Målet er at færrest mulig havner i spesialisthelsetjenesten. Det var bakgrunnen for vårt forslag.

Vi støtter også flere av Kristelig Folkepartis punkter i representantforslaget, men vi synes at de fokuserer litt for mye på alvorlig syke, og ikke på hvordan vi unngår at barn og unge blir syke. Det er selvsagt viktig med et godt tilbud også til de sykeste, men da må vi forebygge, slik at vi kan frigjøre ressurser til de gruppene som trenger det aller mest.

Vi støtter punktet i forslaget om retten til en medikamentfri behandling, men frykter at medisiner fort kan bli en billig og lettvinnt – men på sikt dyr og dårlig – løsning for dem som sliter psykisk. Det må vi for all del unngå.

Venstre mener også det er svært viktig å få definert hvem som har det overordnede ansvaret i kommunene, slik at vi unngår at barn og unge blir kasteballer i en velmenende, men fragmentert hjelpetjeneste, eller verst av alt – at de aldri blir fanget opp.

Venstre er som sagt veldig fornøyd med at en samlet helsekomité støtter Venstres forslag i dag. For Venstre er det det tverrsektorielle fokuset som er viktig. Vi frykter at vi ikke når målet om å forebygge mer for å reparere mindre. Den tverrsektorielle strategiplanen som skal omfatte individ og samfunn, og som skal inneholde både helsefremmende, sykdomsforebyggende og kurative initiativ, vil kunne løfte hele feltet samlet. Det er helt nødvendig. Forebygging framfor å reparere er et mantra for oss i Venstre. Det forplikter. Både i forbindelse med primærhelsemeldingen, folkehelsemeldingen, Opptrappingsplanen for rusfeltet og i mange andre forslag har Venstre fokusert på det helsefremmende og forebyggende arbeidet utenfor helsetjenestene. Behovet for forebygging er udiskutabelt. Det er i de første årene vi må satse de store ressursene.

Så til Senterpartiet, som etterlyser en øremerking og en forpliktende økonomisk opptrappingsplan, og at det må gjelde for psykisk helse på linje med rus. Ja, det vil jo nå komme. Så må vi jo spille ballen tilbake: I åtte år satt Senterpartiet i regjering uten at man leverte en opptrappingsplan verken for rus eller psykisk helse, og man avvirket sågar den gyldne regel for psykisk helse.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [21:07:15]: Eg vil takke forslagsstillerane for ei viktig sak å løfte, og som SV stiller seg fullt ut bak. Det er viktig å prioritere barn og unges liv og helse i brei forstand.

Dei viktigaste aktørane i dette arbeidet er jo kommunane, som har dei viktigaste oppgåvene knytte til barn og unge frå dei blir fødde – det er helsestasjonen, barnehagen, skulen, skulehelsetenesta, osv. osv. Det er klart at alle kutt, all nedprioritering av kommuneøkonomien også vil gå ut over barn og unge. Da er det jo på ein måte ein liten elefant i dette rommet, nemleg den situasjonen som kommunane i dag står i med dei blå-blå.

I SVs alternative budsjett har vi funne rom til over 7 mrd. kr utover det som er satsingane til regjeringa, noko som illustrerer ambisjonane våre for kommunefeltet generelt, med mange store reformer, spesielt knytte til barn og unge, og også kor dårleg stilt det er i kommuneøkonomien med dei blå-blå. Ein kan ha så mange mjuke øyremerkingar ein berre vil, men dersom kutta i kommunane held fram, får ein det berre ikkje til.

Så tilbake til dette forslaget. Eg synest det har vore spennande å følgje med på utviklinga i denne saka, frå forslaget kom inn. Det inneheldt mange gode forslag, men hadde ei sterk vektlegging av behandlingssida, med vern og korleis spesialisthelsetenesta osv. skulle kome inn. Det gjekk også frå å vere ein tverrsektoriell strategi til å bli noko meir i retning av ein plan. Det opphavlege forslaget er nesten ikkje til å finne igjen i det vi står med her i dag. Eg synest komiteen har jobba godt, det skal komiteen ha all honnør for, og det verkar som om mange parti har vore med på å utvikle forslaget slik det no ligg her.

Vi synest jo at det er eit «sats-forslag» – det er ingen «hopp». Det er ingen forpliktingar – vi ventar i spenning på ein plan som kanskje kjem om ei stund, det blir kanskje ikkje innanfor denne stortingsperioden eingong at han fak-

tisk får effekt. Så dette er eit langt løp. Vi kan juble over ein plan, men det er det vi kan.

Eg synest også at dei forslaga som kjem frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet, er gode, og vi kjem til å støtte dei.

Berre til slutt: Det er ekstremt viktig å ha ei brei tilnærming til dette. Behandlingsdimensjonen i dette er openberr. Fort gløymt og fort nedprioritert er det førebyggjande arbeidet heile vegen frå før barnet blir født, til rett etter. Heile fødselsomsorga, opplegget rundt det, veit vi har enorm betydning for korleis det går vidare med barnet. Det kan vere så enkelt som å hjelpe ei nybakt mor eller ein nybakt far til faktisk å kunne vere ei god mor og ein god far. Små ting. Viss ikkje det blir gjort, kan det få enorme konsekvensar for barnet både på kort og på lang sikt.

Dette er mykje av grunnen til at SV har gått inn for å setje nye standardar for heile løpet frå fødselsomsorga via helsestasjonane til skulehelsetenesta. Ut frå tilgjengeleg kunnskap frå forskingsprosjekt veit vi at ein er veldig underbemanna. Ut frå rettleiingane, retningslinjene for dei ulike tenestene, veit vi at desse tenestene er underbemanna, og dei blir ikkje meir bemanna av ein svekt kommuneøkonomi heller.

Det å setje nye standardar for nøkkelroller i velferdsstaten har vore viktig for SV, og vi meiner at ein av dei aller første tinga som må prioriterast, er det som handlar om barn, for det veit vi har stor betydning.

Så kunne eg ha sagt kolossalt mykje om heile løpet osv., men no er det kveld. Takk for meg!

Statsråd Bent Høie [21:11:39]: Jeg vil begynne med å takke forslagsstillerne for deres engasjement for barn og unge med psykiske helseutfordringer, og også for den veldig klare støtten fra både regjeringspartiene og samarbeidspartiene i Stortinget når det gjelder hele veien å være oppmerksom på å prioritere barn og unges helse – og den psykiske helsen spesielt.

I ungdomshelsestrategien, som jeg snart skal legge fram, tar vi ungdoms innspill og tanker om egen helse på alvor. Mange av innspillene vi har fått, handler nettopp om psykisk helse. Mange barn og unge strever med psykiske helseplager og problemer som påvirker både livskvalitet og konsentrasjon. Samtidig er ungdomsgenerasjonen i dag den friskeste, sunneste og mest fornuftige noensinne. Det kan synes som en motsetning, men bak fasaden skjuler det seg både «flinke piker» som sliter med stress og press, og gutter som «står utenfor», som kan ha familiemessige, sosiale, helsemessige og utdanningsmessige utfordringer. Og la meg bare understreke: Det finnes flinke piker og gutter av begge kjønn som står utenfor.

Jeg mener vi skal være varsomme, slik at vi unngår at det beste blir det godes fiende. For mange handlingsplaner og opptrappingsplaner som retter seg mot de samme tjenestene, bidrar ikke til å løfte fagområdene, men kan i stedet skape forvirring og utvanne effekten av gode virkemidler. Derfor er jeg glad for at Stortinget har sagt at vi skal starte med å lage en strategi. For forslagsstillerne har rett i at det er behov for mer ressurser, riktig bruk av ressursene og tidligere prioritering av barn og unges helse. For å få

det til må vi konsentrere innsatsen om de tjenestene som vi allerede har bygd ut, og bruke også de ordinære virkemidlene. Det er det som gir varige endringer, mindre byråkrati og mer treffsikkerhet. For å lykkes med dette kan nettopp en strategi være et veldig godt virkemiddel.

Snart legger vi fram en samlet ungdomshelsestrategi, som gir retning mot en mer ungdomsvennlig helsetjeneste for dem som aldersmessig befinner seg mellom kosebamse og mokkabønnene. De strategiske grepene vi presenterer der, ligger til grunn for regjeringens satsing på helsestasjoner og skolehelsetjeneste, rekruttering av psykologer og en fortsatt styrking også av tilbudet i spesialisthelsetjenesten.

Men vi kan ikke og vi må ikke sykeliggjøre alle som opplever psykiske plager og problemer. Vi skal ikke behandle alle som kjenner tristhet eller engstelse. I folkehelsemeldingen staker vi ut kursen mot også å løfte psykisk helse inn i folkehelsearbeidet. Å få helsefremmende tiltak som gode barnehager og skoler, velfungerende lokalmiljø og inkluderende lag og foreninger er minst like viktig som fem om dagen og det å sykle til skolen. Forebygging av mobbing, utenforskap og psykiske helseproblemer må få like stor oppmerksomhet som forebygging av overvekt og smittsomme sykdommer. Folkehelseiltak må bli like viktig som behandlingstilbud. Det kan nettopp en slik strategi hjelpe oss med å løfte fram.

Å satse helhjertet på barn og unge er ikke bare riktig fra et etisk perspektiv, det er også sannsynligvis den beste investeringen et samfunn kan gjøre, og det er den beste forvaltningen av vårt samfunns aller viktigste ressurs. Derfor representerer de vedtakene som vi gjør i dag, en god oppfølging av den tydelige satsingen på barn og unges psykiske helse som allerede er i gang, men som også i høy grad kan forsterkes.

Så må jeg si at en hører her innlegg som skulle tilsi at det sto dårlig til i kommunene med hensyn til kommuneøkonomien. Det er ikke tilfellet. Det har i kommunene alltid vært store oppgaver som en ønsker å løse, men kommuneøkonomien har ikke vært bedre på ti år, og vi ser at et av de områdene som kommunene bruker det økte handlingsrommet til, er nettopp å ansette flere innenfor helse og omsorg. Det er jeg veldig glad for, fordi det er der de største utfordringene nå er, og det er der også de største mulighetene er til nettopp å hjelpe mennesker så tidlig som mulig, slik at en unngår å bli så syk at en får behov for spesialisthelsetjenester.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingvild Kjerkol (A) [21:16:59]: Jeg er helt enig med statsråden i at den viktigste investeringen vi kan gjøre, er å investere i barn og unges psykiske helse. Det vil nok også på mange måter være den billigste investeringen vi gjør, med tanke på mulige framtidige utgifter og forringelse av livet til hver enkelt.

Arbeiderpartiet har vært veldig opptatt av å styrke skolehelsetjenesten og ønsker å øremerke midler. Nå kommer det fram av flertallets innstilling i saken og også etter opplysninger fra Helsedirektoratet at man har en tilskudd-

spott i 2016-budsjettet på 100 mill. kr som man omtaler som øremerking, altså søkbare midler. Er det noen grunn til at man har valgt en sånn relativt tungvinn og byråkratisk måte å styrke skolehelsetjenesten på? Kan statsråden si noe om hvorfor man har valgt å gjøre det på denne måten, penger til dem med best søknad?

Statsråd Bent Høie [21:18:04]: Nå er det sånn at Arbeiderpartiet jo gjentatte ganger har foreslått øremerking på dette området. Øremerking betyr nettopp søknadsbaserte ordninger. Men det er helt riktig: I budsjettforliket som ble inngått i Stortinget, fikk våre samarbeidspartier, Kristelig Folkeparti og Venstre, gjennomslag for å styrke den ytterligere satsingen som var lagt til grunn, på 667 mill. kr til helsestasjons- og skolehelsetjenesten, men også 100 mill. kr som er øremerket. Men de øremerkes på den måten at det er de kommunene som kan dokumentere at de har brukt de frie midlene til formålet, som får dette som en belønning på toppen. Dermed blir dette ikke bare en belønningsordning på toppen, men det er også med på å sikre at kommunene bruker den veksten i frie midler som de har fått til dette, nettopp til formålet, og det er en veldig god ordning.

Ingvild Kjerkol (A) [21:19:06]: Det er «en veldig god ordning», sier statsråden, til forskjell fra de tidligere psykiatrimidlene, som var definert med klare kriterier, og så fikk man penger når man oppfylte dem – klare rammer for kommunene å forholde seg til og godt opplyst, i og med at det var en del av en større opptrappingsplan.

Jeg tok en telefon til min hjemkommune og dem som jobber i barne- og ungdomsenheten der, og dette var ikke en tilskuddsordning de i det hele tatt hadde hørt om. Skal man styrke skolehelsetjenesten, må det jo være godt opplyste ordninger med enkle søknadskriterier som sikrer kvalitet, og som sikrer at pengene kommer til det de skal. Mener statsråden at dette er en bra måte å styrke skolehelsetjenesten på?

Statsråd Bent Høie [21:19:51]: Den viktigste styrkingen av skolehelsetjenesten har skjedd gjennom den økningen som har vært i de frie midlene på 667 mill. kr. Det går til alle kommunene fordelt etter ungdomskriteriene. Det er den ordningen som Arbeiderpartiet nå har brukt flere år på å kritisere. Det er den viktigste satsingen for at de skal komme fram til kommunene.

Men så er vi også opptatt av å gi noe ekstra til de kommunene som viser at de virkelig prioriterer dette. Det er en godt opplyst ordning, det er en veldig enkel ordning å søke på. Den er nylig lyst ut. Det kan godt være at din hjemkommune ikke har oppdaget det ennå, men veldig mange andre kommuner er i hvert fall i ferd med å oppdage det. Det vil være en god belønningsordning. Alternativet, å ta disse pengene inn og ikke ha dem som frie midler, men øremerke alle sammen, ville vært å straffe de kommunene som har gjort en god jobb, og belønne de kommunene som har gjort en dårlig jobb. Det ville vært konsekvensen av det alternative forslaget som Arbeiderpartiet har på dette området.

Kjersti Toppe (Sp) [21:21:15]: For to år sidan vart det eit vedtak i Stortinget om å be regjeringa utgreia ein opptrappingsplan for førstelinja innan psykiske helsetenester, og regjeringa gav beskjed tilbake til Stortinget i statsbudsjettet om at dette var varetatt i primærhelsemeldinga og i statsbudsjettet. Så er det ein ny debatt her i dag. Eg høyrer representanten frå Venstre, som er samarbeidsparti til regjeringa, seia at ein opptrappingsplan vil koma. Da synest eg dette vert ganske forvirrande – mange forslag om opptrappingsplan og så ein strategi. Skal det no koma ein opptrappingsplan for psykisk helse?

Statsråd Bent Høie [21:22:10]: Jeg synes, som jeg også sa i mitt innlegg, at den rekkefølgen som flertallet i komiteen har lagt til grunn, og som vi nå forstår får enstemmig tilslutning, nemlig at en starter med å lage en helhetlig strategi, er en veldig fornuftig tilnærming. For her jobbes det med mange ulike handlingsplaner allerede som går inn på dette området, og det er også sånn at det å få en strategi først vil være det beste grunnlaget for å vurdere omfang og innhold av en opptrappingsplan på dette området.

Men så er det jo ikke sånn at regjeringen og samarbeidspartiene sitter i ro og liksom bare venter på en strategi. Det er viktig – det er det aller viktigste – at en gjennom de tre statsbudsjettene som vi nå har blitt enige om, har gjennomført helt nødvendige tiltak nettopp for å styrke disse tjenestene: øremerking av midler til psykologstillinger i kommunene, styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten, en ungdomshelsestrategi som snart legges fram, osv.

Kjersti Toppe (Sp) [21:23:22]: I innlegget sitt uttalte statsråden som eit argument for ikkje å ha ein opptrappingsplan på dette feltet at det ikkje var så lurt å ha så mange opptrappingsplanar samtidig. Eg forstod han slik at det at ein har ein opptrappingsplan på rusfeltet og rehabilitering er eit argument for ikkje å ha ein opptrappingsplan for psykisk helse. Eg kan ikkje heilt forstå den argumentasjonen, for vi veit at når det gjeld rus og psykisk helse, er det to sider av same sak. Det er mange pasientar som har både ei psykisk lidning og ei ruslidning. Å ha ein opptrappingsplan berre på det eine og ikkje det andre synest for meg fagleg sett ikkje grunnitt. Så eg vil igjen spørja: Hadde det ikkje vore naturleg når ein har ein opptrappingsplan på rusfeltet, samtidig å ha ein konkret opptrappingsplan for psykisk helse?

Statsråd Bent Høie [21:24:21]: Representanten har ikke forstått mitt innlegg riktig, for det var heller ikke det jeg sa. Men det er sånn at regjeringen bl.a. som oppfølging av flere andre vedtak som er gjort i samarbeid med våre samarbeidspartier, budsjettvedtak osv., jobber med en rekke handlingsplaner og strategier knyttet til barn og unge og deres oppvekstvilkår. Det vil derfor være lurt nå å jobbe ut en strategi på området barn og unges psykiske helse før en også vurderer på hvilken måte et opptrappingsarbeid skal gjøres, så en får sett dette i en helhet. Det er det som jeg oppfatter også er bakgrunnen for det vedtaket som blir gjort i dag, samtidig som vi ikke venter på det, men allere-

de er i gang med å bygge ut de konkrete tjenestene til denne gruppen i kommunene, fordi det også er helt avgjørende.

Ketil Kjenseth (V) [21:25:32]: Skolehelsetjenesten har vært nevnt av flere i debatten her i dag. Det er selvfølgelig en viktig tjeneste for å forebygge også psykiske plager for barn og unge. Barnehagehelsetjenesten har ingen nevnt, og det kan framstå som et fremmedord, kanskje, men vil sannsynligvis være en av de sektorene der vi kommer til å bygge opp tjenester de nærmeste årene. Noen kommuner har sågar startet med å flytte 4-årskontrollen ut til barnehagene og møte barn der de er, i sitt naturlige miljø. Noen få kommuner har også organisert skolehelsetjenesten og PP-tjenesten og også andre tjenester rettet mot småbarnsfamilier og barn sammen. Hva tenker statsråden om sånne strukturelle endringer og styrking av kapasiteten i barnehagene?

Statsråd Bent Høie [21:26:33]: Jeg er veldig enig med representanten i at det er mye å hente i kommunene ved i større grad å se disse tjenestene i sammenheng mot hele aldersgruppen barn og unge. Det er også derfor de satsingene som har vært på dette området fra regjeringen og samarbeidspartiene, ikke har spesifikt bare gått på skolehelsetjenesten, men også på helsestasjonene, og kommunene har hatt stor frihet med hensyn til hvilke fagområder de skal prioritere lokalt, og hvilken måte en skal bygge det opp på.

Så har vi også samtidig, som en oppfølging av primærhelsemeldingen, lyst ut midler for kommuner som ønsker å få penger til å utrede og stimulere til nettopp den type samlokalisering av disse tjenestene, bl.a. for å se på hvilke muligheter det gir. For jeg er helt enig i at barn i barnehage også har et sterkt behov for å få gode helsetjenester fra kommunen. De aller fleste som får en psykisk helseutfordring, får det første gang i barne- og ungdomsårene, og det er veldig viktig å gripe inn så tidlig som mulig.

Presidenten: Da er replikkordskiftet over.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [21:28:01]: Å satse på barn og unges helse og oppvekst er både fornuftig og god investering og derfor også en viktig del av regjeringens mål om å skape pasientens helsetjeneste. Så stor takk til forslagsstillerne for muligheten til å minne Stortinget om de mange tiltak som allerede er igangsatt.

I budsjettene for 2014–2016 styrket vi de frie midlene til kommunene med 667,7 mill. kr rettet inn mot helsestasjonen og skolehelsetjenesten. I budsjettforliket med Kristelig Folkeparti og Venstre for 2016 bevilget vi ytterligere 100 mill. kr øremerket de samme tjenestene.

Som et ledd i at det skal etableres behandlingsteam i kommunene, ble det i budsjettet for 2016 bevilget 145 mill. kr til rekruttering av psykologer. Bevilgningen gir rom for 150 nye psykologer i kommunene, som skal samarbeide tett med helsestasjonen og skolehelsetje-

nesten. Det er også varslet lovkrav om psykologkompetanse i alle kommuner fra 2020.

For ytterligere å styrke det forebyggende arbeidet har vi løftet psykisk helse inn i folkehelsepolitikken, tilbakeført den gylne regel i spesialisthelsetjenesten og reversert kuttene som ble tatt av de rød-grønne inn mot psykisk helse i skolen. Jeg ser fram til at regjeringen legger fram den varslede ungdomshelsestrategien, en strategi om en mer ungdomsvennlig helsetjeneste, slik statsråden viste til i sitt innlegg.

Samtidig som vi i regjering har styrket tilbudet til psykisk syke, bekymrer det meg å lese tallene fra Reseptregisteret som viser at det i perioden 2005–2014 var en alvorlig stor økning i bruken av antidepressiva blant unge mellom 15 år og 19 år. Tallene viser til en økning blant unge menn og kvinner på henholdsvis 28 pst. og 37 pst. Denne utviklingen er alvorlig og må stoppes. Jeg har stor tro på at vi skal lykkes, men dessverre tar det tid å snu en skakkjørt skute. At helseminister Bent Høie har et tett og godt samarbeid med PsykiskhelseProffene i Forandringsfabrikken, er positivt. Dette er ungdom som snakker varmt for det å kunne tilby medikamentfri behandling for psykiske problem når faglige anbefalinger tilsier det. Det er ungdommer som kjenner til problematikken, og som jeg tror helseministeren liker å lytte til.

Det er positivt at regjeringspartiene, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, er enige om at regjeringen skal legge fram en helhetlig strategi for barn og unges psykiske helse, der ett av flere tiltak vil være å sikre at barn og unge får tilbud om medikamentfri behandling, og at det vil bli innført helhetlige og målrettede tiltak for å redusere forskrivning og bruk av vanedannende sovemidler og antidepressiva blant barn og unge.

Strategien vil komme i tillegg til at vi også har stått sammen om en opptrappingsplan for rusomsorgen og en opptrappingsplan for bekjempelse av vold mot barn.

Olaug V. Bollestad (KrF) [21:31:28]: En overordnet strategiplan som er tverrsektoriell, skal ende ut i en prioriterings- og handlingsplan. Vår største utfordring har vært at en ikke har klart å få til ting tverrsektorielt. Vi jobber opp mot barn og unge fra mange sektorer, både nasjonalt og lokalt: justis, skole, barnefamilier, barnevern og helse. Ungene våre kan risikere å havne mellom disse stolene. Derfor ønsker flertallet nå å si at vi må få en overordnet strategiplan som ser dette tverrsektorielt, og så må vi prioritere pengene og samarbeidet i en handlingsplan som er en opptrappingsplan som skal sikre at ungene ikke faller mellom to stoler. Det kan være vi må endre noe innen justis. Lovverk må kanskje endres. Her er det mange ting, og vi må se hvor vi skal sette inn støtet.

Kristelig Folkeparti har vist dette gjennom mange ting når det gjelder barn og unge. Vi foreslo en handlingsplan mot vold mot barn. Vi satset på barnehusene, og Stortinget var med. Vi har vært opptatt av kvalitet og nok voksne i barnehagen. Vi har vært opptatt av flere lærere i 1.–4. klasse. Vi har vært opptatt av at asylungene skulle bli møtt, og nå en plan for barns psykiske helse. Hvorfor? Det er fordi flere sektorer nå ser at vi er nødt for å samordne oss, for på

tross av så mange tiltak har vi aldri hatt så mange syke barn og unge. Det må vi forebygge. Ellers vil vi aldri nå målet om også færre voksne som blir psykisk syke.

Derfor er jeg veldig glad for at vi nå står sammen om dette. Jeg vet at vi alle mener at ungene våre er det viktigste vi har, og da må vi forebygge, så de kan slippe å falle mellom to stoler. Og ikke minst kan vi samordne alle tjenestene vi bruker penger på, sånn at vi bruker midlene våre rett. Jeg er sikker på at vi har mer enn dette å bruke pengene på i framtiden.

Ingvild Kjerkol (A) [21:34:27]: Jeg tar ordet for å følge litt opp replikkordskiftet med statsråden.

Skolehelsetjenesten har Arbeiderpartiet vært veldig opptatt av å styrke, og ikke, slik statsråden framstiller det, å kritisere de generelle inntektene til kommunene. Nei, Arbeiderpartiet har i tillegg til å styrke kommunenes frie inntekter ønsket å øremerke midler til skolehelsetjenesten.

Så har flertallspartiene omtalt en øremerking på 100 mill. kr. Jeg prøvde å utfordre statsråden på denne ordningen. Ifølge Helsedirektoratet var dette en tilskuddsordning som ble utlyst i år for å utjevne forskjellene i videregående skole, altså beholdt skolehelsetjenestene i videregående skole, med utlysingsfrist 12. mars. På Helsedirektoratets sider står det at man har hatt en pott på 28,4 mill. kr. Dette synes jeg faktisk statsråden kunne ha klart opp i, særlig når han kommer med beskyldninger mot Arbeiderpartiet om at vi ønsker å trekke inn penger fra kommunenes frie rammer og øremerke, på en kvalitativt mer forpliktende måte.

Kjersti Toppe (Sp) [21:36:07]: I Riksrevisjonen sin rapport om samhandlingsreforma, som nettopp vart behandla her i Stortinget, kom det fram at det dei siste åra – etter at samhandlingsreforma har verka frå 2012 – har skjedd ei tiprosents nedbygging av døgnkapasiteten innan psykisk helse. Det har skjedd utan at kommunane har fått auka tilbodet sitt tilsvarande. 70 pst. av kommunane svarar at dei i liten grad har auka talet på årsverk innan rus og psykiatri. Det storting og regjering da kunne gjort, var å stoppa nedbygginga som skal skje vidare innan psykisk helse, men vi ser frå alle føretak at dette held fram. Det er eg svært bekymra for, og det burde i alle fall regjeringa og støttepartia tatt opp som ei sak i seg sjølv.

Så har eg berre to kommentarar til det som er vorte sagt. Når det vert framstilt som at det no er eit knapt fleirtal i Stortinget som støttar ein strategi, vil eg minna om at i innstillinga står heile komiteen bak romartalsvedtaket, og Senterpartiet har i alle fall tenkt å støtta det forslaget som ligg.

Når det i debatten her har kome opp kva denne strategien skal føra til, er eg like klok etter debatten. No har både representanten frå Venstre og representanten frå Kristeleg Folkeparti sagt at denne skal enda i ein handlingsplan, ein prioriteringsplan, men statsråden bekreftar det ikkje. Men så får det no vera. Senterpartiet kjem i alle fall til å støtta strategiforslaget og skal vera med og følgja det opp vidare.

Statsråd Bent Høie [21:38:35]: For det første er det ingen uklarhet om dette. Jeg slutter meg fullt og helt til både det representanten Bollestad og det representanten Kjensteth sa om hvordan dette skal følges opp.

Så til representanten Kjerkol når det gjelder ulike ordninger knyttet til øremerking: Det er en ordning som har vært øremerket i flere år, som går på oppbygging av skolehelsetjenesten på videregående skole. Det er en veletablert ordning som har fungert over flere år. Den nye ordningen som ble innført, og som også er omtalt i budsjettinnstillingen fra komiteen, fra budsjettet 2016, er en belønningsordning på 100 mill. kr som er lyst ut fra Helsedirektoratet, som går til de kommunene som kan vise at de har brukt pengene de har fått – sin andel av de over 600 mill. kr til skolehelse- og helsestasjonstjenesten – i tråd med formålet. Og de kan da få penger til en ytterligere satsing. Det er bra. Da blir det en belønningsordning, og det håper vi vil fungere bra for kommunen til å få en ekstra motivasjon til å bygge ut den tjenesten.

Det er viktig å ha for seg når det har blitt stilt spørsmål om denne politikken virker: Ja, den virker. I 2013 var det en nedgang i antall årsverk i skolehelsetjenesten og i helsestasjonene. Denne regjeringen overtok altså i en situasjon der det var nedgang i antall årsverk i denne tjenesten. Allerede det første året så vi en klar økning i antall årsverk. Nå har kommunene over tre år vist at dette ikke bare var en engangssatsing for regjeringen og våre samarbeidspartier, men en flerårig satsing, som også våre samarbeidspartier i forhandlingene om budsjettet har forsterket ytterligere, nå sist med denne belønningsordningen på toppen. Det er en veldig fornuftig måte å bidra til at de frie midlene brukes riktig på, men med den kommunale friheten som ligger i selv å vurdere hvilken del av tjenesten og hvilket fagområde det er fornuftig å sette pengene inn i – uten at de kommunene som allerede har satset, blir straffet, men blir belønnet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [21:41:17]: Det er litt vanskelig å forstå hva det er Kjersti Toppe forsøker å angripe, for vi har jo en enstemmig komité, hvor vi foreslår «en helhetlig, tverrsektoriell strategi for barn og unges psykiske helse», og vi har en komitémerknad der komiteen «vil understreke at en helhetlig tverrsektoriell strategi skal legge grunnlaget for en økonomisk forpliktende opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse». Jeg kan godt forstå at representanten Toppe er utålmodig, men jeg vil bare minne om at rusopptrappingsplanen, opptrappingsplanen for rehabilitering som kommer, og den store styrkingen av midler til forebyggende helsetjenester for barn og unge som vi har sett de siste tre årene, betyr en enorm vekst i forhold til det som skjedde de åtte foregående årene.

Representanten Bollestad redegjorde veldig godt for hvorfor det er viktig å ha en strategi som ser tverrfaglig og over flere departementer på hva man trenger: Hvor står vi, og hvor skal vi? Jeg synes det er vanskelig å forstå hva det egentlig er representanten Toppe er veldig usikker på – om det ikke er mest for å finne uenighet i en sak hvor komiteen faktisk finner sammen om utrolig viktige forslag og tiltak for å sikre barn og unges helse i årene fremover.

Presidenten: Representanten Ingvild Kjerkol har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ingvild Kjerkol (A) [21:43:12]: Jeg skal ha en kort merknad. Det er jo slik som vi hevder, at dette er en øremerkingsordning som er veldig lite kjent ute i kommunene. Og hvis man skal styrke kommunehelsetjenesten, gjør statsråden en feilkobling i sin konklusjon. Han viser til at dette er politikk som virker. Ja, men gode statsråd, dette er jo en ordning som – når vi skriver 9. juni 2016 – fortsatt ikke er ute og i funksjon. Så om det virker eller ikke, får vi vel se en gang i framtiden. Foreløpig synes jeg at statsråden gjør ganske dårlig rede for en øremerkingsordning på 100 mill. kr, som han selv hevder skal styrke skolehelsetjenesten.

Bård Hoksrud (FrP) [21:44:14]: Når jeg hører på debatten, skulle en nesten tro at det var åtte–ti år siden sist de rød-grønne satt i regjering, spesielt når jeg hører på representanten Toppe. Det er altså knappe tre år siden en ny regjering overtok, og jeg vet at det var mye diskusjon om både skolehelsetjeneste og andre utfordringer. Nå ser faktisk kommunene at det kommer penger til dette, og det kommer en belønningsordning, som gjør at man kan belønne dem som satser på skolehelsetjeneste. Det burde være bra. Jeg registrerer at spesielt Arbeiderpartiet sier at de ønsker å øremerke penger til dette. Når vi da gjør det, er heller ikke det bra nok. Så sier man at dette ikke er kjent. Jeg opplever ikke at dette ikke er kjent ute i kommunene. De er veldig klar over at det er mulig å søke om penger, men da forventer vi også at de faktisk har brukt de pengene som allerede er satt av til dette, før de får nye midler. Vi er opptatt av at dette skal styrkes, fordi det er viktig for barn og ungdom.

Belønningsordninger har jeg registrert at Arbeiderpartiet i hvert fall har vært veldig opptatt av på andre områder, så jeg skulle tro at de var opptatt av det på dette området også, fordi vi ønsker resultater. Med en belønningsordning vet vi at kommunene ser mulighetene, og de kommer til å benytte seg av denne muligheten, så jeg tror ikke dette er noe stort problem.

Men det høres nesten ut som om det både er åtte og ti år siden både Senterpartiet og Arbeiderpartiet satt i regjering. Denne regjeringen bruker mer penger i frie inntekter til kommunene, og vi sørger altså for at det nå blir øremerkede midler til dette viktige området, langt mer enn det den rød-grønne regjeringen klarte, både med Toppes parti og Arbeiderpartiet i regjering. Det viser at det er politisk vilje til å prioritere viktige områder, og dette er et kjempeviktig område.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [21:46:25]: Nei, eg er ikkje ute etter å finna feil. Senterpartiet har eit primærforslag til ein opptrappingsplan. Vi er bekymra når statsråden etter mitt

syn ikkje har vore tydeleg på kva denne strategien skal munna ut i. Det er rett det som står i innstillinga, men eg følte at det òg måtte kunna seiast, og at statsråden kunne seia det same frå talarstolen. Men no har det kome fram, og det er bra.

Grunnen til at eg er utolmodig og ventar på ein strategi, er at det no skjer ei omlegging i psykisk helsevern der ein byggjer ned døgnkapasiteten på sjukehus. Skal vi venta på ein strategi utan at vi er sikre på at kapasiteten i kommunane vert bygd opp no, fryktar eg for pasienttilbodet. Det er årsaka til engasjementet.

Statsråd Bent Høie [21:47:35]: Jeg må nesten få prøve meg på nytt. 667 mill. kr er økningen som kommunene har fått i frie midler, men målrettet mot skolehelse- og helsestasjonstjenesten. De fordeles til kommunene med utgangspunkt i alderssammensetning, dvs. at de kommunene som har flest barn og unge, får mest penger. Dette er penger som jeg mener virker, i motsetning til det Arbeiderpartiet har prøvd å si over lengre tid, at de ikke virker. Hvis representanten Kjerkol nå hører etter, får hun høre svaret på spørsmålet hun hadde til meg. De pengene har virket, vi har sett en positiv utvikling.

I tillegg bestemte regjeringspartiene og flertallspartiene seg for å legge på 100 mill. kr, altså til sammen 767 mill. kr til denne ordningen. De 100 mill. kr er en øremerket ordning. Jeg vet ikke hvilke opplysninger Kjerkol har om at disse ikke er kjent i kommunene, for da søknadsfristen gikk ut den 31. mai, var det inne en søknadsmengde som oversteg 100 mill. kr. Kriteriet for å søke på disse midlene var at en også kunne stå inne for at en hadde brukt de frie midlene fullt ut til helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Når vi da har sett en så stor interesse i kommunene for disse pengene, ser vi også at det er en klar føring på at disse kommunene føler seg trygge på at de har brukt økningene de har fått i frie midler, på en riktig måte, altså til helsestasjons- og skolehelsetjeneste.

Dette har vært penger som gir en effekt som fører til en forandring der ute. Det er noen kommuner som nå merker en utfordring med å få nok søkere til stillingene de lyser ut på dette området, som f.eks. Drammen kommune, men jeg er helt overbevist om at vi vil se at denne satsingen gir konkrete resultater i bedre tilgang for barn og unge til skolehelse- og helsestasjonstjenester.

Dette er en del av en felles satsing mellom regjeringspartiene og samarbeidspartiene, som ikke handler om å vente på en strategi, men om å gjøre endringer som har betydning her og nå. Samtidig skal vi også jobbe langsiktig med en strategi og etterpå – selvfølgelig – følge opp i tråd med det som også er merknaden.

Ketil Kjenseth (V) [21:50:31]: Nå har statsråden redegjort grundig for at belønningsordning virker. For å ta et konkret eksempel: Os kommune utenfor Bergen startet med å ansette én kommunepsykolog og har deretter, gjennom flere år, ansatt flere slik at de i dag i hvert fall er oppe i seks psykologer. Dette er en kommune som har en ung befolkningsprofil, og som satser systematisk på barn og unge. Hvis det ikke hadde vært en belønningsordning,

men tildeling flatt til alle kommuner, ville ikke Os kommune kunnet søke på en ytterligere opptrapping. Nå får de hjelp til det, og når de har kommet til seks, trenger de kanskje den belønningen, for inntil nå har de faktisk greid å prioritere innenfor egne midler.

Når det gjelder skolehelsetjenesten, må vi fortsette en opptrapping. Den rød-grønne regjeringen fikk utarbeidet en rapport som viste at vi i 2016 kan gå tom for helsesøstre. Det er en av grunnene til å utarbeide en strategi, sånn at vi ikke putter på øremerkede penger til en sektor der det faktisk ikke finnes tilstrekkelig med kvalifisert personell. Da må vi se på om det er mulig å skolere noen andre til å delta i den tjenesten, eller hvor vi kan hente disse arbeidskraftressursene fra.

Så hører jeg at Senterpartiet er opptatt av det psykiske helsevernet i spesialisthelsetjenesten. Vi har nå hatt en inntektsmodell som har fungert i fem år, som ble innført i den rød-grønne regjeringens tid. Det trengtes en inntektsmodell. Vi ser at det er ulike inntektsmodeller mellom de regionale helseforetakene. Det synes jeg vi burde evaluere. Jeg er klar over at Oslo er en utfordring, fordi den skiller seg ut fra resten av Norge og ikke omvendt. Men dette skaper noen utfordringer. Noen sykehusforetak får mindre penger forholdsmessig enn de har fått tidligere. Det er en balanse vi er nødt til å se på – om dette er riktig. Men det er en litt annen utfordring.

Vi ser stadig vekk at byråkratene tar seg til rette og ikke lytter til Stortingets signaler. Det må de pent gjøre. Når vi vedtar å gjeninnføre «den gyldne regel» og at psykisk helse og rus skal ha større vekst enn somatikk, må byråkratene finne ut hvordan de skal løse det innenfor rammene, og ikke overse Stortingets vedtak.

Tove Karoline Knutsen (A) [21:53:39]: Jeg tar ordet fordi jeg syntes det var særdeles interessant å høre hvordan denne ordningen med de 100 mill. kr til skolehelsetjenesten er tenkt, og hvordan den er skrudd i hop. Det er altså ikke blitt en øremerket ordning, men en slags gaveordning, en «oppmuntringspott», som man får når man har brukt opp de frie midlene.

Det høres veldig rart ut for meg når statsråden sier at det er frie midler som skal gå til skolehelsetjenesten. Det er en selvmotsigende profeti. Frie midler er jo frie midler, og vi har fra før erfaring med at av frie midler til skolehelsetjenesten som den den rød-grønne regjeringa bevilget på vår vakt, med klare føringer og et sterkt ønske og håp og en bestilling til kommunene om at de skulle styrke skolehelsetjenesten, ble bare halvparten av pengene brukt til det.

Det er grunnen til at Arbeiderpartiet nå har sagt at vi vil ha øremerkede midler til skolehelsetjeneste og helsestasjoner i en opptrappingsfase, slik at de har den kompetansen og den kvaliteten som vi trenger i kommunene. Så jeg vil råde statsråden til ved neste korsvei å tenke gjennom om han virkelig tror at frie midler kan gå som øremerkede likevel, med fromme ønsker til skolehelsetjenesten. Jeg tror statsråden kommer til å bli skuffet.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad har

hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [21:55:39]: Jeg har behov for å si noe om de 100 mill. kr, for dem var Kristelig Folkeparti med og kjempet for å øremerke.

Da jeg var ordfører, var det sånn at i den kommunen jeg var ordfører, hadde vi landets yngste befolkning. Vi satset på et tolærersystem i 1.–4. klasse. Da det ble delt ut penger til skole fra de rød-grønne, fikk ikke vi noen ting. Men de kommunene som hadde skåret ned i skoletilbudet, de fikk. Slik ville vi ikke ha det med skolehelsetjenesten. Derfor sa vi at det er ikke sånn at de som har brukt av sitt budsjett, skal straffes når man deler ut penger. De skal vise at det er barn og unge som får de pengene det blir bedt om.

Bård Hoksrud (FrP) [21:56:45]: Jeg klarte ikke å dy meg etter å ha hørt på representanten Knutsen fra Arbeiderpartiet. Først er det altså sånn at Arbeiderpartiet nå vil øremerke fordi kommunene ikke gjorde slik de ville at de skulle gjøre under de rød-grønne, fordi de brukte bare halvparten av pengene som de rød-grønne mente skulle gå til skolehelsetjenesten. Jeg opplever veldig ofte, f.eks. når vi diskuterer statlig finansiering av eldreomsorgen, at argumentasjonen nettopp er at kommunene må få lov til å bruke de frie midlene de får, slik de selv ønsker å bruke dem. Det betyr i realiteten at Tove Karoline Knutsens definisjon her er at kommunene kan få lov til å gjøre som de vil, så lenge de bruker pengene som vi vil. Når de ikke gjør det, skal vi gå inn og øremerke.

Kanskje enda mer spesielt i denne saken er det at man sier at man må øremerke alle midlene. Ja, nå har denne regjeringen gitt mye i frie midler, og man skal faktisk premiere dem som velger å bruke pengene på det vi sier at de skal bruke en del av disse frie midlene til, nemlig til å styrke skolehelsetjenesten og tilbudet til barn og unge. Så har statsråden redegjort for at vi sammen med samarbeidspartiene har blitt enige om å sette av 100 mill. kr, som skal øremerkes. Man skal gjøre det som representanten Bollestad akkurat sa: Kommuner som nå følger opp og tar signalene uten at de er pålagt det, skal få muligheten til å få av disse siste 100 mill. kr. Det må jo være veldig bra. Da gir man med de signalene som kommer, både rom og skjønn for at kommunene skal få lov til å bruke disse pengene, og man har i tillegg laget en belønningsordning som gjør at man sannsynligvis velger å gjøre det, men man gjør det da frivillig. Det vil være kjempebra. Da får heldigvis elevene og de unge som trenger skolehelsetjeneste, et bedre tilbud fordi kommunene prioriterer det – man straffer ikke dem som faktisk har valgt å prioritere, men kanskje heller dem som ikke har valgt å prioritere, så de kan se at det er smart å prioritere, fordi det gir mulighet for belønning.

Derfor tror jeg belønning er bedre enn bare å øremerke alt, som Arbeiderpartiet akkurat her vil, men som de alltid ellers argumenterer imot. Jeg tror kanskje at noen ganger er det ene smart, og noen ganger er det andre smart. Men akkurat synes Arbeiderpartiet å prate mot seg selv.

Presidenten: Den reglementsmessige tiden for Stortin-

gets møte er omme, men presidenten vil foreslå at møtet fortsetter til dagens kart er ferdigbehandlet.

– Det anses vedtatt.

Tove Karoline Knutsen (A) [21:59:42]: Det er ikke sånn at alt som går til kommunene, skal øremerkes. Det tror jeg ingen i denne salen mener. Jeg tror veldig mye skal gå som frie midler. Men hvis vi ønsker å løfte noen samfunnsfelt, er det slik at vi fra tid til annen øremerker penger i en opptrappingsfase, i en gitt periode, før de går over til frie midler. Det er en helt vanlig måte å gjøre det på.

Så er det sånn at hvis det er noen som innenfor det øremerkede feltet har gjort en veldig god jobb fra før, tenker vi at innenfor noen rammer skal de kunne bruke de pengene som kommer gjennom inntektssystemet, til andre tjenester til befolkningen. Det er ikke sånn at de blir «ranet» av staten tilbake igjen, slik man gjør med det statlige forsøket – da skal man betale tilbake til staten.

For øvrig er vi for å sektorøremerke penger til eldreomsorg for å bygge opp den kvaliteten vi ønsker. Det er beskrevet av vårt helseutvalg, det har landsmøtet vårt også vedtatt, og det ser vi fram til å kunne starte et arbeid med.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [22:01:15]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 213/2015 av 25. september 2015 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 536/2014 om kliniske utprøvinger av legemidler for mennesker (Innst. 322 S (2015–2016), jf. Prop. 53 S (2015–2016))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 16 [22:01:52]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tove Karoline Knutsen, Torgeir Micaelsen, Ingvild Kjerkol, Ruth Grung og Freddy de Ruiter om å utarbeide en nasjonal strategi for god ernæring for eldre som mottar omsorgstjenester i sykehjem og hjemmetjeneste (Innst. 365 S (2015–2016), jf. Dokument 8:83 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som

måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjersti Toppe (Sp) [22:02:42] (ordfører for saka): No skal det handla om mat. Takk til representantane frå Arbeidarpartiet som har fremja dette representantforslaget.

Underernæring hos eldre er eit kjent problem. Tilsyn har vist at to av tre sjukeheimar ikkje oppfyller krava for god ernæringspraksis. Helsedirektoratet anslår at inntil 60 pst. av eldre i dei kommunale helse- og omsorgstjenestene er underernærte. I dette representantforslaget vert denne problemstillinga tatt opp, med forslag til tiltak for å betra denne situasjonen.

I 2010 kom Helsedirektoratet med nasjonale faglege retningslinjer for førebygging og behandling av underernæring i helse- og omsorgstjenestene. I retningslinjene gir ein anbefalingar og råd som bygger på oppdatert kunnskap. Desse retningslinjene er meint som eit hjelpemiddel, og målgruppa er personell og leiarar i både spesialisthelsetenesta og primærhelsetenesta. Ifølgje retningslinjene vil mykje verta vunne ved å implementera fire enkle tiltak:

«1. Å vurdere ernæringsmessig risiko

2. Å gi personer i ernæringsmessig risiko målrettet ernæringsbehandling

3. Å dokumentere ernæringsstatus og -tiltak i pasientens journal og epikrise

4. Å videreforme dokumentasjonen til neste omsorgsnivå»

Ifølgje desse retningslinjene skal alle pasientar på sjukehus verta vurderte for ernæringsrisiko ved innlegging og deretter kvar veke. Alle bebuarar på sjukeheimar og institusjonar og personar som får hjelp i heimesjukepleia, skal vurderast for ernæringsrisiko ved innlegging eller vedtak og deretter kvar månad. Personar med ernæringsrisiko skal ha ein individuell ernæringsplan med dokumentasjon om ernæringsstatus, behov, inntak og tiltak.

Det er seks år sidan desse retningslinjene kom, og no er det varsla at dei skal evaluerast. Spørsmålet er uansett om sjukehus og sjukeheimar faktisk har implementert desse retningslinjene for god ernæringspraksis. Det hjelper lite å bruka ressursar på å utvikla nye rundskriv og nye retningslinjer dersom helsevesenet ikkje har eit system som maktar å ta dei faglege retningslinjene i bruk. Komiteen skriv i innstillinga at det er godt dokumentert at dei nasjonale faglege retningslinjene for førebygging og behandling av underernæring ikkje er følgde godt nok opp i tenestene.

I dag er det mangelfull tilgang på spesialkompetanse innan klinisk ernæring i spesialisthelsetenesta, og i primærhelsetenesta er denne kompetansen ofte fråverande. Det er eit stort behov for fleire stillingar for kliniske ernæringsfysiologar i begge sektorane, og det er eit betydeleg behov for å auka undervisningsdelen i ernæring – spesielt klinisk ernæring – i grunn-, vidare- og etterutdanninga for legar og anna helsepersonell. Komiteen viser til at helseføretak og kommunar no må sikra at ernæring vert ein integrert del av behandlingstilbodet i helse- og omsorgstjenestene. Det er vel her det har svikta.

I komitéinnstillinga er partia einige om det meste. Rik-

tig og god ernæring for eldre på sjukeheim og i heimetenesta er avgjerande for å sikra ei god eldreomsorg og ei god folkehelse. Ernæring skal vera ein integrert del av pleie- og omsorgstenestetilbodet. Det har vore høyring i saka, og representantforslaget fekk stor støtte.

Ein samla komité viser i innstillinga til folkehelsemeldinga, der det vart fatta vedtak om ein ny handlingsplan med konkrete tiltak for å fremja sunt kosthold i heile befolkninga, der barn og eldre vil vera ei prioritert målgruppe.

Senterpartiet fremjar i denne innstillinga forslag om å sikra dei som jobbar i sektoren, etter- og vidareutdanning om ernæring for sårbare grupper i helsetenesta, om ei eiga tilskotsordning for kliniske ernæringsfysiologar, for å få fleire av dei ut i kommunane, og om at ernæring skal få ein tydelegare plass i helseprofesjonsutdanningane. Vi fremjar òg eit forslag om ein heilskapleg nasjonal strategi for kosthold og sunn ernæring. Eg vil med dette ta opp forslaga som Senterpartiet er med på.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tove Karoline Knutsen (A) [22:08:07]: Mat er viktig. Trivselen og fellesskapet som det innebærer å dele et måltid, er viktig – uansett alder. De daglige måltidene er en sentral del av den kommunale omsorgstjenestens oppdrag, i sykehjem så vel som i hjemmetjeneste.

Vi har lange tradisjoner knyttet til maten, der vi finner identitet, tilhørighet og fellesskap med andre mennesker. Men det er ikke alltid like enkelt å få til en god ramme rundt måltidene, f.eks. for den hjemmeboende eldre enslige, og kanskje heller ikke for dem som bor på sykehjem. Særlig mange hjemmeboende eldre har problemer med appetitten og er ofte i en livssituasjon som gjør at det er vanskelig å få i seg nok mat. Jeg tror kanskje at det er særlig blant denne gruppen vi finner mange underrapporterte tilfeller av feilernæring og underernæring i den eldre befolkninga.

Stoltenberg II-regjeringa satte folkehelsearbeidet øverst på den politiske dagsordenen. Der ble også kostholdet vektlagt, for både unge og eldre. I 2007 ble det gjennomført en nasjonal undersøkelse om mat, måltider og ernæring ved landets sykehjem i regi av Helsedirektoratet. Rapporten Mat og måltider i sykehjem ga en oversikt over hvordan måltider og mat blir ivaretatt. Undersøkelsen ga et godt bilde av situasjonen den gangen og viste bl.a. at det trengs større oppmerksomhet på og en sterkere bevissthet om næringsinnholdet i maten som serveres. I tillegg ble det framholdt at man trenger mer kunnskap om den enkelte brukers eller tjenestemottakers ernæringsmessige status.

Helsedirektoratet utga, som saksordføreren nevnte, i 2010 nasjonale faglige retningslinjer for god ernæring, med klare anbefalinger og gode verktøy for å identifisere, forebygge og behandle underernæring i sykehjem og hjemmetjeneste. Det ble også utarbeidet veiledere for godt ernæringsarbeid for ulike typer omsorgstjenester. Disse omhandler produksjon av mat i institusjonskjøkken, ulike

serveringsformer, kartlegging av inntak av mat og drikke og hvordan vurdere og følge opp ernæringsstatusen.

Statens helsetilsyn hadde i tida 2009–2012 en nasjonal satsing på tilsyn med tjenester til eldre, og en oppsummering man gjorde i 2013, viste at det hadde skjedd en bedring på ernæringsområdet for de eldre. Likevel: En undersøkelse som Forbrukerrådet utførte i juni i 2015 blant 200 kommuner over hele landet, viste at vi har behov for å gå tettere på. Enkelte kommuner bruker fire ganger så mye penger på mat til eldre som andre. Undersøkelsen finner ingen sammenheng mellom kommunestørrelse og variasjon i pengebud.

Med utgangspunkt i flere undersøkelser mener Helse- direktoratet at 20–60 pst. av brukerne i eldreomsorgen er underernært eller er i risikozonen for å bli det. Derfor er det viktig at alle kommuner har en måltidspolitik som sikrer de eldre en verdig matomsorg. Hver mottaker av pleie- og omsorgstjenester må tilbys et velsmakende og ernæringsmessig godt mattilbud. Dette blir støttet av flere store organisasjoner: Nasjonalforeningen for folkehelsen, Legeforeningen, Pensjonistforbundet og Norges Bondelag, for å nevne noen.

Arbeiderpartiet er opptatt av å fremme en politikk for eldreomsorgen som kan minske forskjellen på kvalitet når det gjelder kommunenes tjenestetilbud. Vi mener at det nå må tas et krafttak for god ernæring i eldreomsorgen og foreslår at det utarbeides en nasjonal strategi for kosthold og ernæring for sykehjem og hjemmetjenesten. Både forskning og brukerundersøkelser må evaluere erfaringene med ulike produksjonsmåter og ulike løsninger for tilberedning og servering. Vi trenger også oppdatert kunnskap om ernæringsstatus hos den enkelte bruker av omsorgstjenester, slik at vi kan sette inn tiltak i tråd med de vedtatte nasjonale retningslinjene mot underernæring hos eldre. Vi tenker at det i den forbindelse blir viktig å ha tilstrekkelig med kompetanse på ernæringsfeltet, f.eks. fra ernæringsfysiologer, og at man sørger for at disse er tilgjengelig for kommunene.

Arbeiderpartiet er kjent med at regjeringa skal utarbeide en handlingsplan for kosthold og ernæring i tida 2017–2022. Vi ser da gjerne at en helhetlig nasjonal strategi for ernæring hos eldre kan tas inn i eller ses i sammenheng med dette arbeidet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [22:13:23]: Det er maten som arbeider, sa alltid mine barns oldemor da vi satt rundt kjøkkenbordet hennes og spiste. Hun var født, oppvokst og hadde jobbet som gardkjerring i all sin tid, og hun visste at ingen duger – verken helter eller oss andre – om vi ikke får i oss mat og drikke. Det er egentlig ikke et veldig vanskelig premiss å forstå heller. De aller fleste av oss vet hva ernæring betyr, kanskje spesielt vi som har helsefaglig utdanning og kjenner cellenes konstruksjon og funksjon.

Forslaget fra Arbeiderpartiet som vi har behandlet i komiteen, dreier seg om å be regjeringen legge fram en helhetlig nasjonal strategi for godt og sunt kosthold hos eldre på sykehjem og for dem som får hjemmebaserte tjenester. De ber regjeringen skaffe oversikt over ernæringsstatus hos eldre som mottar omsorgstjenester. Det er et stort

behov for å løfte ernæring som en viktig del av pasientbehandlingen. Helsepersonell skal ha god kompetanse på betydningen av mat og væske som en integrert del av det helhetlige pasienttilbudet. Og som tidligere sagt: Regjeringen arbeider med å lage en ny nasjonal handlingsplan for kosthold for perioden 2017–2022, i et samarbeid mellom tre viktige departementer i denne sammenheng: Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. I Høyre er vi svært glade for dette, og vi tror det kan bidra til å styrke oppmerksomheten og engasjementet for at ernæring er en likeverdig del av behandlingen av pasienter som medisiner og fysisk aktivitet.

Så forslagsstillerne tar opp et utrolig viktig tema. Det er et tema som opptar og bekymrer mange av oss, for pasienthistoriene er mange, om hjemmeboende pasienter som har så dårlig ernæringsstatus at de får demenslignende symptomer, og om pasienter på sykehjem som spiser for lite og for sjeldent – ikke ulikt oss som sitter i salen her i dag, kanskje. Men svaret på disse utfordringene er ikke enda en ny strategi. I Nasjonale faglige retningslinjer for forebygging og behandling av underernæring står det:

«Alle beboere i sykehjem/institusjon og personer innskrevet i hjemmesykepleien skal vurderes for ernæringsmessig risiko ved innleggelse/vedtak og deretter månedlig, eller etter et annet faglig begrunnet individuelt opplegg».

Svaret på utfordringene ligger først og fremst i at helsepersonell og ledere i sykehjem og hjemmebaserte tjenester bruker den kompetansen de har. Ernæring er en viktig del av studiene, men ernæringens status i de daglige arbeidsoppgavene må løftes betraktelig. Det er først og fremst et faglig ansvar for lederne, men også for alle som jobber pasientnært.

Hele komiteen har tidligere vært på besøk på Nygård sykehjem i Sandefjord. Tirsdag var jeg der igjen sammen med helseministeren. Der har de tatt enorme grep når det gjelder mat. Middagen er flyttet til senere på dagen, all mat lages fra bunnen av, moset mat serveres som den flotteste restaurantmat, og beboere, pleiere og kjøkkenpersonale har en stolthet og en glede av måltidene som skaper trivsel.

Det neste prosjektet var rett og slett at menyen – slik jeg forsto det – skulle bli en à la carte-meny. Men dette koster jo mye penger, er det lett å tenke. Nei da, de hadde investert noe sånt som 20 000 kr i utstyr for å trylle fram denne mosede maten som ble laget ved en slags molekylær gastronomi. Det skjønte jeg ikke helt, men de som lagde det, skjønte det.

Vi vet alle hvor viktig det er at maten er fristende, at det ser godt ut, og at det er de siste 30 centimeterne som er viktigst i ernæringen. Maten må inn i munnen, og den må gjennom kroppen. Ellers handlet det om å jobbe annerledes. De ansatte var enige i at turnusen måtte gjøres om. At pasienten fikk middag senere på dagen, hadde så store fordeler at da skulle det ikke stå på at de ansatte helst ville hatt mattidene før, fordi det passet bedre for turnusen.

Ja, underernæring hos eldre er et kjent problem. Det kommer ikke til å gå over. Det må håndteres og løses nærmest der pasienten er.

Regjeringspartiene og samarbeidspartiene har gjennom primærhelsemeldingen og det å satse på kompetanseutvikling i pleie- og omsorgssektoren bidratt til at i framtiden skal helsepersonell med ulike spesialiseringer jobbe tettere sammen i team. Vi har stor tro på at pasientens helhetlige behov vil kunne ses mer i sammenheng. Vi trenger mer kontinuitet i pleien, og vi trenger en målrettet satsing på holdningsskapende arbeid knyttet til ernæring. Vi må komme dit at pasientens næringsinntak og vekt er en like naturlig del av pleien og helsehjelpen som medisiner og måling av blodtrykk og andre vitale verdier.

Bård Hoksrud (FrP) [22:18:35]: Det er i hvert fall ikke tvil om at god mat er viktig, og den bør også være god ernæring for å være bra. Her er jeg helt enig i at forslagsstillerne har fremmet et godt forslag, og alle er enig i intensjonen i det. Det ser man også gjennom komitébehandling, at man stort sett er enig, alle sammen, og i det meste.

Jeg synes det er viktig å fokusere på noen som har tatt tak i dette og gjort noe med det, og på hvordan man har klart å få det til, uten at det verken er dyrere eller at det blir dårligere mat, eller at maten blir bedre fordi den er dyrere. Det finnes faktisk gode løsninger for å få til dette på en god måte, og det er flere kommuner som har gjort det på en veldig god måte.

Regjeringen har også satt i gang prosjektet Gylne måltidsøyeblikk, der man har hatt en konkurranse mellom institusjonene for å levere god mat og mat som er riktig ernæringsmessig. Jeg har respekt for noen av dem som valgte å bli med, for de som faktisk jobber med dette, blottla seg egentlig litt og viste fram at de kanskje ikke gjorde dette på den beste måten for pasientene, men de turte å si fra og turte å stå opp og si at ok, vi tar denne utfordringen, vi blir med på dette forsøket, og vi skal vise at vi er ganske gode. Da fikk man se hvordan noen av dem virkelig leverte mat i topp klasse og av topp kvalitet, etter at man tidligere kanskje ikke hadde hatt så veldig gode erfaringer, i hvert fall de som skulle spise maten, men som da har fått en kjempeopplevelse og både ernæringsriktig og god mat, og man har fått til at de faktisk også spiser maten. Det viser at dette er fullt mulig, og mange kommuner gjør det nå.

Regjeringen har varslet at det kommer en handlingsplan for kosthold hvor dette med ernæring også er en kjempeviktig del. Det er jeg veldig glad for. Jeg synes også at man kanskje bør se litt til nabolandet vårt, Danmark, og til København, som virkelig har satt dette i system og gjort masse spennende, nettopp for å sikre at pasientene og brukerne, de som skal få maten, får mat som det både lukter godt av, som smaker godt, og i tillegg er det faktisk riktig mat. Slik får man både en god opplevelse og riktig mat, og på den måten går underernæringen ned, og det er kjempeviktig.

Jeg synes dette er et veldig bra initiativ fra forslagsstillerne, men det er kanskje også litt sånn at dette er noe man nå jobber med. Siden representanten Wilhelmsen Trøen dro fram en borgerlig kommune, kan jeg dra fram en sosialistisk styrt kommune, for å synliggjøre at også noen av dem gjør det veldig bra. Det er Orkdal kommune og syke-

hjemmet der. De møtte jeg under Arendalsuka i fjor sommer, og da hørte jeg hvordan de hadde jobbet med dette. De bruker 42 kr per dag per person, og de leverer flere varme måltider hver eneste dag. Det sier noe om at her er det muligheter, men man må sørge for å få folk, de som skal gjøre jobben, til å bli både engasjerte og føle at dette er gøy å være med på. Hvis man klarer å få til det, tror jeg også man kan gjøre utrolig mye.

Det ser man også gjennom Gylne måltidsøyeblikk. Det er et prosjekt som Landbruks- og matdepartementet har satt i gang i år også, nettopp for å utfordre institusjonene på at man får mat som både smaker og lukter godt. Da spiser folk, da blir man friskere, og da behøver man å ta mindre medisiner. Det er en vinn-vinn-situasjon for alle å satse på god ernæring.

Jeg ser fram til at den varslede handlingsplanen kommer. Derfor var dette kanskje litt å slå inn åpne dører, noe jeg hørte ofte i forrige periode, men det var kanskje bare noe jeg tenkte. Forslaget er bra, det blir fulgt opp på en god måte, og det er stor enighet i komiteen om det meste her. Handlingsplanen kommer, og da blir dette satt ordentlig på dagsordenen.

Olaug V. Bollestad (KrF) [22:23:10]: Det er vel sånn at noen og hver her inne trenger både mat og drikke, skulle en tro.

God og riktig ernæring for eldre, enten de bor i sykehjem eller i sitt eget hjem, er avgjørende for å sikre god folkehelse for den eldre garde. Det er et godt dokumentert behov for forbedringer i helse- og omsorgstjenesten på dette feltet. Vi får rapporter om underernæring og medieoppslag om underernærte personer. God mat, ernæringsrik mat, sammen med et fellesskap, hører sammen. Matopplevelse og matlyst henger også sammen med resten av sanseapparatet, som lukt, syn og smak, og med kultur og tradisjon. Å kunne nyte god mat og kjenne smak krever kunnskap om mat, men også kunnskap om tannhelse, sykdomsbilde, medikamenter og psykisk helse, som også henger sammen med matinntak og matlyst.

Eldre folk, enten de bor i sykehjem eller hjemme, mister ofte ektefellen sin, venner og sosialt samvær, noe som gjør at også matlysten forsvinner, de får ikke nok i seg, og de blir syke. Derfor er Kristelig Folkeparti opptatt av og mener det er elementært viktig at ethvert sykehjem bør ha sitt eget kjøkken. Det å kjenne lukt, gjenkjenne lukt, lenge før maten kommer på bordet, kan gjøre noe med matopplevelsen og matlysten. Vi snakker ofte om persontilpasset medisin på helsefeltet. Men persontilpasset mat betyr mye for at maten skal smake, spesielt for den som er syk, for den som ikke har matlyst.

Det er heller ingen tvil om at kunnskap om ernæringsbetydning bør ha en tydelig plass i alle helseprofesjoner. Noen har det per i dag i sin profesjonsutdannelse, men jeg er redd vi bør få det mer på plass i alle yrkesgrupper. Hadde vi vært utlært, hadde det ikke vært et problem med underernæring i norske sykehjem eller hjemmetjeneste. Men nettopp fordi vi har mer å lære, bør dette ha et stort fokus. Vi vil ikke lykkes med habilitering og rehabilitering om vi ikke lykkes med ernæring. Vi vil heller ikke

lykkes helt med medisinerings alene om vi ikke tilpasser medisinerings til ernæring.

En klok kvinne har sagt i denne sal: Alt henger sammen med alt. Sånn er det også med mat og ernæring, sykdom og eldre. Får vi ikke i oss rett og nok mat, går det ut over vår fysiske og psykiske helse. Ernæring er en sentral del av det å skape et helhetlig og godt tilbud. I utlandet bruker både sykehus og sykehjem dette kanskje enda mer enn oss. De dedikerer mat og forbyr nesten mat ut fra ulike sykdommer, for det er noen ting som ikke henger sammen. Vi har mye å lære.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:27:16]: Slik eg har forstått det, er dette forslaget kome i stand i kjølvatnet av Forbrukarrådet – og andre organisasjonar – sine avsløringer/undersøkingar i fjor. Forbrukarrådet undersøkte i 2015 kor mykje ein brukte på mat i sjukeheimar, og det viste seg at det var enorme forskjellar. Orkdal brukte berre 42 kr per dag, mens Kristiansand brukte 167 kr – og så fordelte kommunane seg innanfor dette spennet. Enkelte kommunar brukte fire gonger så mykje pengar på mat til dei eldre som andre, så det viser at det er enorme forskjellar her.

Som nemnt av fleire her, er underernæring eit stort problem i eldreomsorga generelt, og noko ein må ta tak i. God mat og å kunne kose seg saman over eit godt måltid er viktig enten ein er ung, vaksen eller gamal og sjuk og må sjåast på som grunnleggjande. Det løner seg også økonomisk for samfunnet i det heile, så det er berre positivt å satse på god mat.

Men det handlar ikkje berre om kor mykje pengar ein bruker på råvarer. Tillaginga er også viktig, at ein har gode kokkar som kan lage til mat på ein god måte, at dei får tid til å gjere det – at ikkje dette berre er noko som blir sausa saman – og ikkje minst at dei eldre får tid og hjelp til å få maten i seg. Derfor er Kost- og ernæringsforbundet sitt bodskap i denne saka veldig viktig å lytte til. Det fortel om korleis eldreomsorga har blitt meir og meir fabrikk, kokkane sin kamp er ikkje berre ein kamp for dei sjølv, men ein kamp for at eldre skal få god mat livet ut. I SV synest vi det er på tide at alle partia stoppar opp og tenkjer gjennom kva type utvikling vi er i ferd med å bli vitne til, ei eldreomsorg der systema, småpengar og millimeterkontroll med alt mogleg blir viktigare enn at dei eldre har det bra.

I det perspektivet synest eg det er litt spesielt det som Sylvi Listhaug føreslo 1. mai. Da heldt ho ei tale der ho kunne presentere ei aldri så lita nyheit frå integreringsmeldinga. Ho sa:

«De som sulter på sykehjemmene, gjør det ikke på grunn av mangel på mat, men på grunn av mangel på hender. Det er ikke nok tid til å sørge for at maten kommer fra tallerkenen og inn i munnen. Hvorfor ikke bruke de som nå skal inn i arbeid på å hjelpe syke og eldre?»

Listhaug vil rett og slett at dei som er nye innvandrarrar på introduksjonsprogrammet, dei som ikkje kan norsk i det heile, skal få oppgåva med å gi mat til dei eldre. Kvar er respekten? Kva for eit menneskesyn er det som her blir lagt til grunn frå ein av ministrane i regjeringa? Er eldre berre ein gjeng munnar som skal fyllast, ikkje per-

sonar ein treng å kommunisere med? Og Listhaug meinte at ved sidan av å gi dei eldre mat og vere med på matinga, var den typen oppgåver som denne gruppa som ikkje kan norsk, kan gjere, vasking og den type arbeid. Det seier litt om menneskesynet. Kan nokon i regjeringa eller i Framstegspartiet fortelje meg om det er slik ein ønskjer å løyse oppgåvene? Er dette regjeringa sin politikk, og korleis kan Framstegspartiet tillate dette av eigen minister?

Det er stor grunn til å tru at jo meir regjeringa er opp-tatt av å telle og spare pengar for å finansiere skatte-kutt, jo meir av denne typen tilstandar vil vi få. For SV er det viktig å følgje råda til fagfolk, og vi synest den oppstillin-ga som Forbrukarrådet og Kost- og ernæringsforbundet har sett opp for korleis ein skal skape gode situasjonar rundt ernæring for dei eldre, er verdtt å sjå på. Alle kommunar bør ha ein mat- og måltidspolitikk som gir eldre appetitt på livet, og alle mottakarar av pleie- og omsorgstjenester må sikrast eit trygt, velsmakande og ernæringsmessig godt mattilbod. Det må leggjast vekt på å skape trivelege rammer rundt måltida med fokus på sosialt fellesskap. Det må leggjast til rette for individuelle ønske og behov og innfly-telse på matval. Det må gjennomførast regelmessige brukar- og pårørandeundersøkingar. Viktigheita av det gode måltidet må forankrast hos leinga på sjukeheimen. Dette er fleire gode tiltak. Vi må rett og slett ha ein strategi som tar mennesket på alvor, og ikkje berre er opptatt av å fylle eit mekanisk behov.

Statsråd Bent Høie [22:32:43]: Mat og måltider for eldre er ein viktig del av oppdraget til den kommunale omsorgstjenesten. Maten har stor betydning for opplevelsen av livskvalitet og god helse, og for evnen til å være aktiv i hverdagen. Underernæring øker risikoen for komplikasjoner, svekker motstandskraften, forverrer fysisk og kognitiv funksjon, forsinker rekonvalesens og gir økt dødelighet.

Det er satt i gang flere tiltak for å støtte kommunene i arbeidet med å sikre godt kosthold og sunn ernæring hos eldre som mottar tjenester i sykehjem og hjemmetjeneste. Undersøkelser og tilsynserfaringer viser at det har skjedd forbedringer på disse områdene de siste årene.

Ifølge Helsedirektoratets veileder for ernæringsarbeid i helse- og omsorgstjenesten handler godt ernæringsarbeid primært om interesse og kompetanse om kosthold, kunnskap om mat som er både billig og sunn, og prioriteringer av hva man vil legge vekt på.

Denne regjeringen satser mye på kompetanse og kunnskap. Vi har lagt fram en egen plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene – Kompetanseløft 2020. Formålet med planen er å bidra til faglig styrke og at den kommunale helse- og omsorgstjenesten har tilstrekkelig kompetanse også innenfor ernæring.

I 2016 styrket vi det kommunale kompetanse- og innovasjonstilskuddet for å gi kommunene anledning til å sette i verk kompetanse-, innovasjons- og utviklingsarbeid også på ernæringsområdet. Tilskuddet forvaltes av fylkesmannsembetene. Fylkesmannen er en viktig pådriver for godt ernæringsarbeid i kommunene og tar bl.a. initiativ til kurs og seminarer rundt god ernæringspraksis.

Den nasjonale satsingen på å styrke ernæringskompetansen i omsorgstjenesten ble avsluttet i 2015. Satsingen har bidratt til utvikling av ulike kompetansehevede tiltak i kommunene, som e-læringskurs, opplæringspakker og veiledere. Dette er nå i ferd med å spres til andre kommuner.

Det er viktig med økt kunnskap om ernærings-situasjonen blant personer som mottar helse- og omsorgstjenester. Helsedirektoratet arbeider derfor med å utvikle kvalitet-sindikatorer for ernæring i omsorgstjenesten. De første indikatorene publiseres i 2017 og vil bl.a. vise

- hvor mange som er vurdert for ernæringsstatus ved ankomst til sykehjem eller ved vedtak om hjemmesykepleie
- andelen som er vurdert å være i ernæringsmessig risiko, og
- andelen av dem som er i ernæringsmessig risiko, og som har fått tiltak

Regjeringen har satt i gang et arbeid med å utvikle en trykghetsstandard for kvalitet i sykehjem. Trykghetsstandarden skal operasjonalisere lovkrav og andre kvalitetsstandarder slik at det blir enkelt for norske sykehjem å innføre dem. Kvalitetsforskriften, som bl.a. handler om ernæring, vil ha en naturlig plass i dette arbeidet. Systemet og standarden skal prøves ut i et utvalg kommuner fram til våren 2018. Evalueringen vil danne grunnlag for videre utvikling og implementering av trykghetsstandarden.

Fra i år er ernæring blitt et nytt innsatsområde i det nasjonale pasientsikkerhetsprogrammet, I trygge hender. Arbeidet med å utarbeide en konkret tiltakspakke på ernæring er igangsatt. Etter at tiltakspakken er pilotert, arrangeres læringsnettverk for å spre og implementere tiltakspakken.

Helsedirektoratet har besluttet å revidere Nasjonal faglig retningslinje for å forebygge og behandle underernæring. I retningslinjen er det tydelig krav om at alle som møter helse- og omsorgstjenestene, skal få kartlagt sin ernæringsstatus og få et individuelt tilpasset tilbud. Et slikt tiltak er viktig for å forebygge og behandle kostholdsrelaterte sykdommer og feil- og underernæring.

Helse og omsorgsdepartementet samarbeider også med Landbruks- og matdepartementet, som de siste fire årene har iverksatt ulike kurs, konferanser eller konkurranser for ansatte i omsorgstjenestene.

Ved behandlingen av folkehelsemeldingen, Mestring og muligheter, vedtok Stortinget en ny handlingsplan med konkrete tiltak for å fremme sunt kosthold i hele befolkningen. Barn, unge og eldre er de prioriterte målgruppene. Helse- og omsorgsdepartementet koordinerer dette arbeidet mellom de ulike departementene, og det tas sikte på at handlingsplanen er ferdig i 2017.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tove Karoline Knutsen (A) [22:37:16]: Det er litt merkelig å høre fra regjeringspartiene at dette forslaget er veldig bra, men slår inn åpne dører. Jeg synes ikke etter det vi vet eller har erfart gjennom ulike undersøkelser, at de dørene er så veldig åpne. Jeg er faktisk skuffet over at ikke vi fikk flertall for dette forslaget, nettopp fordi vi foreslår en strategi, altså å løfte et felt, inn i handlingsplanen. Her

sier statsråden at det trenger han ikke. Jeg skal ikke spørre om han vil vurdere det, for han har sagt at han trenger ikke det, og så sier han noe om disse indikatorene for ernæring som Helsedirektoratet utarbeider.

Da er mitt spørsmål: Kan det tenkes at statsråden vil vurdere å gjøre en skikkelig kartlegging av ernæringsstatus hos eldre i dette landet som mottar omsorgstjenester i sykehjem og hjemmetjeneste?

Statsråd Bent Høie [22:38:21]: De første indikatorene vil bli publisert i 2017. Da vil vi få svar bl.a. på disse spørsmålene. Handlingsplanen som skal legges fram i 2017, prioriterer nettopp eldre som gruppe. Jeg redegjorde også i mitt innlegg for en rekke tiltak som er iverksatt, så det betyr ikke at vi venter med det.

Jeg synes Arbeiderpartiet har fremmet et utmerket forslag, men det er fremmet litt sent. Arbeidet er allerede i gang, og det er ingen grunn til at flertallet i Stortinget skal stemme for et forslag som ber regjeringen igangsette noe som allerede er igangsatt.

Tove Karoline Knutsen (A) [22:39:10]: Jeg stusser litt over at man allerede har en strategi på dette området. Det har jeg ikke hørt om. Handlingsplanen som statsråden snakker om, skal implementeres i 2017, så at man er i gang allerede nå på dette feltet når det gjelder eldre, er litt vanskelig å forstå.

Disse indikatorene vi snakket om for ernæring, vil ikke gi svar på hvordan ernæringsstatus for den eldre befolkningen er. Jeg spør igjen: Vil statsråden lage en nasjonal undersøkelse, gjerne med bruk av disse indikatorene, for å kartlegge ernæringsnivået hos eldre som mottar omsorgstjenester? Det er et viktig spørsmål.

Statsråd Bent Høie [22:40:04]: Disse indikatorene vil fortelle oss hvor mange som er vurdert for ernæringsstatus ved ankomst til sykehjem eller ved vedtak om hjemmesykepleie. De vil fortelle oss om andelen som er vurdert å være i ernæringsmessig risiko, og de vil fortelle oss om andelen som er vurdert å være i ernæringsmessig risiko, og som har fått tiltak.

Dette må sies å gi oss en ganske god indikator på hvordan ernæringsmessig status er for dem som har behov for denne type tjenester.

Tove Karoline Knutsen (A) [22:40:41]: Det var et litt bedre svar, det at statsråden forteller litt om hvordan disse indikatorene skal brukes. Det er bra. Men da er mitt spørsmål: Er dette noe statsråden ser skal være en kontinuerlig prosess? For det er ikke nok å kartlegge ernæringsstatus hos den enkelte én gang, det er noe som må følges opp. Ser statsråden at det kommer til å bli en viktig oppgave for den kommunale omsorgstjenesten?

Statsråd Bent Høie [22:41:07]: Som jeg sa i mitt innlegg: Dette vil være kvalitetsindikatorer i omsorgstjenesten som Helsedirektoratet publiserer, og de vil publiseres første gang i 2017, men kvalitetsindikatorene publiseres deretter hvert år.

Kjersti Toppe (Sp) [22:41:38]: No snakkar vi om indikatorar, om tiltakspakke, om piloteringar, om tryggleiksstandardar, om pasientsikkerheitsprogram, om retningslinjer og om handlingsplanar. Alt dette har vi veldig masse av allereie. Samtidig er opp mot 60 pst. av pasientane på sjukeheimar underernærte. Vi driv med organtransplantasjonar i helsevesenet, og vi har spesialisert behandling. Det vi diskuterer i dag, er jo eigentleg veldig enkelt, men òg veldig vanskeleg, ser det ut som.

Sjukepleiarforbundet viste til at det var travle vakter. Dei hadde ikkje tid, og dei hadde mange pasientar samtidig. Kva vil statsråden gjera for at det faktisk skal verta ei endring ute i tenestene når vi har alle dei handlingsplanane som er gode nok i seg sjølve?

Statsråd Bent Høie [22:42:37]: Det var ikke en liste over handlingsplaner jeg listet opp i mitt innlegg. Det var en omfattende rekke tiltak som enten nylig er innført, eller som kommer i 2017. Jeg er helt enig i at tilstanden ikke er god nok. Det er nettopp derfor vi har iverksatt disse tiltakene, men de hadde ikke blitt implementert raskere om Stortinget i dag hadde vedtatt at vi skulle gjøre det vi allerede har satt i gang. Det som gjør at dette implementeres raskt, er jo nettopp at vi kan konsentrere oss om å innføre de tingene som er, og at vi kan utvikle de planene som det allerede jobbes med.

Her er vi også inne på et område der en ser stor variasjon, og derfor er kanskje ikke det rette svaret å si at de som jobber i tjenesten, har for liten tid. Som representanten Wilhelmsen Trøen sa, var jeg nylig på besøk på Nygård sykehjem i Sandefjord. Det de hadde gjort der, var å endre tidspunktet for middagsserveringen nettopp for å få bedre tid til pasientene mellom måltidene. Det kan også andre gjøre.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:43:52]: God mat som er godt laga, er sjølv sagt viktig i ernæringsarbeidet. Det har vi diskutert, og det kjem ein plan. Men det er også blitt påpeikt at det å ha ein god situasjon rundt måltidet også er viktig for ernæringa, altså at ein får hjelp til og god tid til å ete, og at ein kan sitje og kommunisere og ha ein triveleg situasjon.

Da synest eg det er veldig spesielt at Sylvi Listhaug lanserer dette – at det å vere ein del av den situasjonen og å hjelpe eldre med å ete skal vere ein del av introduksjonsprogrammet for nye innvandrare, altså menneske som ikkje kan norsk. Er dette ein del av regjeringa sin politikk?

Statsråd Bent Høie [22:44:47]: Det er sånn at hensikten med introduksjonsprogrammet er å bli introdusert og inkludert i det norske samfunn. Det vil jo kreve at en deltar på arenaer der mennesker snakker norsk, og der en lærer av andre og møter andre. Ett av tiltakene som også er lagt fram, er at en bl.a. kan se på det å skape gode måltidssituasjoner i skolen. Det er også en god arena for introduksjonsprogrammet, nettopp fordi noe av hensikten er å være sammen med mennesker som snakker norsk, og lære om det norske samfunnet. Eldre mennesker synes også ofte at det er veldig spennende å treffe nye mennesker som har

andre livserfaringer og andre perspektiver på livet. Det setter i hvert fall jeg stor pris på under et måltid – hvis jeg kan spise måltider med andre mennesker og bli kjent med dem. Det tror jeg er helt aldersuavhengig, og jeg synes representanten gir en litt spesiell framstilling av en slik situasjon.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [22:46:08]: Etter denne forelesningen fra statsråden vil jeg bare komme med en kort merknad etter at faren min døde den 5. mai. Mat til eldre – det gjelder å lage mat som smaker og å få maten de siste tjue centimeterne fra en ustø skje og fram til munnen. Vi må snakke mer praktisk, og vi må bedre og gi økt respekt for det arbeidet som er vanligst og viktigst. Problemet er ikke mangel på god mat, men å få den i seg – å være til stede slik at den gamle får den i seg. La oss roe ned praten om strategier og handlingsplaner og andre fine og uklare ord. Tenk om folkevalgte ledere kunne heise fram og opp de gode forbildene av kjøkkenassistenter og helsefagarbeidere som får det til i praksis, fordi de skjønner seg på gamle folk.

Bård Hoksrud (FrP) [22:47:30]: Siste taler, representanten Per Olaf Lundteigen, er jeg veldig enig med, fordi det handler nettopp om at man skal sørge for at man får i seg maten på en god måte, at det smaker godt og at det lukter godt – det er det som er kvalitet for mange eldre.

Så der er vi veldig enige. Jeg ble litt overrasket over at han ble så fort ferdig, og at jeg kunne være helt enig i alt han sa. Det pleier ikke å være så ofte. Det var veldig bra, fordi han sa det på en veldig god måte.

Når det gjelder innlegget til representanten Knag Fylkesnes, har jeg tenkt å forbigå det i stillhet, fordi det var langt utenfor seriositetssfæren. Men når representanten var litt der, synes jeg faktisk at det dette handler om, er at vi skal sørge for at folk får god kvalitet og god mat. Da synes jeg at Knag Fylkesnes bør sette seg i en taxi i morra og ta en tur til Hovseterhjemmet. Der kan han og hans egen partifelle eldrebyråden – eller hun som kanskje egentlig ville kalt seg «eldreminister» i Oslo – spørre dem som bor på Hovseterhjemmet og de ansatte om det blir bedre mat av å kutte 13 stillinger. Eller de kan ta seg en tur til Manglerudhjemmet og prate med dem som bruker fotballpuben der, som den samme byråden ønsker å legge ned. Det handler også om kvalitet og viktige sosiale arenaer, hvor man kanskje også kan få god mat. Istedenfor å stå her og gå til angrep på regjeringsrepresentanter bør man kanskje feie for egen dør.

Dette er i hovedstaden, hvor vi mange ganger har hørt SV prate om disse forferdelige private som driver eldreomsorg, men som faktisk beboerne er kjempefornøyd med. Da bør man kanskje ta seg en tur ut og se at realiteten med SVs politikk i denne byen er dårligere kvalitet og færre ansatte. Det betyr også at det sannsynligvis blir mindre tid for de ansatte til å sørge for god mat. Jeg synes at det med mat

er viktig, og det er viktig at man har tid til å hjelpe dem som trenger det, å få i seg maten, slik som representanten Lundteigen sa.

Jeg synes at man også skal dra fram de gode eksemplene. Det var nettopp det jeg prøvde å gjøre. Representanten Wilhelmsen Trøen dro fram Sandefjord. Jeg dro fram Orkdal, og det finnes mange andre gode eksempler i Norge, og dem bør vi heie på. De klarer å få det til uten at de nødvendigvis har mer bemanning eller mer ressurser enn andre, men de har en måte å gjøre det på som gjør at man klarer å skape den gleden. Det sa jeg også, og viste til noen eksempler hvor man har hatt dårlig kvalitet, men man har tatt det på alvor og sørget for at det ble god kvalitet, til beste for de eldre.

Tove Karoline Knutsen (A) [22:50:41]: Jeg tror ikke jeg skal gjøre som representanten Hoksrud og begynne å dra opp privatiseringsdebatten nå. Den er lang, og den er tøff. Den tar vi gjerne når som helst, men ikke i kveld.

Det vi hørte fra statsråden om at asylsøkere som er kommet til Norge og ikke kan norsk, skal lære seg det på sykehjem hvor det er demente mennesker, kanskje med dårlig hørsel, skriver jeg på kontoen for at han forsøkte å være kollegial i det han beskrev overfor sin medstatsråd. Vi skal prøve å glemme det statsråden sa om den saken.

Jeg må igjen gjenta at jeg er ganske skuffet over at så mange synes dette forslaget er viktig, og at man likevel ikke vil være med og støtte det. Vi la det jeg vil si er en lissepassning til regjeringspartiene med å foreslå en strategi, dvs. at du løfter opp et felt og systematiserer tiltakene i handlingsplanen. Det blir da avvist.

Igjen hører jeg statsråden snakke om kvalitetsindikatorer. Det ser jeg veldig fram til. Jeg er helt enig i at slike indikatorer skal jobbes fram på mange forskjellige områder. Men så er det spørsmål om hvordan dette implementeres, hvordan dette løftes opp på et nasjonalt nivå, for dette er et felt vi må løfte for de svakeste, for de aller svakeste i samfunnet vårt. Derfor er det så viktig at vi ikke bare forteller at på Nygård er de flinke. Ja, det er de, vi har vært der. I min hjemkommune er de også flinke. Der går kokkene på kaia og henter ferskfisk som de tilbereder på sykehjemmet der mora mi bor.

Vi har mange sånne gode eksempler. Det skal vi lære av. Det skal vi løfte opp og forsøke å gjøre til beste praksis overalt. Men skal vi klare det, må vi ha – kall det – en strategi, altså et systematisk arbeid for å rulle dette ut nasjonalt. Det er det vi inviterer til med dette forslaget. Det blir altså nå avvist av regjeringspartiene, og det synes jeg er veldig synd. Det må jeg si.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:53:17]: Eg prøvde å tenkje etter, men eg trur aldri eg har blitt forbigått i stille så høglydt som dette før. Da tenkjer eg at eg skal returnere det og prøve å forbigå innlegget til Hoksrud i stille på følgjande vis:

Listhaug-utspelet som kom 1. mai, som eg tenkte var eit utspel som blei verande på 1. mai 2016, som aldri kom vidare og gjekk inn i 2., 3., 4., mai, men blei der og blei ein del av historikken, er no bringa inn i denne salen og blitt

ein del av regjeringas politikk med utsegnene til ministeren. Det synest eg er veldig, veldig rart. Eg måtte nesten leite godt etter ord for korleis ein skal forklare dette her.

For det handlar om menneskesyn. Det er betraktninga at viss nye innvandrarakar skal ut i arbeidslivet, skal dei gjere lette oppgåver. Det skal vere vasking, det skal vere mating av eldre. Eg er heilt einig i at for å bringe nye innvandrarakar inn i det norske samfunnet er det veldig viktig at dei tar del på normale arenaer så langt ein klarer, men dette er ikkje normale arenaer. Dette er ikkje enkle oppgåver. Det er ikkje sånn at du kan få ein person som ikkje kan eit ord norsk, til å vere der – bitte litt, berre og aldri kome tilbake – for å berre mate eldre, fordi det berre er ei enkel oppgåve som skal gjerast. Det er ikkje eit menneske på den andre sida, det er berre ein munn, det er berre ein mekanisk bevegelse ein treng å hjelpe den eldre med å gjere.

Eg synest det var ganske avslørande for kva slags menneskesyn ein her legg fram. Det er respekten som eg lurar på kor i all verda blei av for eldre, sjuke menneske. Korleis i all verda skal ein klare å skape tryggleik, som av alle fagmiljø blir vektlagt som ekstremt viktig for å skape god ernæring, rundt middags-, lunsj- og frukostsituasjonen, når du trekkjer inn menneske som ikkje kan norsk, som berre vil vere der ei veldig kort tid og gjere dette til ein liten læringsarena for norsk språk.

Eg synest det seier ganske mykje, og eg er ganske overraska over at dette kjem frå Framstegspartiet, ei slik kopling mellom synet deira på nye innvandrarakar og synet deira på eldre, som møtest på ein så feil måte. Det må eg seie er ganske overraskande. Der får eg avslutte stilla mi overfor innlegget til Hoksrud.

Statsråd Bent Høie [22:56:12]: Det vi fikk avslørt nå, var jo representanten Knag Fylkesnes sitt menneskesyn, som jeg synes er noe spesielt. Det avslører en ganske kraftig fordom mot politiske kollegaer og samtidig også et menneskesyn knyttet til hva de som kommer til Norge, kan ha stor glede og nytte av gjennom det å bli introdusert for det norske samfunnet, men også det de som bor på våre eldreinstitusjoner, kan ha glede av gjennom å møte andre mennesker.

Jeg har aldri oppfattet at noen har foreslått at mennesker i introduksjonsprogrammet skal erstatte faglig høyt kompetente ansatte på disse institusjonene. Tvert imot er det regjeringens politikk å styrke kravene til kompetanse i denne tjenesten. Det er bl.a. en av grunnene til at vi nylig har sendt ut på høring et forslag som stiller klare kompetansekrav.

At mating foregår på den måten Knag Fylkesnes her beskriver, mener jeg i så fall er feil. Det er ikke sånn det skal gjøres. Heldigvis har tjenesten utviklet seg sånn at det ikke gjøres på den måten. Men at en kan tro at eldre mennesker i Norge ikke skulle ha glede av å møte mennesker som er i introduksjonsprogrammet, og sitte med dem i en måltidssituasjon, og at de som er i introduksjonsprogrammet, ikke skal ha glede av å kunne bli introdusert til det norske samfunnet nettopp ved å kunne være med andre mennesker i en måltidssituasjon, synes jeg er veldig spesielt, enten det er i skolen, som er en del av diskusjonen om dette,

eller om det er i eldreinstitusjoner. Selvfølgelig er det aldri som en erstatning for dem som jobber der, som skal ha høy kompetanse og skal følge med på ernæring og at det skal være gode måltider. Det er aldri en erstatning for faglærte kokker eller andre som skal tilberede maten.

Jeg synes det var ganske avslørande for synet på andre mennesker.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:58:36]: Då eg sa at dette var avslørande for helseministerens menneskesyn, måtte han sjølvsagt returnere det og seie at dette var avslørande for denne representantens menneskesyn. Slik kan vi ha det gåande.

Poenget mitt var veldig enkelt: Det var utsegna på 1. mai av integreringsminister Listhaug der ho sa at dette kunne vere ein del av arbeidslivspraksisen til nykomne innvandrarakar i introduksjonsprogrammet – altså per definisjon dei som ikkje kan norsk, skal ha arbeidslivspraksis på sjukeheim og matinga av dei eldre. Det var det som blei sagt. Det var den vesle nyheita som blei spreidd.

Med alle dei atterhalda som helseministeren tar her, ja, då kan eg skjønne det, men eg viste til det helseministerens kollega sa. Eg er SV-ar, og sjølvsagt ønskjer eg at dei skal ta del på dei normale arenaene, men Herre Gud – vi må sørge for at tryggleiken rundt dei eldre blir tatt vare på, og at dei nykomne innvandrarakane får positive arenaer der dei verkeleg kan kome til sin rett. Det er det ikkje Listhaug ... (Presidenten klubber.)

Presidenten: Tiden er ute.

Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [22:59:57]: Det kan hende Han er her, han òg.

Når representanten Knag Fylkesnes sier det han sier, mener jeg faktisk at han definitivt viser sin egen måte å se på mennesker på. Jeg synes statsråden redegjorde på en god måte.

Så registrerer jeg at han ikke ønsker å svare på mine spørsmål og at han ikke har tenkt å ta seg en tur opp til Hovseterhjemmet eller til Manglerudhjemmet for å høre om det blir bedre matsservering ved at man fjerner 13 ansatte, fjerner fotballpuben og disse viktige tingene, men det skjønner jeg vel at han ikke har noe svar på, så sånn er det. Jeg synes bare han viser sin egen måte å være på.

Det er sånn at i dag er det mange i introduksjonsprogrammet som også er ute i arbeidslivet, som er på sykehjem eller er på andre typer institusjoner, men det handler selvfølgelig om det som statsråden sa: ikke for å gjøre det man skal gjøre for å kvalitetssikre osv. Jeg synes bare at han viste sin urimelighet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16.

Etter at det var ringt til votering, uttalte
presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 16 (2015–2016) – Fra utenforskap til ny sjanse – Samordnet innsats for voksnes læring – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag. Det er forslag nr. 1, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om nærmere å utrede bestemmelsene for omfanget av opplæringsplikten og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette.»
Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 90 mot 7 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 23.10.34)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slike vedtak:

A.
L o v

om endringer i opplæringslova (friare skoleval over fylkesgrenser, praksisbrevordning m.m.)

I

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa blir det gjort følgjande endringar:

§ 1-3 første ledd skal lyde:

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lærekandidaten.

§ 2-1 andre ledd skal lyde:

Retten til grunnskoleopplæring gjeld når det er sannsynleg at barnet skal vere i Noreg i meir enn tre månader. Plikta til grunnskoleopplæring byrjar når opphaldet har vart i tre månader. *Plikta fell bort dersom eit opphald utanfor Noreg varer i meir enn tre månader.* Departementet kan i særlege tilfelle fritta elevar frå denne plikta.

§ 3-1 andre ledd skal lyde:

Elevar, lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar har rett til opplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter.

§ 3-1 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Fylkeskommunen kan etter søknad gi eleven, lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten løyve til utsetjing eller avbrot i opplæringa utan at retten tek slutt.

§ 3-1 sjuande ledd skal lyde:

Fylkeskommunen skal tilby anna opplæring dersom ein elev, ein lærling, *ein praksisbrevkandidat* eller ein lærekandidat har særlege vanskar med å følgje den opplæringa som er vald.

§ 3-1 niande ledd fjerde punktum skal lyde:

Fylkeskommunen kan påleggje elevane, lærlingane, *praksisbrevkandidatane* og lærekandidatane å halde seg med anna individuelt utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha.

§ 3-2 første ledd skal lyde:

Departementet gir forskrifter om samla tid til opplæring i den vidaregåande opplæringa, også om samla læretid for lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar.

§ 3-3 femte og sjette ledd skal lyde:

Dersom fylkeskommunen ikkje kan formidle opplæring i bedrift til dei som ønskjer slik opplæring, må også bedriftsdelen av opplæringa skje i skole. *Praksisbrevkandidatar skal få bedriftsdelen av opplæringa i bedrift.*

Fylkeskommunen skal gi tilbod om opplæring som lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar ikkje kan få i lærebedrifta.

§ 3-4 skal lyde:

§ 3-4 *Innhald og vurdering i den vidaregåande opplæringa*
Departementet gir forskrifter om trinn og programområde, om fag, om mål for opplæringa, om omfanget av opplæringa i faga og om gjennomføringa av opplæringa. *Departementet gir forskrifter om opplæring i fellesfag og programfag for praksisbrevkandidatar.* Departementet gir forskrifter om vurdering av elevar, lærlingar, *praksisbrevkandidatar*, lærekandidatar, privatistar og praksiskandidatar, om klage på vurderinga, om eksamen, om fag- og sveineprøve, *om praksisbrevprøve* og om dokumentasjon. Departementet gir forskrifter om godskriving av tidlegare gjennomgådd opplæring eller praksis *og restopplæring for praksisbrevkandidatar.*

Elevane, lærlingane, *praksisbrevkandidatane* og lærekandidatane skal vere aktivt med i opplæringa. Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her. Rektor skal organisere skolen i samsvar med forskrifter etter første leddet og i samsvar med §§ 1-1 og 3-3 og forskrifter etter § 1-5.

Departementet kan etter søknad frå fylkeskommunen

gi ein skole løyve til avvik frå forskrifter om læreplanar. Før slikt løyve blir gitt, må det liggje føre fråsegn frå skoleutvalet.

Ny § 3-4 a skal lyde:

§ 3-4 a *Godkjenning av utanlandsk fagopplæring*

Departementet avgjer etter søknad frå enkeltpersonar om utanlandsk fag- eller yrkesopplæring skal godkjennast som sidestilt med norsk fag- eller sveinebrev eller vitnemål. Opplæringa er sidestilt når ho har same nivå og omfang som den norske vidaregåande opplæringa, og inneheld mange av dei vesentlege elementa i det aktuelle faget.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for godkjenning, sakshandsaming, klage og avgrensing i klageretten.

§ 3-13 skal lyde:

§ 3-13 *Opplæring av elevar, lærlingar, praksisbrevkandidatar og lærekandidatar med behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)*

Elevar, lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale, og har behov for alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få nytte eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Når ein elev eller lærekandidat ikkje har eller kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har eleven eller lærekandidaten rett til spesialundervisning etter reglane i kapittel 5. Dette inkluderer nødvendig opplæring i bruk av alternativ og supplerande kommunikasjon.

§ 4-1 skal lyde:

§ 4-1 *Kven som er lærling, praksisbrevkandidat og lærekandidat*

Lærling er etter denne lova den som har skrive ein lærekontrakt med sikte på fagprøve eller sveineprøve i fag som har læretid etter forskrifter gitt med heimel i § 3-4. *Praksisbrevkandidat er etter denne lova den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på praksisbrevprøve.* Lærekandidat er etter denne lova den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på ei mindre omfattande prøve enn fag- eller sveineprøve.

Når lærlingar, praksisbrevkandidatar og lærekandidatar får opplæring i skole, gjeld reglane for elevar.

§ 4-2 skal lyde:

§ 4-2 *Særlege rettar og plikter for lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten*

Lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lærekandidaten har rett til opplæring i samsvar med lærekontrakten og opplæringskontrakten.

Lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lærekandidaten er arbeidstakarar i den bedrifta dei har teikna arbeidsavtale med og er plasserte i, med dei rettane og pliktene som følgjer av lover og tariffavtalar. Der lærlingar, *praksisbrevkandidater* og lærekandidatar har teikna både arbeidsavtale og lærekontrakt eller opplæringskontrakt med same part, kan arbeidsavtalen likevel ikkje hevast utan at lærekontrakten eller opplæringskontrakten kan hevast etter § 4-5 tredje leddet og § 4-6 siste leddet.

Når læretida etter kontrakten er over, eller når kontrakten blir heva etter § 4-6, fell også arbeidsavtalen bort. Dersom lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten skal halde fram i bedrifta, må ein ny arbeidsavtale inngåast.

Lærlingar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar skal ha same tilgang på pedagogisk-psykologisk teneste som elevar i vidaregåande skole.

Lærekandidatar som ikkje har eller ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning etter kapittel 5. For slik opplæring gjeld § 5-1, bortsett frå andre leddet siste setning, §§ 5-3, 5-4, 5-5 og 5-6 tilsvarande.

§ 4-3 første ledd første punktum skal lyde:

Bedrifter som tek på seg opplæring av ein eller fleire lærlingar, *praksisbrevkandidatar* eller lærekandidatar, må vere godkjende av fylkeskommunen.

§ 4-3 tredje ledd sjuande punktum skal lyde:

Kvar enkelt bedrift skal ha ein eller fleire instruktørar som står føre opplæringa av lærlingane, *praksisbrevkandidatane* og lærekandidatane.

§ 4-4 skal lyde:

§ 4-4 *Rettane og pliktene til lærebedrifta m.m.*

Lærebedrifta pliktar å leggje til rette produksjonen og opplæringa slik at lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lærekandidaten kan nå måla i den fastsette læreplanen. Dersom lærekandidaten har krav på spesialundervisning etter kapittel 5, skal det utarbeidast individuell opplæringsplan, jf. § 5-5 første leddet. Lærebedrifta skal utvikle ein intern plan for opplæringa, for å sikre at lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten får ei opplæring som tilfredsstillar krava i læreplanen, eventuelt den individuelle opplæringsplanen. I fall delar av opplæringa skal givast av andre enn lærebedrifta, skal lærebedrifta leggje til rette for dette.

Lærebedrifta skal skape eit godt arbeids- og læremiljø. Arbeids- og opplæringstida til lærlingen, *praksisbrevkandidaten* og lærekandidaten skal til saman ikkje vere lengre enn den arbeidstida som gjeld for andre arbeidstakarar i faget.

Lærebedrifta melder lærlingen til den fagprøva eller sveineprøva som blir halde nærmast den tida da læretida er ute. *Lærebedrifta melder praksisbrevkandidaten til den praksisbrevprøva som blir halde nærmast den tida da læretida er ute. Lærebedrifta melder lærekandidaten til kompetanseprøva.* Lærebedrifta stiller nødvendig arbeidsplass, materiale, reiskapar og assistenthjelp til rådvelde under prøva. Lærebedrifta får eigedomsretten til produktet. Dersom fagprøva, sveineprøva, *praksisbrevprøva* eller kompetanseprøva blir teken på ein skole og skolen dekkjer materialutgiftene, får skolen eigedomsretten til produktet av prøva.

Dersom lærebedrifta stansar eller utviklar seg på ein slik måte at ho ikkje lenger finn det mogleg å gi lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten tilfredsstillande opplæring, skal ho melde frå til fylkeskommunen.

Lærebedrifter får tilskot til opplæringa frå fylkeskommunen etter forskrifter gitt av departementet.

§ 4-5 skal lyde:

§ 4-5 *Lærekontrakt og opplæringskontrakt*

Det skal opprettast skriftleg lærekontrakt mellom lærebedrifta og lærlingen når læreforholdet tek til. Det skal opprettast skriftleg opplæringskontrakt mellom lærebedrifta og *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten når læreforholdet tek til. Det skal gå fram av kontrakten kven som har ansvaret for dei ulike delane av opplæringa etter den fastsette læreplanen.

For å bli gyldig må kontrakten godkjennast av fylkeskommunen, og han får da verknad frå den tida arbeidsforholdet tek til. Kontrakten skal vise til den eller dei arbeidsavtalane som lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten har. Departementet kan gi nærmare forskrifter om innhaldet i og forma på kontrakten.

Læringar og *praksisbrevkandidatar* som har fylt 21 år og som inngår lærekontrakt eller *opplæringskontrakt* med full opplæring i bedrift, jf. § 3-3 sjettedet, skal ha ei prøvetid på seks månader. I prøvetida kan både lærebedrifta og lærlingen eller *praksisbrevkandidaten* seie opp læreforholdet utan omsyn til § 4-6. Reglane i arbeidsmiljøloven §§ 15-3 og 15-6 gjeld også når lærlingen eller *praksisbrevkandidaten* ikkje er skriftleg tilsett på ei bestemt prøvetid.

Det er ikkje nødvendig med samtykke frå verje når det blir skrivne kontrakt.

§ 4-6 skal lyde:

§ 4-6 *Endring og heving av lærekontrakt og opplæringskontrakt*

Etter samtykke frå fylkeskommunen kan opplæringskontrakten mellom lærekandidaten og lærebedrifta endrast i løpet av kontrakttida til ordinær lærekontrakt med fagbrev eller sveinebrev som mål, eller til *opplæringskontrakt med praksisbrevprøve som mål*. Etter samtykke frå fylkeskommunen kan lærekontrakten mellom lærlingen og lærebedrifta i løpet av kontrakttida endrast til opplæringskontrakt med kompetanseprøve eller *praksisbrevprøve* som mål. Etter samtykke frå fylkeskommunen kan *opplæringskontrakten mellom praksisbrevkandidaten og lærebedrifta i løpet av kontrakttida endrast til opplæringskontrakt med kompetanseprøve som mål, eller til lærekontrakt med fagbrev eller sveinebrev som mål*.

Lærekontrakten eller opplæringskontrakten kan hevast av partane dersom dei er samde om det og etter at lærebedrifta har orientert fylkeskommunen skriftleg om det.

Etter samtykke frå fylkeskommunen kan kontrakten hevast av både lærebedrifta og av lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten dersom

- a) den andre parten gjer seg skyldig i vesentlege brott på pliktene sine i arbeidsforholdet
- b) lærlingen, *praksisbrevkandidaten*, lærekandidaten eller lærebedrifta viser seg ute av stand til å halde fram i læreforholdet, eller
- c) Lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten skriftleg seier frå at det er ei urimeleg ulempe for han eller ho å halde fram ut kontrakttida

Fylkeskommunen avgjer i tilfelle når læreforholdet skal ta slutt. Lærebedrifta skal skrive ut ein attest for den delen av kontrakttida som er gjennomført med ei fråsegn om denne delen av opplæringa.

Når lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten frivillig hevar kontrakten, fell retten til vidaregåande opplæring etter § 3-1 bort dersom fylkeskommunen ikkje vedtek noko anna. Når det blir gjort vedtak om å heve ein kontrakt etter krav frå lærebedrifta, beheld lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten retten til vidaregåande opplæring med mindre vedtaket fastset at retten fell bort.

Før det blir gjort vedtak om heving etter krav frå lærebedrifta eller før det blir gjort vedtak om tap av rettar, skal lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten kunne forklare seg munnleg for den som skal gjere vedtaket.

Etter samtykke frå fylkeskommunen kan læretida avbrytast i samband med permisjon.

Dersom lærebedrifta stansar eller ikkje lenger fyller vilkåra for godkjenning etter § 4-3, eller dersom fylkeskommunen finn at opplæringa ikkje er tilfredsstillande, skal fylkeskommunen søkje å skaffe lærlingane, *praksisbrevkandidatane* eller lærekandidatane ny læreplass for resten av kontrakttida. Den nye lærebedrifta går inn i kontrakten i staden for den tidlegare lærebedrifta. Etter samtykke frå fylkeskommunen kan kontrakttida i den nye lærebedrifta gjerast inntil eitt år lengre dersom opplæringa har vore mangelfull.

Lærekontrakten eller opplæringskontrakten kan ikkje endrast eller hevast på annan måte enn etter denne paragrafen. Unntak gjeld for læringar og *praksisbrevkandidatar* som har prøvetid etter § 4-5 tredje leddet.

§ 4-7 skal lyde:

§ 4-7 *Internkontroll i den enkelte lærebedrifta*

Lærebedrifta skal ha intern kvalitetssikring, slik at lærlingen, *praksisbrevkandidaten* eller lærekandidaten får opplæring i samsvar med lova her og forskrifta til denne. Ein eller fleire representantar for arbeidstakarane skal saman med den eller dei faglege leiarane jamleg sjå til at lærebedrifta følgjer pliktene etter opplæringslova med forskrift.

Lærebedrifta skal årleg rapportere til fylkeskommunen om opplæringa av læringar, *praksisbrevkandidatar* og lærekandidatar. Departementet kan gi nærmare forskrifter om rapporteringsplikta til lærebedrifta.

§ 4-8 tredje ledd skal lyde:

Fylkeskommunen skriv ut fagbrev, sveinebrev og *praksisbrev* på grunnlag av greidd prøve, og kompetansebevis for opplæring som er gjennomført.

§ 4A-1 nytt andre ledd skal lyde:

Kommunar og fylkeskommunar kan òg tilby grunnskoleopplæring etter første ledd til dei som har rett til vidaregåande opplæring etter § 3-1, men som har behov for meir grunnskoleopplæring for å kunne fullføre vidaregåande opplæring.

§ 4A-1 noverande andre og tredje ledd blir tredje og fjerde ledd.

§ 4A-4 første ledd skal lyde slik:

For opplæring etter dette kapitlet gjeld § 13-1 med unntak av andre ledd, §§ 13-2 til 13-3a og § 13-10.

§ 9-5 andre ledd blir oppheva.

Noverande tredje ledd blir andre ledd.

§ 13-3 skal lyde:

§ 13-3 *Plikt for fylkeskommunen til å sørgje for vidaregåande opplæring*

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til vidaregåande opplæring etter denne lova for alle som er busette i fylkeskommunen.

Fylkeskommunar som har ledig kapasitet, har plikt til å gi tilbod til søkjarar frå andre fylke. Heimfylket skal refundere utgiftene til vertsfylket for dei som får skoleplass i eit anna fylke enn der dei bur. Departementet gir forskrift om slik refusjon.

Fylkeskommunen skal gi tilbod til søkjarar utan rett etter § 3-1 eller § 4A-3.

Departementet gir forskrifter eller pålegg i enkelttilfelle om kven som skal reknast som busett i fylkeskommunen. Departementet kan påleggje fylkeskommunen å setje i gang vidaregåande opplæringstilbod som omfattar søkjarar frå andre fylke.

Fylkeskommunen skal planleggje og byggje ut det vidaregåande opplæringstilbodet under omsyn til blant anna nasjonale mål, ønska til søkjarane og det behovet samfunnet har for vidaregåande opplæring i alle utdanningsretningar og for ulike aldersgrupper, og under omsyn til ansvaret sitt for opplæring i fengsel og i sosiale og medisinske institusjonar og behovet for spesialundervisning. *Fylkeskommunen skal gi tilbod om praksisbrev.*

Offentlege vidaregåande skolar skal vere fylkeskommunale. I særlege tilfelle kan staten eller ein kommune drive vidaregåande skolar. Kommunen må ha godkjenning frå departementet.

§ 15-2 tredje ledd skal lyde:

I samband med klage på inntak til vidaregåande opplæring kan departementet ikkje overprøve eit vedtak i fylkeskommunen om kva for utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 eller programområde på vidaregåande trinn 2 og 3, eller kva for skole ein søkjar skal takast inn på. For slike vedtak og for vedtak om inntak av gjesteelevar gjeld reglane om klageinstans i § 28 i forvaltningslova. Departementet er klageinstans for enkeltvedtak om inntak til eit særskilt utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 på grunnlag av sakkunnig vurdering.

II

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

B.

Stortinget ber regjeringen sikre elever en sterkere rett til å søke skoleplass over fylkesgrensene kun i de klart definerede tilfellene som er nærmere omtalt i merknader i Innst. 336 L (2015–2016) om endringer i opplæringslova.

Presidenten: Det voteres først over komiteens innstilling til B.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 50 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.10.59)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til A I § 2-1 andre ledd.

Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 88 mot 8 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.11.24)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til A I § 9-5 andre ledd og § 13-3 andre ledd.

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 50 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.11.50)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til resten av I, samt II.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endringer i universitets- og høyskoleloven
(NOKUTs tilsyn, nasjonal vitnemålsportal mv.)

I

I lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler gjøres følgende endringer:

§ 1-6 første ledd skal lyde:

Universiteter og høyskoler skal ha et tilfredsstillende internt system for kvalitetssikring *som skal sikre og videreutvikle kvaliteten i utdanningen*. Studentevalueringer skal inngå i systemet for kvalitetssikring.

§ 1-6 annet ledd oppheves.

§ 2-1 skal lyde:

§ 2-1. *NOKUTs oppgaver og myndighet*

(1) NOKUT er et faglig uavhengig statlig forvaltningsorgan.

(2) Formålet med NOKUTs virksomhet er å føre tilsyn med kvaliteten i høyere utdanning og fagskoleutdanning, gi generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning, og å stimulere til kvalitetsutvikling som sikrer et høyt internasjonalt nivå i utdanningstilbudene ved institusjonene. NOKUTs arbeid skal bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning, fagskoleutdanning og godkjent høyere utenlandsk utdanning. *I sitt arbeid skal NOKUT søke å bistå institusjonene i deres utviklingsarbeid.*

(3) *NOKUT skal akkreditere institusjoner og studietilbud, føre tilsyn med institusjonenes kvalitetsarbeid og føre tilsyn med at institusjoner og eksisterende studietilbud fyller gjeldende standarder og kriterier for akkreditering. NOKUT skal også gi generell godkjenning av utenlandsk utdanning. NOKUT kan benytte andre virkemidler og gjennomføre andre tiltak, så langt de er i samsvar med formålet med NOKUTs virksomhet.*

(4) NOKUT skal gjennomføre evalueringer av betydning for å kunne bedømme kvaliteten i høyere utdanning. Departementet kan pålegge NOKUT å foreta slike evalueringer. *Alle evalueringer som foretas av NOKUT, er offentlige, og NOKUT skal bidra til at disse gjøres kjent.*

(5) NOKUTs vedtak overfor private institusjoner kan i forskrift unntas fra bestemmelsene i forvaltningsloven kap. VI.

(6) *Departementet kan gi forskrift om*

- a) krav til kvalitetssikringssystemer og kvalitetsarbeid
- b) standarder og kriterier for akkreditering av institusjoner og studietilbud
- c) saksbehandlingsregler for NOKUTs virksomhet.

NOKUT kan gi utfyllende forskrift om de samme emnene.

§ 2-2 annet ledd skal lyde:

(2) Styret oppnevnes av departementet og består av ni medlemmer. Ett medlem skal være student ved universitet eller høyskole, og ett medlem skal være student ved fagskole. Ett medlem skal oppnevnes blant NOKUTs ansatte og skal ha stemmerett i saker som angår de ansattes forhold. Det skal oppnevnes varamedlemmer, herunder personlige varamedlemmer for de ansattes og studentenes medlemmer. Departementet oppnevner styrets leder.

§ 3-1 skal lyde:

§ 3-1 *Akkreditering av studietilbud og institusjoner*

(1) Akkreditering forstås i denne loven som en faglig bedømming av om en høyere utdanningsinstitusjon eller et studietilbud fyller standarder og kriterier gitt av departementet og NOKUT. *Akkreditering er et vilkår for å kunne tilby høyere utdanning. Akkrediterte studietilbud skal være i samsvar med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Studietilbud fra nye tilbydere kan bare akkrediteres dersom studietilbudet minst fører til en bachelorgrad*

(2) *NOKUTs akkreditering av institusjoner og studietilbud skal baseres på evaluering foretatt av eksterne sakkyn-dige oppnevnt av NOKUT.*

(3) *Utdanningsinstitusjoner som er akkreditert etter § 3-3 første og annet ledd, kan selv akkreditere nye studietilbud i samsvar med sine faglige fullmakter. Institusjonenes akkrediteringer skal bygge på standarder og kriterier som nevnt i første ledd, og vurderingen av studietilbud skal være dokumentert.*

(4) Hvis NOKUT finner at en institusjon eller et studietilbud ikke oppfylder fastsatte standarder og kriterier, skal det gis en frist for å rette forholdene. Hvis standardene og kriteriene fortsatt ikke er oppfylt, skal NOKUT trekke akkrediteringen av institusjonen eller studietilbudet tilbake.

§ 3-2 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) *Departementet kan fastsette at det skal avholdes obligatoriske nasjonale deleksamener i enkelte fag eller emner, og om resultatet skal føres på vitnemålet.*

Nåværende tredje til femte ledd blir fjerde til sjette ledd.

§ 3-2 nytt syvende ledd skal lyde:

(7) Den som forsettlig eller uaktsomt tildeler eller bruker en tittel, alene eller som en del av en annen tittel, uten å ha rett til dette etter første eller femte ledd i denne paragrafen, eller i strid med forbud gitt i medhold av sjette ledd, kan ilegges overtredelsesgebyr av departementet. *Foretak kan ilegges slikt overtredelsesgebyr selv om ingen enkeltperson har utvist skyld som beskrevet i første punktum. Departementet kan gi forskrift om utstedelse, størrelse, forfall, klage, overprøving og lemping av overtredelsesgebyret. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsrundlag for utlegg.*

§ 3-3 skal lyde:

§ 3-3 *Faglige fullmakter*

(1) Institusjoner som er akkreditert som universitet, har fullmakt til selv å *akkreditere studietilbud* institusjonene skal tilby.

(2) *Institusjoner* som er akkreditert som vitenskapelig høyskole eller høyskole, har fullmakt til selv å *akkreditere studietilbud* de skal tilby på lavere grads nivå. Innenfor fagområder der de kan tildele doktorgrad eller tilsvarende, kan *institusjonene selv akkreditere studietilbud* de skal tilby på lavere og høyere grads nivå. For fagområder der institusjonene ikke kan tildele doktorgrad, må de søke NOKUT om akkreditering av studietilbud på høyere grads nivå.

(3) Styret fastsetter studieplan for det faglige innholdet i studiene, herunder bestemmelser om obligatorisk kurs, praksis og lignende og om vurderingsformer.

(4) Fullmakter etter første og annet ledd kan trekkes tilbake av departementet dersom institusjonene ikke har et tilfredsstillende kvalitetsarbeid som sikrer og videreutvikler kvaliteten i utdanningen.

§ 3-4 tredje punktum oppheves.

§ 3-5 femte ledd andre punktum oppheves.

Ny § 4-14 skal lyde:

§ 4-14 *Nasjonal vitnemåls- og karakterportal*

(1) Nasjonal vitnemåls- og karakterportal er en tjeneste for digital, tidsbegrenset tilgjengeliggjøring av vitnemål og karakterer. Formålet med systemet er å sikre sannferdig informasjon om vitnemål og karakterer og å forhindre bruk av forfalskede vitnemål og karakterutskrifter. Portalen eies av staten gjennom departementet.

(2) I portalen vil identitetsopplysninger som fødselsnummer, D-nummer og identifiseringsinformasjon knyttet til utdanningsinstitusjonen, bli innhentet automatisk, uavhengig av om portalen er tatt i bruk av den informasjonen gjelder. Vitnemål og karakterer vil kun innhentes fra utdanningsinstitusjonene når portalen er tatt i bruk av den informasjonen gjelder. Den informasjonen gjelder, bestemmer hvem som skal få tilgang til informasjon i portalen, hvilken informasjon de skal få tilgang til, og for hvilket tidsrom.

(3) Departementet er behandlingsansvarlig for Nasjonal vitnemåls- og karakterportal. Departementet gir forskrift om portalen, blant annet om hvilke opplysninger som skal registreres og behandlingen av opplysningene.

§ 5-2 første ledd skal lyde:

(1) Den som har vært oppe til eksamen eller prøve, kan klage over formelle feil innen tre uker etter at han eller hun er eller burde vært kjent med det forhold som begrunner klagen. Slik klage må fremsettes for institusjonen. *Institusjonen kan fastsette kortere klagefrist enn tre uker ved ikke bestått forprøve. Klagefristen kan ikke settes kortere enn én uke.*

§ 5-3 femte ledd skal lyde:

(5) Bedømmelse av muntlig prestasjon og vurdering av praksisstudier eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages. Forprøver kan bare påklages når prøven ikke er bestått. *Institusjonen kan, dersom sensurtidspunktet kunngjøres senest når forprøven avholdes, fastsette kortere klagefrist enn tre uker ved ikke bestått forprøve. Klagefristen kan ikke settes kortere enn én uke.*

Ny § 5-4 skal lyde:

§ 5-4 *Senter for internasjonalisering av utdanning*

(1) Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) er et nasjonalt kompetanse- og informasjons-senter som skal arbeide for å samordne og fremme internasjonalt utdanningssamarbeid gjennom hele utdanningsløpet. SIU er administrativt underlagt departementet.

(2) Enkeltvedtak om tildeling av midler som SIU fatter, kan påklages til det organet som har delegert vedtaksmyndigheten. Klageorganet kan ikke overprøve SIUs skjønnsmessige vurderinger.

(3) Departementet kan gi forskrift om SIUs saksbehandling, mandat, organisering og øvrige administrative forhold.

§ 6-4 fjerde ledd skal lyde:

(4) For stillinger etter første ledd bokstavene f til i gir departementet forskrift om varighet, arbeidets omfang og innhold, og om adgangen til å fornye ansettelsesforholdet. *Departementet kan gi forskrift om beregning av tjenestetid for stipendiater etter tjenestemannsloven §§ 9 og 10.*

§ 7-2 sjettede ledd skal lyde:

(6) Den som *forsettlig eller uaktsomt bruker en vernet institusjonsbetegnelse i strid med denne paragrafen, kan ilegges overtredelsesgebyr av departementet. Foretak kan ilegges slikt overtredelsesgebyr selv om ingen enkeltperson har utvist skyld som beskrevet i første punktum. Departementet kan gi forskrift om utstedelse, størrelse, forfall, klage, overprøving og lemping av overtredelsesgebyret. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.*

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Det votes først over komiteens innstilling til I § 3-2 nytt tredje ledd.

Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.12.40)

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til resten av I, samt II.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag. Det er forslag nr. 1, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber om at regjeringen kommer tilbake med forslag om at Vocational Diploma lovbestemmes som gradsbetegnelse for fagskoleutdanning.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 90 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.13.25)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endringer i fagskoleloven
(om studentrettigheter m.m.)

I

I lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning gjøres følgende endringer:

Ny § 1 b skal lyde:

§ 1 b *Forvaltningsloven*

Bestemmelsene i forvaltningsloven om habilitet i §§ 6 til 10 og om taushetsplikt i §§ 13 til 13 e gjelder ved behandling av saker etter loven her.

Dersom ikke noe annet er bestemt, gjelder forvaltningsloven kapittel III til VI og VIII for avgjørelser om opptak, avsluttende vurdering, annullering av eksamen, bortvisning, utestenging, skikkethetsvurdering, innpassing og fritak etter loven her. Avgjørelser om innpassing og fritak kan påklages etter reglene i § 13.

Godkjenningsvedtak foretatt av NOKUT overfor tilbydere av fagskoleutdanning kan i forskrift unntas fra bestemmelsene om klage i forvaltningsloven kapittel VI.

§ 3 skal lyde:

§ 3 *Organisasjon og ledelse*

Fagskoler skal ha et styre med minst fem medlemmer som øverste ansvarlige styringsorgan.

Styret er ansvarlig for at studentene får den utdanningen som er forutsatt som grunnlag for godkjenningen, at alle vilkår for eventuelle *offentlige* tilskudd overholdes, og at virksomheten for øvrig drives i samsvar med gjeldende lover og regler. Styret er ansvarlig for at *opplysninger* som blir gitt *NOKUT* og utdanningssøkende, er korrekte og fullstendige.

Styret kan delegere sin avgjørelsesmyndighet til andre ved fagskolen dersom ikke noe annet er fastsatt.

Studenter og ansatte skal ha representanter med møte-, tale- og forslagsrett i alle tilfeller der styret behandler saker av betydning for gjennomføringen av godkjent fagskoleutdanning. Studentrepresentantene og ansatterepresentantene velges av og blant studentene og de ansatte.

Tilbyder skal ha en administrativ og faglig ledelse som skal stå for den daglige driften av utdanningen innenfor de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Den administrative og faglige ledelse ansettes av styret.

Tilbydere av godkjent fagskoleutdanning skal være registrert i Enhetsregisteret.

Departementet kan gi *forskrift* om organisering, styring og ledelse av fagskoleutdanning, herunder bestemmelser om representasjon i styrende organer.

Departementet kan vedta at det kan gjøres unntak fra loven og forskriftene til loven i forbindelse med tidsavgrensede organisatoriske forsøk.

§ 4 Ny overskrift skal lyde:

§ 4 *Tilbyders plikter*

§ 4 annet ledd skal lyde:

Tilbyder skal *gi forskrift* om opptak som inneholder krav til formell utdanning og realkompetanse.

§ 5 Ny overskrift skal lyde:

§ 5 *Innholdet i utdanningen og vitnemål*

§ 5 annet ledd skal lyde:

Fagskolen utferdiger vitnemål om fullført fagskoleutdanning. NOKUT kan gi forskrift om krav til vitnemålets innhold. En student som ikke har fullført fagskoleutdanningen, kan be om karakterutskrift som viser beståtte eksamener og prøver og andre vurderinger studenten har fått.

§ 6 skal lyde:

§ 6 *Avsluttende vurdering, eksamen og sensur*

Styret skal sørge for at studentenes kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået ved vedkommende utdanning. Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.

Styret oppnevner sensor ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annet arbeid når resultatet inngår på vitnemålet eller innregnes i karakter for utdanningen.

Sensuren skal foreligge innen tre uker hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Styret selv kan gjøre unntak for enkelteksamener og kan fastsette en lengre frist når det ikke er mulig å skaffe det antall kvalifiserte sensorer som er nødvendig for å avvikle sensuren på tre uker.

Ved ny sensur etter §§ 7 og 8 benyttes én eller flere sensorer som oppnevnes av styret. Minst én sensor skal være ekstern. Endring kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Hvis den endelige karakteren er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve og karakteren endres etter ny sensur av den skriftlige delen av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.

Styret selv gir forskrift om avleggelse av og gjennomføring av eksamener, prøver og annet arbeid. Dette omfatter vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve på nytt, vilkår for adgang til ny praksisperiode, bestemmelser om oppmelding og vilkår for oppmelding. Styret kan gi forskrift om forhold som er særegne for den enkelte eksamen.

§ 7 skal lyde:

§ 7 Klage over formelle feil ved eksamen

En student som har vært oppe til eksamen, prøve eller annet arbeid som bedømmes med karakter, kan klage over formelle feil innen tre uker etter at studenten er eller burde være kjent med forholdet som begrunner klagen. Slik klage skal rettes til fagskolen.

Sensurvedtaket skal oppheves hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av denne. Ny sensur gjennomføres hvis feilen kan rettes opp ved ny sensur av innleverte arbeider. I motsatt fall holdes ny eksamen, prøve eller lignende med nye sensorer. Karakterfastsetting ved ny sensur etter paragrafen her kan påklages etter reglene i § 8.

Er krav om begrunnelse for eller klage over karakterfastsettingen fremsatt, løper klagefristen etter første ledd fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.

Fagskolen eller klageinstansen kan bestemme at det skal foretas ny sensur eller holdes ny eksamen, prøve eller lignende hvis det er begått formelle feil som kan ha hatt betydning for én eller flere studenters prestasjon eller bedømmelse av denne.

Styret er klageinstans for institusjonens vedtak etter paragrafen her.

§ 8 skal lyde:

§ 8 Rett til begrunnelse. Klage over karakterfastsetting

Studenten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om slik begrunnelse fremsettes umiddelbart etter at karakteren er meddelt. Hvis karakteren kunngjøres elektronisk og studenten kan kreve begrunnelse på tilsvarende måte, må krav om begrunnelse fremsettes innen én uke fra karakteren blir kunngjort. Ved annen type kunngjøring må krav om begrunnelse fremsettes innen én uke fra studenten fikk kjennskap til karakteren, men likevel ikke mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.

Begrunnelsen skal være gitt innen to uker etter at studenten har bedt om dette. Dersom begrunnelsen ikke kan gis innen to uker, skal studenten varsles om dette og samtidig få oppgitt når begrunnelsen kan ventes. I begrunn-

sen skal det gjøres rede for de generelle prinsippene som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av studentens prestasjon. Begrunnelsen kan gis muntlig eller skriftlig.

Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal disse være tilgjengelige for studentene etter at karakteren er fastsatt.

En student kan klage skriftlig over karakteren innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunngjort. Ny sensur skal da foretas. Ved ny sensur skal sensorene ikke få opprinnelig karakter, sensors begrunnelse for denne eller studentens begrunnelse for klagen. Er det fremsatt krav om begrunnelse eller klage over formelle feil, løper klagefristen etter denne paragrafen fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger. Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om studenten skal fremsette klage etter vurdering av separat prøve, oppgave eller annet arbeid som bedømmes med karakter, eller om klage skal fremsettes når resultatet fra fag, emne eller emnegruppe er kunngjort.

Bedømmelse av muntlig prestasjon og vurdering av praksisopplæring eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages.

Karakterfastsetting ved ny sensur etter paragrafen her kan ikke påklages.

Nåværende § 8 blir ny § 15.

§ 9 skal lyde:

§ 9 Annullering av eksamen m.m.

Styret kan annullere resultatet av en eksamen, prøve eller annet arbeid som bedømmes med karakter som en student har fått adgang til å avlegge ved å benytte et falsk vitnemål, andre falske dokumenter eller annen form for uredelig opptreden. Det samme gjelder for godkjenningen av et emne som en student på et tilsvarende urettmessig grunnlag har fått adgang til å delta i. Styret kan også annullere resultatet av en eksamen, prøve eller lignende og godkjenningen av et emne dersom en student forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket, eller forsettlig har forsøkt å fuske, i forbindelse med eksamenen, prøven eller lignende eller under gjennomføringen av emnet.

Styret kan annullere fritak for eller innpassing av utdanning og kompetanse som en student har fått ved å benytte et falsk vitnemål, andre falske dokumenter eller annen form for uredelig opptreden.

Vedtak om annullering etter første og annet ledd kan påklages av studenten til nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning.

Adgangen til annullering foreldes ikke.

Etter at det foreligger vedtak om annullering, skal eventuelle vitnemål eller karakterutskrifter leveres tilbake til fagskolen. Et endelig vedtak om annullering etter første eller annet ledd utgjør et særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdsloven kapittel 13.

Nåværende § 9 blir ny § 16.

§ 10 skal lyde:

§ 10 Utestenging og bortvisning

En student som tross skriftlig advarsel fra fagskolen,

gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrende for medstudenters arbeid, eller for virksomheten ved fagskolen ellers, kan etter vedtak av styret bortvises fra fagskolen i inntil ett år. Hvis en student på tross av skriftlig advarsel fra fagskolen ikke etterkommer et vedtak om bortvisning, kan styret vedta å utestenge studenten fra utdanningen i inntil ett år.

Styret kan vedta at en student som har skapt fare for liv eller helse for, eller har opptrådt grovt usømmelig overfor, noen som studenten har møtt i forbindelse med undervisning eller praksisopplæring, skal utestenges fra fagskoleutdanning med klinisk undervisning og praksisstudier og fratras retten til å gå opp til eksamen i slik utdanning ved fagskolen i inntil tre år. Det samme gjelder dersom en student har brutt lovfestet taushetsplikt.

Styret kan vedta at en student som har benyttet et falsk vitnemål, andre falske dokumenter eller annen form for uredelig opptreden som nevnt i § 9 første og annet ledd, eller som har fusket eller forsøkt å fuske som nevnt i § 9 første ledd tredje punktum, skal utestenges fra all utdanning ved fagskolen og fratras retten til å gå opp til eksamen ved fagskolen i inntil ett år. Tilsvarende gjelder for en student som forsettlig har medvirket.

Et vedtak om å bortvise eller utestenge en student kan bare treffes med minst to tredels flertall i styret. En student har rett til å uttale seg før det treffes vedtak i en sak om bortvisning og utestenging. Vedtaket kan påklages til nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning.

Nåværende § 10 blir ny § 17.

§ 11 skal lyde:

§ 11 *Vurdering av skikkethet*

Departementet gir forskrift om at fagskolen skal vurdere om den enkelte student i bestemte utdanninger er skikket for yrket. Vurderingen skal skje gjennom hele utdanningen.

Vitnemål for fullført utdanning forutsetter at studenten er vurdert som skikket for yrket.

Styret kan vedta at en student ikke er skikket for yrket. Blir det fattet slikt vedtak, kan studenten utestenges fra utdanningen.

Et vedtak om at en student ikke er skikket for et yrke og et vedtak om å utestenge en student fra fagskoleutdanning som følge av at studenten ikke er skikket for yrket, kan bare treffes med minst to tredels flertall i styret. En student har rett til å uttale seg før det treffes vedtak i en sak om skikkethet eller utestenging. Vedtaket kan påklages til nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning.

Departementet kan gi forskrift om vurderingskriterier, saksbehandling og klage ved vurdering av skikkethet.

Nåværende § 11 blir ny § 18.

Ny § 12 skal lyde:

§ 12 *Krav til politiattest*

Ved opptak til eller underveis i utdanninger der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring, kan det kreves at studentene legger frem politiattest som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd.

Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøving, gjelder disse tilsvarende for studenter som deltar i praksisopplæring eller klinisk undervisning.

En student som er dømt for forhold som innebærer at studenten må anses som uskikket til å delta i arbeid med bestemte grupper mennesker, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning. Studenten kan bare utestenges dersom praksisopplæring eller klinisk undervisning må regnes som uforsvarlig på grunn av kontakten studenten da får med mennesker.

Den som er siktet eller tiltalt for straffbart forhold som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd, eller i regler om krav til politiattester som nevnt i annet ledd, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning til rettskraftig dom foreligger eller saken er henlagt. Studenten kan bare utestenges dersom praksisopplæring eller klinisk undervisning må regnes som uforsvarlig på grunn av kontakten studenten da får med mennesker.

Styret avgjør, etter uttalelse fra fagskolen, om studenten skal nektes retten til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring.

Vedtaket om utestenging etter denne bestemmelsen kan påklages til det nasjonale klageorganet for fagskoleutdanning.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling ved utestenging på grunn av straffbare forhold.

Ny § 13 skal lyde:

§ 13 *Klageordning og klageorganer*

Fagskoler skal opprette en lokal klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak. Styret kan bestemme at klagenemnda også skal behandle andre klagesaker for studentene og saker etter §§ 7, 9, 10, 11 og 12. Saker etter disse paragrafene kan ikke behandles av andre organer ved fagskolen.

Den lokale klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Lederen og varamedlemmet for lederen skal fylle de lovbestemte kravene for lagdommere. Lederen og varamedlemmet for lederen skal ikke være ansatt ved fagskolen. To av medlemmene skal være studenter.

Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlemmet for lederen og to andre medlemmer er til stede.

Den lokale klagenemndas vedtak i saker om fagskolens enkeltvedtak kan ikke påklages.

Departementet gir forskrift om et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning som skal behandle klager på enkeltvedtak for bestemte områder.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i klagesaker.

Ny § 14 skal lyde:

§ 14 *Godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning*

NOKUT avgjør etter søknad fra enkeltpersoner om utdanning fra utenlandsk fagskole eller annen yrkesrettet utdanning fra utlandet på tilsvarende nivå, skal gis generell godkjenning, slik at utdanningen i nivå og omfang godkjennes som sidestilt med godkjent fagskoleutdanning. Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og klageadgang etter denne bestemmelsen.

Ny § 17 skal lyde:

§ 17 *Beskyttelse av betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole*

Betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole kan bare benyttes om utdanninger og tilbydere som har godkjenning etter § 2. Bare den som har godkjenning fra NOKUT etter § 2, kan benytte seg av markedsføring hvor det blir gitt inntrykk av å ha slik godkjenning.

Departementet kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om forbud mot bruk av betegnelse eller navn som uriktig gir inntrykk av å ha slik godkjenning, eller som er egnet til å forveksles med en betegnelse nevnt i første ledd.

Departementet kan etter søknad gi dispensasjon for etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med betegnelsene nevnt i første ledd.

Den som forsettlig eller uaktsomt benytter seg av betegnelsene fagskoleutdanning eller fagskole i strid med første eller annet ledd, kan ilegges overtredelsesgebyr av departementet.

Foretak som bruker betegnelsene fagskoleutdanning eller fagskole i strid med første eller annet ledd, kan ilegges overtredelsesgebyr. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson har utvist forsett eller uaktsomhet.

Departementet kan gi forskrift om utstedelse, størrelse, forfall, klage, overprøving og lemping av overtredelsesgebyret. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringer i barnelova m.m.

(oppheving av tidsfristar i farskapssaker m.m.)

I

I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre vert det gjort følgjande endringar:

§ 6 første stykke første punktum skal lyde:

Barnet, *kvar av foreldra og tredjemann som meiner han er far til eit barn som allereie har ein far, kan alltid reise sak for domstolane om farskap etter ekteskap eller erklæring.*

Andre og tredje stykke vert oppheva.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 53 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.14.14)

Videre var innstilt:

II

I lov 30. juni 1955 nr. 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg skal § 11 tredje stykke lyde:

I serhøve *kan ei vigjing som er haldi av norsk tenestemakt eller av utanlandsk tenestemakt i Noreg, godtakast som gjeldande*, endå om ho vantar bindande kraft etter reglane i første leden. Slik avgjerd kan takast endå om den eine av brudfolka eller båe er avlidne. *Departementet fastset kva for fylkesmenn som skal handsame slike saker*: Kongen kan gjeva nøgnare reglar om godtakingsvil-kåra.

III

I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap vert det gjort følgjande endringar:

§ 12 første stykke bokstav c skal lyde:

c) norsk utenrikstjenestemann, jf lov om utenrikstjenesten § 14.

§ 16 andre stykke skal lyde:

Etter begjæring fra en av partene kan ekteskapet likevel godkjennes som gyldig når særlige grunner foreligger. Slik godkjenning kan også gis når én eller begge parter er død. Departementet fastsetter hvilke fylkesmenn som skal behandle slike begjæringar.

§ 18 a andre stykke andre og nytt tredje punktum skal lyde:

Etter begjæring fra begge parter kan ekteskapet likevel anerkjennes dersom sterke grunner taler for det. Departementet fastsetter hvilke fylkesmenn som skal behandle slike begjæringar.

VI

Lova tek til å gjelde straks.

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at både i proposisjonen og i innstillingen er IV ved en inkurie blitt til VI. Dette vil bli rettet i lovvedtaket.

Votering:

Komiteens innstilling – med den foretatte rettelse – ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt syv forslag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Kirsti Bergstø på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 5 og 6, fra Geir Jørgen Bekkevold på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 7, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslagene nr. 3 og 4, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide foreldrepermisjonsordningen for de svært få familiene som, ved flerbarnsfødsler, får tre eller flere barn, slik at begge foreldre får være hjemme samtidig gjennom hele permisjonstiden.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfestet rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer, for eksempel enslige med tvillinger, trillingfamilier, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse eller familier hvor det er alvorlig sykdom hos foreldrene.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.15.15)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi rett til kortere arbeidstid for far, eller medmor, i flerlingfamilier gjennom første leveår, etter mal fra dagens rett til ammefri for mor.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 4 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.15.34)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre arbeidsmiljølovens bestemmelse om omsorgspermisjon ved fødsel til å gi rett til to uker per fødte barn.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 88 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.15.50)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen på grunnlag av levekårsundersøkelsen på egnet måte komme tilbake til Stortinget med en oversikt over hvilke offentlige bistandsordninger som kan benyttes av flerlingfamilier og andre familier med særlige omsorgsutfordringer, og en vurdering av ulike tiltak som kan forbedre disse familienes situasjon.»

Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 75 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.16.09)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 5 og 6, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å fremme forslag om å gi rett til kortere arbeidstid for far eller medmor i flerlingfamilier gjennom første leveår, etter mal fra dagens rett til ammefri for mor.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å fremme forslag om å utvide foreldrepermisjonsordningen for de svært få familiene som, ved flerbarnsfødsler, får tre eller flere barn, slik at begge foreldrene får være hjemme samtidig gjennom hele permisjonstiden.»

Senterpartiet og Venstre har varslet at de vil støtte forslagene. Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 76 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.16.42)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen iverksette en levekårskartlegging om flerlingfamilier, enslige med flere barn i småbarnsalder, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, familier som har alvorlig sykdom hos foreldrene, og andre med spesielle omsorgsbehov.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:39 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Heikki Eidsvoll Holmås og Karin Andersen om nye tiltak for å sikre hjelp og støtte til flerlingfamiliene – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 97/2016 av 29. april 2016 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2014/24/EU om offentlige innkjøp, direktiv 2014/25/EU om innkjøpsregler for forsyningssektorene og direktiv 2014/23/EU om tildeling av konsesjonskontrakter.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 89 mot 7 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 23.17.46)

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt syv forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Line Henriette Hjemdal på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslagene nr. 2 og 3, fra Odd Omland på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 4, fra Geir Pollestad på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 5, fra Line Henriette Hjemdal på vegne av Kristelig Folkeparti
 - forslag nr. 6, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 7, fra Odd Omland på vegne av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti
- Det voteres over forslag nr. 5, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«§ 2 første ledd nytt andre punktum skal lyde:

§ 1 og § 4 gjelder også for anskaffelser under beløpsgrensen i første punktum.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 88 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.18.35)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at norsk og lokalt næringsliv har mulighet til å delta i anbudskonkurranser på like vilkår som utenlandske leverandører.» Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 86 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.18.52)

Presidenten: Forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er i løpet av debatten gjort om til et oversendelsesforslag. Forslaget lyder i endret form:

«Det henstilles til regjeringen å sikre at krav stilt ved offentlige anskaffelser speiler særnorske miljøkrav til produkter eller produksjon, slik at norske be-

drifter ikke straffes for å innfri norske miljøstandarder.»

Presidenten foreslår at forslaget blir oversendt regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«§ 5 nytt femte punktum skal lyde:

Flere ledd i leverandørkjeden kan aksepteres når særlig kompetanse eller et fåtall leverandører gjør det nødvendig. Dette må i så fall begrunnes og godkjennes før kontrakt inngås. Innleie omfattes av bestemmelsen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 56 mot 40 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 23.19.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«§ 7a tredje ledd skal lyde:

Departementet skal gi oppdragsgivere adgang til på nærmere angitte vilkår å reservere kontrakter om helse- og sosialtjenester for ideelle organisasjoner.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 50 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.19.42)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slike vedtak:

A Lov

om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven)

§ 1 Formål

Loven skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser. Den skal også bidra til at det offentlige opptrer med integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte.

Presidenten: Det votes alternativt mellom komiteens innstilling til § 1 og forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti, som lyder:

«§ 1 skal lyde:

Loven skal fremme en samfunnstjenlig og effektiv bruk av samfunnets ressurser og bidra til at det offentlige opptrer med integritet ved offentlige anskaffelser. »

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 90 mot 3 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.20.12)

Videre var innstilt:

§ 2 Virkeområde

Loven gjelder når oppdragsgivere som nevnt i annet ledd inngår vare-, tjeneste- eller bygge- og anleggskontrakter, herunder konsesjonskontrakter, eller gjennomfører plan- og designkonkurranser, med en anslått verdi som er lik eller overstiger 100 000 kroner ekskl. merverdiavgift.

Loven gjelder for følgende oppdragsgivere:

- statlige myndigheter,
- fylkeskommunale og kommunale myndigheter
- offentligrettslige organer,
- sammenslutninger med en eller flere oppdragsgivere som nevnt i bokstav a til c,
- offentlige foretak som utøver forsyningsaktivitet som definert i internasjonale avtaler som Norge er forpliktet av
- og
- andre virksomheter som utøver forsyningsaktivitet på grunnlag av enerett eller særrett som definert i internasjonale avtaler som Norge er forpliktet av.

Loven gjelder ikke for anskaffelser som kan unntas etter EØS-avtalen artikkel 123. Departementet kan i forskrift fastsette ytterligere unntak fra lovens virkeområde.

Departementet kan i forskrift fastsette at loven skal gjelde for bygge- og anleggskontrakter og tilknyttede tjenstekontrakter som oppdragsgivere som nevnt i annet ledd bokstav a til d ikke selv inngår, men yter direkte tilskudd til med mer enn 50 prosent.

Departementet kan i forskrift fastsette at loven skal gjelde for Svalbard, og fastsette særlige regler av hensyn til de stedlige forholdene.

§ 3 Rettighetshavere

Rettighetshavere etter loven er virksomheter som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en EØS-stat og har sitt sete, hovedadministrasjon eller hovedforetak i en slik stat. Det samme gjelder virksomheter som er gitt rettigheter etter WTO-avtalen om offentlige innkjøp eller andre internasjonale avtaler som Norge er forpliktet av, i det omfang som følger av slike avtaler.

§ 4 Grunnleggende prinsipper

Oppdragsgiveren skal opptre i samsvar med grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvbarehet og forholdsmessighet.

§ 5 Miljø, menneskerettigheter og andre samfunnshensyn

Statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning, og fremme klimavennlige løsninger der dette

er relevant. Dette skal blant annet skje ved at oppdragsgiveren tar hensyn til livssyklus-kostnader. Disse oppdragsgiverne skal også ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er en risiko for brudd på slike rettigheter. Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet av bestemmelsen.

Oppdragsgiveren kan stille egnede krav og kriterier knyttet til ulike trinn i anskaffelsesprosessen, slik at offentlige kontrakter gjennomføres på en måte som fremmer hensyn til miljø, innovasjon, arbeidsforhold og sosiale forhold, forutsatt at kravene og kriteriene har tilknytning til leveransen.

Departementet kan i forskrift pålegge statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer å stille krav om begrensninger i antallet ledd i leverandørkjeden ved utførelsen av offentlige kontrakter i bransjer med særlige utfordringer knyttet til arbeidslivskriminalitet.

Oppdragsgiveren skal stille krav til universell utforming i offentlige kontrakter i samsvar med regler som fastsettes i forskrift.

Departementet kan i forskrift pålegge oppdragsgivere å stille krav om universell utforming i offentlige kontrakter.

§ 6 *Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter*

Departementet kan i forskrift pålegge statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer å ta inn klausuler i tjeneste- og bygge- og anleggskontrakter som skal sikre lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn det som følger av gjeldende forskrifter om allmenngjorte tariffavtaler eller landsomfattende tariffavtaler for de aktuelle bransjene.

Departementet kan i forskrift pålegge oppdragsgivere å føre tilsyn med at klausulene blir overholdt, og å iverksette tiltak overfor leverandøren ved manglende overholdelse av klausulene.

§ 7 *Krav om bruk av lærlinger*

Statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal stille krav om at leverandører er tilknyttet en lærlingordning, og at en eller flere lærlinger deltar i arbeidet med gjennomføringen av kontrakten. Kravet gjelder i bransjer hvor departementet i forskrift har definert at det er særlig behov for læreplaser. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om krav om bruk av lærlinger, herunder bestemme at kravet bare skal gjelde for kontrakter over en bestemt verdi og varighet.

I den enkelte anskaffelsen må krav etter første ledd stå i forhold til kontraktens art og omfang.

§ 7a *Regler om anskaffelser av helse- og sosialtjenester*

Departementet skal ved forskrift gi særskilte regler om anskaffelser av helse- og sosialtjenester.

Departementet skal ved utformingen av forskriften særlig legge vekt på særtrekkene ved helse- og sosialtjenester. Forskriften skal bidra til å fremme viktige hensyn

som mangfold, kvalitet, kontinuitet og brukermedvirkning innenfor dette tjenesteområdet.

§ 8 *Søksmål*

Søksmål om brudd på loven eller forskrift gitt i medhold av loven reises for tingretten uten forliksmekling.

Inntil kontrakt er inngått, kan retten sette til side beslutninger som oppdragsgiveren har truffet i strid med loven eller forskrift gitt i medhold av loven.

Departementet kan gi forskrift om tvungen vernetting.

§ 9 *Midlertidig forføyning*

Twisteloven gjelder for behandlingen av begjæringer om midlertidig forføyning med mindre annet er bestemt i denne loven eller forskrift gitt i medhold av loven. Etter at kontrakt er inngått, kan retten ikke beslutte midlertidig forføyning mot oppdragsgiveren for brudd på loven eller forskrift gitt i medhold av loven.

Departementet kan gi forskrift om at oppdragsgiverens adgang til å inngå kontrakt suspenderes dersom begjæring om midlertidig forføyning fremsettes i en fastsatt karenperiode.

Departementet kan gi forskrift om begjæringer om midlertidige forføyninger, herunder fastsette at oppdragsgiveren kan sette en frist for fremsettelse av begjæring om midlertidig forføyning mot beslutninger om å avvise eller forkaste en forespørsel om å delta i konkurransen.

§ 10 *Erstatning*

Leverandøren har krav på erstatning for tap han har lidt som følge av brudd på loven eller forskrift gitt i medhold av loven.

§ 11 *Twisteløsningsorgan*

Kongen kan opprette et organ for løsning av tvister om rettigheter og plikter etter loven og forskrifter gitt i medhold av loven. Oppdragsgivere som er omfattet av loven, har plikt til å delta i prosessen for organet.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i organet.

Offentleglova gjelder for tvisteløsningsorganets virksomhet.

§ 12 *Overtredelsesgebyr*

Dersom tvisteløsningsorganet etter § 11 kommer til at det foreligger en ulovlig direkte anskaffelse, skal organet ilegge oppdragsgiveren et overtredelsesgebyr. Organet kan unnlate å ilegge overtredelsesgebyr i saker hvor det vil være åpenbart urimelig.

Overtredelsesgebyr etter første ledd kan ikke ilegges dersom oppdragsgiveren har publisert en intensjonskunngjøring etter regler fastsatt i forskrift, og tidligst inngått kontrakten etter utløpet av ti dager regnet fra dagen etter datoen for kunngjøringen.

Ved fastsettelse av overtredelsesgebyrets størrelse skal det særlig legges vekt på bruddets grovhet, størrelsen på anskaffelsen, om oppdragsgiveren har foretatt gjentatte ulovlige direkte anskaffelser, og den preventive virk-

ningen. Gebyret kan ikke settes høyere enn 15 prosent av anskaffelsens verdi.

Vedtaket om å ilegge overtredelsesgebyr kan ikke påklages. Gebyret forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket er fattet. Adgangen til å ilegge gebyr bortfaller to år etter at kontrakten er inngått. Fristen avbrytes ved at tvisteløsningsorganet sender oppdragsgiveren en meddelelse om at det har mottatt en klage med påstand om ulovlig direkte anskaffelse.

Vedtaket om å ilegge overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg med de begrensninger som følger av tvangsfullbyrdelsesloven § 1-2.

Søksmål om organets vedtak må reises innen to måneder etter at partene mottok vedtaket. Retten kan prøve alle sider av saken. Adgangen til å reise søksmål gjelder også for statlige myndigheter og organer.

Dersom tvisteløsningsorganet treffer vedtak om å ilegge overtredelsesgebyr, og retten senere avsier dom om den samme kontrakten etter §§ 13 og 14, skal organet oppheve vedtaket og tilbakebetale gebyret.

§ 13 *Søksmål om å kjenne en kontrakt uten virkning*

Retten skal kjenne en kontrakt med en verdi som er lik eller overstiger EØS-terskelverdiene, uten virkning

- når oppdragsgiveren har foretatt en ulovlig direkte anskaffelse,
- når kontrakten tildeles under en rammeavtale med flere leverandører i strid med regler om gjenåpning av konkurransen fastsatt i forskrift eller tildeles under en dynamisk innkjøpsordning i strid med forskrift, eller
- når oppdragsgiveren har brutt lov eller forskrift som har påvirket leverandørens mulighet til å bli tildelt kontrakten, og samtidig foretatt brudd på regler om karenperiode eller suspensjon fastsatt i forskrift som har fratatt leverandørens muligheten til å iverksette rettslige skritt før kontraktsinngåelsen.

Retten kan ikke kjenne en kontrakt uten virkning etter første ledd bokstav a dersom oppdragsgiveren har publisert en intensjonskunngjøring etter regler fastsatt i forskrift og tidligst inngått kontrakten etter utløpet av ti dager regnet fra dagen etter datoen for kunngjøringen.

Retten kan ikke kjenne en kontrakt uten virkning etter første ledd bokstav b dersom oppdragsgiveren har sendt meddelelse om valget av leverandør til berørte leverandører etter regler i forskrift og tidligst inngått kontrakten etter utløpet av en frivillig karenperiode i samsvar med regler om karenperiode fastsatt i forskrift.

Dersom vesentlige hensyn til allmennhetens interesser gjør det nødvendig å opprettholde kontrakten, kan retten unnlate å kjenne kontrakten uten virkning. Dersom konsekvensen av å kjenne en kontrakt uten virkning i alvorlig grad vil kunne true et større forsvars- eller sikkerhetsprogram som er avgjørende for Norges sikkerhetsinteresser, kan retten ikke kjenne kontrakten uten virkning. I slike tilfeller skal retten fastsette sanksjoner etter § 14 første ledd bokstav a nr. 1.

En kontrakt kan kjennes uten virkning for fremtidig kontraktsoppfyllelse. Dersom kontraktsytelsen kan tilbakeføres i vesentlig samme stand og mengde, kan

kontrakten kjennes uten virkning fra tidspunktet for kontraktsinngåelsen. Dersom kontrakten kjennes uten virkning for fremtidig kontraktsoppfyllelse, skal retten i tillegg idømme oppdragsgiver et overtredelsesgebyr etter § 14 annet ledd.

§ 14 *Søksmål om å avkorte en kontrakts varighet eller idømme oppdragsgiver overtredelsesgebyr*

Retten skal avkorte en kontrakts varighet eller idømme oppdragsgiveren et overtredelsesgebyr

- når kontraktens verdi er lik eller overstiger EØS-terskelverdiene og
 - retten unnlater å kjenne en kontrakt uten virkning etter § 13 fjerde ledd, eller
 - oppdragsgiveren har foretatt andre brudd på reglene om karenperiode eller suspensjon enn dem som er omfattet av § 13 første ledd bokstav c, eller
- når kontraktens verdi er lik eller overstiger en nasjonal terskelverdi fastsatt i forskrift, men ikke EØS-terskelverdiene, og oppdragsgiveren har foretatt en ulovlig direkte anskaffelse.

Retten skal idømme oppdragsgiveren et overtredelsesgebyr når kontrakten kjennes uten virkning for fremtidig kontraktsoppfyllelse etter § 13.

Retten kan idømme sanksjoner som nevnt i første ledd for kontrakter med en verdi som er lik eller overstiger en nasjonal terskelverdi fastsatt i forskrift, men ikke EØS-terskelverdiene, når oppdragsgiveren har foretatt brudd på lov eller forskrift som har påvirket leverandørens mulighet til å bli tildelt kontrakten. Dette forutsetter at oppdragsgiveren samtidig har foretatt brudd på regler om karenperiode i forskrift som har fratatt leverandørens muligheten til å iverksette rettslige skritt før kontraktsinngåelse.

Retten kan ikke idømme sanksjoner etter første ledd bokstav b dersom oppdragsgiveren har publisert en intensjonskunngjøring etter regler i forskrift og tidligst inngått kontrakten etter utløpet av ti dager regnet fra dagen etter datoen for kunngjøringen.

Ved fastsettelse av sanksjoner skal det særlig legges vekt på bruddets grovhet, størrelsen på anskaffelsen, om oppdragsgiveren har foretatt gjentatte brudd, muligheten for å gjenopprette konkurransen og den preventive virkningen. Retten kan kombinere sanksjonene. Overtredelsesgebyret kan ikke settes høyere enn 15 prosent av anskaffelsens verdi.

§ 15 *Prosessuelle særregler og tidsfrister ved søksmål etter §§ 13 og 14*

Ved søksmål om brudd som omfattet av §§ 13 og 14 plikter saksøkeren å varsle oppdragsgivers medkontrahent om søksmålet. Varslet gis ved oversendelse av kopi av stevningen.

Retten skal, uavhengig av partenes påstander, idømme sanksjoner etter §§ 13 og 14 dersom vilkårene for det er oppfylt.

En rettskraftig dom som går ut på at en kontrakt kjennes uten virkning, eller at en kontrakts varighet avkortes, er bindende for alle og enhver og skal legges til grunn i alle forhold.

Sanksjoner etter §§ 13 og 14 kan bare idømmes når søksmål reises innen to år etter at kontrakt er inngått. Dersom tvisteløsningsorganet mottar en klage med påstand om ulovlig direkte anskaffelse, avbrytes fristen.

Dersom oppdragsgiveren har inngått en kontrakt uten kunngjøring av konkurransen, men kunngjort kontrakt-inngåelsen etter regler fastsatt i forskrift, kan sanksjoner etter § 13 første ledd bokstav a eller § 14 første ledd bokstav b bare idømmes når søksmål reises innen 30 dager regnet fra dagen etter datoen for kunngjøringen. Dersom tvisteløsningsorganet mottar en klage med påstand om ulovlig direkte anskaffelse, avbrytes fristen.

Dersom oppdragsgiveren har kunngjort konkurransen og gitt berørte leverandører en meddelelse om at kontrakt er inngått, kan sanksjoner etter § 13 første ledd bokstav b og c, § 14 første ledd bokstav a nr. 2 og § 14 tredje ledd bare idømmes når søksmål reises innen 30 dager regnet fra dagen etter at meddelelsen er sendt.

Når tvisteløsningsorganet treffer avgjørelse i en sak om en ulovlig direkte anskaffelse og søksmålsfristen i fjerde eller femte ledd løper ut innen 30 dager fra avgjørelsen, gjelder en ny frist på 30 dager regnet fra dagen etter datoen for tvisteløsningsorganets avgjørelse.

§ 16 Forskrifter

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av loven.

Departementet kan gi forskrift om oppdragsgiverens adgang til å si opp en kontrakt.

Departementet kan gi forskrift om bruk av elektronisk faktura i offentlige anskaffelser.

§ 17 Pålegg

Departementet kan gi oppdragsgiveren pålegg som er nødvendige for å sikre oppfyllelse av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, WTO-avtalen om offentlige innkjøp eller andre internasjonale avtaler som Norge er forpliktet av. For å sikre at plikten etter et slikt pålegg blir oppfylt, kan departementet ilegge oppdragsgiveren en løpende tvangsmulkt etter utløpet av den frist som er satt for oppfyllelse av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt.

§ 18 Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser.

Departementet kan gi forskrift om overgangsregler.

Presidenten: Det voteres først over forslag nr. 7, fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget gjelder tilrådingens A § 12 første og tredje ledd, hvor komiteen har fremmet forslag om en rettelse av teksten sammenliknet med det som står i innstillingen.

Forslaget lyder:

«I lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven) skal § 12 første ledd lyde:

Dersom tvisteløsningsorganet kommer til at opp-

dragsgiveren eller noen som handler på dennes vegne forsettlig eller grovt uaktsomt har foretatt en ulovlig direkte anskaffelse, skal organet ilegge oppdragsgiveren et overtredelsesgebyr. Dersom organet kommer til at oppdragsgiveren eller noen som handler på dennes vegne uaktsomt har foretatt en ulovlig direkte anskaffelse, kan organet ilegge oppdragsgiveren et overtredelsesgebyr.

§ 12 tredje skal lyde:

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges etter § 12 første ledd annet punktum og ved fastsettelsen av gebyrets størrelse, skal det særlig legges vekt på bruddets grovhet, størrelsen på anskaffelsen, om oppdragsgiveren har foretatt gjentatte ulovlige direkte anskaffelser og den preventive virkningen. Gebyret kan ikke settes høyere enn 15 prosent av anskaffelsens verdi.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti ble enstemmig bifalt. **Presidenten:** Forslaget erstatte dermed tilrådingens § 12 første og tredje ledd. Det voteres over resten av A.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan en risikoor-dning for offentlige anskaffelser kan utformes og komme tilbake til Stortinget med en sak på egnet måte.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 51 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.21.15)

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingrid Heggø på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Line Henriette Hjemdal på vegne av Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at samtlige statseide selskap flytter sine datterselskap vekk fra lukkede jurisdiksjoner.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 94 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.21.56)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen påse at uetisk skattepraksis og skatteunndragelse aktivt følges opp i eierdialogen.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at norske statseide selskap varsler relevante skattemyndigheter dersom de oppdager uetisk skattepraksis blant sine datterselskap eller samarbeidspartnere.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.22.12)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om en gjennomgang av hvordan regjeringen overfor selskaper der staten har eierpost, har fulgt opp arbeidet med størst mulig grad av åpenhet knyttet til pengestrømmer, herunder også skatt, og med at selskaper med internasjonal virksomhet følger OECDs retningslinjer på skatteområdet, og herunder søker å unngå å benytte skatteparadiser som ikke følger standardene til Global Forum om transparens og effektiv informasjonsutveksling i skattesaker og som ikke vil inngå skatteopplysningsavtaler med Norge. Stortinget ber videre regjeringen legge fram en strategi for Stortinget med konkrete tiltak, for hvordan man kan forhindre at selskaper der staten har en bety-

delig eierandel, ikke praktiserer den åpenhet som etterspørres i eierskapsmeldingen og derigjennom kan bidra til å uthule det norske skattegrunnlaget.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 61 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.22.29)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:77 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marianne Marthinsen og Truls Wickholm om en strategi med tiltak som sikrer at selskap med statlig eierandel etterlever eierskapsmeldingen og sikrer størst mulig grad av åpenhet knyttet til pengestrømmer og skatt – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og helsepersonelloven (politiattest i den kommunale helse- og omsorgstjenesten)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. skal § 20 a lyde:

§ 20 a Krav om politiattest

Den som skal yte spesialisthelsetjenester og tannhelsetjenester til barn skal fremlegge politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd ved tilbud om stilling, ved inngåelse av avtale etter tannhelsetjenesteloven § 4-2 første ledd og spesialisthelsetjenesteloven § 2-1 a sjette ledd, samt ved melding om åpning, overtagelse og inntreden i privat virksomhet, jf. § 18.

Den som skal yte spesialisthelsetjenester og tannhelsetjenester til personer med utviklingshemming skal i tilfeller som nevnt i første ledd fremlegge politiattest som viser om vedkommende er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for brudd på overtredelse av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 203 eller 204 a og straffeloven 2005

§§ 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312 og 314. Overtredelsen skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1.

Plikten etter første og annet ledd omfatter *ikke den som bare sporadisk yter slike tjenester* og som i alminnelighet ikke vil være alene med barn eller personer med utviklingshemming.

Politiattest som nevnt i første og annet ledd skal ikke være eldre enn tre måneder.

Den som har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelser av *straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 203 eller 204 a eller straffeloven 2005 §§ 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312 og 314*, er utelukket fra å yte helse- og omsorgstjenester til barn eller personer med utviklingshemming.

Den som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven skal fremlegge politiattest som nevnt i helse- og omsorgstjenesteloven § 5-4.

II

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer:

§ 5-4 skal lyde:

§ 5-4 *Krav om politiattest*

Kommunen eller annen arbeidsgiver som yter tjenester etter loven her, skal ved tilbud om stilling eller oppdrag kreve *fremlagt politiattest fra personer som skal yte slike tjenester. På politiattesten skal det anmerkes om personen er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelse av straffeloven 1902 §§ 162, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 andre ledd, 201 første ledd bokstav c, § 201 a, 203, 204 a, 219, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 231, 233, 242, 255, 256, 257, 258, 266, 268, jf. 267, 270, 271 og straffeloven 2005 §§ 231, 232, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 263, 264, 271, 272, 273, 274, 275, 282, 283, 288, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309, 310, 311, 312, 314, 321, 322, 324, 325, 327, 328, 330, 331, 371 og 372.*

Overtredelse av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 andre ledd, 201 første ledd bokstav c, 201 a, 204 a og 233 og straffeloven 2005 §§ 275, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 310, 311, 312 og 314 skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1.

Overtredelsene av straffeloven 1902 §§ 162, 203, 219, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 231, 242, 255, 256, 257, 258, 266, 268, jf. 267, 270 og 271 og straffeloven 2005 §§ 231, 232, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 263, 264, 271, 272, 273, 274, 282, 283, 288, 309, 321, 322, 324, 325, 327, 328, 330, 331, 371 og 372 skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 40.

Politiattesten skal ikke være eldre enn tre måneder.

Plikten til å kreve politiattest omfatter ikke personer som bare sporadisk yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven og som i alminnelighet ikke vil være alene med pasienten eller brukeren.

Ny § 5-4 a skal lyde

§ 5-4 a *Konsekvenser av anmerkninger på en politiattest*

Den som har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelser av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 203 eller 204 a eller straffeloven 2005 §§ 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312 og 314, er utelukket fra å yte helse- og omsorgstjenester til barn eller personer med utviklingshemming.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Tove Karoline Knutsen på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kommunene utarbeider kjente kriterier som tydeliggjør praksis for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å sikre en nasjonal oversikt over behovene for og tilbudene om opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig ved å styrke kvaliteten på data i IPLOS (Individbasert Pleie- og OmsorgsStatistikk).»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 57 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.23.50)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester – kriterier og ventelister)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:

Ny § 2-1 e skal lyde:

§ 2-1 e *Rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester*

Pasient eller bruker har rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester dersom dette etter en helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet som kan sikre pasienten eller brukeren nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester.

Pasient eller bruker som med forsvarlig hjelp kan bo hjemme i påvente av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester, men som oppfyller kriteriene for tildeling av langtidsopphold etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 a andre ledd, har rett til vedtak om dette.

§ 2-7 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder for vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 a.

II

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. skal ny § 3-2 a lyde:

§ 3-2 a *Kommunens ansvar for tilbud om opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester*

Kommunen skal tilby opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester dersom dette etter en helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet som kan sikre pasienten eller brukeren nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester.

Kommunen skal gi forskrift med kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Forskriften skal også omfatte pasienter og brukere som vil være best tjent med langtidsopphold, men hvor kommunen vurderer at vedkommende med forsvarlig hjelp kan bo hjemme i påvente av langtidsopphold. Forskriften skal videre regulere hvordan kommunen skal følge opp pasienter eller brukere som venter på langtidsopphold.

Kongen gir forskrift med kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Forskriften skal også omfatte pasienter og brukere som vil være best tjent med langtidsopphold, men hvor kommunen vurderer at vedkommende med forsvarlig hjelp kan bo hjemme i påvente av langtidsopphold.

Kommunen skal treffe vedtak om kriteriene etter andre ledd er oppfylt. Kommunen skal føre ventelister over

pasienter og brukere som venter på langtidsopphold etter andre ledd.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 58 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.24.22)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti også her skal stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 56 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.24.43)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

V o t e r i n g i s a k n r. 12

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at rapporteringsbyrden ikke øker som en følge av innføring av kommunalt pasient- og brukerregister.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av en generell reservasjonsrett i helseregisterloven.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om at vesentlige forhold i utviklingen av kommunalt pasient- og brukerregister fremlegges Stortinget.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet ble med 87 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.25.20)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om endringer i helseregisterloven m.m.
(kommunalt pasient- og brukerregister m.m.)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 21-11a fjerde, femte, sjette og sjuende ledd skal lyde:

Arbeids- og velferdsetaten plikter uten hinder av taushetsplikt å opplyse til Helsedirektoratet om et medlem er minstepensjonist.

Helsedirektoratet plikter å utlevere opplysninger til Kommunalt pasient- og brukerregister som bestemt i forskrift etter sjuende ledd og helseregisterloven § 11 andre ledd bokstav j. Utleveringen kan skje uten hinder av taushetsplikt.

Pasientjournalloven og helseregisterloven får ikke anvendelse på behandling av helseopplysninger i saker etter kapittel 5.

Ved behandling av helseopplysninger i saker etter kapittel 5 er Helsedirektoratet behandlingsansvarlig, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 4, og har ansvaret for informasjonssikkerhet og internkontroll, jf. personopplysningsloven §§ 13 og 14. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om behandling av opplysningene i saker etter kapittel 5, blant annet om informasjonssikkerhet, internkontroll og utlevering av opplysninger til Kommunalt pasient- og brukerregister.

Nåværende § 21-11a sjuende ledd blir nytt åttende ledd

II

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:

§ 42 tredje ledd skal lyde:

Avslag på krav om retting kan påklages til *Fylkesmannen som avgjør* om retting kan foretas.

§ 43 tredje ledd skal lyde:

Avslag på krav om sletting kan påklages til *Fylkesmannen*. Dersom *Fylkesmannen* mener at sletting kan være i strid med arkivlova §§ 9 eller 18, skal *det innhentes* uttalelse fra Riksarkivaren.

III

I lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger skal § 11 andre ledd bokstav i og ny bokstav j lyde:

i) *System for bivirkningsrapportering*

j) *Kommunalt pasient- og brukerregister (KPR).*

IV

Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Kongen kan sette de enkelte bestemmelser i kraft til forskjellig tid.

Presidenten: Senterpartiet har nå varslet at de subsidiært støtter innstillingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Ruth Grung på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 3, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet

Det votes over forslag nr. 3, fra Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Ny § 1-7f skal lyde:

§ 1-7f Krav ved bevilling etter § 3-1b

Bevilling etter § 3-1b kan bare gis hvis tilvirkningen skal skje ved salgsstedet, og tilvirkningen og salget vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og salgstilbud.

Bevilling etter § 3-1b første ledd annet punktum og annet ledd for alkoholholdig drikk gruppe 2 kan bare gis for inntil 10 000 liter per år og på følgende vilkår:

1. Den alkoholholdige drikken må være omfattet av produktlisten i kommentar til posisjon 22.06 i Tolltariffen og kan ikke være tilsatt brennevin eller blandet med alkoholholdige produkter utenfor produktlisten i kommentar til posisjon 22.06 i Tolltariffen.
2. Minst 50 prosent av innsatsvarer som gir produktet dets karakter, må være egenprodusert.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 91 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.26.17)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Åpningstidene for den foreslåtte ordningen med begrenset salg av produkter over 4,7 volumprosent alkohol skal følge salgstidene for annen alkoholholdig drikk som inneholder mer enn 4,7 volumprosent alkohol.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ordningen med begrenset salg av produkter over 4,7 volumprosent alkohol evalueres etter tre år.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 63 mot 34 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.26.35)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v
om endringer i alkoholloven mv.
(retten til begrenset salg av alkoholholdig
drikk mv.)

I

I lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1-7a annet ledd oppheves.

§ 1-7a nåværende tredje ledd blir annet ledd.

Ny § 1-7e skal lyde:

§ 1-7e *Krav ved bevilling etter § 4-2 tredje ledd*

Bevilling etter § 4-2 tredje ledd kan bare gis hvis tilvirkningen skal skje ved skjenkestedet, og tilvirkningen og skjenkingen vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og serveringstilbud.

Ny § 1-7f skal lyde:

§ 1-7f *Krav ved bevilling etter § 3-1b*

Bevilling etter § 3-1b kan bare gis hvis tilvirkningen skal skje ved salgsstedet, og tilvirkningen og salget vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og salgstilbud.

Bevilling etter § 3-1b første ledd annet punktum og annet ledd for alkoholholdig drikk gruppe 2 kan bare gis for inntil 15 000 liter per år og på følgende vilkår:

1. *Den alkoholholdige drikken må være omfattet av produktlisten i kommentar til posisjon 22.06 i Tolltariffen og kan ikke være tilsatt brennevin eller blandet med alkoholholdige produkter utenfor produktlisten i kommentar til posisjon 22.06 i Tolltariffen.*

2. *Minst en tredjedel av innsatsvarer som gir produktet dets karakter, må være egenprodusert.*

§ 1-9 første ledd skal lyde:

Kontroll med utøvelsen av kommunal bevilling til skjenking av alkoholholdig drikk, *kommunal bevilling til salg av alkoholholdig drikk utenom Vinmonopolet* og statlig bevilling etter § 5-3 første ledd tilligger kommunen.

§ 2-1 første ledd skal lyde:

Alkoholholdig drikk kan bare innføres fra utlandet av den som kan drive engrossalg, har tilvirkningsbevilling, salgsbevilling utvidet til å gjelde innførsel etter § 3-1b første ledd eller skjenkebevilling utvidet til å gjelde innførsel etter § 4-2 tredje ledd.

§ 3-1 første og annet ledd skal lyde:

Salg av alkoholholdig drikk gruppe 2 og 3 kan bare foretas av AS Vinmonopolet på grunnlag av kommunal bevilling, eller på grunnlag av tillatelse som nevnt i § 3-1a eller bevilling etter § 3-1b.

Salg av alkoholholdig drikk gruppe 1 kan bare foretas på grunnlag av kommunal bevilling, eller på grunnlag av tillatelse som nevnt i § 3-1a eller bevilling etter § 3-1b. Det gjelder også der salget skal drives av et selskap som helt eller delvis eies av kommunen. Bevillingen gjelder for et bestemt lokale og en bestemt type virksomhet. Salgsbevilling kan ikke utøves sammen med skjenkebevilling i samme lokale.

§ 3-1 tredje ledd oppheves.

§ 3-1 nåværende fjerde og femte ledd blir tredje og fjerde ledd.

§ 3-1 nåværende sjette ledd blir femte ledd og skal lyde:

Det kan bare selges alkoholholdig drikk som er levert av en som har tilvirknings- eller salgsbevilling eller som kan drive engrossalg, eller som er innført eller tilvirket med hjemmel i § 3-1b eller av AS Vinmonopolet med hjemmel i § 2-1 annet ledd. AS Vinmonopolet kan likevel besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av personer uten rett til omsetning av alkoholholdig drikk. Departementet kan gi nærmere forskrifter om slik auksjon, herunder om gebyr.

§ 3-1 syvende ledd oppheves.

§ 3-1a annet ledd skal lyde:

For slikt salg gjelder § 3-1 femte ledd tilsvarende.

Ny § 3-1b skal lyde:

§ 3-1b *Salg av alkoholholdig drikk tilvirket i egen virksomhet*

Kommunal bevilling etter § 3-1 annet ledd kan, dersom kravene i § 1-7f første ledd er oppfylt, utvides til å omfatte innførsel eller tilvirkning for salg i egen virksomhet av alkoholholdig drikk gruppe 1. Dersom også kravene i § 1-7f

annet ledd er oppfylt, kan den også utvides til å omfatte tilvirkning for salg i egen virksomhet av alkoholholdig drikk gruppe 2.

Kommunal bevilling etter § 3-1 annet ledd kan videre, dersom kravene i § 1-7 er oppfylt, omfatte salg i egen virksomhet av alkoholholdig drikk gruppe 2 tilvirket i henhold til statlig tilvirkningsbevilling etter kapittel 6.

Bevillinger gitt for en bestemt del av året eller for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6 annet ledd, kan ikke utvides til å omfatte tillatelse til innførsel eller tilvirkning for salg i egen virksomhet eller til å omfatte salg i egen virksomhet av alkoholholdig drikk gruppe 2 tilvirket i henhold til statlig tilvirkningsbevilling etter kapittel 6.

Bestemmelsene i kapittel 1 og 3 får anvendelse så langt de passer for bevillinger etter første og annet ledd.

Tilvirkning på grunnlag av utvidet bevilling etter første ledd kan ikke skje i samme anlegg som tilvirkning etter lovens kapittel 6.

Ny § 3-4a skal lyde:

§ 3-4a *Tidsinnskrenkninger for salg av alkoholholdig drikk etter § 3-1b*

Salg av alkoholholdig drikk etter § 3-1b kan skje fra kl. 08.00 til kl. 18.00. På dager før søn- og helligdager skal salget opphøre kl. 15.00. Dette gjelder ikke dagen før Kristi Himmelfartsdag.

Kommunestyret kan generelt for kommunen eller for det enkelte salgssted innskrenke eller utvide tiden for salg i forhold til det som følger av første ledd. Salg av drikk som nevnt i første ledd er likevel forbudt etter kl. 20.00 på hverdager, og etter kl. 18.00 på dager før søn- og helligdager unntatt dagen før Kristi Himmelfartsdag. Det kan bestemmes at salg ikke skal finne sted til bestemte tider på dagen eller på bestemte ukedager.

Salg av alkoholholdig drikk som nevnt i første ledd skal ikke skje på søn- og helligdager, 1. og 17. mai.

§ 6-1 første ledd første punktum skal lyde:

Tilvirkning av alkoholholdig drikk kan bare skje på grunnlag av bevilling gitt av departementet, eller etter § 3-1b første ledd eller § 4-2 tredje ledd.

§ 7-1 første ledd skal lyde:

For bevilling til salg av alkoholholdig drikk *utenom Vinmonopolet* og til skjenking av alkoholholdig drikk skal det betales et årlig bevillingsgebyr som beregnes i forhold til forventet omsatt mengde alkoholholdig drikk.

§ 10-1 tredje ledd skal lyde:

Overtredelse av §§ 2-1, 3-1, 3-1b, 8-1, 8-2 og 8-3 som gjelder et meget betydelig kvantum alkoholholdig drikk, straffes etter straffeloven § 233.

II

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) gjøres følgende endringer:

§ 233 første ledd skal lyde:

Med fengsel inntil 6 år straffes overtredelse av alkohol-

loven §§ 2-1, 3-1, 3-1b, 8-1, 8-2 og 8-3 som gjelder en meget betydelig mengde.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 88 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.27.01)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Kristelig Folkeparti også her vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 84 stemmer for og 7 stemmer imot lovens overskrift og loven i sin helhet.

(Voteringsutskrift kl. 23.27.29)

Ingebjørg Amanda Godskesen (FrP) (fra salen): Min stemme ble ikke registrert.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) (frå salen): Mi stemme ble heller ikkje registrert.

Presidenten: Er det flere stemmer som ikke er registrert? – Da tar vi voteringen en gang til.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 90 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.28.39)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 14

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3, fra Ingvild Kjerkol på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 4, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 4, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i spesialisthelsetjenesteloven der det spesifiseres at et døgnbasert tilbud innen psykisk helsevern til barn og unge

skal være tilgjengelig uavhengig av tjenestemottakerens alder, og at tilbudet skal være i kontinuerlig drift.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 88 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.29.17)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å fastsette en kvalitetsbasert minimumsnorm for helsestasjons- og skolehelsetjenesten.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 64 mot 33 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.29.34)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Arbeiderpartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvorvidt barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) bør ha en plikt til å levere ambulante team til barnevernstjenesten.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for bedre samordning av barneverns- og psykisk helseverntjenester, herunder vurdere endringer i regelverket og praktiseringen av dette som fører til en styrking av barnets rett til samordnede tjenester i barnevern og psykisk helsevern.»

Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet ble med 57 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.29.54)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen vurdere et krav om at kommunene skal definere hvem som har det overordnede ansvar for hjelpetjenestene til barn og unge.

II

Stortinget ber regjeringen sikre at barn og unge får medikamentfrie behandlingstilbud når faglige anbefalinger tilsier dette.

III

Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 legge frem en helhetlig tverrsektoriell strategi for barn og unges psykiske helse som omfatter individ og samfunn, og som inneholder både helsefremmende, sykdomsforebyggende og kurative initiativ. I utformingen av strategien skal barn og unges erfaringer og råd inkluderes.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

IV

Dokument 8:43 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad, Anders Tyvand og Geir Jørgen Bekkevold om en helhetlig opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 15

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 213/2015 av 25. september 2015 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 536/2014 om kliniske utprøvinger av legemidler for mennesker.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 16

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Kjersti Toppe på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet
- forslag nr. 3, fra Kjersti Toppe på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 4 og 5, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 4, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ansatte i den kommunale helse- og omsorgstjenesten gis økt støtte til etter- og videreutdanningskurs om ernæring for sårbare grupper i helsetjenesten.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 87 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.31.15)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette en egen tilskuddsordning for kommuner som vil ansette klinisk ernæringsfysiolog i egen kommune eller i samarbeid med andre kommuner.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte forslaget.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 86 stemmer imot og 11 stemmer for forslaget fra Senterpartiet.

(Voteringsutskrift kl. 23.31.34)

Ingvild Kjerkol (A) (fra salen): Jeg stemte feil. Jeg skulle ha stemt imot.

Presidenten: Da er det 87 stemmer imot og 10 stemmer for forslaget fra Senterpartiet.

Det voteres over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen skaffe oversikt over ernæringsstatus hos eldre som mottar kommunale omsorgstjenester, og beskrive konkrete tiltak for å implementere de vedtatte nasjonale retningslinjene mot underernæring hos eldre, innen en definert tidsramme.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 57 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.32.11)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kunnskap om ernæring for sårbare grupper i helsetjenesten får en tydeligere plass i helseprofesjonsutdanningene.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 51 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.32.30)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en helhetlig nasjonal strategi for godt kosthold og sunn ernæring hos eldre som mottar tjenester i sykehjem og hjemmetjeneste. Strategien må beskrive konkrete mål og tiltak, og tidfesting av disse, som kan knyttes opp mot regjeringens varslede handlingsplan for kosthold 2017–2020.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 51 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.32.49)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:83 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tove Karoline Knutsen, Torgeir Micaelsen, Ingvild Kjerkol, Ruth Grung og Freddy de Ruiten om å utarbeide en nasjonal strategi for god ernæring for eldre som mottar omsorgstjenester i sykehjem og hjemmetjeneste – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 17 [23:33:14]

Referat

- (341) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helga Pedersen og Odd Omland om å flytte forvaltningen av investeringsfondet for Nordvest-Russland til Kirkenes (Dokument 8:103 S (2015–2016))
- (342) Representantforslag fra stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes om umiddelbar frys av fiskeriministerens instruks som, i strid med Stortingets ønske, åpner for overføring av fiskekvoter (Dokument 8:105 S (2015–2016))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes næringskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.